DİJİTAL KÜTÜPHANE KANALI

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

https://rantey.org

Yedek ve Duyuru Kanallarımız
Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

• Telegram: https://t.me/birkitapbir

• WhatsApp Kanalımız : https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4IvMoc0Y

ÉMILE ZOLA

HAYVANLAŞAN İNSAN

HASAN ÂLİ YÜCEL KLASİKLER DİZİSİ

FRANSIZCA ASLINDAN ÇEVİREN: ALEV ÖZGÜNER

TÜRKİYE İŞ BANKASI
Kültür Yayınları

Genel Yayın: 4174

Hümanizma ruhunun ilk anlayış ve duyuş merhalesi, insan varlığının en müşahhas şekilde ifadesi olan sanat eserlerinin benimsenmesiyle başlar. Sanat şubeleri içinde edebiyat, bu ifadenin zihin unsurları en zengin olanıdır. Bunun içindir ki bir milletin, diğer milletler edebiyatını kendi dilinde, daha doğrusu kendi idrakinde tekrar etmesi; zekâ ve anlama kudretini o eserler nispetinde artırması, canlandırması ve yeniden yaratmasıdır. İşte tercüme faaliyetini, biz, bu bakımdan ehemmiyetli ve medeniyet dâvamız için müessir bellemekteyiz. Zekâsının her cephesini bu türlü eserlerin her türlüsüne tevcih edebilmiş milletlerde düşüncenin en silinmez vasıtası olan yazı ve onun mimarisi demek olan edebiyat, bütün kütlenin ruhuna kadar işliyen ve sinen bir tesire sahiptir. Bu tesirdeki fert ve cemiyet ittisali, zamanda ve mekânda bütün hudutları delip aşacak bir sağlamlık ve yaygınlığı gösterir. Hangi milletin kütüpanesi bu yönden zenginse o millet, medeniyet âleminde daha yüksek bir idrak seviyesinde demektir. Bu itibarla tercüme hareketini sistemli ve dikkatli bir surette idare etmek, Türk irfanının en önemli bir cephesini kuvvetlendirmek, onun genişlemesine, ilerlemesine hizmet etmektir. Bu yolda bilgi ve emeklerini esirgemiyen Türk münevverlerine şükranla duyguluyum. Onların himmetleri ile beş sene içinde, hiç değilse, devlet eli ile yüz ciltlik, hususi teşebbüslerin gayreti ve gene devletin yardımı ile, onun dört beş misli fazla olmak üzere zengin bir tercüme kütüpanemiz olacaktır. Bilhassa Türk dilinin, bu emeklerden elde edeceği büyük faydayı düşünüp de şimdiden tercüme faaliyetine yakın ilgi ve sevgi duymamak, hiçbir Türk okuru için mümkün olamıyacaktır.

23 Haziran 1941
Maarif Vekili
Hasan Âli Yücel

HASAN ÂLİ YÜCEL KLASİKLER DİZİSİ

ÉMILE ZOLA
HAYVANLAŞAN İNSAN

ÖZGÜN ADI
LA BÊTE HUMAINE

FRANSIZCA ASLINDAN ÇEVİREN
ALEV ÖZGÜNER

© TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI, 2016
Sertifika No: 40077

EDİTÖR
HANDE KOÇAK

GÖRSEL YÖNETMEN
BİROL BAYRAM

REDAKSİYON
BAŞAK GÜNTEKİN

DÜZELTİ
NEBİYE ÇAVUŞ

GRAFİK TASARIM VE UYGULAMA
TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI

2004-2016, İTHAKİ YAYINLARI, İSTANBUL

TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI'NDA
1. BASIM, NİSAN 2018, İSTANBUL

ISBN 978-605-295-434-8 (CİLTLİ)
ISBN 978-605-295-435-5 (KARTON KAPAKLI)

BASKI
UMUT KAĞITÇILIK SANAYİ VE TİCARET LTD. ŞTİ.
KERESTECİLER SİTESİ FATİH CADDESİ YÜKSEK SOKAK NO: 11/1 MERTER
GÜNGÖREN İSTANBUL
Tel: (0212) 637 04 11 Faks: (0212) 637 37 03
Sertifika No: 22826

Bu kitabın tüm yayın hakları saklıdır.
Tanıtım amacıyla, kaynak göstermek şartıyla yapılacak kısa alıntılar dışında gerek metin, gerek görsel malzeme yayınevinden izin alınmadan hiçbir yolla çoğaltılamaz, yayımlanamaz ve dağıtılamaz.

TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI
İSTİKLAL CADDESİ, MEŞELİK SOKAK NO: 2/4 BEYOĞLU 34433 İSTANBUL
Tel. (0212) 252 39 91
Faks (0212) 252 39 95
www.iskultur.com.tr

HASAN ÂLİ YÜCEL KLASİKLER DİZİSİ

CCCXXIX

ÉMILE ZOLA

HAYVANLAŞAN İNSAN

FRANSIZCA ASLINDAN ÇEVİREN:
ALEV ÖZGÜNER

TÜRKİYE İŞ BANKASI
Kültür Yayınları

I

Roubaud odaya girer girmez, yarım kiloluk ekmeği, böreği, bir şişe beyaz şarabı masaya koydu. Ama Victoire Ana, işinin başına inmeden sobanın ateşine öyle bol tozkömürü atmıştı ki, sıcaklık boğucu bir hal almıştı. Bir pencere açan garın şef yardımcısı, dirseklerini pervaza dayadı.

Burası, Batı Demiryolları Şirketi'nin, çalışanlarından bazılarına tahsis ettiği, Amsterdam Çıkmazı'nda sağdan sonuncu, yüksek binaydı. Beşinci katta ve kırma çatının köşesinde bulunan pencere gara, yani Europe Mahallesi'ni bölen geniş hendeğe bakıyordu. O öğleden sonra ansızın net bir biçimde görünmeye başlayan ufuk, güneş ışınlarının deldiği nemli, ılık şubat ortası göğünün griliği altında daha da genişlemiş gibiydi.

Karşıda, bu ışığın yarattığı pusun altında, Rome Caddesi evleri seçilmez olmuş, manzarada solup gitmişti. Solda, bekleme salonlarının camları isli dev sundurmaları sokağa açılıyordu. Postane ve buhar kazanı atölyesi rahatça seçilen büyük istasyon girişlerini, daha küçük olan Argenteuil, Versailles ve Ceinture girişlerinden ayırmaktaydı; sağdaysa Europe Köprüsü, yeniden ortaya çıkan ve Batignolles Tüneli'ne kadar uzanan hendeği, baklava biçimli demir işiyle kesintiye uğratıyordu. Ve pencerenin tam altında, köprüden başlayan

üç çifte hat, alanı tüm genişliğince kaplayarak kollara ayrılıyor, bir yelpaze gibi açılıyor, sayısız metal kol sundurmaların altında kayboluyordu. Kemerlerin ilerisinde küçük çıplak bahçeleri ile üç makasçı kulübesi bulunuyordu. Rayları dolduran lokomotif ve vagonların birbirine geçmiş silik görüntülerinde büyük bir kırmızı işaret, soluk güne vurulmuş bir damga gibiydi.

Roubaud bir an için gördükleri ile Havre'daki kendi garını kıyaslamaya girişti. Ne zaman Paris'e böyle, bir günlüğüne gelse ve Victoire Ana'nın evinde kalsa, mesleği ona rahat vermezdi. Mantes'tan gelip demiryolunun ana hatlarının sundurması altında duran tren garı hareketlendirmişti; Roubaud gözleriyle, küçük bir tür kömür vagonu olan, birbirine bağlanmış üç alçak tekerli manevra lokomotifinin, trenin vagonlarını bir ileri bir geri, çabuk çabuk depoya doğru götürmesini izledi. Daha güçlü bir diğer lokomotif, yolları yutan iki koca tekerlekli bir ekspres lokomotifi tek başına duruyor, bacasından çıkan yoğun siyah duman, durgun havada aheste aheste ve dosdoğru yükseliyordu. Ama Roubaud'nun tüm dikkati Caen'e gidecek olan üç yirmi beş treninde yoğunlaşmıştı; çoktan yolcularla dolmuş tren, lokomotifini bekliyordu. Roubaud Europe Köprüsü'nün ilerisinde durduğundan lokomotifi göremiyor, sadece sabırsızlanmaya başlayan biri gibi telaşlı ama hafif düdük sesleriyle yol istediğini duyabiliyordu. Bağırarak verilen komuta, anladığını belirten kısa bir düdük sesiyle karşılık verdi lokomotif. Sonra, hareket etmeden önce bir sessizlik oldu, boşaltma muslukları açıldı; buhar, sağır edici bir tıslamayla yeri süpürdü. Roubaud, bu sırada, bu yoğun beyazlığın köprüyü aştığını, yumuşak bir kar yumağı gibi döne döne demir iskeletlerin arasından yükseldiğini gördü. Açıklığın bir köşesi buhardan beyaza kesmişti, bu arada diğer lokomotiften çıkan dumanlar da giderek yayılıyor, etrafı siyah bir örtü gibi sarıyordu. Köprünün ardından gelen ve uzayıp giden boğuk boru sesleri,

bağırarak verilen komutlara, hatlardaki kesişme noktalarında meydana gelen sarsıntı seslerine karışıyordu. Yırtılmaya benzer bir gürültü oldu; Roubaud, yukarı doğru giden bir Versailles treniyle, aşağı doğru giden bir Auteuil treninin birbirine çaprazlama geçtiğini gördü.

Tam pencerenin önünden çekilecekti ki, onu ismiyle çağıran bir ses dışarıya sarkmasına neden oldu. Ve aşağıda, dördüncü katın balkonunda, otuz yaşlarında genç bir adam olan şef kondüktör Henri Dauvergne'i gördü. Henri Dauvergne, ana hatlarda şef yardımcısı olarak çalışan babası ve biri on sekiz, diğeri yirmi yaşında iki alımlı sarışın olan kız kardeşleri Claire ve Sophie'yle birlikte yaşıyordu. Bu iki kız, iki erkeğin eline geçen altı bin frankla evi idare ederken, neşelerinden hiçbir şey kaybetmezlerdi. Küçük olanı şarkılar söylerken, büyüğü güler, bir kafes dolusu ada kuşu da âdeta ötüşleriyle onlarla yarışırdı.

"Vay Mösyö Roubaud, demek Paris'tesiniz? Ah, sahi, kaymakamla bir işiniz vardı."

Dirseklerini yeniden pervaza dayayan gar şef yardımcısı, o sabah altı kırk ekspresiyle Havre'dan ayrılmak zorunda kaldığını anlattı. İşletme müdüründen gelen bir emirle onu Paris'e çağırmış, kendisine uzun uzun ders vermişlerdi. Neyse ki işinden olmamıştı.

"Ya madam?" diye sordu Henri.

Madam da alışveriş yapmak için gelmek istemişti. Kocası onu, Victoire Ana'nın, Paris'e her gelişlerinde kalmaları için kendilerine tahsis ettiği bu odada bekliyordu. Kadıncağız aşağıda temizlik işleriyle uğraşırken, karıkoca bu odada sükûnet içinde baş başa yemek yemekten hoşlanırdı. O gün önce işlerini halletmek istediklerinden Mantes'ta yedikleri açmayla yetinmişlerdi. Ama şimdi saat üç olmuştu ve Roubaud açlıktan ölüyordu.

Henri, kibar görünmek için bir soru daha sordu:

"Peki geceyi Paris'te mi geçireceksiniz?"

Hayır, hayır! Akşam altı otuz ekspresiyle Havre'a döneceklerdi. Tabii ya, tatil! Sırf fırça çekmek için çağırırlar, sonra da buyurun fukarahaneye!

Bir an, iki memur kafa sallayarak bakıştı. Fakat artık birbirlerini duymaz olmuşlardı; deli gibi çalınan bir piyano çın çın öten notalarıyla araya girmişti. İki kız kardeş, yüksek sesle gülüp tuşlara birlikte basarken ada kuşlarını da kışkırtmış olmalıydı. Bunun üzerine kendisi de neşelenen genç adam, vedalaşarak içeriye girdi ve yalnız kalan şef yardımcısı, bir süre gözlerini gençlik neşesi fışkıran balkondan ayırmadan durdu. Ardından bakışlarını yukarıya çevirdi, lokomotifin boşaltma musluklarının kapandığını ve makasçının onu Caen trenine doğru yolladığını gördü. Son beyaz buhar yığınları, gökyüzünü kirleten iri kara duman kıvrımları arasında kayboluyordu. Sonrasında kendisi de odaya girdi.

Üçü yirmi geçeyi gösteren guguklu saatin önünde durup umudu kırılmış gibi bir hareket yaptı. Lanet olası Séverine, neden bu kadar gecikmişti? Bir dükkâna girdi mi çıkmak bilmezdi. Roubaud, midesinin kazındığını unutmak için sofrayı kurmayı düşündü. Hem yatak odası, hem yemek odası hem de mutfak işlevi gören iki pencereli geniş oda, ceviz mobilyaları, kırmızı pamukludan yatak örtüsüyle karyolası, raflı büfesi, yuvarlak masası ve Normandiya tarzı dolabıyla, Roubaud'nun aşina olduğu bir yerdi. Büfeden peçete, tabak, çatal, bıçak ve iki bardak aldı. Her şey tertemizdi ve örtünün beyazlığından hoşnut, karısınaysa çok âşık olan ve kapıyı açar açmaz karısının atacağı kahkahaları düşünerek kendisi de gülen Roubaud, evcilik oynadığını hissediyor, zevk alıyordu bu ev işlerinden. Ama böreği bir tabağa yerleştirip yanına da beyaz şarap şişesini koyunca birden tedirgin oldu ve gözleriyle etrafı kolaçan etti. Sonra, telaşla cebinden, unutulup kalmış iki paketi, küçük bir kutu sardalye ile gravyer peyniri çıkardı.

Saat buçuğu vurdu. Roubaud, bir aşağı bir yukarı dolaşıyor, en ufak gürültüde merdivene doğru kulak kabartıyordu. Boş boş beklediği sırada aynanın önünden geçerken durdu, kendisini inceledi. Hiç yaşlanmıyor gibiydi, kırkına yaklaştığı halde kıvırcık saçlarının parlak kızılı solmamıştı. Yüzünü tamamen kaplayan sakalı da kızıla çalan sarılığını ve gürlüğünü koruyordu hâlâ. Orta boylu ama son derece güçlüydü, canlı iki koca gözün aydınlattığı dar alınlı, yuvarlak ve kıpkırmızı suratlı hafifçe yassı kafasından, kalın ensesinden hoşnuttu, kendini beğeniyordu. Kaşları ortada birleşerek, alnında bir kıskançlık çizgisi oluşturdu. Kendisinden on beş yaş küçük bir kadınla evlendiği için, aynalara sık sık göz atmak onu rahatlatıyordu.

Ayak sesleri işiten Roubaud koştu, kapıyı araladı. Ama gelen garda gazete satan kadındı, bitişikteki evine dönüyordu. Roubaud tekrar odaya dönerek, büfenin üzerinde duran deniz kabuğundan yapılmış kutuyu incelemeye başladı. Séverine'in, süt annesi Victoire Ana'ya hediye ettiği bu kutuyu biliyordu. Bu küçük nesne, neredeyse üçüncü yılını dolduran evliliğinin tüm hikâyesinin gözünde canlanmasına yetti. Fransa'nın güneyinde, Plassans'da, yük arabacısı bir babanın oğlu olarak dünyaya gelmişti. Askerden başçavuş rütbesiyle terhis edilmiş, uzun süre Mantes garında posta memurluğu yapmış, daha sonra da Barentin garına posta şefi olmuştu; onu, sevgili karısını, Başkan Grandmorin'ın kızı Matmazel Berthe'le birlikte trene binmek için Doinville'den geldiğinde tanımıştı. Séverine Aubry, Grandmorin'ın hizmetinde çalıştığı sırada ölen bir bahçıvanın en küçük kızıydı, ama vaftiz babası ve vasisi olan başkan onu öyle seviyordu ki, kendi kızına arkadaş etmiş, her ikisini de Rouen'da aynı okula yollamıştı ve Séverine'in de doğuştan gelen öyle kibar bir yaradılışı vardı ki, Roubaud, uzun süre, kaba saba yönleri yontulmuş bir işçinin, değerini anladığı bir mücevhere duyduğu tutkuyla, onu uzaktan arzulamakla yetinmişti.

Bu, hayatındaki biricik aşk hikâyesiydi. Sırf ona sahip olma mutluluğuna ermek için beş parası olmadan da evlenebilirdi Séverine'le ve nihayet açılmak için cesaret bulduğunda, gerçek, düşlerini aşmıştı: Artık emekli olan Batı Demiryolları Şirketi yönetim kurulu üyesi başkan, Séverine'le birlikte ona on bin franklık bir çeyiz vermiş, üstüne üstlük Roubaud'yu da himayesine almıştı. Hemen evlendiği günün ertesinde, Roubaud Havre garında şef yardımcısı olmuştu. Görevinde güvenilir, dakik, namuslu ve sınırlı bir zekâsı olsa da kesinlikle dürüst olduğundan zaten iyi bir memur olarak tanınıyor; bütün bu mükemmel özellikler, talebine hemen karşılık verilmesini ve hızla yükselmesini açıklıyordu. Ama o, her şeyi karısına borçlu olduğuna inanmayı tercih ediyordu. Ona tapıyordu.

Sardalye kutusunu açtığında, Roubaud'nun sabrı gerçekten tükenmişti. Saat üç için sözleşmişlerdi. Séverine nerede olabilirdi ki? Bir çift potinle altı gömlek satın almak için bir tam gün harcamak gerektiğini ileri sürecek değildi ya! Yeniden aynanın karşısına geçen Roubaud, kaşlarının diken diken olduğunu, alnının derin bir çizgiyle bölündüğünü gördü. Havre'da karısından asla kuşku duymazdı. Paris'teyse aklından her tür tehlike, aldatma ve suç geçiyordu. Kan beynine sıçramıştı, işçilik günlerini hatırlatan yumruklarını, vagon sürdüğü zamanlardaki gibi sıkıyordu. Gücünün farkında olmayan bir hayvana dönmüştü yine, karısını gözlerini kör eden bir öfkeyle parçalayabilirdi.

Séverine kapıyı itti, taptaze ve neşeliydi.

"Ben geldim... Kaybolduğumu düşündün, öyle değil mi?"

Yirmi beş yaşının parıltısıyla uzun, ince ve hayli kıvrak görünmekle birlikte, aslında ince kemikli ve tombuldu. İlk bakışta hiç de güzel değildi, uzun bir suratı, hayranlık uyandıran dişlerinin aydınlattığı büyük bir ağzı vardı. Ama ona baktıkça, çekiciliğinden, gür siyah saçlarının altındaki iri, mavi gözlerinin alışılmamışlığından büyüleniyordu insan.

Kocası, o çok iyi bildiği kuşkulu ve kararsız bakışlarıyla, cevap vermeksizin hâlâ onu süzüyordu, Séverine kaldığı yerden devam etti:

"Aman! Öyle koşturdum ki... Omnibüs bulmak imkânsızdı, düşün! Ben de arabaya para vermek istemediğimden koşa koşa geldim... Bak, nasıl da ateş bastı."

"Hadi ama," dedi Roubaud sertçe, "alışverişten geldiğine inandıramazsın beni."

Ama Séverine hemen bir çocuk sevimliliğiyle kocasının boynuna atıldı, küçük tombul eliyle onun ağzını kapattı:

"Fenasın, çok fena, sus bakalım! Seni sevdiğimi biliyorsun."

Böyle bir içtenlik doğasında vardı; Roubaud, karısının masumluğunu, dürüstlüğünü hâlâ muhafaza edebildiğini hissettiğinden, onu heyecanla kollarının arasında sıktı. Kuşkuları hep böyle son bulurdu. Séverine nazının çekilmesinden hoşlanır, kendini kocasına teslim ederdi. Roubaud da karısını, karşılığını alamadığı öpücüklere boğardı; kendisine içinde aşkın yer almadığı bir evlat sevgisi gösteren bu tepkisiz, koca kız çocuğuydu işte onda asıl endişe yaratan.

"Çarşıyı yağmalamışsın anlaşılan."

"Ya! Evet! Sana anlatacağım... Ama önce yemek yiyelim. Öyle acıktım ki! Ha! Dinle bak, sana küçük bir hediyem var. Küçük hediyemi isterim, de bakalım."

Yüzü onun yüzünün yakınında, gülüyordu. Cebine soktuğu sağ elinde bir şey tutuyor, bir türlü dışarı çıkarmıyordu. "Çabuk, *küçük hediyemi isterim*, de."

Roubaud da efendi efendi gülüyordu. Sonunda kararını verdi. "Küçük hediyemi isterim."

Kocasının on beş gün önce kaybettiği ve o günden beridir de yasını tuttuğu bıçağın yerine bir yenisini almıştı. Roubaud, bu fildişi saplı ve parlak ağızlı, güzel yeni bıçağını muhteşem bulmuş, sevincinden haykırıyordu. Onu hemen kullanacaktı. Roubaud'nun coşkulu hali karşısında Séverine

çok memnun oldu ve işi şakaya dökerek, dostlukları sürsün diye bir metelik aldı kocasından.

"Yemek yiyelim, yemek yiyelim," deyip duruyordu. "Hayır, hayır! Yalvarırım, pencereyi kapatma daha. Öyle terledim ki."

Pencereye doğru giden Roubaud'nun yanına gelmişti, omzuna yaslanıp geniş gar alanına bakarak birkaç saniye öylece kaldı. O sırada duman kaybolmuştu, bakır rengine bürünen güneş, Rome Caddesi'nin evleri ardında, puslar arasında alçalmaktaydı. Aşağıda, bir manevra lokomotifi, dört yirmi beşte hareket edecek olan Mantes treniyle birlikte yaklaşıyordu. Treni gar sahanlığı boyunca çekerek sundurmanın altına kadar götürdü ve orada trenden ayrıldı. Dip kısımda, tamponların Ceinture hangarından gelen çarpışma sesleri, sonradan eklenen vagonların habercisiydi. Rayların ortasındaysa, son seferin tozuyla yüzleri gözleri simsiyah olmuş makinist ve ateşçisiyle, bir omnibüs katarının ağır lokomotifi duruyordu bir başına. Bir supaptan çıkan incecik buhar dışında duman püskürtmüyordu; yorgun ve güçten düşmüşçesine hareketsizdi. Batignolles deposuna geri dönmek için kendisine yol verilmesini bekliyordu. Kırmızı bir işaret yanıp söndü. Lokomotif hareket etti.

"Şu küçük Dauvergne kızları ne kadar da neşeli!" dedi Roubaud pencerenin önünden ayrılırken. "Piyanonun tuşlarına nasıl basıyorlar duyuyor musun? Biraz önce Henri'yi gördüm, sana saygılarını iletmemi istedi."

"Sofraya, sofraya!" diye haykırdı Séverine.

Ve sardalyelere saldırarak, hepsini yalayıp yuttu. Ne de olsa Mantes'ta yedikleri açmanın üzerinden epey vakit geçmişti! Paris'e geldiğinde kendinden geçiyordu Séverine. Kaldırımları arşınlamış olmanın mutluluğuyla heyecanlanmıştı, yaptığı alışverişin coşkusunu taşıyordu hâlâ. Kış boyunca biriktirdiği paraları her ilkbahar bir seferde harcıyor, böylelikle yolculuk masrafından kurtulduğunu söyleyerek, her şeyi

bir gelişte almayı tercih ediyordu. Tek lokmayı bile ziyan etmeden anlatıp duruyordu. Sonunda biraz utanıp kızararak, harcadığı paranın üç yüz frangı geçtiğini ağzından kaçırdı.

"Vay canına!" dedi Roubaud afallamış bir halde. "Bir şef yardımcısı karısı için hiç de fena değil! Sırf altı gömlekle bir çift potin alacaktın hani?"

"Aa, ama böyle kelepir zor bulunur! Enfes çizgili bir ipekli! Zevk ürünü bir şapka, âdeta bir düş! Etekleri işlemeli hazır jüponlar! Ve bütün bunlar neredeyse yok pahasına, Havre'da bunlara iki mislini ödemek zorunda kalırdım. Aldıklarımı buraya yollayacaklar, o zaman görürsün!"

Séverine, sevinçli, yalvar yakar ve mahcup haliyle öyle tatlıydı ki, Roubaud gülmekten kendini alamadı. Üstelik, lokantadakinden çok daha rahat ettikleri ve baş başa oldukları bu odada yenilen şu baştan savma yemek öyle güzeldi ki. Her zaman su içen Séverine almış başını gidiyor, farkına varmadan beyaz şarap dolu kadehinin dibini buluyordu. Sardalye kutusu boşalmıştı, böreği güzel yeni bıçakla kesip kesip yediler. Bıçak öyle iyi kesiyordu ki, övgüyü hak ediyordu.

"Şimdi de sen söyle bakalım, işin ne âlemde?" diye sordu Séverine. "Beni konuşturup duruyor, kaymakamla olan meselenin nasıl sonuçlandığını söylemiyorsun."

Bunun üzerine Roubaud, işletme müdürünün kendisini nasıl karşıladığını ayrıntılarıyla anlattı. Ah, tam anlamıyla azar işitmişti. Kendini savunmuş, gerçeği olduğu gibi söylemiş, o kaymakam olacak gösteriş budalası adamın, köpeğiyle beraber birinci sınıf bir vagona binmekte nasıl direndiğini, oysa avcılar ve köpeklerine tahsis edilmiş ikinci sınıf bir vagonun bulunduğunu, ardından çıkan kavgayı ve karşılıklı söylenen sözleri bir bir anlatmıştı. Sonuç olarak müdür, talimatlara riayet ettirmek istediği için kendisine hak veriyordu; ama asıl korkunç olan, söylediğini kendisinin de itiraf ettiği şu sözdü: "Efendilik hep sizin tekelinizde kalmayacak." Onun cumhuriyetçi olduğundan kuşkulanıyorlardı.

1869 döneminin açılışında başlayan tartışmalar ve gelecek genel seçimlerin uyandırdığı gizli korku, hükümeti tedirgin etmişti. Bu yüzden, Başkan Grandmorin'ın tavsiyesi etkili olmasa, onu muhakkak ki yerinden ederlerdi. Yine de, başkanın tavsiye ettiği ve bizzat kaleme aldığı özür mektubunu imzalamak zorunda kalmıştı.

Séverine bağırarak sözünü kesti:

"Gördün mü? Ona yazmakta ve bu sabah, sen fırça yemeye gitmeden önce, seninle birlikte ziyaretine gitmekte haklı değil miymişim? Bizi bu işten sıyıracağını çok iyi biliyordum."

"Evet, seni çok seviyor," dedi Roubaud, "Şirkette de eli kolu her yere uzanır... Peki, iyi bir memur olmak neye yarıyor öyleyse! Benden övgülerini hiç esirgemediler: Pek inisiyatif alamıyor, ama tutumu iyi, itaatli, cesur falan diye! Gelgelelim sevgilim, sen benim karım olmasaydın ve Grandmorin, seni sevdiği için hakkımı savunmasaydı, hapı yutmuştum; küçük istasyonlardan birine yollardı beni, cezamı çekmeye."

Séverine gözlerini dikmiş boşluğa bakıyordu, kendi kendine konuşur gibi mırıldandı:

"Gerçekten de eli kolu her yere uzanıyor."

Bir sessizlik oldu. Séverine yemeyi bırakmış, büyümüş gözlerle uzaklara dalıp gitmişti. Rouen'dan dört fersah ötedeki Doinville Şatosu'nda geçen çocukluk günlerini düşünüyordu kuşkusuz. Annesini hiç tanımamıştı. Babası bahçıvan Aubry öldüğünde on üçüne yeni basıyordu; işte o zaman, halihazırda dul olan başkan, onu kızı Berthe'le birlikte yetiştirilmek üzere, manifatura fabrikası sahibi kocasının ölümünden sonra şatonun mirasçısı olan dul kız kardeşi Madam Bonnehon'un gözetimine vermişti. Séverine'den iki yaş büyük olan Berthe, onun Roubaud ile evlenmesinden altı ay sonra cılız, sarı benizli, ufak tefek bir adam olan Rouen mahkemesi müşaviri Mösyö de Lachesnaye ile birleştirmişti

hayatını. Başkan Grandmorin evvelki yıl, parlak bir meslek hayatının ardından emekliye ayrılmadan önce hâlâ bu mahkemenin başındaydı. 1804'te doğmuş, 1830'un hemen ertesinde, önce Digne'de, ardından Fontainebleau ve Paris'te savcı yardımcısı olmuş, Troyes'da dava vekilliği, Rennes'de savcılık yapmış ve nihayet Rouen'da birinci başkanlığa tayin edilmişti. Milyonları bulan servetiyle, 1855'ten beri Genel Meclis üyesiydi; emekliye ayrıldığı gün, Légion d'honneur nişanının "komandör" rütbesini almıştı. Séverine, anılarında ne kadar geriye giderse gitsin, onu tıpkı şimdiki gibi; tıknaz ve gürbüz, gençliğinde sarışın olanlara has o erken ağarmış, neredeyse beyaza çalan, fırça gibi saçlarıyla, kısa kesilmiş çember sakalıyla, bıyıksız, donuk mavi gözleri ve kocaman burnunun ciddi bir görünüm verdiği köşeli yüzüyle hatırlıyordu. Sert bir mizacı vardı, çevresindeki herkesi titretirdi.

Roubaud, sesini yükselterek aynı soruyu iki kez sormak zorunda kaldı:

"Hadi ama, ne düşünüyorsun böyle?"

Séverine irkildi, şaşırmış ve korkmuşçasına hafifçe ürperdi.

"Ah, hiç."

"Yemiyorsun da, artık aç değil misin?"

"Yo, açım... Bak gör şimdi."

Séverine kadehindeki beyaz şarabı bitirip tabağındaki börek parçasını yedi. Fakat şaşkınlıkla farkına vardılar ki yarım kiloluk ekmeği silip süpürmüşlerdi, peynirle yemek için geriye bir lokma bile kalmamıştı. Şamatayla karışık gülerek her tarafı altüst ettikten sonra, Victoire Ana'nın büfesinin dibinde bir parça kuru ekmek buldular. Pencere açık olduğu halde içerisi hâlâ sıcaktı ve arkasında soba olan genç kadın bir türlü serinleyemiyordu; odalarında çene çalarak yedikleri bu hesapta olmayan yemek yüzündeki pembeliği artırmış, onu daha da heyecanlandırmıştı. Roubaud konuyu Victoire Ana'dan tekrar Grandmorin'a getirdi: Bu kadının da ona minnet borcu vardı! Victoire Ana gençken baştan

çıkarılmış, dünyaya getirdiği çocuk ölmüştü, doğumu annesinin hayatına mal olan Séverine'e sütannelik yapmış, daha sonra şirkette çalışan bir ateşçiyle evlenmişti; kocası eline geçen parayı yediği için, dikiş dikerek kazandıklarıyla Paris'te acınası bir hayat yaşıyordu; o sırada sütkızına rastlamış, böylece eski bağlar yeniden kurulmuş, o da başkanın himayesine girmişti ve bugün Grandmorin sayesinde temizlik işi, lüks tuvaletlerde kadın tarafının bekçiliğini yapıyordu, çok da memnundu. Şirket, ona yılda ancak yüz frank veriyordu, oysa Victoire Ana bahşişleriyle birlikte, kaldıkları bu oda, konaklama ve yakıt hariç, bu işten bin dört yüz frank kazanıyordu. Nihayet rahata ermişti. Roubaud, Victoire Ana'nın kocası Pecqueux'nün hattın iki ucunda gününü gün edeceğine maaş ve ikramiyelerinin toplamı olan iki bin sekiz yüz frangı eve getirse, karıkocanın dört bin franktan fazla geliri olacağını hesaplıyordu; bu miktar, şef yardımcısı olarak Havre'da kazandığı maaşın iki katıydı.

"Kuşkusuz," dedi, "hiçbir kadın tuvalet bekçiliği yapmak istemez, ama işin iyisi kötüsü olmaz."

Bu arada, o dayanılmaz açlıkları yatışmıştı; artık yavaş yavaş yiyor, aldıkları zevki sürdürmek için peynirden ufak parçalar kesiyorlardı. Sohbetlerinin de hızı kesilmişti:

"Yeri gelmişken," dedi heyecanla Roubaud, "sana sormayı unuttum. Doinville'de iki üç gün geçirmeni isteyen başkanın davetini neden geri çevirdin?"

Hazmın verdiği rahatlıkla, o sabah garın yanında, Rocher Sokağı'nda bulunan konağa yaptıkları ziyaret gelmişti aklına; Roubaud kendini tekrar o geniş, ciddi çalışma odasında bulmuştu, başkan ertesi gün Doinville'e gideceğini söylüyordu. Ardından, birden aklına bir fikir gelmişçesine, hemen o akşam onlarla birlikte altı otuz trenine binmeyi ve vaftiz kızını, onu çoktandır bekleyen kız kardeşine götürmeyi teklif etmişti. Ama genç kadın, bir sürü gerekçe gösterip daveti kabul edemeyeceğini söylemişti.

"Biliyor musun," diye devam etti Roubaud, "bence bu küçük yolculuğun bir zararı olmazdı. Perşembeye kadar orada kalabilirdin, ben başımın çaresine bakardım... Öyle değil mi? İçinde bulunduğumuz durumda, onlara ihtiyacımız var. Nezaketlerini geri çevirmek hiç de akıllıca değil; üstelik teklifini reddetmen onu gerçekten üzmüş gibiydi... Sen paltomu çekiştirene kadar bu nedenle üsteledim kabul etmen için. Ama nedenini hiç anlamasam da, seninle ağız birliği ettim sonunda... Söyle bakalım, neden istemedin?"

Séverine, kaçamak bakışlarla, sabırsızlığını belli eden bir hareket yaptı. "Seni tek başına bırakabilir miyim hiç?"

"Bu bir neden olamaz... Evlendiğimizden bu yana, üç yılda, birer hafta geçirmek üzere iki kere Doinville'e gittin ya. Üçüncü kez gitmen için hiçbir engel yoktu ortada."

Genç kadının sıkıntısı artıyordu, başını diğer yöne çevirmişti.

"Her neyse, canım çekmiyordu. Hoşlanmadığım şeyler için beni zorlayacak değilsin ya."

Roubaud, onu hiçbir şeye zorlamadığını göstermek ister gibi kollarını açtı. Yine de kaldığı yerden devam etti:

"Gördün mü bak! Benden bir şeyler saklıyorsun... Son ziyaretinde, Madam Bonnehon seni kötü mü karşıladı yoksa?"

"Yoo, hayır!" Madam Bonnehon onu her zaman iyi karşılamıştı. Harika sarı saçlarıyla hoş, uzun boylu, güçlü kuvvetli ve elli beş yaşında olmasına rağmen hâlâ güzel bir kadındı. Dul kaldıktan sonra, hatta kocası sağken bile, kalbinin hiç boş kalmadığı rivayet edilirdi. Doinville'de ona taparlardı, şatoyu keyif alınan bir mekâna dönüştürmüştü, tüm Rouen sosyetesi, özellikle de yüksek memurlar buraya ziyarete gelirdi. Madam Bonnehon'un beyefendi dostlarının çoğu da bu çevredendi.

"Lachesnayeler sana soğuk davrandı öyleyse? Hadi, söyle bana."

Mösyö de Lachesnaye'yle evlendiği günden beri Berthe Séverine için bambaşka biri olup çıkmıştı kuşkusuz. Şu za-

vallı Berthe'in, kırmızı burnu ve silik kişiliğiyle günden güne güzelleştiği pek söylenemezdi. Rouen'da hanımlar onun kibarlığını anlata anlata bitiremiyorlardı. Oysaki böyle çirkin, katı, cimri bir koca kolaylıkla karısını etkileyebilir, onu da kendisi gibi katlanılmaz biri yapabilirdi. Ama hayır, Berthe eski arkadaşına karşı hep nazikti, Séverine hiçbir konuda ona sitem edemezdi.

"O halde canını sıkan başkan olmalı?"

O ana kadar sorularına usulca ve sakin yanıtlar veren Séverine sabrı bir yana bırakıp parlayıverdi.

"O mu, ne münasebet!"

Asabi bir sesle, kesik kesik konuşuyordu. Başkanın yüzünü görebilmek kolay değildi. Şatonun arazisindeki bir köşke çekiliyordu, köşkün kapısı tenha, dar bir sokağa açılıyor, o da istediği gibi girip çıkabiliyordu. Kız kardeşi bile, ne zaman gelip gittiğini bilmezdi. Barentin'den bir arabaya biner, Doinville'e gece vakti gelir, kimse fark etmeden günlerce köşkünde kalırdı. İnsanı rahatsız edecek biri varsa, o kesinlikle başkan değildi!

"Bunu sordum, zira çocukluğunda başkanın ödünü koparığını hiç olmasa yirmi kere anlatmışsındır."

"Ödümü koparığını mı? Her zamanki gibi abartıyorsun... Hiç gülmediği doğrudur... İri gözlerini dikip sana öyle bir bakardı ki, hemen başını eğmek zorunda kalırdın. Karşısında bocalayan, tek kelime edemeyen insanlar gördüm, meşhur ciddiyeti ve zekâsıyla insanların çekindiği biriydi... Ama beni hiç azarlamadı, öteden beri bana karşı bir zaafı olduğunu hissetmişimdir..."

Tekrar sakin bir sesle konuşmaya başlamış, gözleri uzaklara dalmıştı.

"Hatırlıyorum... Küçücük bir çocukken, bahçe yollarında kız arkadaşlarımla oynardık. Geldiğini görünce hepsi saklanırdı; hep bir hata yapmaktan ödü kopan kızı Berthe bile. Bense, sakince onu beklerdim. Başkan geçerken, beni

:rada başını kaldırmış ona gülümserken görür, yanağıma hafifçe vururdu. Sonraları, on altı yaşına geldiğimde, Berthe babasından ne zaman bir şey isteyecek olsa bu işi bana yükler olmuştu. Yanına gider, gözlerimi kaçırmadan konuşur, onun bakışlarının da içime işlediğini hissederdim. Hiç çekincem yoktu, her isteğimi yerine getireceğinden öyle emindim ki! Evet, hâlâ aklımda! Doinville, bahçede tek bir ağacı, şatoda tek bir koridoru, tek bir odası yok ki, gözlerimi kapadığımda hafızamda canlanmasın."

Séverine sustu, gözlerini yumdu; sıcaktan al al olmuş dolgun yüzünden geçmiş günlerin ve dile getiremediklerinin ürpertisi geçiyordu sanki. Kısa bir an öylece kaldı, dudakları, ağzını acıyla bir tarafa çeken bir tiki varmış gibi hafifçe seğiriyordu.

"Sana çok iyi davrandı kuşkusuz," diye devam etti Roubaud, piposunu yakarken. "Seni genç bir hanımefendi olarak yetiştirdiği yetmezmiş gibi, üç kuruş paranı da son derece akıllıca işletti, hatta evlendiğimizde üzerine kendi cebinden bir miktar bile ekledi... Ayrıca sana bir şeyler bırakmayı da düşünüyor, benim yanımda söyledi bunu."

"Evet," diye mırıldandı Séverine, "Croix-de-Maufras'taki ev, arazisinden demiryolu geçen şu mülk. Bazen, bir haftalığına kalmaya giderdik oraya... Ama ben buna hiç bel bağlamıyorum, Lachesnayeler bana bir şey kalmasın diye başkanı dolduruyorlardır. Her neyse, bana bir şey bırakmamasını tercih ederim, hiçbir şey."

Séverine bu son sözleri söylerken öyle sinirliydi ki, Roubaud kendini şaşırmaktan alamadı, piposunu ağzından çekti, gözleri fal taşı gibi açılmıştı.

"Sen de amma tuhafsın! Başkanın milyonları olduğu herkesin malumu, vasiyetnamesine vaftiz kızını da dâhil etmesinde ne kötülük olabilir ki? Buna kimse şaşırmaz ve hem bu da işlerimizi iyice hale yola koyar."

Sonra, aklına gelenlere yüksek sesle gülmeye başladı:

"Yoksa kızı olduğunu düşünürler diye mi korkuyorsun? Hakkında neler diyorlar biliyorsun, buz gibi görünüşüne rağmen dedikodular almış yürümüş. Anlaşılan daha karısı hayattayken ne kadar hizmetçi varsa hepsiyle düşüp kalkmış. Kısacası, bugün bile gözüne kestirdiği ilk kadınla beraber olabiliyor. Yüce Tanrım! Hadi ama kızı bile olsan kimin umurunda!"

Séverine ayağa fırlamıştı, öfkeliydi, yüzü kıpkırmızı kesilmişti, gür siyah saçlarının altındaki mavi gözlerinde bir ürkeklik vardı.

"Kızı, kızı ha! Bununla ilgili şaka dahi duymak istemiyorum, anladın mı? Onun kızı olabilir miyim hiç? Ona benziyor muyum ki? Yeter artık, başka şeylerden söz edelim. Doinville'e gitmek istemedim, çünkü istemedim, hepsi bu. Seninle Havre'a dönmeyi tercih ederim."

Roubaud başını sallayarak onayladı ve bu hareket karısını yatıştırdı. Mademki karısının sinirleri tepesine çıkmıştı, ısrar etmenin anlamı yoktu. Roubaud gülümsüyordu onu, hiç bu kadar sinirli görmemişti. Kuşkusuz sebebi beyaz şaraptı. Kendisini affettirmek arzusuyla, hayranlıkla eline aldığı bıçağı özenle kuruladı ve bir ustura gibi kestiğini göstermek için onunla tırnaklarını kesmeye başladı.

"Saat dördü çeyrek geçti bile," diye mırıldandı Séverine guguklu saatin önünde ayakta dikilerek. "Daha alacaklarım var... Treni de kaçırmamamız lazım."

Ama odayı derleyip toplamadan önce iyice sakinleşmek amacıyla pencerenin yanına gidip pervaza dirseklerini dayadı. Bunun üzerine bıçağı ve piposunu bırakan Roubaud da masadan kalktı, Séverine'e yaklaştı, arkasında durup ona usulca sarıldı. Çenesini omzuna, başını da başına yaslamış vaziyette, kollarında tutuyordu karısını. İkisi de kımıldamıyor, öylece dışarı bakıyorlardı.

Altlarında, küçük manevra lokomotifleri dur durak bilmeden hamarat ve temkinli ev kadınları gibi gidip geliyordu

hâlâ; tekerleklerin boğuk, düdüklerinse belli belirsiz sesi de olmasa çalıştıklarını bile duymayacaktı insan. Bu lokomotiflerden biri önlerinden geçerek Europe Köprüsü'nün altında kayboldu, çözülen bir Trouville treninin vagonlarını depoya taşıyordu. Köprünün öte tarafında, depodan tek başına dolaşmak üzere çıkmış gibi, bakır ve çelik aksamı pırıl pırıl, yepyeni ve sağlam görüntüsüyle yolculuğa hazır bir lokomotifin yanından geçti. Bu lokomotif durmuş, kısa iki düdük sesiyle makasçıdan yol istiyordu; makasçı da hiç vakit kaybetmeden, ana hatlar sundurmasındaki peronda hazır bekleyen treninin yanına yolladı onu. Dört yirmi beş Dieppe treniydi bu. Yolculardan oluşan bir kalabalık trenin etrafında dolanıyor, bagajlarla dolu yük arabalarının gürültüsü sarıyordu platformu, görevliler vagonları gezip her birine bir su kazanı[1] yerleştiriyordu. Lokomotif ve ona bağlı kömür vagonu, baştaki yük vagonuna hafifçe çarpıp durdu ve ekip şefi, bağlama kolunun vidasını sıkıştırdı. Batignolles tarafında gökyüzü kararmıştı; bina cephelerini örten kül rengi alacakaranlık, bir yelpaze gibi genişleyen hatların üzerini âdeta şimdiden kaplamıştı. Gittikçe sönen bu ışıkta uzaklarda, durmadan gidip gelen banliyö ve şehir içi trenleri görülebiliyordu hâlâ. Kapalı büyük istasyonun karanlık çatılarının ötesinde, kesik kesik kızıl dumanlar uçuşuyordu kararan Paris göğünde.

"Hayır, hayır, bırak beni," diye söylendi Séverine.

Genç vücudun yakınlığı ve sıcaklığıyla heyecanlanan Roubaud, tek söz etmeden, giderek daha da sıkı sarılmıştı karısına. Séverine'in kokusu başını döndürüyor, genç kadın kurtulmak için kıpırdandıkça arzusu körükleniyordu. Onu bir hamleyle pencerenin önünden çekip aldı ve dönüp dirsekleriyle pencereyi kapattı. Ağzı ağzını buldu, dudakları dudaklarını esir alınca, onu yatağa sürüklemeye başladı.

---

1 Kaynar suyla doldurulan ve vagonları ısıtmakla kullanılan madenî güğümler.

"Hayır, hayır, evimizde değiliz," deyip duruyordu Séverine. "Yalvarırım, bu odada olmaz."

Kendisi de yemek ve şarap yüzünden çakırkeyif ve sersemlemiş olan Séverine, Paris'teki hummalı alışverişinin heyecanını taşıyordu hâlâ. Bu fazla ısınmış oda, darmadağınık duran sofra, yolculuğun beklenmedik biçimde şehvet ortamına dönüşmesi, her şey kanını tutuşturuyor, vücudunda ürpertiler dolaşıyordu. Yine de, yatak başına dayanmış, nedenini açıklayamayacağı korkulu bir isyanla reddediyor, direniyordu.

"Hayır, hayır, istemiyorum."

Ateşi başına vurmuş olan Roubaud koca, kaba ellerini zor zapt ediyor, titriyordu; ona zarar verebilirdi.

"Aptallaşma, kim bilecek ki? Yatağı tekrar düzeltiriz."

Havre'daki evlerinde genellikle, kocası gece vardiyasında olduğu zamanlar, öğlen yemeğinden sonra kibarca bir uysallıkla teslim olurdu Séverine. Kendisi zevk almaz gibi görünür, ama kocasının alacağı zevki düşünerek mutlu bir gevşeklik, şefkatli bir rıza gösterirdi. Şu an Roubaud'yu çıldırtansa şuydu: Onu hiç bu kadar ateşli, şehvetten bu denli ürpermiş görmemişti. Saçlarının parlak siyahı menekşe rengi durgun gözlerini koyulaştırıyor, güçlü ağzı tatlı yuvarlak yüzündeki kanayan bir yara gibi kıpkırmızıydı. Karşısında hiç tanımadığı bir kadın vardı. Onu neden reddediyordu?

"Söyle neden? Zamanımız var."

Séverine, tarifsiz bir ıstırap içindeydi, olayları doğru değerlendiremiyordu, kendi içinde parçalanmış, kendi kendine bile yabancılaşmıştı. Hakiki bir acıyı ele veren ve Roubaud'yu olduğu yere çivileyen bir çığlık attı.

"Hayır, hayır, sana yalvarırım, bırak beni! Bilmiyorum, şu anda düşüncesi bile boğuyor beni... Doğru olmaz bu."

İkisi de karyolanın kenarına çökmüştü. Roubaud, ateş basmış yüzünü yanma hissinden kurtarmak ister gibi elini suratında gezdirdi. Onun tekrar uslandığını gören Séverine,

nazikçe eğilip onu hâlâ çok sevdiğini göstermek ister gibi kocaman bir öpücük kondurdu yanağına. Bir an, kendilerine gelebilmek için hiç konuşmadan öylece kaldılar. Roubaud karısının sol elini ellerinin arasına almış, alyansıyla aynı parmağında taşıdığı eski bir altın yüzükle oynuyordu; küçük yakut başlı altın bir yılandı bu. Karısını bildi bileli bu yüzük hep parmağındaydı.

"Küçük yılanım," dedi Séverine, Roubaud'nun yüzüğe baktığını düşünüp hakkında konuşma ihtiyacı hissederek, düşte konuşur gibi gönülsüzce. "Croix-de-Maufras'ta on altı yaşıma girdiğimde hediye etmişti bana."

Roubaud şaşırarak başını kaldırdı.

"Kim? Başkan mı?"

Gözleri kocasınınkilerle buluştuğunda, Séverine uykudan uyanır gibi irkildi. Yanaklarının ürperdiğini hissetti. Cevap vermek istedi, ama ağzından tek kelime çıkmadı. Dili tutulmuş gibi, donup kalmıştı.

"Fakat," dedi Roubaud, "bana bu yüzüğün annenden kaldığını söylerdin hep."

Séverine'in, her şeyi unuttuğu bir anda ağzından kaçırdığı bu cümleyi toparlamak için hâlâ bir fırsatı vardı. Gülmeye başlaması, dalgınlığına rastladığını söylemesi yeter de artardı bile. Fakat inadı galip geldi, mantıksızca konuşası tuttu.

"Sevgilim," dedi, "sana bu yüzüğün annemden kaldığını hiç söylemedim."

Roubaud'nun yüzü sapsarı olmuştu, gözlerini karısına dikti.

"Nasıl? Bana bunu hiç söylemedin mi? Belki yirmi kere söyledin! Başkanın sana bir yüzük vermesinin kötü bir tarafı yok. Sana başka şeyler de verdi. Ama neden bunu benden gizledin? Annenin hediyesi olduğunu söyleyip neden yalanlar uydurdun?"

"Annemin hediyesi olduğunu söylemedim sevgilim, yanılıyor olmalısın."

Aptalca bir inattı bu. Séverine giderek battığını, kocasının kolaylıkla içini okuyabildiğini görüyordu, başa dönmek ve söylediklerini geri almak isterdi, ama artık çok geçti; yüz çizgilerinin kendisini ele verdiğini hissediyor, ne kadar direnirse direnşin, itirafın ağzından çıktığını biliyordu. Yanaklarındaki ürperti tüm yüzünü kapladı, sinirden dudakları seğiriyordu. Roubaud'ysa, dehşet içinde, damarlarından biri her an patlayabilirmiş gibi kıpkırmızı kesilerek onun bileklerini yakalamış, yüzünü yüzüne iyice yaklaştırmıştı; sözle dile getirmediklerini korku dolu gözlerinden okumak istiyordu sanki.

"Aman Tanrım!" diye kekeledi Roubaud, "Aman Tanrım!"

Séverine korkuya kapıldı, yumruğun ineceğini hissederek, yüzünü kolunun altına saklamak için başını eğdi. Küçücük, zavallı, anlamsız bir olay, bu yüzük hakkında söylenip unutulmuş bir yalan, karşılıklı edilen birkaç sözle ortaya serilen gerçek... Hepsi için bir dakika yetmişti. Roubaud onu bir itişte boylu boyunca yatağa serdi, rasgele iki yumruk patlattı. Üç yıl boyunca ona bir fiske bile vurmamıştı; şimdiyse hayvansı bir öfkeyle, eskiden vagonları iten kocaman ellere sahip bir adamın öfkesiyle kendinden geçmiş, gözü hiçbir şey görmez halde saldırıyordu Séverine'e.

"Aman Tanrım! Orospu seni! Onunla yattın! Yattın onunla! Yattın onunla!"

Bu sözleri tekrarladıkça öfkeden kuduruyor, söylediklerini etine gömmek istercesine yumruklarını gitgide daha da sert indiriyordu.

"İhtiyar artığı orospu seni! Yattın onunla! Onunla yattın!"

Sesi öfkeden öylesine boğulmuştu ki, ancak ıslık gibi çıkar olmuştu. Neden sonra, darbelerin altında gücünü yitiren Séverine'in *hayır* dediğini duydu. Kendisini savunmak için inkârdan başka yolu yoktu, aksi halde onu öldüreceğini biliyordu. Ve bu haykırış, yalan söylemekteki bu inat, Roubaud'yu iyice çılgına çevirdi.

"Onunla yattığını itiraf et."

"Hayır! Hayır!"

Roubaud onu yakalayıp yataktan kaldırmış, kollarında tutuyor, gizlenen zavallı bir yaratık gibi yüzükoyun yatağa kapanmasına engel oluyordu. Kendisine bakması için Séverine'i zorlamaktaydı.

"Onunla yattığını itiraf et."

Séverine, Roubaud'nun kollarının arasından sıyrılıp kaçmayı başardı, kapıya koşmaya niyetlendi fakat Roubaud ok gibi fırlayıp onu tekrar yakaladı; büyük bir öfkeyle ve tek bir yumrukta Severiné'i masanın dibine serdi. Kendisi de üstüne atılmış, onu yere çivilemek için saçlarına yapışmıştı. Kısa bir an, hiç kımıldamadan, yüz yüze, yerde öylece kaldılar. Bu korkunç sessizlik anında, Dauvergne kardeşlerin şarkıları ve gülüşleri işitiliyordu; neyse ki alt kattaki piyanonun kopardığı gürültü kavganın patırtısını boğuyordu. Claire kız çocuklarının sevdiği rondoları söylüyor, Sophie de piyanoda ona şevkle eşlik ediyordu.

"Onunla yattığını itiraf et."

Séverine'in artık itiraz edecek cesareti yoktu, cevap vermedi.

"Onunla yattığını itiraf et, lanet olası! Yoksa karnını deşerim!"

Onu öldürecekti; Séverine bakışlarından açık açık okuyabiliyordu bunu. Yere düşerken, masanın üstünde açıkta duran bıçağı fark etmişti. Bıçağın ağzının pırıltısını görmüş, Roubaud'nun ona uzanmaya çalıştığını düşünmüştü. Üzerine bir atalet çöktü, kendinden ve her şeyden vazgeçmiş gibiydi, artık tek ihtiyacı sona ulaşmaktı.

"Peki!" dedi, "Evet, doğru, bırak da gideyim artık."

Sonrasında olanlar korkunçtu. Roubaud'nun bu kadar çok istediği bu itiraf, suratının ortasında patlamıştı. İmkânsızdı, korkunç bir şeydi bu. Böyle bir alçaklığı tahmin etmesi bile mümkün değildi. Séverine'in başını tutup

masanın ayaklarından birine vurdu. Séverine çırpınıyordu. Roubaud onu saçlarından yakalayarak, sandalyelere çarpa çarpa odanın ortasına kadar sürükledi. Her doğrulmaya çalıştığında, onu bir yumrukla tekrar yere seriyordu. Bunu yaparken soluksuz kalmıştı, dişlerini sıkmış, vahşi bir hayvan gibi gözü dönmüştü. Çarptıkları masa az kalsın sobayı devirecekti. Büfenin kenarında yapışıp kalmış tutam tutam saç ve kan lekeleri vardı. Roubaud dövmekten, Séverine dövülmekten tükenmiş, dehşet içinde, sersemlemiş ve allak bullak bir halde soluklanmak için durduklarında, tekrar yatağın yanındaydılar; Séverine hâlâ yerde yatıyor, Roubaud ise yanında çömelmiş, onu omuzlarından tutuyordu. Soluk soluğa kalmışlardı. Aşağıda müzik devam ediyor, yükselen genç kahkahalar çınlıyordu.

Bir hamleyle Séverine'i doğrultup sırtını karyolanın tahtasına dayadı. Sonra diz çöküp ağırlığıyla onu ezerek konuşabildi nihayet. Artık vurmuyordu ona, dindiremediği bir merakla, işkencesini sorularıyla sürdürüyordu.

"Demek onunla yattın orospu! Konuş, o morukla, onun gibi bir ihtiyarla nasıl yattığını anlat! Kaç yaşındaydın peki? Küçük bir kızdın, küçücüktün öyle değil mi?"

Séverine birdenbire gözyaşlarına boğuldu, hıçkırıkları cevap vermesine engel oluyordu.

"Tanrı aşkına! Söyleyecek misin ha? Bu moruğun gönlünü eğlendirdiğinde on yaşında bile yoktun değil mi? Demek seni bunun için sevgiyle büyütüyordu, iğrenç zevkleri için, söyle hadi lanet olası yoksa yeniden başlarım!"

Séverine ağlıyor, tek bir kelime edemiyordu; Roubaud elini kaldırdı, onu yeni bir tokatla serseme çevirdi. Cevap alamadığı için, her seferinde aynı soruyu tekrarlayarak üç şamar daha indirdi suratına.

"Kaç yaşındaydın, söylesene orospu! Söyle çabuk!"

Mücadele etmek neye yarardı? Séverine kanının çekildiğini hissetti. Roubaud, işçilikten kalma o kaba, sert elleriyle

kalbini söküp çıkarabilirdi. Sorgu devam etti, Séverine utanç ve korkudan öylesine tükenmişti ki âdeta fısıldayarak konuşuyor, söyledikleri zar zor duyuluyordu. Dayanılmaz bir kıskançlığın pençesindeki Roubaud'ysa, geçmişte yaşananların yüreğini parçalayan ıstırabıyla çılgına dönmüştü: Séverine'in anlattıkları asla yeterli gelmiyordu, ayrıntıları tekrar tekrar anlatması, olayları açıkça ortaya dökmesi için zorluyordu onu. Kulağı, zavallı kadının dudaklarından çıkanlardaydı; bu günah çıkarma karşısında bunalıyor, tehditkâr yumruğu susarsa tekrar vurmaya hazır, havada bekliyordu.

Séverine, Doinville'deki tüm geçmişini, çocukluk, gençlik yıllarını bir kez daha anlattı. Nerede olmuştu bu? Büyük bahçenin sık ağaçlarının dibinde mi? Yoksa şato koridorlarından birinin gizli bir köşesinde mi? Anlaşılan başkan bahçıvanının ölümünden ve onu yanında alıkoyup kızıyla birlikte büyütmeye başladığı günden beri göz koymuştu ona ha? Bu iş muhakkak ki, başkan görünür görünmez diğer çocukların oyunu bırakıp kaçtıkları, oysaki Séverine'in, o geçerken yanağına hafifçe vurması için başını dikip gülümseyerek beklediği sıralarda başlamış olmalıydı. Daha sonraları, Séverine'in onunla yüz yüze konuşmaya cesaret edebilmesi, ona her istediğini yapabilmesi, kendini metresi gibi hissetmesinden ileri gelmiyor muydu? Başkalarına karşı son derece vakur ve ciddi olan başkan, hizmetçileri baştan çıkarırken kullandığı iltifatlarla onun da kanına girmişti, öyle değil mi? Ah! Pis herif, ona büyükbabasıymış gibi kendini öptüren, çocukluktan çıkıp serpilmesini izleyerek, her saat onu elleyen, yavaş yavaş tadına bakan bu moruk, onun olgunlaşmasını bekleyecek sabrı bile gösterememişti!

Roubaud soluk soluğa kalmıştı.

"Bunlar olurken kaç yaşındaydın? Tekrar et, kaç yaşında?"

"On altı buçuk."

"Yalan söylüyorsun!"

Tanrı aşkına, neden yalan söyleyecekti ki? Büyük bir boş vermişlik ve bezginlikle omuz silkti.

"Peki ilk kez nerede oldu bu?"

"Croix-de-Maufras'ta."

Roubaud bir an duraksadı, dudakları titriyor, gözleri sarı bir ışıkla bulanıyordu.

"Sana ne yaptığını da söylemeni istiyorum."

Séverine sesini çıkarmadı. Roubaud yumruğunu kaldırınca, "Bana inanmazsın ki," dedi.

"Yine de söyle... Bir şey yapamadı, değil mi?"

Séverine başıyla onayladı. Haklıydı, bir şey yapamamıştı. Bunun üzerine Roubaud, bu sahne üzerinde ısrarla durdu, baştan sona her şeyi öğrenmek istedi, işi açık saçık sözlere, iğrenç sorulara kadar götürdü. Séverine'in ağzını bıçak açmıyor, başını evet ya da hayır anlamında sallamakla yetiniyordu. Belki de itiraf ederse, bu ikisini de rahatlatırdı. Ama Séverine'in olanların açığa çıkmasının ikisi için de işleri kolaylaştıracağını düşünmesi bir hataydı, duyduğu her yeni şey Roubaud'nun ıstırabını artırıyordu. Herkes gibi bir ilişki yaşamış olsaydı, bu aklından hiç çıkmayacak olsa da, ona daha az acı verirdi. Ama bu ahlâksızlık her şeyi çürütüyor, kıskançlığın zehirli bıçağını etine saplayıp içinde çeviriyordu. Artık her şey bitmişti, yaşamasına imkân yoktu, o iğrenç görüntü hafızasından asla silinmeyecekti.

Bir hıçkırık boğazını yırttı:

"Aman Tanrım! Aman Tanrım! Olamaz, hayır, hayır! Bu kadarı da fazla, olacak şey değil bu!"

Sonra birdenbire Séverine'i sarstı:

"Tanrı aşkına, peki benimle niye evlendin ha, seni orospu! Beni böyle kandırmanın alçaklık olduğunu biliyorsun değil mi? Hapishanedeki hırsız karıların bile vicdanı bu kadar kirli değildir... Beni hor görüyordun, beni hiç sevmedin öyle değil mi? Benimle neden evlendin? Söyle!"

Séverine eliyle belli belirsiz bir hareket yaptı. Ona nasıl bir cevap verebilirdi ki? Evlenirken mutluydu, böylelikle Grandmorin'dan kurtulacağını umut ediyordu, insanın yapmak istemediği, yine de zamanında en doğrusunun bu olduğunu düşünerek yaptığı öyle çok şey vardır ki. Hayır, Séverine onu sevmiyordu ve asıl söylemeye çekindiği, başından geçen bu hikâye olmasa, onun karısı olmaya asla razı olmayacağıydı.

"Seni baş göz etmek isteyen oydu, değil mi? İstediği gibi bir enayi de buldu, ha? İlişkiniz sürebilsin diye evlendirmek istiyordu seni. Ve oraya gittiğin iki seferde de bu iş devam etti değil mi? Oraya bunun için götürüyordu seni, öyle mi?"

Yine başını sallayarak onayladı Séverine.

"Ve bu sefer de seni bunun için davet etmişti değil mi? Bu kepazelik sonsuza kadar sürüp gidecekti demek! Seni boğmazsam bu iş yeniden başlayacak!"

Titreyen elleri Séverine'in boğazına sarılmak üzereydi. Ama bu kez Séverine başkaldırdı.

"Dur bakalım, haksızlık ediyorsun. Orayı gitmeyi reddeden bendim hatırlasana. Oysa sen beni neredeyse zorla yolluyordun, hatta ne kadar öfkelendim, hatırlasana... Artık istemediğimi gayet iyi biliyorsun. Her şey bitti. Bir daha da asla, asla görmek istemiyorum onu."

Roubaud onun gerçeği dile getirdiğini hissetti, ama bu onu rahatlatmaya yetmedi. Onunla şu adam arasında geçenlerin verdiği korkunç acıdan, göğsünün ortasına saplanmış bıçaktan kaçış yoktu artık. Çektiği büyük ıstırabın nedeni, yaşananlara engel olamayışı, acizliğiydi. Séverine'i hâlâ bırakmamış, yüzünü onunkine yaklaştırmıştı; kendisine itiraf ettiği tüm şeyleri, cılız mavi damarlarındaki kanda tekrar okumak ister gibi, büyülenmişçesine bakıyordu. Ve saplantılı, sanrılı bir halde mırıldandı:

"Croix-de Maufras'ta, kırmızı odada... O odayı biliyorum, penceresi demiryoluna bakıyor, karyola da karşısında.

Orada, demek ki o odada... Evi sana bırakmaktan söz etmesinin nedenini şimdi anlıyorum. O evi hak ettiğin muhakkak! Paralarına göz kulak olup çeyiz dizmesine şaşmamalı, buna değerdi... Bu yargıç, milyonları olan zengin bir adam, son derece saygın, son derece bilgili, son derece önemli biri! Elbette insanların gözü onda olacak. Peki, ya senin baban olduğu çıkarsa ortaya, o zaman ne olur söyle bakalım."

Séverine bir çabayla ayağa kalktı. Zavallı yenik varlığının güçsüzlüğüne rağmen, muazzam bir gayretle itti Roubaud'yu. Şiddetle karşı koydu:

"Hayır, hayır, bunu söyleme! Başka ne istersen yap. Döv beni. Öldür istersen... Ama bunu söyleme, yalan bu söylediğin!"

Roubaud, onun bir elini hâlâ avuçlarında tutuyordu.

"Bununla ilgili bir şey mi biliyorsun? Bu kadar rahatsız olduğuna göre sen de kuşkulanıyorsun."

Séverine elini avuçlarından çekerken, o ana dek unutmuş olduğu yüzüğe, yakut başlı küçük altın yılana değdi Roubaud'nun eli. Yüzüğü parmağından çekip aldı, yeni bir öfke nöbetine kapılıp yere attı ve topuğuyla ezdi. Sonra, hiç konuşmadan, deli gibi odayı arşınlamaya koyuldu. Séverine ise karyolanın kenarına yığılmış, büyümüş gözlerini ona dikmişti. Korkunç sessizlik sürüp gitti.

Roubaud'nun öfkesi dinmek bilmiyordu. Biraz yatışır gibi olduğu anda, sarhoşluk misali, her seferinde daha da şiddetlenerek dalga dalga yeniden akın edip başını döndürüyor, sersemletiyordu onu. Roubaud artık kendinde değildi, ruhunu kamçılayan şiddet fırtınasının ataklarıyla boşluğu dövüyor, tek bir ihtiyaçla, içinde uluyan hayvanı yatıştırmak ihtiyacıyla yanıp tutuşuyordu. İntikam susuzluğu gibi, bedenini yiyip bitiren, fiziksel ve acilen tatmin edilmedikçe de ona rahat yüzü göstermeyecek bir ihtiyaçtı bu.

Yürüyüşüne ara vermeden yumruklarıyla şakaklarını dövdü ve kaygılı bir sesle kekeledi:

"Ne yapacağım ben şimdi?"

Bu kadını ilk anda öldürmediğine göre, artık öldüremezdi. Onu öldürmediği için kendine kızıyordu onu boğamamıştı ve aşağılık bir davranıştı bu, orospu tenine zaafı vardı hâlâ. Hal böyleyken onunla birlikte olmaya devam edemezdi. Öyleyse onu bir daha görmemek için kovmalı, sokağa mı atmalıydı? Bunu bile yapamayacağını anladığında ruhunu yeni bir acı dalgası sarıyor, korkunç bir bulantıyla sarsılıyordu. Peki ne yapacaktı? Bu iğrençliği kabullenmek, bu kadını Havre'a geri götürmek ve hiçbir şey olmamış gibi eski sakin hayatlarını sürdürmek kalıyordu geriye. Hayır! Hayır! Böyle yaşamaktansa ikisinin de hemen ölmesi daha iyiydi! Öyle büyük bir umutsuzluğun pençesindeydi ki, ne yapacağını bilemiyordu, sesini daha da yükselterek bağırdı:

"Ne yapacağım ben şimdi?"

Oturup kaldığı karyoladan büyümüş gözlerle onu izlemeye devam ediyordu Séverine. Roubaud'ya duyduğu sevgi huzurlu ve arkadaşçaydı. Şu anda içinde bulunduğu tarifsiz ıstırapsa, acıma duygusunu körüklüyordu. Bu çılgınca tutuma hayret etmese, bir türlü kurtulamadığı bir şaşkınlığa sürüklenmeseydi, kaba sözlerini, attığı dayakları affedebilirdi. Genç yaşında yaşlı bir adamın arzularına boyun eğen, daha sonra da sadece işleri yoluna koyma isteğiyle evliliğe razı olan uysal ve itaatkâr bir kadındı, pişman olduğu eski hataların böyle bir kıskançlık patlamasına sebep olması anlamsız geliyordu ona ve her şeye rağmen iffetli, yumuşak başlı kız sıfatını koruduğundan, hâlâ kadın cinselliğinden bihaberdi. Bir kurdu, başka türden bir varlığı seyreder gibi, kocasının odada bir ileri bir geri gidişini, öfkeyle dönüp duruşunu izliyordu. Bu adama ne oluyordu böyle? Böyle öfkeye kapılan bir erkek görmemişti hiç! Onu asıl dehşete düşüren şey, üç yıl önce boğuk homurtularından kuşkulanmış olsa da, bugün artık zincirlerinden boşanmış bir kudurganlıkla ısırmaya hazır bir hayvanın varlığını iyiden iyiye hissetmesiydi. Bir felaketi önlemek için ne söylemeliydi ona?

Roubaud her dönüşte, karyolanın yanı başında, onun önünde buluyordu kendini. Séverine yaklaşmasını bekleyerek, korka korka konuştu:

"Canım, dinle beni..."

Fakat Roubaud onu duymuyor, fırtınada savrulan bir saman çöpü gibi odada dönüp duruyordu.

"Ne yapacağım ben şimdi? Ne yapacağım ben şimdi?"

Sonunda Séverine onu bileğinden yakalayıp bir an için durdurmayı başardı.

"Canım, hadi ama, oraya gitmek istemeyen bendim... Bir daha da hiç gitmeyecektim, hiç, hiç! Sevdiğim sensin."

Yaltaklanıyor, onu kendine çekiyor, öpmesi için dudaklarını uzatıyordu ama yanına çökercesine oturan Roubaud, tiksintiyle itti Séverine'i.

"Ah! Orospu, şimdi istiyorsun beni demek... Biraz önce istemiyordun, canın beni çekmiyordu... Şimdiyse, beni tekrar elde etmek için istersin tabii, öyle değil mi? Erkeği kendine bağlamak istiyorsan, işte böyle sımsıkı tutacaksın değil mi? Ama seninle yatmak beni yakar, evet! Çok iyi biliyorum ki kanımı bir zehir gibi yakar bu."

Ürperiyordu. Ona sahip olma düşüncesi, yatağa devrilmiş bedenlerinin hayali, zihnini bir alev gibi yaladı geçti. Ve şehvetin bulanık karanlığından, kanayan kirletilmiş arzunun derinliklerinden çıkageldi öldürme isteği.

"Seninle yatıp gebermemek için, önce ötekini gebertmeliyim... Onu gebertmeliyim, onu gebertmeliyim!"

Sesi giderek yükseliyordu; kararlılığı artmış vaziyette ayakta dikilerek, ona bir çözüm sunup içini rahatlatıyormuş gibi tekrarladı bu sözleri. Sonra sustu, yavaşça masaya kadar ilerledi, ağzı açık parlayan bıçağa baktı. Kurulmuş bir makine gibi bıçağı kapadı, cebine koydu. Ve orada, elleri iki yanına sarkmış, bakışları uzaklara dalmış halde çakılıp kaldı, düşünüyordu. Önündeki engellerin varlığı iki derin çizgi olarak yansımıştı alnına. Düşüncelerini toplamak için gidip

pencereyi açtı, yüzünü alacakaranlığın serinliğine vererek orada dikildi. Yeniden korkuya kapılan karısı ayağa kalkmış arkasında duruyordu, soru sormaya cesaret edemediğinden, o da engin gökyüzüne bakıyor, bu inatçı kafadan neler geçtiğini tahmin etmeye çalışıyordu.

Gecenin çökmesiyle birlikte uzaktaki evler ancak bir karaltı olarak seçilmeye başlamış, geniş gar meydanına morumsu bir sis inmişti. Özellikle Batignolles tarafındaki derin hendek, Europe Köprüsü'nün demirlerini silikleştirmeye başlayan bir kül yığınına batmış gibiydi. Paris'e doğru, güneşin son ışıkları üstü kapalı büyük bekleme salonlarının camlarına vuruyor, daha aşağısı ise karanlıkta kalıyordu. Peronlar boyunca hava gazı lambaları[2] yakıldıkça küçük ışık huzmeleri karanlığı delmekteydi. Kocaman beyaz bir aydınlık seçiliyordu; yolcularla tıklım tıklım dolu, kapıları çoktan kapanmış ve kalkmak için nöbetçi şef yardımcısının işaretini bekleyen Dieppe treninin lokomotif ışığıydı bu. Trenin saatinde kalkmasına engel olan bazı sorunlar vardı, makasçının kırmızı işareti yolu kapatıyor, o sırada küçük bir lokomotif, kötü bir manevra yüzünden yolda kalmış vagonları almaya geliyordu. Giderek koyulaşan karanlıkta, bekleme hatlarında hareketsiz duran vagon kafilelerinin ortasında, karmaşık ray ağları arasında trenler durmadan gidip geliyordu. Bir tren Argenteuil'e, bir başkası da Saint-Germain'e doğru hareket etti; uzayıp giden vagonlarıyla bir diğeri de Cherbourg'dan gelmişti. Sürekli işaretler veriliyor, düdük sesleriyle boru sesleri birbirine karışıyor, her yanda kırmızı, yeşil, sarı, beyaz ışıklar görülüyordu; bu saatte, akşamın alacakaranlığında tam bir karmaşa yaşanıyordu, her şeyin birbirine girmesi an meselesiymiş gibiydi, oysa trenlerin hepsi karanlıkta aynı yumuşak ve kaygan hareketlerle birbirine teğet geçtikten sonra bazen aynı bazen ayrı yönlerde kaybolup gidiyordu. Nihayet makasçının kırmızı ışığı söndü, Dieppe treni düdüğünü

2 Hava gazı ile çalışan sokak lambaları.

öttürerek hareket etti. Gökyüzünün donukluğunda seyrek bir yağmur başladı. Nemli bir gece olacaktı.

Roubaud arkasını döndüğünde yüzü inen gecenin gölgesi vurmuşçasına asık ve inatçıydı. Kararını vermişti, planı hazırdı.

Ölgün ışığın altında guguklu saate baktı ve yüksek sesle şöyle dedi:

"Beşi yirmi geçiyor."

Şaşırıp kalmıştı: Bir saat, bunca şey bir saate sığmıştı demek! Halbuki kapandıkları bu odada haftalardır birbirlerini yiyorlar gibi gelmişti ona.

"Beşi yirmi geçiyor," diye tekrarladı, "hâlâ vaktimiz var."

Bir şey sormaya cesaret edemeyen Séverine, kaygılı bakışlarla izlemeye devam ediyordu onu. Dolabı karıştırdığını, oradan kâğıt, bir küçük şişe mürekkep ve bir kalem aldığını gördü.

"Hadi, bir mektup yazacaksın."

"Kime peki?"

"Ona... Gel, şöyle otur."

Ne yazacağı hakkında hiçbir fikri olmasa da, içgüdüsel olarak sandalyeden uzaklaşan Séverine'i geri getirip öyle bir sertlikle masaya oturttu ki, Séverine bir daha kıpırdayamadı.

"Yaz... 'Bu akşam altı buçuk treniyle hareket edin ve Rouen'dan önce de ortalarda görünmeyin.'"

Séverine kalemi tutuyordu ama eli titriyordu, bu iki basit satırın derinleştirdiği bilinmezlik karşısında giderek daha da dehşete düşüyordu. Başını kaldırıp yalvaran gözlerle bakacak kadar toplayabildi cesaretini.

"Ne yapacaksın canım? Yalvarırım, söyle bana..."

Roubaud haşin ve sert bir sesle tekrarladı:

"Yaz sen, yaz."

Gözlerini gözlerine dikti, sakindi, kaba sözler söylemiyordu ama bakışları öyle inatçıydı ki Séverine ağırlığı altında ezildiğini, tükendiğini hissetti.

"Ne yapacağımı göreceksin... Ve kulağını iyi aç, yapacağım şeyde benimle birlikte olmanı istiyorum... Böylece bir arada kalabileceğiz, aramızda sağlam bir bağ oluşacak."

Roubaud onu korkutuyordu, Séverine kendini biraz daha geriye çekti.

"Hayır, hayır, bilmek istiyorum. Öğrenmeden yazmayacağım."

Bunun üzerine Roubaud konuşmayı keserek, onun küçücük, kırılgan çocuk elini tuttu demirden avcunda, mengene gibi sıktı, ta ki kırılmasına ramak kalana kadar. Acıyla birlikte kendi iradesini de hâkim kılıyordu böylece tenine. Séverine bir çığlık attı, ruhu paramparça oluyor, her şeyini teslim ediyordu. Uysal, saf yaradılışlı, ileri gitmesine izin verilmeyen bu cahil kadının boyun eğmekten başka çaresi yoktu. Aşka alet olmuştu, şimdi de ölüme alet olacaktı.

"Yaz, dedim, yaz!"

Ve Séverine, acıyan zavallı eliyle zorlukla yazdı.

"Aferin, söz dinliyorsun," dedi Roubaud mektubu eline alınca. "Şimdi ortalığı derleyip topla, her şeyi hazır et... Seni almaya geleceğim."

Roubaud artık çok sakindi. Aynanın önünde kravatını düzeltti, şapkasını giydi ve çıktı. Séverine onun kapıyı iki kere kilitlediğini ve anahtarı kilitten çektiğini duydu. Gece iyiden iyiye bastırmıştı. Dışarından gelen tüm seslere kulak kabartarak bir an oturup kaldı. Gazete satıcısı kadının oturduğu yan daireden süregiden boğuk bir inilti duyuluyordu: "Unutulmuş küçük bir köpek olsa gerek," diye düşündü. Aşağıda, Dauvergnelerde piyano sesi kesilmişti. Şimdi neşeli bir kap kacak gürültüsü işitiliyordu, belli ki evin iki genç hanımı mutfaklarında meşguldü; Claire koyun yahnisi pişiriyor, Sophie salata yapıyordu. Séverine üstüne çöken gecenin korkunç sıkıntısıyla, tükenmiş bir halde oturduğu yerden gülüşmelerini dinliyordu.

Altıyı çeyrek geçe, Europe Köprüsü'nden çıkan Havre ekspresinin lokomotifi, treninin bulunduğu yere gönderildi ve trene bağlandı. Hatlardaki doluluk yüzünden bu treni ana hatlar sundurmasının altında bekletememişlerdi. Bu yüzden gökyüzünün zifirî karanlığında, dar bir dalgakıran gibi uzanan peronun kenarında açıkta duruyordu; kaldırım boyunca dizilmiş bir sıra hava gazı lambasıysa bu zifirî karanlığı ancak puslu yıldızlar kadar aydınlatabiliyordu. Sağanak durmuştu. Rome Caddesi'ndeki bina cephelerinin küçük ölgün ışıklarına kadar gerileyen bir sisten, bu üstü açık geniş alanı kaplayan buz gibi nemli bir esinti kalmıştı geriye. Orada burada kıpkırmızı ışıkların yandığı, belli belirsiz bir kalabalığın seçildiği, tek başlarına duran lokomotif ve vagonların, depo yollarında uyuklayan ıskartaya çıkarılmış tren parçalarının yer aldığı, su içinde kalmış bu alan uçsuz bucaksız ve kasvetli görünüyordu. Bu gölge gölünün derinliklerinden yükselen sesler vardı; telaştan kesik kesik alınan gürültülü nefesler, ırzına geçilen kadınların attığı keskin çığlıkları andıran düdük sesleri, civar sokakların gürültüsü ve boruların uzaklardan gelen hazin iniltileri. Biri bir vagon daha eklenmesi için yüksek sesle emirler veriyordu. Ekspresin kımıltısız lokomotifi bir supaptan yoğun bir buhar fışkırtıyordu ve bu buhar karanlığın ortasında yükselerek küçük dumanlar halini alıyor ve gökyüzüne gerilmiş uçsuz bucaksız siyah matem örtüsüne âdeta beyaz gözyaşları serpiştiriyordu.

Saat altıyı yirmi geçe Roubaud ve Séverine göründüler. Séverine bekleme odalarının yanındaki tuvaletlerin önünden geçerken anahtarı Victoire Ana'ya teslim etmişti. Roubaud karısı onu beklettiğinden şimdi acelesi olan telaşlı bir koca gibi çekiştiriyordu Séverine'i. O, şapkası geriye itilmiş, sabırsız ve kabayken, yüzünü şapkasının tülüyle örtmüş Séverine'in adımları yorgunluktan tükenmiş gibi kararsızdı. Yolculardan oluşan bir kalabalık peron boyunca ilerliyordu, onlar da bu kalabalığa karıştı, gözleriyle birinci mevkide boş bir kom-

partıman arayarak vagonların yanı sıra yürüdüler. Kaldırım giderek hareketleniyordu, hamallar baştaki yük vagonuna bagaj arabalarını taşıyorlardı, bir görevli kalabalık bir aileyi yerleştirmekle meşguldü, nöbetçi şef yardımcısı bağlantılara göz atıyor, elindeki işaret feneriyle, vagonların iyice bağlanıp bağlanmadığını anlamaya çalışıyordu. Roubaud nihayet boş bir kompartıman bulmuştu; tam Séverine'in binmesine yardım edecekti ki, ana hatlar şef yardımcısı Mösyö Dauvergne eşliğinde oralarda dolaşan gar şefi Mösyö Vandorpe'la göz göze geldi; iki adam, ellerini arkalarında birleştirmiş, eklenen vagonun manevrasını izliyordu. Selamlaştılar ve kendilerini durup sohbet etmek zorunda hissetiler.

Önce, herkesi memnun edecek şekilde sonuçlanan şu kaymakam meselesi konuşuldu. Sonra, sabahleyin Havre'da meydana gelen ve telgrafla bildirilen bir kazadan söz ettiler: Perşembe ve cumartesi günleri altı otuz trenine hizmet veren Lison adlı lokomotifin, tren tam gara girerken hareket kolu kırılmıştı ve tamirat sürdüğünden, Roubaud'nun hemşehrisi makinist Jacques Lantier ile Victoire Ana'nın kocası olan ateşçi Pecqueux iki günlüğüne orada kalmak zorundaydı. Kompartımanın kapısı önünde duran Séverine, trene binmemiş, bekliyordu; kocasıysa, gayet şen şakrak yüksek sesle konuşarak, gülerek sohbet ediyordu bu beylerle. Ani bir çarpmayla tren birkaç metre geriye gitti: Lokomotif ilk vagonları, özel bir bölme temini için eklenen 293 numaralı vagona doğru sürmüştü. Şef kondüktör olarak trende bulunan Dauvergne'in oğlu Henri, peçesinin altından Séverine'i tanımış, ani bir hamleyle çekerek ardına kadar açık olan kapının ona Çarpmasına engel olmuştu; gülümseyerek özür diledi ve son derece kibar bir tavırla özel bölmenin, trenin hareketinden yarım saat önce ayrı bir kompartıman isteyen şirket yöneticilerinden biri için olduğunu anlattı. Séverine hiç sebepsiz küçük, gergin bir kahkaha attı ve Henri görevinin başına koştu, ayrılırken Séverine ile karşılaştığı için ne-

şesi yerindeydi, birçok kez onun ne hoş bir sevgili olacağını geçirmişti aklından.

Saat altıyı yirmi yedi geçiyordu. Üç dakika daha! Gar şefiyle sohbet ederken bir yandan da bekleme salonlarının kapılarını gözleyen Roubaud, aniden dönerek şeften ayrıldı ve Séverine'in yanına geldi. Vagon ilerlediğinden boş kompartımana ulaşmak için birkaç adım yürümek zorunda kaldılar; Roubaud sırtını dönerek karısını itip kakmaya başladı, sonunda bileğini kavrayarak onu trene soktu; Séverine, kaygıyla omzunun üzerinden arkaya bakıyor, bir şeyler olduğunu seziyor, nedenini merak ediyordu. Gelen geç kalmış bir yolcuydu; elinde sadece bir battaniye vardı, kalın mavi paltosunun geniş yakasını dimdik kaldırmıştı, yuvarlak şapkasının kenarı kaşlarına kadar indiğinden karşıdan bakıldığında hava gazı lambasının titrek ışığında beyaz sakalının bir tutamı dışında yüzünü seçmek imkânsızdı. Yine de, yolcunun görünmemek isteği açıkça belli olduğu halde, Mösyö Vandorpe ve Mösyö Dauvergne onu selamlamak için ilerlediler. Peşi sıra yürümeye başladılar, yolcu onları ancak üç vagon ötede selamladı ve aceleyle kendisi için özel olarak ayrılmış kompartımana girdi. Bu oydu. Séverine titreyerek kendini yolcu koltuğuna bıraktı. Kocası, ona son bir kez sahip oluyormuşçasına kolunu kavramış sıkıyordu, artık kafasına koyduğu şeyi gerçekleştireceğinden emin ve sevinçliydi.

Bir dakika sonra saat buçuğu vuracaktı. Bir satıcı ısrarla akşam gazetelerini dağıtmakla meşguldü, bazıları hâlâ peronda dolaşan yolcular sigaralarını bitirmeye çalışıyordu. Sonunda herkes trene bindi. Görevlilerin trenin her iki ucundan kapıları kapayarak ilerledikleri işitiliyordu. Boş sandığı bu kompartımanda bir köşeyi işgal eden karalara bürünmüş birini, kuşkusuz yas tutan sessiz, hareketsiz bir kadını görmek sevimsiz bir sürpriz oldu Roubaud için. Kapı bir daha açılıp bu kez de görevlilerden biri içeriye bir çifti soktuğundaysa öfkeyle haykırmaktan kendini alamadı; şiş-

man bir erkekle şişman bir kadın nefes nefese koltuklara çöktüler. Tren hareket etmek üzereydi. Tekrar çok ince bir yağmur başlamıştı, tek görebildikleri art arda akıp geçen ışıklı vagon pencereleriydi; trenlerin durmadan geçtiği karanlık geniş meydan su içinde kalmıştı. Yeşil ışıklar yanmıştı, ara sıra yere yakın birkaç fener ışığı göz kırpıyordu. Bunun dışında, uçsuz bucaksız bir karanlığa gömülmüştü etraf. Bu karanlığın ortasında, hava gazı lambalarının ölgün yansımalarıyla belli belirsiz seçilen ana hatların sundurmalarından başka hiçbir şey görünmüyordu. Her yer karanlıktı, sesler bile duyulmaz olmuştu; otomatik boşaltma musluklarını açan, döne döne yükselen beyaz buharlar çıkaran lokomotifin gürültüsünden başka bir şey işitilmiyordu. Bir hayalet kefeni gibi hareket eden ve içinden nereden geldiği bilinmeyen kocaman kara dumanların geçtiği bir bulut kümesi yükseldi göğe. Gökyüzü bu dumanlarla yeniden karardı, kendi ateşiyle tutuşmuş bu Paris gecesinde, şehrin üzerinden bir kurum bulutu geçiyordu.

Makinistin yol isteyebilmesi için nöbetçi şef yardımcısı fenerini kaldırdı. İki düdük öttü ve ötede, makasçının kulübesinin yanında kırmızı ışık söndü, yerine beyaz bir ışık yandı. Yük vagonunun kapısında duran şef kondüktör, hareket emrini bekliyordu. Emir verilince, onu makiniste aktardı. Makinist tekrar uzun uzun düdük öttürdü, regülatörü açtı ve makineye yol verdi. Tren yola çıkmıştı, hareket ettiği anlaşılmayacak kadar yavaş, ama çok geçmeden hızlanarak ilerledi. Önce Europe Köprüsü'nün altından geçti, sonra Batignolles Tüneli'ne daldı. Trene ait görünen tek şey, kanayan açık yaralara benzer, üç ışıktan oluşan kırmızı bir üçgendi. Onu gecenin ürpertici karanlığına dalmadan önce ancak birkaç saniye daha izlemek mümkün oldu. Son hızla giden bu treni hiçbir şey durduramazdı artık. Gözden kayboldu.

II

Croix-de Maufras'ta, demiryolunun böldüğü bir bahçede yanlamasına duran ev, demiryoluna öyle yakındır ki, geçen her trenle sarsılır; tek bir yolculuk bu evin hafızada kalması için yeterlidir; tren son hızla geçip giderken onu gören herkes burada bulunduğunu bilir bilmesine de, kimse batı yağmurları yüzünden yosun tutmuş gri panjurlarıyla neden yıkılmaya terk edilmiş gibi kapalı durduğunu bilmez. Bir fersahlık alan içinde tek bir insan yaşamadığından, bu ıssızlık, bu ücra köşenin yalnızlığını artırır gibidir.

Yakınlardaki tek konut beş kilometre mesafede, Doinville'e giden yolun kıyısındaki demiryolu geçidine nazır hat bekçisinin evidir. Duvarları çatlamış, çatı kiremitleri yosunlarla kaplı bu alçak ev, onu çevreleyen bahçede, zavallılığa terk edilmiş haliyle varlığını sürdürür. Yeşil bir çitle çevrilmiş sebze ekili bahçede bir de ev yüksekliğinde koca bir kuyu vardır. Demiryolu geçidi Malaunay ve Barentin istasyonlarının tam ortasında, her birine dört kilometre mesafede yer alır. Zaten pek az kullanılmaktadır; yarı yarıya çürümüş eski bariyer, yarım fersah ötedeki ormandan, Béceourt taş ocaklarından gelen yük arabaları için açılır sadece. Buradan daha ücra, medeniyetten bu kadar uzak bir yer daha düşünülemez. Malaunay'dan uzun bir tünel ile ayrılır ve Barentin'le

tek irtibatı ise, hat boyunca uzanan bakımsız bir keçi yoludur. Pek az ziyaretçisi vardır.

O akşam gün sona ererken, durgun, bulutlu bir havada, Havre treninden Barentin'de inen bir yolcu, keçi yolu boyunca Croix-de-Maufras'a doğru geniş adımlarla ilerliyordu. Bu yörede arazi denizdeki dalgalar gibi birbirini izleyen bir dizi küçük vadi ve yamaçtan oluşuyordu; öyle ki demiryolu kâh tümseklerle, kâh hendeklerle kesiyordu yolu. Demiryolunun iki yanında kesintisiz uzanan bu engebeler, inişler ve çıkışlar, karayolu kullanımını zorlaştırıyordu. Sonuç olarak bu ıssız yer daha da ıssız görünüyordu insana. Ekilmeden kalmış verimsiz, beyaza çalan topraklar, ağaçların küçük korular oluşturduğu tepecikler, dar vadiler boyunca söğüt gölgeleri altında akan dereler çarpıyordu göze. Diğer kalkerli tepeler ise tamamen çıplaktı, bir ölüm sessizliği ve terk edilmişliğiyle art arda uzanıyordu. Genç, güçlü yolcu, bu ıssız topraklara inen alacakaranlığın hüznünden kaçıp kurtulmak istercesine sıklaştırdı adımlarını.

Hat bekçisinin bahçesinde bir kız kuyudan su çekiyordu; on sekiz yaşlarında, uzun boylu, sarışın ve gürbüzdü. Kalın dudakları, iri yeşilimsi gözleri, gür saçlarının altında dar bir alnı vardı. Güzel sayılmazdı, bir delikanlının güçlü kalçalarına, kaslı kollarına sahipti. Keçi yolundan inen yolcuyu görür görmez kovayı bıraktı ve koşarak yeşil çitin parmaklıklı kapısına koştu.

"Bak hele! Jacques!" diye bağırdı.

Yolcu kafasını kaldırdı. Yirmi altı yaşına henüz girmişti, o da kız gibi uzun boyluydu, yuvarlak ve muntazam yüzlü, esmer, yakışıklı biriydi, fakat oldukça iri kemikli çenesi yüzündeki orantıyı bozuyordu. Gür, kıvırcık saçları ve kıvırcık, gür simsiyah bıyığı vardı, öyle siyahtı ki yüzü epey soluk görünüyordu. Elleri her ne kadar küçük ve yumuşak olsa da, makinistlik mesleğinin silinmez iziyle lekelenmiş, makine yağından sararmıştı. Güzelce tıraş edilmiş yanakla-

rına ve hassas tenine bakılırsa, kibar bir beyefendi olduğu söylenebilirdi.

"İyi akşamlar Flore," demekle yetindi Jacques.

Fakat altın sarısı benekli iri ve siyah gözleri, fer kaçıran kızıl bir dumanla buğulanmış gibiydi. Kırpıştırdığı gözlerini ani bir sıkıntı ve ıstıraba varan bir huzursuzlukla öte yana çevirdi. İçgüdüsel bir hareketle geri çekildi.

Genç kız kıpırdamadan duruyor, dosdoğru ona bakıyordu. Ne zaman bir kadınla karşılaşsa hissettiği ve üstesinden gelmeye çalıştığı bu iradedışı ürpermeyi daha önce de fark etmişti. Ciddi bir tavır takınmış, hüzünlenmiş gibiydi. Sıkıntısını gizleme arzusuyla, annesinin hasta olduğunu ve dışarı çıkamadığını bildiği halde evde olup olmadığını soran delikanlıyı, sadece başını sallayarak onayladı, kendisine değmeden geçebilmesi için kenara çekildi ve tek söz etmeden dimdik ve gururlu, kuyunun başına döndü.

Jacques, hızlı yürüyerek dar bahçeden geçip eve girdi. Girdiği ilk odanın, yemek yenen ve oturulan bu geniş mutfağın ortasında, çocukluğundan beri bu isimle hitap ettiği Phasie Hala, masanın yanındaki hasır sandalyede, bacaklarına sarılmış eski bir şalla yalnız başına oturuyordu. Phasie Hala babasının kuzinlerinden biriydi ve Lantier ailesindendi; kendisine vaftiz analık yapmış, o altı yaşındayken, annesiyle babası Paris'e kaçıp bir daha da ortaya çıkmayınca kendisini yanına almıştı. Jacques Plassans'da kalmış, daha sonraları da burada Sanat ve Meslek Okulu'na devam etmişti. Bu nedenle Phasie Hala'ya büyük bir minnet duyuyor, eğer kendine bir yol çizebilmişse, bunu ona borçlu olduğunu söylüyordu. Orléans demiryollarında iki yıl geçirdikten sonra Ban Şirketi'nde birinci sınıf bir makinist olunca, burada vaftiz anasını tekrar bulmuştu. Phasie Hala, Misard adlı bir hat bekçisiyle ikinci evliliğini yapmış, ilk evliliğinden olan iki kızıyla birlikte Croix-de-Maufras'ın bu ücra deliğine tıkılıp kalmıştı. Eskiden çok güzel, güçlü kuvvetli bir kadın olan

Phasie Hala, bugün en fazla kırk beş yaşında olmasına rağmen altmış yaşında gösteriyordu; zayıflamış, sararıp solmuş, sürekli titrer olmuştu.

Phasie Hala bir sevinç çığlığı attı:

"Sensin ha Jacques! Ah koca oğlum benim, bu ne sürpriz!"

Jacques onu yanaklarından öptü, iki günlüğüne zorunlu izne çıktığını söyledi. Lokomotifi La Lison'un, sabah Havre'a girerken hareket kolu kırılmıştı ve yirmi dört saatten önce tamir edilemeyeceğinden ancak ertesi akşam, altı kırk ekspresi için dönecekti görev başına. Hal böyle olunca, gelip onu görmek istemişti. Gece burada kalır, Barentin'den sabah, yedi yirmi altı treniyle ayrılırdı. Phasie Hala'nın zayıflıktan erimiş zavallı ellerini avuçlarında tutarken, son mektubunun kendisini ne kadar telaşlandırdığını anlatıyordu.

"Ah evet oğlum, iyi değilim, hem de hiç iyi değilim... Seni görmek istediğimi nasıl da tahmin etmişsin, öyle kibarsın ki! Ama ne kadar meşgul olduğunu biliyorum, sana gel demeye cesaret edemiyordum. Neyse, işte buradasın, yüreğimin üstünde öyle bir ağırlık var ki, bilemezsin!"

Durakladı, korka korka pencereden dışarıya baktı. Günün solan ışığında, yolun öte yanındaki kocası Misard'ı görebiliyorlardı. Misard, görev yeri olan, her beş altı kilometrede bir kurulmuş, tren trafiğinin düzgün yürümesi amacıyla birbirlerine telgraf ağlarıyla bağlanmış şu ahşap kulübelerden birindeydi. Karısına ve daha sonra da Flore'a demiryolu geçidindeki bariyerin sorumluluğu verildiğinde, Misard da nöbetçilik görevini üstlenmişti.

Sanki kocası söylediklerini duyabilecekmiş gibi, Phasie ürpererek sesini alçalttı.

"Galiba beni zehirliyor!"

Jacques, bu sır karşısında şaşkınlıkla yerinden sıçradı, bu kez o da gözlerini pencereye çevirdi, altın sarısı benekli siyah gözlerinin parlaklığını solduran şu kızıl duman tekrar yerleşmişti gözlerine.

"Ama, Phasie Hala, nasıl düşünce bu böyle!" diye mırıldandı. "Öyle zararsız, mecalsiz bir hali var ki."

Havre yönüne giden bir tren geçmiş ve Misard, arkasından yolu kapatmak için kulübesinden çıkmıştı. Kolu kaldırıp işareti kırmızıya çevirirken, Jacques onu izliyordu. Saçı sakalı seyrelmiş, kırlaşmıştı; çökmüş, perişan yüzüyle, kısa boylu, cılız bir adamdı. Üstelik, sessiz, silik, öfkelenmeyen, şeflerinin önünde yaltaklanmaya varacak kadar nazik biriydi. Nöbet defterine trenin geçiş saatini kaydetmek ve bir tanesi az önce geçtiği hattın yolu açan, diğeri sonraki hatta trenin gelişini haber veren vericideki iki düğmeye basmak için ahşap kulübesine girmişti.

"Ah! Sen onu tanımazsın," diyerek kaldığı yerden devam etti Phasie Hala, "bana korkunç bir şey yutturuyor diyorum sana... Ben o kadar güçlüydüm ki, hakkından gelmesini bilirdim onun, şimdiyse o, bu ufacık adam, bu eften püften adam hakkımdan gelecek benim!"

Korkularını ve gizlediği kinini ortaya döküyor, nihayet kendisini dinleyecek birini bulduğu için seviniyordu. Kendisi ondan beş yaş büyük, biri henüz altı, diğeri de sekiz yaşında iki kıza sahip olduğu halde, hangi akla uyup da böyle sinsi, meteliksiz ve cimri bir adamla evlenmişti? Yakında bu harika evliliğin onuncu senesi dolacaktı ve pişman olmadan bir saat bile geçirdiği olmamıştı: Soğuktan tir tir titrediği bu dondurucu kuzey köşesinde bir sürgündü, yaşadığı tam bir sefaletti, iki çift laf edecek kimsesi, bir komşusu bile olmadığından can sıkıntısından ölebilirdi. Eski bir ray döşeyicisi olan kocası, şimdi kulübe nöbetçiliğinden sadece bin iki yüz frank kazanıyordu; kendisiyse, şimdi Flore'un üstlendiği geçitteki görev için baştan beri elli frank almıştı. Bugünü de, geleceği de bundan ibaretti, tek emin olduğu şey, diğer insanlardan bin fersah uzaktaki bu delikte yaşayıp sonunda geberip gideceğiydi, artık hiçbir umudu kalmamıştı. Anlatmadığı şey ise, hastalanmadan önce, kocası ray döşeme işinde çalı-

şırken, iki kızıyla birlikte demiryolu geçidindeki bariyeri tek başına beklediği zamanlarda bir nebze teselli bulduğuydu. O zamanlar, Rouen'dan Havre'a kadar olan hat boyunca güzelliğiyle öyle bir ün salmıştı ki, hat müfettişleri onu ziyarete gelir, hatta dikkatini çekmek için rekabet ederlerdi: İki ayrı servisten gelerek mütemadiyen demiryolu geçidini kontrol eden iki denetçi de dâhildi buna. Kocası umursamazdı bunları, herkese karşı saygılıydı, kapılardan süzülüp geçer, hiçbir şey görmeden gidip gelirdi. Ama bu heyecanlar sona ermişti, artık tek yaptığı her saat bedeninin biraz daha eridiğini hissederek, haftalar, aylar boyunca yalnızlığıyla baş başa bu sandalyede oturmaktı.

"Sana söylüyorum," diye tekrarladı, "benim bu duruma düşmemde onun parmağı var, ufak tefek olmasına rağmen hakkımdan gelecek."

Aniden çalan zil tekrar endişeyle dışarıya göz atmasına sebep oldu. Bir önceki kulübe Misard'a, Paris'e doğru giden treni haber veriyordu; görev yerinde, camın önünde duran göstergedeki ibre trenin gittiği yöne yatmıştı. Misard zili susturdu, dışarı çıktı ve iki kez boru öttürerek trenin gelişini haber verdi. O sırada Flore gelip bariyeri iterek kapadı; bayrağı meşin kılıfında dimdik tutarak bekledi. Bir dönemecin arkasında olduğundan henüz görünmeyen trenin, gittikçe artan bir sesle yaklaştığı duyuldu. Tren, alçak evi sarsarak, âdeta bir fırtınanın önüne katıp sürükleyecekmiş gibi, hızla geçip gitti. Flore sebzelerine dönmüştü bile; o arada Misard, trenin arkasından, yukarı çıkan yolu kapadıktan sonra, kırmızı işareti değiştiren kola abanarak aşağı inen yolu tekrar açtı; çünkü diğer ibrenin yukarı kalkışına eşlik eden yeni bir zil sesi, beş dakika önce geçen trenin bir sonraki kulübeyi geçtiğini bildirmişti, içeri girdi, her iki kulübeye haber verdi, geçiş saatini kaydetti, sonra beklemeye koyuldu. Bu onun, hep aynı kulübede, yemeğini dahi orada yiyerek, on iki saat boyunca yaptığı aynı işti; iki satır gazete bile oku-

mazdı, hatta biçimsiz kafasından bir düşüncenin geçtiği bile kuşkuluydu.

Eskiden beri hat müfettişlerinin gönüllerini çalan vaftiz anasıyla dalga geçmeye alışkın Jacques, gülümsemekten kendini alamayarak "Belki de kıskanıyordur seni," dedi.

Ama Phasie adama acırmış gibi omuz silkti, fakat bir yandan da zavallı donuk gözlerini bir anlığına parlatacak şekilde gülmekten alamadı kendini.

"Aman oğlum, sen ne dediğini biliyor musun? O mu kıskanç! Cebinden bir şey çıkmadıkça her şey ona vız gelir."

Yeniden ürpermeye başlamıştı.

"Hayır, hayır, buna hiç aldırdığı yoktu. Aklı fikri paradadır. Geçen sene de babamdan kalan bin frangı ona vermek istemediğim için bozuştuk. Beni tehdit etti ve tehditleri de doğru çıktı, bu para bana felaket getirdi, hasta düştüm... O zamandan beri hastalık yakamı bırakmaz oldu. O günden beri böyle."

Genç adam durumu kavradı, çileli kadınların karanlık düşüncelere, evhama kapıldıklarını bildiğinden, onu bunlardan vazgeçirmeye çalıştı. Ama Phasie, kararının kesin olduğunu göstermek ister gibi başını sallıyor, direniyordu.

En sonunda Jacques, "Pekâlâ! Bu işe bir son vermek istiyorsanız, bundan basit bir şey yok... Bin frangınızı verin gitsin," dedi.

Phasie Hala olağanüstü bir çabayla ayağa fırladı. Âdeta dirilerek öfkeyle bağırmaya başladı:

"Bin frangımı öyle mi, asla! Geberip gitmeyi tercih ederim... Paraları sakladım, hem de çok iyi sakladım, hadi işine! Evin altını üstüne getirseler bulamayacaklarına bahse girerim... O da az karıştırmadı etrafı şeytan herif! Geceleri duvarlara vurarak aradığını az işitmedim. Ara, ara! Sırf suratının asıldığını görme zevki için bile sabredebilirim... Bakalım ilk önce kim vazgeçecek, o mu, ben mi? Kendimi sakınıyorum, dokunduğu hiçbir şeyi sürmüyorum ağzıma.

Ondan önce ölüp gitsem bile bin frangıma sahip olamayacak! Paramı toprağa gömmeyi tercih ederim."

Tükenmiş bir halde tekrar sandalyesine çöktü, yeni bir boru sesiyle sarsıldı. Görev kulübesinin eşiğinde duran ve bu kez Havre'a giden bir treni haber veren Misard'dı bu. Mirası kaptırmama konusundaki inadına rağmen Phasie Hala ondan içten içe korkuyordu ve korkusu küçük bir böcek ısırığından korkan bir devinki gibi giderek artıyordu. Ve haber verildiği üzere on iki kırk beşte Paris'ten kalkan posta treni, boğuk bir gürültüyle yaklaşıyordu. Tünelden çıktığını ve kırlık alanda daha da güçlenen bir homurtuyla yol aldığını işitebiliyorlardı şimdi. Tekerleklerin raylara çarptıkça gök gürültüsünü andıran sesi ve arkasında uzayan vagonlarıyla karşı konulmaz bir kasırga gibi geçip gitti tren.

Gözlerini pencereye diken Jacques, yolcuların başlarının yandan göründüğü kare küçük camların peş peşe geçişine bakakalmıştı. Phasie'nin kasvetli düşüncelerini dağıtmak isteyerek işi şakaya döktü:

"Vaftiz anacığım, deliğinizde tek bir insan bile göremediğinizden yakınıyorsunuz ya, alın size bir sürü insan!"

Phasie önce anlamayıp afalladı.

"Neredeymiş bu bir sürü insan? Ha, şu trenle geçip gidenleri diyorsun? Eksik olma! Hiçbirini tanımam, dolayısıyla konuşacak bir şeyimiz de yok."

Jacques gülmeye devam ediyordu.

"Peki ya ben, gayet iyi tanıyorsunuz beni, sık sık geçerken de görüyorsunuz."

"Doğru, seni tanıyorum, treninin saatini de biliyorum, lokomotifinde seni görmek için yolunu gözlüyorum. Fakat öyle hızlı gelip geçiyorsun ki... Dün şöyle bir elini salladın, cevap verecek zamanım bile olmadı. Yok, yok, insan görmek denemez buna."

Yine de o bir başına sessizliğine gömülmüşken, gidip gelen trenlerin, her gün büyük bir insan kalabalığını taşıyarak

önünden geçiyor oluşu onu düşüncelere saldı, kararan havada bakışlarını tren yollarına çevirdi. Sağlığı yerindeyken, gidip gelirken, elinde bayrakla bariyerin önünde dikilip dururken hiç düşünmezdi bunları. Fakat artık günlerini bu sandalyeye çakılı geçirmek zorunda kaldığından ve kocasıyla arasındaki sinsi çekişme dışında düşünecek hiçbir şey olmadığından zar zor anlam verilebilecek ne idüğü belirsiz kuruntularla bulanıyordu zihni. Gece gündüz son hızla evi sarsarak fırtına gibi geçip giden trenler mütemadiyen bunca insan taşırken, güvenecek tek kişi bile olmaksızın bu ıssızlıkta kaybolmuş gibi yaşamak garip geliyordu ona. Sadece Fransızlar değildi gelip geçenler, her yerden insan, yabancılar, hatta dünyanın en uzak ucundan gelenler bile vardı, zira artık kimse kendi topraklarına kapanıp kalmıyordu ve dedikleri gibi, yakında bütün halklar tek bir halka dönüşecekti. İlerleme buydu işte; herkes kardeş olacak, hep birlikte düşler ülkesine yol alınacaktı. Phasie, vagon başına bir rakam düşünerek, ortalama yolcu sayısını hesap etmeye çalışıyordu. Fakat gelen geçen öyle çoktu ki işin içinden çıkamıyordu. Sıklıkla bazı yüzleri tanır gibi oluyordu; her cumartesi Paris'e giden sarı sakallı bir bey vardı, İngilizdi kuşkusuz; sonra her çarşamba ve cumartesi geçen esmer, ufak tefek bir hanım vardı. Ama gördüğü simalar şimşek hızıyla siliniyordu hafızasından; tümü, birbiriyle aynıymış gibi bulanıklaşıyor, birbirinin içinde eriyip gidiyordu. Sel akıp gidiyor, geride kendisinden hiçbir şey bırakmıyordu. Onu asıl üzen şey, bunca varlık, bunca para oradan oraya akıp yer değiştirirken, her zaman telaşlı bu kalabalığın kendisinin orada, ölüm tehdidi altında olduğunu bilmeyişiydi; öyle ki, bir akşam kocası canını alsa, trenler cesedinin yanı başından geçip gidecek ve kimse bu ıssız evde işlenen cinayetin farkına bile varmayacaktı.

Phasie'nin bakışları pencereye takılıp kalmıştı. Aklından geçenleri Jacques'a tam olarak açıklayamayacağını düşündüğünden, "Güzel bir icat doğrusu, söylenecek söz yok,"

dedi. "İnsanlar hızla seyahat ediyor, bilgileri görgüleri artıyor... Ama yabaniler hep yabani kalıyor, daha iyi makineler icat etseler de içlerinde hep bu yabaniler olacak."

Jacques, onayladığını belli etmek için başını salladı. İki kocaman taş parçası yüklenmiş bir taş ocağı arabasına bariyeri açmakta olan Flore'u seyrediyordu bir süredir. Yoldan sadece Bécourt taş ocaklarına giden arabalar geçiyordu, geceleri bariyere asma kilit vurulur ve genç kız nadiren yatağından kaldırılırdı. Flore'un ufak tefek, esmer bir genç olan arabacıyla samimiyetle konuştuğunu gördü Jacques.

"Şu işe bak!" dedi. "Atları kuzeni Louis sürdüğüne göre, Cobuche hasta mı acaba? Zavallı Cobuche, onu sık sık görüyor musunuz vaftiz anacığım?"

Phasie ellerini kaldırdı, hiç cevap vermeden uzun uzun iç geçirdi. Geçen sonbaharda meydana gelen bir felaketti bu, bir türlü unutamıyordu: Doinville'de, Madam Bonnehon'un evinde oda hizmetçisi olarak çalışan küçük kızı Louisette bir akşam, deli gibi kaçarak, yara bere içinde kendisini sevgilisi Cobuche'ün ormandaki evine zor atmış, orada da ölmüştü. Başkan Grandmorin tarafından kötü muamelelere maruz bırakıldığını iddia eden dedikodular almış yürümüş, ama kimse bunu açıkça söylemeye cesaret edememişti. Phasie Hala işin aslını bildiği halde söylemeye dili varmıyordu. Bunun yerine, "Hayır, artık buraya gelmiyor, gerçek bir yabani oldu çıktı... " diyebildi. "Şu zavallı Louisetteçik, o kadar çıtıpıtı, o kadar akça pakça, o kadar tatlıydı ki! Beni çok severdi, o olsaydı bana bakardı! Oysa Flore öyle mi, aman Tanrım! Hayır, yakınmıyorum elbette ama aklından bir zoru var olmalı, hep kafasının dikine gider, saatlerce ortadan yok olur, bir de kibirli ve nobran! Bütün bunlar üzücü şeyler, çok üzücü."

Jacques onu dinlerken, bir yandan da demiryolunu geçen yük arabasını izliyordu gözleriyle. Tekerlekler raylara takılmıştı, arabacı kamçısını şaklatıyor, Flore da bağırarak atları gayrete getirmeye çalışıyordu.

"Vay canına!" dedi genç adam. "Tren gelmese bari... İşte o zaman işler iyice karışır!"

"Merak etme," dedi Phasie Hala, "Flore ara sıra tuhaf davranır ama işini iyi bilir, gözünü dört açar... Şükürler olsun, beş senedir tek bir kaza olmadı. Eskiden adamın birini ortadan ikiye bölmüşler. Biz buradayken sadece bir inek ezildi o kadar, fakat az kalsın tren raydan çıkıyordu. Ah! Zavallı hayvan! Gövdesi bir tarafta, başı öbür tarafta, tünelin yanında bulundu... Neyse, Flore iş başındayken, için rahat olsun."

Yük arabası öte tarafa geçmişti, uzaklaşırken arkalarında iz bırakan tekerleklerin kuvvetle sarsıldığı işitiliyordu. Bunun üzerine Phasie, kafasını sürekli meşgul eden asıl konuya geri döndü zira başkalarının sağlığı da en az kendi sağlığı kadar ilgilendirirdi onu.

"Ya sen nasılsın Jacques?" dedi. "Şimdi her şey yolunda mı? Hatırlıyor musun, bizdeyken bir rahatsızlığın vardı, doktor işin içinden çıkamamıştı hani?"

Jacques'in bakışlarından yine endişe ve kararsızlık okunuyordu.

"Çok iyiyim vaftiz anacığım."

"Sahi mi! Kulaklarının arkasındaki şu beynini oyan ağrı, aniden ateşlenmeler ve seni inine çekilen bir hayvana dönüştüren şu hüzün atakları, hepsi geçti mi yani?" Phasie konuştukça Jacques giderek daha da bunalıyordu, sert bir tavırla kadının sözünü kesti:

"Sizi temin ederim ki gayet iyiyim... Artık hiçbir şeyim, ama hiçbir şeyim yok."

"Neyse, iyi bari oğlum! Senin hasta olman beni iyi edecek değil ya... Üstelik senin yaşındayken insan sağlıklı olmalı. Ah! Sağlık, insan daha ne ister? Yine de, öyle naziksin ki dışarıda eğlenebilecekken kalkıp beni görmeye geldin. Bizimle yemek yiyebilir ve yukarıda, tavan arasında, Flore'un odasının yanındaki odada kalabilirsin."

Sözü bir kez daha bir boru sesiyle kesildi. Hava kararmıştı, pencereye döndüklerinde biraz zorlanarak da olsa, Misard'ın biriyle konuştuğunu gördüler. Saat altı olmuştu. Misard görevi gece nöbetçisine devrediyordu. Kulübede geçirdiği on iki saatten sonra nihayet serbestti artık; kulübenin eşyaları, aletlerin durduğu rafın altındaki küçük bir masa, bir tabure ve bir sobadan ibaretti; soba öyle bir kızıyordu ki, neredeyse mütemadiyen kapıyı açık tutmak zorunda kalıyordu.

"Hah! İşte, geliyor," diye mırıldandı Phasie Hala, korkuları yeniden canlanmış gibiydi.

Gelişi önceden bildirilen tren, son derece hantal ve uzun cüssesiyle, giderek artan homurtular çıkararak yaklaşmaktaydı. Genç adam, Phasie Hala'nın haline acımış, onu rahatlatmak istemişti. Sesini duyurabilmek için eğildi:

"Dinleyin vaftiz anacığım, eğer sahiden kötü bir niyeti varsa, benim de işin içine karıştığımı bilmesi onu caydırabilir... Bin frangınızı bana emanet ederseniz sizin de içiniz rahatlar."

Phasie son bir kez daha isyan etti:

"Bin frangımı, öyle mi! Ne ona veririm, ne sana! Dedim ya, geberirim daha iyi."

O sırada tren, önüne kattığı her şeyi silip süpürürcesine, fırtına gibi geçip gitti. Ev, bir rüzgâra kapılmış gibi şiddetle titredi. Havre'a giden bu tren oldukça kalabalıktı, zira ertesi gün, yani pazar günü bir geminin suya indirilişini kutlamak amacıyla şenlik düzenlenecekti. Tren hızla yol alıyordu, buna rağmen aydınlık vagon camlarından kompartımanların doluluğu görülüyor, sıkışık biçimde art arda dizilmiş kafalar yandan seçiliyordu. Birbiri ardına belirip sonra da gözden kayboluyorlardı. Ne kadar da kalabalıktı! Vagonların geçip gidişi, lokomotif düdükleri, telgrafların çınlaması ve çan sesleri arasında, sonu gelmez bir kalabalık. Başı Paris'te olan, omurgası hat boyunca uzanan, organları kavşaklarda genişleyen, elleri ve ayakları Havre'da ve diğer varış kentlerinde

bulunan, yeryüzüne yayılmış koca bir gövde, dev gibi bir yaratıktı sanki bu. Matematik bir kesinlikle geleceğe doğru ilerleyerek, mekanik, görkemli bir şekilde geçiyor da geçiyordu ve o geçip giderken, iki yanında insanlıktan geriye kalanın, gizlense de soğukkanlılıkla hayatta kalmayı başaran ezelî bir tutku, ezelî bir suç olduğunu bilmezden geliyordu.

Eve ilk giren Flore oldu. Lambayı, abajursuz küçük bir gaz lambasını yaktı ve sofrayı kurdu. Tek bir kelime bile edilmedi, sırtı dönük pencerenin önünde dikilen Jacques'a şöyle bir baktı genç kız. Sobanın üstündeki lahana çorbası sıcak, bekliyordu. Flore çorbayı dağıtırken Misard çıkageldi. Genç adamı görmek onu şaşırtmamıştı. Belki de geldiğini görmüştü, ama merak edip sormadı. Bir tokalaşma, üç kısa sözcük, hepsi buydu. Jacques, kırılan hareket kolunun hikâyesini, gelmişken vaftiz anasını görüp orada kalmayı düşündüğünü yeniden, kendiliğinden anlatmak zorunda kaldı. Misard, bu düşünceyi çok yerinde bulmuş gibi yavaşça başını sallamakla yetindi, sofraya oturdular, sessizce, acele etmeden yemeye koyuldular. Sabahtan beri lahana çorbasının kaynadığı tencereden gözünü ayırmayan Phasie, bir tabak çorbayı reddetmedi. Ama kocası kalkıp Flore'un içinde çiviler unuttuğu sürahideki demirli suyunu verdiğinde, ona elini bile sürmedi. Kesik kesik öksüren uysal, cılız adam, karısının, en ufak hareketini bile kaygılı gözlerle izlediğinin farkında değil gibiydi. Masada olmadığı için tuz isteyen karısına, bu kadar tuzlu yediği için sonradan pişman olacağını, onu asıl hasta edenin tuz olduğunu söyledi; yine de tuz getirmek için kalktı; Phasie kocasının bir kaşıkla getirdiği bir tutam tuzu hiç sakınmadan aldı, tuz her şeyi temizler diyordu. Bunun üzerine, birkaç gündür ılık giden havalardan ve Maromme'da bir trenin raydan çıktığından söz ettiler. Jacques, vaftiz anasının ayıkken kâbus gördüğüne inanmaya başlamıştı, zira dalgın gözlerle bakan, bu kibar ufak tefek adamın halinde kuşku uyandıracak hiçbir şey görmüyordu o. Bir saat daha sofrada

böyle oyalandılar. İki kez boru sesi işitilmiş, her ikisinde de Flore kısa bir süreliğine ortadan kaybolmuştu. Trenler geçiyor, masadaki bardaklar sallanıyordu, ama sofradakiler bunun farkında değil gibiydi.

Yeni bir boru sesi daha duyuldu, ama bu kez sofrayı toplayıp çıkan Flore geri dönmedi. Annesini ve iki erkeği, bir şişe elma şarabı ile masa başında bırakmıştı. Üçü bir yarım saat daha orada oturdu. Sonra, bir süreden beri meraklı bakışlarını odanın bir köşesine dikmiş olan Misard, sadece "İyi akşamlar!" deyip kasketini alıp çıktı. Harika yılanbalıklarının olduğu civardaki küçük derelerde izinsiz balık avlıyor, suyun dibindeki oltalarını kontrol etmeden de asla yatmıyordu.

O çıkar çıkmaz, Phasie sabit bakışlarını vaftiz evladının üzerine dikti.

"Nasıl, inandın mı şimdi? Şurayı, tam şu köşeye bakışını gördün mü? Paramı tereyağı çömleğinin arkasına sakladığımı düşündü bence... Ah, ben bilmez miyim onu, bak gör bu gece kontrol etmek için çömleği yerinden oynatacak."

Ama yine ter içinde kalmıştı, her tarafı titriyordu.

"Bak, işte yine aynı şey! Beni zehirlemiş olmalı, eski madenî paralardan yutmuşum gibi acılık var ağzımda. Tanrı biliyor, elinden bir şey almadım! İnsanın kendini nehre atası geliyor! Akıl alır gibi değil... Bu akşam daha fazla dayanamayacağım, en iyisi gidip yatmak. Hadi hoşça kal oğlum, yedi yirmi altı treniyle gideceksen, o saat benim için çok erken. Tekrar gelirsin değil mi? Umalım da hâlâ yaşıyor olayım."

Jacques odasına gitmesi için ona yardım etti, kadın yatağına uzandı ve bitkin düşüp uyuyakaldı. Tek başına kalınca, yukarı çıkıp tavan arasında kendisini bekleyen yatağa uzanmak konusunda kararsız kaldı: Saat sekize on vardı ve uyumak için çok erkendi. Uykuya dalmış boş ev, arada geçen trenlerin ani gürültüsüyle sarsılıyordu, küçük gaz lambasını masanın üzerinde yanar halde bırakarak, o da dışarı çıktı.

Jacques, dışarıdaki havanın yumuşaklığı karşısında şaşırıp kaldı. Kuşkusuz yine yağmur yağacaktı. Gökyüzü sütbeyaz bir bulutla kaplıydı, bulutun arkasında gizlenen dolunay, gökkubbeyi kızılımsı bir ışıkla aydınlatıyordu. Jacques bu aydınlıkta kırları açıkça seçebiliyordu; yakındaki araziler, tepeler, ağaçlar, kandil ışığı yumuşaklığındaki bu eşit dağılan ölgün ışıkta, kara gölgeler halinde görünüyordu göze. Küçük sebze bahçesini dolaştı. Sonra, yolu daha az yokuş olduğundan Doinville tarafına yürümeyi düşündü. Hattın diğer tarafında, yanlamasına inşa edilmiş ıssız evin görünüşü ilgisini çekince, küçük kapıdan geçerek demiryolunu aştı; zira bariyer gece olduğu için kapalıydı. Bu evi iyi tanıyordu, lokomotifinin homurtulu sarsıntısıyla buradan her geçişinde seyrederdi onu. Muğlak bir hisle hayatında önemli bir yeri olduğunu sezdiği bu ev nedenini bilmese de kafasını kurcalıyordu. Her seferinde, önce evi orada bulamama korkusu, ardından da hâlâ yerinde durduğunu görerek bir tür huzursuzluk duyardı. Ne kapılarını ne de pencerelerini açık görmüştü. Bu evle ilgili bütün öğrenebildiği, Başkan Grandmorin'a ait olduğuydu ve o akşam, hakkında daha fazla şey öğrenmek amacıyla evin etrafını dolaşmak için karşı konulmaz bir arzu duydu.

Jacques uzun süre yolun üzerinde, parmaklıkların önünde dikildi durdu. Bir şeyler görmeye çalışarak geri geri gidiyor, ayaklarının ucunda yükseliyordu. Bahçeyi kesen demiryolu, merdivenli sekinin önünde duvarlarla çevrili daracık bir alan bırakmıştı zaten; oysaki geride, yeşil bir çitle çevrilmiş çok geniş bir arazi uzanıyordu. Ev, bu puslu gecenin kızıl aydınlığı altında, terk edilmiş, yıkıldı yıkılacak haliyle iç karartıcı bir hüzne kapılmıştı; Jacques, tenini yalayıp geçen bir ürpertiyle tam oradan uzaklaşacaktı ki, çitte bir aralık ilişti gözüne. İçeri girmemenin korkaklık olacağını düşünerek aralıktan geçti. Kalp atışları hızlanmıştı. Harabeye dönmüş küçük bir limonluk boyunca ilerlerken, kapının önünde çömelmiş bir gölge görerek aniden durdu.

"Nasıl olur, sen ha?" diye bağırdı şaşkınlıkla Flore'u tanıyarak. "Burada ne yapıyorsun?"

Flore da şaşırmış, irkilmişti fakat yine de sakince yanıtladı:

"Gördüğün gibi, şu ipleri alıyorum... Burada bir yığın ip bırakmışlar, kimsenin işine yaramaz, çürüyüp gidecek. Bana da ne zamandır ip lazım olduğundan gelip alayım dedim."

Gerçekten de, elinde keskin bir makas, yere oturmuş, ipleri çözüyor, çözülmeyen düğümleri de makasla kesiyordu.

"Sahibi artık gelmiyor mu buralara?" diye sordu genç adam.

Flore gülmeye başladı.

"Louisette olayından sonra, başkanın Croix-de-Maufras'ta insan içine çıkacak hali kalmadı artık, iplerini alabilirim pekâlâ."

Jacques bir an sustu, kızın hatırlattığı acıklı hikâyenin anısıyla altüst olmuş gibiydi.

"Ya sen, Louisette'in anlattıklarına inanıyor musun? Ona sahip olmak istediği ve kurtulmaya çalışırken yaralandığı doğru mu sence?"

Flore gülmeyi bırakıp aniden öfkeyle bağırdı:

"Louisette asla yalan söylemezdi, Cabuche de öyle... Cabuche benim dostumdur."

"Belki de artık sevgilindir, olamaz mı?"

"O mu! O kadar da düşmedim daha! Hayır, hayır! Dostum o benim, sevgilim falan yok, olmasını da istemiyorum."

Koca kafasını yukarı kaldırmıştı, kıvırcık gür sarı saçları kaşlarına kadar iniyor; sağlam ve kıvrak bedeni vahşi ve inatçı iradesini ele veriyordu. Yörede hakkında efsaneler dolaşmaya başlamıştı bile: yaklaşan bir trene rağmen bir hamlede yoldan çekilip alınan bir yük arabası, kontrolden çıkıp Barentin rampasından bir ekspresе doğru kudurmuş bir hayvan gibi dolu dizgin inerken durdurulan bir vagon. Güçlü meziyetleri sayesinde kasabalı erkeklerce arzulanır

olmuştu; üstelik, işi biter bitmez kendini kırlara attığı, gizli yerler aradığı, gözlerini göğe dikip sessiz, hareketsiz, kovuk diplerinde yattığı için, kolay lokma olduğunu düşünmüşlerdi önceleri. Ama ilk kez niyetlenip de macera arayanlar, aynı şeyi bir kez daha denemeye yanaşmamışlardı. Civardaki bir derede saatlerce çıplak yüzmeyi sevdiğinden, yaşıtı oğlanlar onu gözetlemeyi âdet edinmişti; ama Flore, gömleğini üzerine geçirme zahmetine bile katlanmadan, içlerinden birini yakalayıp öyle bir canına okumuştu ki, artık kimse onu gözetlemiyordu. Bir de, tünelin öbür ucunda Dieppe kavşağındaki makasçıyla yaşadığı bir macera vardı dilden dile dolaşan: Ozil adındaki bu adam, otuz yaşlarında, namuslu biriydi; Flore adama cesaret verir gibi davranmıştı, adam da bir akşam teslim olacağını düşünerek ona sahip olmaya çalışmış fakat sopayla saldıran Flore onu öldüresiye dövmüştü. Bakire, mücadeleci ve erkekleri hor gören bir kızdı; bu yüzden de herkes aklından zoru olduğunu düşünmeye başlamıştı artık.

Jacques, sevgili istemediğini söyleyen genç kızla şakalaşmaya devam etti.

"Ozil'le evlilik işi ne oldu? İptal mi edildi yoksa? Her gün tüneli geçip onunla buluştuğunu duydum."

Flore omuz silkti.

"Evlilik de neymiş! Bu tünel beni eğlendiriyor. Gözünü dört açmazsan bir tren tarafından biçilebileceğini bilerek karanlıkta iki buçuk kilometre koşmak. Trenler bu tünelde nasıl gürlüyor, duymak lazım! Ama Ozil canımı sıkmaya başlamıştı. Aradığım o değil."

"Demek aradığın biri var, öyle mi?"

"Bilmem ki... Yok yok, hayır!"

Gülmeye başlamıştı; bir yandan da, utana sıkıla, bir türlü çözemediği bir düğümle uğraşıyordu. Sonra, işiyle çok meşgulmüş gibi, başını kaldırmadan "Ya sen," dedi, "senin sevgilin yok mu?"

Bu sefer de Jacques ciddileşti. Gecenin karanlığında, kararsız gözleri uzaklara daldı. Sert bir sesle "Hayır," diye cevap verdi.

"Demek doğruymuş," diye devam etti Flore, "kadınlardan nefret ettiğini söylemişlerdi. Hadi ama, seni uzun zamandır tanırım, hiçbir zaman gönül okşayıcı şeyler söylemezsin insana... Neden böylesin, söyle bakalım?"

Jacques susuyordu, Flore düğümle uğraşmayı bırakıp ona baktı.

"Lokomotifinin dışında sevdiğin bir şey yokmuş diyorlar, doğru mu yoksa? Bu yüzden seninle dalga geçiyorlar, biliyor musun? Sadece lokomotifini seviyormuşsun gibi, hep onu silip parlattığını söylüyorlar... Sana bunları söylüyorum Jacques, çünkü dostunum senin."

Puslu gökyüzünün soluk aydınlığında, Jacques da ona bakıyordu şimdi. Çocukluğunu, o zamandan haşarı ve azimli oluşunu, o eve gelir gelmez küçük kızlara özgü vahşi tutkusuyla boynuna atılışını hatırlıyordu. Sonra araya yıllar girmiş, ama her karşılaşmalarında onu daha da büyümüş bulmuştu; yine aynı şekilde omuzlarına atılıyor, iri parlak gözlerindeki ateşle giderek daha da huzursuz ediyordu Jacques'ı. Güzel, çekici bir kadındı artık, kuşkusuz ta en başından, çocukluktan beri seviyordu onu. Jacques'ın kalp atışları hızlandı. Flore'un beklediği kişinin kendisi olduğunu hissetti aniden. Kan beynine sıçradı, huzursuzlandı, kaygıya kapılmıştı, ilk istediği şey kaçmak oldu. Arzu hep çıldırtırdı onu, gözünü döndürürdü.

"Ne dikiliyorsun öyle?" dedi Flore. "Otursana!"

Jacques yeniden duraksadı. Sonra, aniden bacakları kendisini taşımayacakmış gibi hissetti, arzunun çağrısına yenik düşerek ip yığınının üzerine, genç kızın yanı başına çökercesine oturdu. Artık konuşmuyordu, boğazı kurumuştu. Her zaman kibirli, suskun olan Flore, şimdi neşeyle, kendini kaybederek, durmamacasına konuşuyordu.

"Annemin hatası Misard'la evlenmek oldu. Bu, eninde sonunda bir iş açacak başına... Bana vız geliyor, bıktım artık onun bu hallerinden. Hem sonra, karışmaya kalktığımda annem beni yatağa yolluyor... O zaman kendi başının çaresine baksın! Ben evden dışarı atıyorum kendimi. Daha ilerisi için planlarım var... Ha, biliyor musun, bu sabah seni lokomotifinle geçerken gördüm; bak, işte şu çalılıklarda oturuyordum. Ama sen hiç bakmazsın etrafına... Düşündüklerimi sana söyleyeceğim, ama şimdi değil, daha sonra, tam anlamıyla iyi dost olduğumuzda."

Makas elinden kaymıştı ve suskunluğunu koruyan Jacques kızın iki elini birden kavramıştı. Flore mest olmuş bir halde, ellerini çekmedi. Fakat genç adam onları alev alev yanan dudaklarına götürdüğünde bakirelerin ürkekliğiyle yerinden sıçradı. Birdenbire, içindeki kavgacı, erkekleri hor gören, başkaldıran savaşçı ruh uyanmıştı.

"Hayır, hayır! Bırak beni, istemiyorum... Rahat dur, konuşalım... Siz erkekler bundan başka bir şey düşünmezsiniz zaten. Ah! Cabuche'ün evinde öldüğü gün Louisette'in bana anlattıklarını bir söylesem sana... Zaten başkanla ilgili çok şey duymuş, genç kızlarla çıkageldiğinde de kepazeliklerine şahit olmuştum... Hele biri var ki, kimse bilmiyor, kendi eliyle evlendirmiş..."

Jacques dinlemiyor, duymuyordu. Ona hoyratça sarılmış, dudaklarını dudaklarına yapıştırmıştı. Flore hafif bir çığlık attı, aslında uzun zamandır sakladığı aşkın itirafı sayılabilecek çok derin, çok yumuşak bir iniltiydi bu. Ama bir çarpışma içgüdüsüyle hâlâ mücadele ediyor, hâlâ reddediyordu. Elde edilmeye duyduğu ihtiyaçla onu hem istiyor, hem de onunla savaşıyordu. Hiç konuşmadan, göğüs göğüse, birbirlerini alt etmek için uğraştılar. Bir an için Flore üstün gelecek gibi oldu, Jacques sinirlenip boğazına yapışmamış olsaydı, onu alt edecekti belki de. Korsajını çekip çıkardı, sert ve dövüşmekten kabarmış sütbeyaz iki meme, alacakaranlığın

ortasında dışarı fırladı. Flore sırtüstü düştü, yenilmişti. Kendini ona teslim etti.

Fakat Jacques, sahip olacağı yerde, soluk soluğa durup ona baktı. Öfkeye kapılmış gibiydi, bir vahşetin pençesinde, gözleriyle etrafında onu öldürebileceği herhangi bir şey, bir taş, bir silah arıyordu. İplerin arasında parıldayan makası gördü; bir hamlede eline aldı, bu çıplak göğüse, uçları pembe iki beyaz memenin ortasına saplayacaktı onu. Birdenbire büyük bir ürpertiyle aklı başına geldi, makası attı, çılgın gibi kaçıp gitti; oysaki Flore, gözlerini kapamış, karşı koyduğu için reddedildiğini sanıyordu.

Jacques kaçıp hüzünlü geceye daldı. Tepelik bir keçi yolunu koşarak çıktı, ardından dar bir vadiye girdi. Ayaklarının altından gürültüyle yuvarlanan çakıl taşları onu ürküttü, solundaki çalılıkların arasına daldı, yolunu değiştirerek sağa döndü, boş bir düzlüğe vardı. Aniden aşağıya yöneldi, demiryolunun kenarındaki çite çarptı: Bir tren homurtular çıkararak, ateşler saçarak yaklaşıyordu; panik halinde, ne olduğunu anlayamadı önce. Ah, doğru ya, şu güruh, ardı arkası kesilmeyen insan seliydi geçen, oysaki kendisi orada can çekişiyordu. Yine yürüdü, tırmandı, tekrar indi. Uçurumlar oluşturan derin hendeklerin dibinde, dev gibi engellerle ufku örten tümseklerin tepesinde hep demiryolu çıkıyordu karşısına. Küçük tepelerle bölünen bu ıssız arazi, ekilmemiş toprakların iç karartıcı perişanlığı ortasında, deliliğinin hapsolduğu, çıkışı olmayan bir labirent gibiydi. Karşısına tünelin yuvarlak açıklığı, kapkara ağzı çıktığında, asırlardır bayırlarda dolaşıyor gibi hissetti kendini. Yukarı doğru çıkan bir tren homurdanarak, düdük öttürerek tünele girip kayboldu; toprak onu içine alıp yok etmiş, sonra ardında yeri titreten korkunç bir sarsıntı bırakmıştı.

Jacques nihayet bacakları yorgunluktan titreyerek hattın kenarına yığıldı ve suratını otlara gömerek yüzükoyun uzandı, hıçkıra hıçkıra ağlıyordu. Yüce Tanrım! İyileşmiş

olduğunu zannettiği şu berbat hastalık geri dönmüştü öyle mi? Onu öldürmek istemişti, şu kızı öldürmek istemişti! Bir kadın öldürmek, bir kadın öldürmek! Bu kelimeler, ilkgençliğinden beri, arzunun gittikçe artan, çıldırtıcı ateşiyle çınlıyordu kulaklarında. Ergenlik çağına eren oğlanlar bir kadına sahip olmayı nasıl düşlerse o da öyle can atıyordu birini öldürmeye. Kendisini aldatamazdı, o sıcak ve beyaz teni görür görmez, göğsüne saplamak için makasa uzanmıştı. Ve bu, o direndiği için değildi kesinlikle, hayır! Zevk içindi, çünkü bunu istiyordu, öyle çok istiyordu ki, otlara yapışmamış olsaydı, koşarak tekrar oraya geri döner ve boğazlardı onu. Onu ha! Gözlerinin önünde büyüyen, kendisine nicedir derin bir sevgiyle bağlı olduğunu hissettiği şu vahşi çocuğu! Kasılmış parmaklarını toprağa gömdü, korkunç bir umutsuzluk hırıltısı yükselen göğsü hıçkırıklarla yırtılıyordu.

Yine de kendini sakinleştirmeye çalışıyor, başına gelenleri anlamak istiyordu. Başkalarıyla kıyasladığında kendisinde farklı olan neydi? Orada, Plassans'ta, henüz bir delikanlıyken bile sık sık sormuştu bunu kendine. Gerçi annesi Gervaise çok gençken, daha on beş buçuk yaşında dünyaya getirmişti onu; ama kendisi ikinci çocuktu, annesi ilk çocuğu Claude'u doğurduğunda on dördüne yeni girmişti ve ne Claude, ne de kendisinden sonra dünyaya gelen diğer kardeşi Etienne, bu kadar küçük bir anneden ve yine onun gibi çocuk bir babadan Gervaise'e nice gözyaşına mal olmuş şu kötü kalpli, yakışıklı Lantier'den bir hastalık miras almış gibi görünüyordu. Kardeşlerinin de belki itiraf etmedikleri, kendilerine göre hastalıkları vardı; özellikle büyük olan ressam olmak uğruna öylesine yiyip bitiriyordu ki kendini, dehasının yarı delilik olduğu söyleniyordu. Ailede kimsenin normal olduğu söylenemezdi, çoğu pekâlâ kaçıktı. Bu kalıtımsal deliliğin çoğu zaman kendisi de farkındaydı; sağlığının bozuk olması değildi ona böyle düşündüren; zira onu asıl zayıflatan, geçirdiği krizlerin yarattığı korku ve utançtı.

Ruhunun aniden dengesizleştiğini, sanki birtakım çatlaklardan, deliklerden, her şeyi bozan bir tür büyük dumanla birlikte benliğinin kaçıp gittiğini hissederdi. O zaman kendisi olmaktan çıkıyor, kaslarına, içindeki kudurmuş hayvana teslim oluyordu. Oysa içki de içmiyordu, bir damla alkolün bile kendisini zıvanadan çıkardığını fark ettiğinden küçük bir kadeh likörü dahi reddediyordu. Yavaş yavaş başkalarının, vaktiyle içmiş olan babaların, dedelerin, kanını bozan sarhoşlar neslinin cezasını çektiğini düşünmeye başlamıştı; ağır ağır yayılan bir zehirdi bu, kadın yiyen vahşi bir kurt gibi ormanın derinliklerine çekilmiş bekliyordu.

Jacques, bir dirseğinin üzerinde doğrulmuş, tünelin karanlık ağzına bakarak düşünüyordu ve yeni bir hıçkırık yükseldi boğazına doğru göğsünden, tekrar yere kapaklandı, acıyla haykırarak başını yerlere sürttü. Bu kız, öldürmek istediği kız! Makas kendi etine saplanmışçasına, şiddetli, korkunç bir acıyla tekrar hatırlıyordu yaşananları. Hiçbir gerekçe onu yatıştıramıyordu: Onu öldürmek istemişti, şu anda kopçaları çözülmüş, memeleri çıplak bir halde önünde olsa, yine öldürürdü onu. Bugün gibi hatırlıyordu, ilk kez bu hastalığın pençesine düştüğünde on altı yaşında ancak vardı, akrabalarından birinin kendisinden iki yaş küçük kızıyla oynuyordu bir akşam. Kız yere düşmüş, bacaklarını gören Jacques ona saldırmıştı. Ertesi yıl, her sabah kapısının önünden geçtiğini gördüğü bir başka kızın, küçük bir sarışının boynuna saplamak için bir bıçak bilediğini hatırlıyordu. Kızcağızın tombul, pespembe bir boynu vardı. Bıçağı saplayacağı yeri, kulağın altındaki esmer bir lekeyi mimlemişti bile. Sonra başkaları, daha da başkaları, görür görmez ani bir öldürme arzusu duyduklarının hepsi, yolda yanından geçtiği, bir rastlantı sonucu karşılaştığı kadınlar bir kabustaymışçasına sırayla geçtiler gözlerinin önünden. Hele bir tanesi vardı ki, yeni evliydi, tiyatroda yanına oturmuş, yüksek sesle gülüp durmuştu. Karnını deşmemek için sahnenin ortasında

kaçıp gitmek zorunda kalmıştı. Hiçbirini tanımadığına göre, onlara duyduğu öfke nereden kaynaklanıyordu? Çünkü her seferinde, gözünü kör eden ani bir öfke krizi, tam olarak hatırlayamadığı çok eski günlere ait hakaretlerin intikamını almaya duyulan ve tekrar tekrar dirilen bir susuzluk gibiydi. Yoksa eski çağlardan, kadınların erkek soyuna yaptığı kötülükten, mağaradaki ilk aldatmadan bu yana erkekten erkeğe geçerek büyüyen bir kin miydi bu? Kriz anlarında dişiye saldırmak, onu yenmek ve fethetmek istiyordu. Başkalarının elinden sonsuza dek çekilip alınan bir av gibi, sapkın bir itkiyle ölüsünü sırtına vurmak geçiyordu içinden. Çabaladıkça başı çatlıyor, kendine verecek cevap bulamıyordu; iradesi dışında anlam veremediği hareketlere sürüklenen bir adamın kaygısıyla, kendini fazlasıyla cahil, kıt akıllı buluyordu.

Şimşek gibi çakan ışıklarıyla bir tren daha geçti, gürleyen bir yıldırım gibi tünele daldı ve gözden kayboldu. Bu isimsiz, ilgisiz ve aceleci kalabalık onu duyabilirmiş gibi, hıçkırıklarını engelleyip hiçbir şey olmamış gibi yerinde doğrulmuştu Jacques. Yaşadığı bu krizlerden sonra kimbilir kaç kez, en ufak bir gürültüde bir suçlu gibi yerinden sıçramıştı! Sadece lokomotifindeyken huzurlu, mutlu, dünyadan kopuk yaşıyordu. Lokomotif, tekerleklerinin sarsıntısıyla, son hız ilerlerken, eli hız manivelasında, kendisini tamamen yolu denetlemeye, işaretleri kollamaya vermişken, başka hiçbir şey düşünmez, fırtına gibi esen temiz havayı bol bol içine çekip dururdu. Ona mutluluktan başka bir şey vaat etmeyen, rahatlatıcı bir sevgili gibiydi lokomotifi, işte bu yüzden böyle seviyordu onu. Sanat ve Meslek Okulu'ndan mezun olduğunda, keskin zekâsına rağmen ona yalnızlığı tattırdığı, onu avuttuğu için seçmişti makinistlik mesleğini; zaten gözü yükseklerde değildi, buna rağmen dört yılın sonunda birinci sınıf makinistliğe yükselmiş ve iki bin sekiz yüz frank kazanmaya başlamıştı. Ateşleme ve yağlamadan gelen primlerle beraber dört bin franktan fazlası geçiyordu eline. Daha fazla

kazanmak gibi bir isteği de yoktu. Şirketin yetiştirmek üzere işe aldığı tesviyecilerin, üçüncü ve ikinci sınıf makinist arkadaşlarının hemen hemen hepsinin işçi kadınlarla evlendiğini görüyordu; perona hareket saatlerinde erzak sepetleri getirdikleri zaman fark edilen şu silik kadınlardandı bunlar; oysaki hırslı arkadaşları, özellikle de yüksekokul mezunu olanlar, şapkalı, kentsoylu bir hanım bulma umuduyla evlenmek için depo şefi olmayı bekliyorlardı. O ise kadınlardan kaçıyor, hiçbiriyle ilgilenmiyordu, evlenmeyecekti nasıl olsa. Durup dinlenmeden tek başına yol almak ve tekrar tekrar yola çıkmaktı tek geleceği. Bu yüzden de bütün şefleri içki içmeyen, serserilik etmeyen sıradışı bir makinist olarak görürdü onu; ama eğlenceye düşkün bazı arkadaşları onun bu fazlasıyla efendi tutumuyla dalga geçerdi; feri kaçmış gözleri, solgun yüzüyle susup kaldığı kederli anlarındaysa, onun için gizli gizli endişelenirdi çevresi. Lokomotifinin kayıtlı olduğu Batignolles deposuna bakan, Cardinet Caddesi'ndeki küçük odasında onca saati, yani her serbest saatini, hücresine kapanmış bir keşiş gibi, arzularının başkaldırısını yüzükoyun yatıp uyku ile bastırarak geçirdiğini hatırlıyordu.

Bir çabayla ayağa kalmak istedi Jacques. Bu ılık ve puslu kış gecesinde otların arasında ne işi vardı? Kırlar karanlıktı hâlâ, gökyüzü dışında hiçbir yerde ışık yoktu. İnce bir pus, ardına saklanan ayın soluk sarı bir ışıkla aydınlattığı gökyüzünü buzlu camdan, uçsuz bucaksız bir kubbeye dönüştürmüş gibiydi ve simsiyah ufuk, ölü bir durgunlukla uykuya dalmıştı. "Saat dokuza geliyor olmalı," diye düşündü, en iyisi eve dönüp yatmaktı. Fakat sersemlemişti, Misardların evine döndüğünü, tavan arası merdivenini tırmanarak, Flore'un odasının yanındaki ot yığınına uzandığını hayal etti, basit bir tahta bölme dışında aralarında hiçbir engel olmayacaktı. Flore orada olacak, onun nefes alıp verişini işitecekti; üstelik kapısını hiç kapamadığını bildiğinden yanına bile gidebilirdi. Yeniden korkunç bir ürperti yayıldı bedenine; uykunun sı-

caklığı ve gevşekliğiyle kızın soyunmuş hali gözünün önüne gelince bir kez daha hıçkırıklara boğuldu, bu hıçkırıkların şiddetiyle yere kapaklandı. Onu öldürmek istemişti, öldürmek istemişti. Tanrım, eve döner dönmez gidip yatağında yatan bu kızı öldürebilirim, diye düşündükçe soluğu kesiliyor, ölecek gibi oluyordu. Silahının olmaması, başını kollarıyla sarması da engel olamazdı ona; iradesinin dışında hareket eden içindeki erkeğin içgüdüsünün kamçılaması ve o eski hakaretin öcünü alma ihtiyacıyla kapıyı iteceğini ve kızı boğacağını hissediyordu. Hayır, hayır! Oraya dönmektense geceyi kırlarda dolaşarak geçirmeliydi. Bir sıçrayışta ayağa fırladı, yeniden koşmaya, kendinden kaçmaya başladı.

Zincirlerinden boşanmış bir köpek sürüsü havlayarak peşinden geliyormuşçasına yarım saat daha karanlık kırlarda koştu durdu. Yamaçlara tırmandı, dar boğazlara indi. Arka arkaya iki dere çıktı karşısına: Onları aştı, kalçalarına kadar ıslandı. Yolunu kesen bir çalılık onu çileden çıkardı. Tek düşüncesi kendinden kaçmak, ta içinde varlığını hissettiği kudurmuş hayvandan kaçmak için dosdoğru ileriye, daha uzağa, hep daha uzağa gitmekti. Ama o kudurmuş hayvan da kendisiyle birlikte gidiyor, aynı hızla koşuyordu. Onu başından defettiğini düşündüğü yedi ay boyunca herkes gibi yaşadığını sanmıştı; oysa şimdi her şey yeniden başlayacaktı, tesadüfen yanından geçtiği ilk kadına saldırmamak için yine kendiyle mücadele etmesi gerekecekti. Yine de etraftaki bu büyük sessizlik ve içten içe duyduğu yalnızlık onu biraz olsun sakinleştiriyor, tek bir kişiye rastlamadan sonsuza dek yürüyebileceği, bu ıssız topraklar gibi sessiz ve yalnız bir yaşamın hayalini kurduruyordu ona. Farkına varmadan geri dönmüş olmalıydı, çünkü tünelin üzerindeki çalılarla kaplı yamaçların arasında geniş bir yarım daire çizdikten sonra, öbür taraftan dönüp tekrar demiryoluna çıkmıştı, insanlarla karşılaşma endişesinin doğurduğu öfkeyle geriledi. Sonra kestirmeden gitmek isteyip bir tepenin ardında yolunu kay-

betti, kendisini demiryolu çitinin önünde, tam tünelin çıkışında, biraz önce hıçkıra hıçkıra ağladığı çayırın karşısında buldu. Tam yenik ve hareketsiz kalmıştı ki, yerin derinliklerinden çıkan bir trenin önce hafif ama saniye saniye artan gürültüsü ile kulak kesildi. Paris'ten altı otuzda kalkan ve oradan dokuz yirmi beşte geçen Havre ekspresiydi bu: İki günde bir makinistliğini yaptığı trendi.

Jacques önce tünelin kapkara ağzının, çalı çırpının tutuştuğu bir fırın ağzı gibi aydınlandığını gördü. Sonra, sağır edici bir gürültüyle beraber lokomotif fırladı bu delikten; kocaman yuvarlak bir göz gibi parıltısı kırları delen farın ışığıyla, uzaktaki rayları alevden iki hat halinde aydınlatıyordu. Yıldırım hızıyla geçip gitti tren. Vagonlar birbiri ardına öyle çabuk geçti, kapıların ışıl ışıl aydınlık küçük kare camları sayesinde görülen yolcu dolu kompartımanlar öyle baş döndürücü bir hızla sırayla akıp gitti ki, ardından bakan, hayal meyal algıladığı bu şekillerin gerçekliğinden kuşkuya düşebilirdi. Oysaki Jacques, saniyenin tam dörtte birinde, bölmelerden birinin pırıl pırıl aydınlık camlarından, bir adamın bir diğerini yolcu koltuğuna yatırıp boğazına bıçak sapladığını apaçık görmüştü. O sırada bir karaltı, belki de bir üçüncü kişi, muhtemelen devrilen bir bavul, öldürülen adamın çırpınan bacaklarına olanca ağırlığıyla binmişti. Tren geçip gitmişti bile; Croix-de-Maufras tarafında gözden kaybolmuştu, karanlıkta sadece arka tarafındaki üç ışıktan oluşan kırmızı üçgen görünüyordu.

Olduğu yerde çakılıp kalan genç adam, gürültüsü kırların ölü sessizliğiyle giderek duyulmaz olan treni gözleriyle izledi. Doğru mu görmüştü? Şimdi tereddüt ediyordu, bir şimşek hızıyla gelen ve giden bu görüntünün gerçek olduğunu söylemeye artık cesareti yoktu. Bu dramın iki oyuncusunun nasıl göründüğüne dair tek bir detay bile canlı değildi hafızasında. O karaltı, öldürülen kişinin üstüne düşen bir yolculuk battaniyesi olsa gerekti. Aslında ilk başta çözülmüş gür

saçların çevrelediği ince, solgun bir profil görür gibi olmuştu. Fakat tıpkı bir rüyadaki gibi her şey birbirine karışıyor, dağılıp gidiyordu. Kısa bir an profil tekrar gözünün önüne geldi; sonra tamamen silindi. Hayalden başka bir şey değildi bu kuşkusuz. Bütün bunlar ona olağanüstü geliyor, eli ayağı buz kesiyordu; sonunda gördüklerinin, geçirdiği korkunç krizden kaynaklanan bir sanrı olduğuna karar verdi.

Jacques, kafasında dönüp duran düşüncelerden allak bullak olmuş bir halde, bir saat kadar daha yürüdü. Yorgunluktan bitap düşmesine rağmen sakinleşmeye başlamış, içini saran buz gibi ürpertiler ateşini alıp götürmüştü. Üzerine hiç düşünmediği halde Croix-de-Maufras'a döndüğünü fark etti. Kendisini hat bekçisinin evinin önünde bulunca, içeriye girmeden evin cephelerinden birindeki küçük sundurmanın altında yatmayı düşündü. Kapının altından ince bir ışık sızıyordu, gayriihtiyari kapıyı itti. Hesapta olmayan bir görüntüyle karşılaşınca eşikte kalakaldı.

Misard, köşedeki tereyağı çömleğini yerinden kaldırmıştı; yanan lambanın yanında yere çömelmiş hafif hafif duvara vuruyor, bir şey arıyordu. Kapının gürültüsünü duyunca doğruldu. Fakat hiç de tedirgin olmuş gibi değildi, gayet sakince, "Kibritler yere düşmüş de," dedi ve tereyağı çömleğini eski yerine koyarak ekledi:

"Lambamı almaya gelmiştim, az evvel eve dönerken raylarda yatan birini gördüm... Galiba ölmüş."

Jacques önce, Misard'ı Phasie Hala'nın parasını ararken yakaladığını düşünüp heyecanlanmıştı, bu durum Phasie Hala'nın suçlamaları konusunda duyduğu kuşkulara aniden kesinlik kazandırmıştı; ardından, bulunan ceset haberiyle o kadar sarsılmıştı ki, orada, şu küçük ıssız evin sınırları içinde yaşanan diğer dramı unutmuştu. Kompartımanda cereyan eden sahne, birini boğazlayan bir adamın o kısacık görüntüsü, aynı şimşeğin yeniden çakışı gibi tekrar hafızasında canlandı.

"Demiryolunun üzerinde bir adam, öyle mi, nerede peki?" diye sordu, yüzü sapsarı olmuştu.

Misard, dipteki ağlara yakalanmış iki yılanbalığı bulduğunu ve en önemlisi, onları saklamak için evine kadar koştuğunu anlatacak oldu ama, bu oğlana güvenip sırrını açma ihtiyacı da nereden çıkmıştı? Belli belirsiz bir hareket yaparak, "Orada işte," dedi, "aşağı yukarı beş yüz metre ötede... Doğru dürüst görebilmek için ışık lazım."

O sırada Jacques, üst kattan gelen boğuk patırtılar duydu. Öyle gergindi ki, yerinden sıçradı.

"Endişelenmeyin," dedi baba, "Flore dolanıyor işte."

Gerçekten de iki çıplak ayağın döşemede çıkardığı sesi ayırt edebiliyordu şimdi. Flore kendisini beklemiş olmalıydı, aralık kapıdan aşağıyı dinliyordu.

"Sizinle geleyim," dedi Jacques. "Öldüğüne emin misiniz?"

"Bana öyle geldi," dedi Misard, "Lambayı yanımıza alalım."

"Neyse, ne düşünüyorsunuz peki? Kaza herhalde, öyle değil mi?"

"Olabilir, adamın biri ezilmiştir ya da vagondan atlamıştır."

Jacques titriyordu.

"Çabuk olun!" dedi. "Çabuk olun!"

Hayatı boyunca, görmek, öğrenmek arzusuyla böyle yanıp tutuşmamıştı hiç. Dışarı çıktıklarında, hiç istifini bozmayan Misard ışığı raylar boyunca yavaşça gezinen lambasını sallaya sallaya yürürken, o bu yavaşlık karşısında sinirleniyor, önden gidiyordu. Kavuşmak isteyen sevdalıların yürüyüşüne hız veren şu içsel ateşe, fiziksel arzuya benziyordu bu hali. Hem kendisini orada bekleyen şeyden korkuyor, hem de bedenindeki tüm kaslarını çalıştırarak koşuyordu. Olay yerine varıp da, aşağı hatların yanında uzanmış karanlık bir kütleye takılıp düşer gibi olunca, topuklarından ensesine, tüm bedenini saran bir ürpertiyle bulunduğu yere çakılıp kaldı. Ve karanlıkta bir şey seçememenin sıkıntısıyla, en az

otuz adım geriden sallana sallana gelen ötekine sövüp saymaya başladı.

"Tanrı aşkına! Hadi ama! Hâlâ yaşıyorsa kurtarabiliriz onu."

Misard, sarsak bir yürüyüşle, soğukkanlılığı elden bırakmadan ilerledi. Yerde yatanı görebilmek için lambayı kaldırdığında, "Ah! Maalesef, işi bitmiş," dedi.

Adamın vagonların birinden düştüğü aşikârdı, raylardan en fazla elli santimetre öteye, yüzü yere gelecek şekilde karın üstü düşmüştü. Kafasında seçilebilen sadece gür beyaz saçlarıydı. Bacakları birbirinden ayrılmıştı. Kollarına gelince, sağ kolu kopmuş gibi yerde uzanırken, sol kolu göğsünün altına kıvrılmıştı. Kılık kıyafeti yerindeydi; mavi kumaştan bol bir palto, şık potinler, zarif çamaşırlar vardı üzerinde. Bedeninde ezilmeye dair biz iz yoktu, fakat boğazından hayli kan akmış, gömleğinin yakası kan içinde kalmıştı.

"İşini bitirdikleri bir burjuva," dedi sakince Misard birkaç saniye süren sessiz bir incelemenin ardından. Sonra, ağzı bir karış açık öylece duran Jacques'a döndü:

"Hiçbir şeye dokunmayın," dedi. "Siz burada başında durup ona göz kulak olun, ben de bir koşu Barentin'e gidip gar şefine haber vereyim."

Lambasını kaldırıp kilometre direğine göz attı.

"İyi, tam 153 numaralı direkte."

Lambayı yerde yatan cesedin yanına bırakarak ayaklarını sürüye sürüye uzaklaştı.

Yalnız kalan Jacques kımıldamadan duruyor, yerdeki lambanın ölgün ışığında doğru dürüst seçemediği bu hareketsiz, cansız kütleden alamıyordu gözlerini. Onu hızlı adımlarla olay yerine taşıyan huzursuzluk, orada çakılıp kalmasına sebep olan o korkunç çekim, tüm varlığından fışkıran şu acı verici düşünceye gelip dayanıyordu: Öteki, tren geçerken hayal meyal görebildiği şu eli bıçaklı adam, o, gözünü karartmıştı! Arzusunu son raddeye kadar takip etmişti!

Öldürmüştü! Ah! Keşke böyle korkak olmasaydı, sonunda arzusunu gerçekleştirebilir, bıçağı saplayabilirdi! On yıldır kendisini yiyip bitiren arzu buydu işte! Bir nöbete tutulmuş gibi, kendine karşı bir horgörü, ötekine karşıysa bir hayranlık duyuyordu; özellikle de yerde yatana bakmadan duramıyordu, bir zamanlar yaşayan bir varlığın bir bıçak darbesiyle döndüğü bu paçavrayla, bu kırık kuklayla, bu cansız adamla gözünü doyurmanın giderilmez susuzluğu öyle baskındı ki. Kendisinin hayal ettiğini öteki gerçekleştirmişti ve sonuç buydu işte. Eğer o da bir gün birini öldürecek olsa, yerde göreceği buydu. Kalbi çatlayacakmış gibi çarpıyordu, bu yürekler acısı ölüm karşısında, şehvete benzer bir öldürme arzusuna kapılmıştı. Bir adım attı, korkuya alışmaya çalışan tedirgin bir çocuk gibi daha da yaklaştı. Evet! Karartacaktı gözünü, zamanı gelince o da aynı cesareti gösterecekti!

Birdenbire arkasından gelen bir gürlemeyle yana sıçradı. Bir tren yaklaşıyordu, öyle derin düşüncelere dalmıştı ki, duymamıştı bile. Az kalsın ezilecekti, onu uyaran yalnızca lokomotifin sıcak nefesi, korkunç soluğu olmuştu. Tren, gürültü, duman ve alevden kasırgasıyla geçip gitti. Yine çok kalabalıktı, bir tren dolusu yolcu akın akın ertesi günkü şenlik için Havre'a gidiyordu. Çocuğun biri burnunu cama yapıştırmış, karanlık kırlara bakıyordu; pencerelerde insan yüzleri göründü, genç bir kadın camı indirerek, yağ ve şeker bulaşmış bir kâğıt fırlattı dışarı. Tren, tekerleklerinin sürtünüp geçtiği bu cesede aldırış etmeden, neşeyle uzaklaşmıştı bile. Lambanın belli belirsiz aydınlattığı ceset, gecenin hüzünlü sakinliği ortasında, yerde yatıyordu hâlâ.

Jacques, yalnız olmasını fırsat bilerek, yarayı görme arzusuna kapıldı. Bir kaygı, başı kımıldattığı takdirde fark edebilecekleri düşüncesi onu engelliyordu. Misard'ın gar şefiyle birlikte kırk beş dakikadan önce dönemeyeceğini hesaplamıştı. Dakikalar geçip gidiyor, Jacques Misard'ı, nasıl da ağır, sakin bir adam olduğunu düşünüyordu; onun da öldürecek

cesareti vardı, hem de zehir kullanarak büyük bir sakinlikle öldürüyordu. Demek ki öldürmek çok kolaydı, öyle mi? Herkes öldürüyordu. Yaklaştı. Yarayı görmeyi öyle güçlü bir tutkuyla istiyordu ki âdeta teni tutuşuyordu. Nasıl yapıldığını, akan kanı, kanın aktığı kırmızı deliği görmek! Kafa özenle eski yerine konulursa kimse bir şey fark etmezdi. Ama tereddüdünün ardında, itiraf edilmeyen başka bir korku daha vardı: kanın kendisinden duyduğu korku. Her zaman neye niyet ederse etsin, arzuyla beraber korku da uyanırdı içinde. On beş dakika kadar orada bir başına kaldı, aklına koyduğunu yapmak üzereydi ki, yanı başından gelen bir sesle ürperdi.

Flore'du bu. O da cesede bakmaya gelmişti. Kazalara meraklıydı: Bir hayvanın ezildiğini, bir insanın bir tren tarafından biçildiğini duyar duymaz koşup gelirdi. Cesedi görebilmek için yeniden giyinip çıkmıştı. Şöyle bir göz attıktan sonra tereddüt etmedi, o bile. Eğildi, bir eliyle lambayı kaldırdı, ötekiyle başı tutup çevirdi.

"Ne yaptığına dikkat et, dokunmak yasak," diye mırıldandı Jacques.

Ama Flore omuz silkti. Sarı ışık altında, ölünün yüzünü seçebiliyorlardı artık; iri burunlu, bir zamanlar sarışın, şimdiyse kır saçlı, mavi gözleri fal taşı gibi açılmış bir ihtiyarın yüzüydü bu. Çenenin altında, boynu bölen derin bir yarık, içinde bıçak döndürülmüş gibi kanayan berbat bir yara vardı. Göğsün sağ tarafı tamamen kan içindeydi. Paltosunun sol yakasına iliştirilmiş komandör[3] rozeti, oraya sıçramış bir kan pıhtısı gibi duruyordu.

Flore şaşkınlıkla kısa bir çığlık attı:

"Şu işe bak! İhtiyar!"

Jacques da onun gibi daha iyi görmek için öne eğilmişti, saçları genç kızın saçlarına karışıyordu; boğulur gibi oluyor, görüntüyü doya doya seyrediyordu. Farkında olmadan tekrarladı:

---

3 Şövalyelikte bir aşama.

"İhtiyar... İhtiyar..."

"Evet, ihtiyar Grandmorin bu... Başkan Grandmorin."

Flore bir süre daha ağzı çarpılmış, gözleri korkuyla büyümüş bu solgun yüzü inceledi. Sonra, ölümün katılığıyla buz kesmeye başlayan başı bıraktı ve tekrar yere düşen başla beraber yara görünmez oldu.

"Kızlarla fingirdemeye paydos!" dedi alçak sesle. "Muhakkak onlardan biri yüzünden olmuştur bu... Ah! Zavallı Louisetteçiğim, ah! Domuz layığını buldu!"

Ve uzun bir sessizlik oldu. Lambayı yere koyan Flore, Jacques'ı sakin bakışlarla süzerek bekliyordu; cesedin diğer yanında duran Jacques ise, gördüğü şey karşısında tükenmiş, kendini kaybetmiş gibi kıpırdamadan öylece kalmıştı. Saat on bire geliyor olmalıydı. Akşam olanların verdiği sıkıntıyla Flore ilk konuşan olmaktan çekiniyordu. Birden konuşma sesleri geldi kulaklarına, gar şefiyle gelen babasıydı bu; orada görülmek istemediğinden kararını veren Flore, "Gelip yatmayacak mısın?" diye sordu.

Jacques ürperdi, bir an için huzursuzca bocalar gibi göründü. Sonra bir gayretle, umutsuzca geri geri giderek, "Hayır, hayır!" dedi.

Flore tepki vermedi, ama güçlü kollarının sarkık duruşundan acı çektiği belli oluyordu. Onu reddedişini affettirmek ister gibi, uysal bir tavır takındı ve "Demek gelmeyeceksin, seni bir daha göremeyecek miyim?" dedi.

"Hayır, hayır!"

Sesler giderek yaklaşıyordu. Jacques cesedi özellikle aralarına sokuyormuş gibi göründüğünden, onun elini sıkmaya çalışmadan, çocukluk arkadaşları olarak alışkın oldukları vedalaşmaya bile gerek görmeden uzaklaştı Flore, hıçkırıklara boğulur gibi kesik kesik soluyarak gözden kayboldu.

Hemen ardından gar şefi, Misard ve iki işçiyle beraber cesedin yanına varmıştı. O da cesedin kimliğini tespit etti: Bu gerçekten de Başkan Grandmorin'dı. Doinville'deki kız

kardeşi Madam Bonnehon'u ziyaret etmek için her gelişinde trenden inerken gördüğünden, tanıyordu onu. Ceset düştüğü yerde kalabilirdi, adamlardan birinin getirdiği bir palto ile örtülmesi yeterdi. Bir memur, Rouen savcısını haberdar etmek amacıyla Barentin'den on bir trenine binmişti. Ama savcı sabahın beşi ya da altısından önce gelemezdi, zira beraberinde sorgu yargıcı, mahkeme zabıt kâtibi ve bir doktor getirmesi gerekiyordu. Nihayetinde gar şefi ölünün başında nöbet tutacak bir ekip oluşturdu: Bütün gece sırayla bekleyeceklerdi, bir adam lambayla birlikte sürekli orada bulunacaktı.

Jacques, Havre'a hareket edecek treni yedi yirmiye kadar kalkmayacağından Barentin istasyonunun sundurmalarının birinin altında yatmaya karar verinceye kadar, büyülenmiş gibi hareketsiz, uzun bir süre daha kaldı orada. Sonra, beklenen sorgu yargıcını düşününce, suçlu kendisiymiş gibi bunaldı. Ekspres geçerken gördüğü şeyi söylemeli miydi? Önce konuşmaya karar verdi, sonuçta korkacak hiçbir şeyi yoktu. Yerine getireceği görevde şüphelenilecek bir şey yoktu. Ama sonra, "Neye yarayacak ki!" dedi kendi kendine: Kesin olan tek bir şey söyleyemeyecek, katille ilgili belirgin hiçbir ayrıntı vermeye cesaret edemeyecekti. Bu olaya karışarak zaman kaybetmek, heyecanlanmak aptallık olurdu, üstelik kimsenin işine de yaramazdı bu. Hayır, hayır, konuşmayacaktı! Ve sonunda çekip gitti; giderken de, lambanın yuvarlak sarı ışığının ortasında, cesedin yerde oluşturduğu siyah tümseği görmek için iki kez dönüp baktı. Çorak tepelerle dolu ıssızlığın hüznüne puslu havayla daha da sertleşen soğuk eklenmişti. Başka trenler de geçmişti, uzunca bir tren Paris'e doğru gidiyordu. Acımasız mekanik güçleriyle uzak hedeflerine, geleceğe doğru yol alırken bir yerlerde karşılaşan bu trenlerden hiçbiri, başka bir adam tarafından boğazlanan bu adamın bedeninden neredeyse kopmuş olan başını umursamıyor, hepsi ona teğet geçip gidiyordu.

III

Pazara rastlayan ertesi gün, Havre'ın bütün çan kuleleri saat beşi vururken, Roubaud görevi devralmak üzere gara inmişti. Ortalık henüz zifirî karanlıktı, fakat denizden esen rüzgâr artmış, Sainte-Adresse'ten Tourneville Kalesi'ne uzanan tepeleri kaplayan sisi sürüklüyordu; batı tarafında, açık denizin üzerinde, gökyüzündeki bir parça açıklıkta son yıldızlar parlıyordu. Sundurmanın altında, sabah saatlerinin nemli soğuğunda soluklaşan ışıklarıyla gaz lambaları yanıyordu hâlâ; gece nöbetindeki şef yardımcısının emrinde çalışan işçilerin kalkışa hazırladıkları ilk Montivilliers treni gara girmişti. Bekleme salonlarının kapıları henüz açılmamıştı, garın uyku mahmuru peronları bomboş uzanıyordu.

Bekleme salonlarının üstündeki dairesinden çıkan Roubaud, veznedarın karısı Madam Lebleu'yü, memur lojmanlarına açılan merkezî geçidin ortasında beklerken gördü. Madam haftalardır geceleri kalkıp gar şefi Mösyö Dabadie ile aralarında bir şeyler döndüğünden kuşkulandığı tahsilat memuresi Matmazel Guichon'u gözetliyordu. Öte yandan, en ufak bir şey bile yakalayamamış, ne bir gölge ne bir nefes hissetmişti. Ve o sabah da çabucak odasına dönüyordu ki onu şaşırtan tek olay Roubaudların evinde gördüğü şey oldu; kocası kapıyı açıp kapayıncaya kadar geçen üç saniye-

de, genelde saat dokuza kadar yataktan kalkamayan güzel Séverine şimdiden giyinmiş, taranmış, ayakkabılarını giymiş bir halde yemek odasında ayakta duruyordu. Madam Lebleu de koşup bu olağanüstü durumu anlatmak üzere kocasını uyandırmıştı. Önceki gün, yatmamış, kaymakam meselesinin sonucunu öğrenmek için yanıp tutuşarak, saat on biri beş geçe gelen Paris ekspresini beklemişlerdi. Fakat Roubaudlar her zamankinden farklı görünmedi gözlerine, tutumlarından da bir şey anlamaları mümkün olmamıştı; gece yarısına kadar bir şey duyma umuduyla boşuna kulak kabarttılar: Komşularında çıt çıkmıyordu, gelir gelmez derin bir uykuya dalmış olmalıydılar. Yolculuğun iyi sonlanmadığı muhakkaktı, yoksa Séverine böyle erken kalkmazdı. Veznedar, Séverine'in nasıl göründüğünü sorunca, karısı tarif etmeye çabalamıştı: Siyah saçlarının altındaki aydınlık iri mavi gözlerine rağmen çok gergin, çok solgundu; hâlâ uykudaymışçasına kımıldamadan duruyordu. Gün içinde işin içyüzü anlaşılırdı nasıl olsa.

İstasyona indiğinde Roubaud, gece nöbetini tutmuş arkadaşı Moulin'le karşılaştı. Nöbeti ondan devraldı, bu arada Moulin bir süre daha oyalandı, onunla yürüyor, önceki günden bu yana yaşanan ufak tefek olayları aktarıyordu: Emanete girmeye çalışan birkaç serseri yakalanmış, üç işçi disiplinsizlik suçundan kınama cezası almıştı; Montivilliers treni hazırlanırken bir bağlantı kancası kırılmıştı. Roubaud sakin bir ifadeyle, tek kelime etmeden onu dinliyordu. Moulin onu biraz solgun bulmuştu, gözlerinin altındaki mor halkalara bakılırsa yorgunluğun etkisiydi bu hiç kuşkusuz. Arkadaşı artık sustuğu halde, duymak istediği başka bir şey varmış gibi, sorgulayan gözlerle bakıyordu Roubaud. Fakat hepsi buydu, Roubaud başını eğdi, bir süre yere baktı.

Peron boyunca yürüyen iki adam, kapalı salonun ucuna gelmişti; sağ tarafta bir depo vardı, bir gün önce gelen ve ertesi günkü trene eklenecek vagonlar burada dururdu.

Roubaud başını kaldırmış, gözleri, bir gaz lambasının titrek ışığı ile aydınlanan birinci mevkideki özel bölmeli bir vagona, 293 numaraya takılmıştı, tam o sırada "Ah! Az kalsın unutuyordum..." dedi arkadaşı.

Roubaud'nun solgun yüzü kızardı ve elinde olmadan hafifçe irkildi.

"Unutuyordum," diye tekrar etti Moulin. "Bu vagon istasyondan ayrılmamalı, bu sabahki altı kırk ekspresine eklemeyin sakın olur mu?"

Kısa bir sessizlikten sonra "Bak hele!" dedi Roubaud. "Nedenmiş o?"

"Çünkü bu akşamki ekspreste özel bir kompartıman ayırtıldı. Gün içinde bir başkasının geleceğinden emin olmadığımız için, bunu ayırmamız gerek."

Roubaud hâlâ dikkatle onun yüzüne bakıyordu.

"Kuşkusuz," diye cevap verdi ama o sırada bambaşka bir düşünce onu yiyip bitiriyordu, bir anda tepesi attı.

"Çok can sıkıcı! Bakın şu heriflerin yaptığı temizliğe! Bu vagonda bir haftalık toz birikmiş neredeyse!"

"Ah!" dedi Moulin "Trenler saat on birden sonra gelince, işçilerin son yapmak istediği şey temizlik oluyor, içini kontrol ederlerse ne âlâ. Geçen akşam, sıranın birinde, uyuyan bir yolcuyu unutmuşlar, adam ancak ertesi sabah uyandı."

Esnemesini zor bastıran Moulin yatmaya çıkacağını söyledi. Tam gidecekken ani bir merakla geri döndü.

"Şu sizin kaymakam meselesi halloldu, değil mi?"

"Evet, evet, her şey yolunda gitti, memnunum."

"İyi bari..." dedi Moulin, "Unutmayın, 293 burada kalacak."

Peronda yalnız kalan Roubaud, hareket saatini bekleyen Montivilliers trenine doğru ağır adımlarla yürüdü. Bekleme salonlarının kapıları açılmış, perona doğru ilerleyen yolcular görünmüştü, köpekleriyle birkaç avcı, pazar gününden yararlanan iki üç dükkân sahibi aile. Etraf hâlâ sakin sayılırdı.

Ama günün bu ilk treni hareket ettikten sonra Roubaud vakit kaybetmedi, Rouen ve Paris'e gidecek beş kırk beş posta treninin hazırlandığından emin olmalıydı. Sabahın bu saatinde çalışan az olduğundan, nöbetçi şef yardımcısının üzerine binen çok iş vardı. Vagonların depodan alınıp drezine konulması ve işçiler tarafından itilerek sundurmanın altına getirilmesinden ibaret manevrayı denetledikten sonra hareket salonuna koşmak, biletlerin satışına ve bagajların kaydedilmesine önayak olmak zorunda kaldı Roubaud. Askerlerle memurlardan biri arasında çıkan kavgada araya girmesi gerekti. Buz gibi cereyanların arasında, tir tir titreyen insanların ortasında kalmıştı; uykudan şişmiş gözlerle, karanlıktaki bu itiş kakışın sebep olduğu keyifsizlikle koşuşturup durdu yarım saat kadar, kendini düşünmeye vakit bulamadı. Posta treni hareket edip de gar düzene girince aceleyle makasçının kulübesine gitti; her şeyin yolunda gittiğinden emin olmak istiyordu, zira yaklaşan bir tren daha vardı, aktarmasız gelen rötarlı Paris treni. Roubaud geri dönerek boşalan trene nezaret etti, yolcuların biletlerini iade etmelerini ve sundurmanın altında, demiryolundan basit bir tahta perdeyle ayrılmış bir bölümde bekleyen otel arabalarına doluşmalarını izledi. Yeniden boşalan ve eski sessizliğine kavuşan garda, ancak o zaman nefes almaya vakit bulabildi.

Saat altı olmuştu. Roubaud ağır adımlarla kapalı salondan geçip dışarı çıktı, açık havaya kavuşunca başını kaldırdı, derin bir nefes aldı, nihayet şafak söküyordu. Açık denizden esen rüzgâr havada asılı kalmış sisi dağıtmıştı, güzel bir günün aydınlık sabahıydı bu. Kuzeye, Ingouville tarafına baktı; mezarlıktaki ağaçlar morumsu bir çizgi halinde ayrılıyordu soluk gökyüzünden. Güneyde ve batıda, denizin üzerinde usul usul sürüklenen son bir beyaz bulut kümesi fark etti; doğu tarafı, Seine Nehri ağzında, güneşin yaklaşan doğuşu ile tutuşmaya başlamıştı bile. Roubaud, serin ve temiz havada alnını serinletmek istercesine, gayriih-

tiyari bir hareketle gümüş işlemeli kasketini çıkarmıştı. Çok zamandır aşina olduğu bu ufuk, solda trenlerin varış yeri ile lokomotif deposu, sağdaysa trenlerin kalkış yeriyle tüm bu geniş gar alanı, tüm bu şehir onu sakinleştiriyor, sonsuza dek değişmeyen günlük işinin yorgunluğunu üstünden atmasını sağlıyor gibiydi. Charles-Lafitte Sokağı boyunca uzanan duvarın üzerinden fabrika bacalarının dumanları yükseliyor, Vauban rıhtımı boyunca uzanan antrepolarda dev gibi kömür yığınları çarpıyordu göze. Ve daha şimdiden diğer rıhtımlardan da bir uğultu yükselmeye başlamıştı. Yük trenlerinin düdüğü, rüzgârın taşıdığı deniz kokusu ve sesi Roubaud'nun aklına o günkü şenliği, denize indirilecek ve etrafında birbirini ezecek bir kalabalığın toplanacağı gemiyi getirdi.

Roubaud kapalı salona geri döndüğünde, altı kırk ekspresini hazırlamakla meşgul ekibi gördü; adamların 293'ü drezine yüklediklerini sandı, serin sabahın verdiği tüm sükûnet ani bir öfke patlamasıyla yitip gitti.

"Tanrı aşkına! Bırakın o vagonu! Gidecek olan o değil! Bu akşamdan önce hareket etmeyecek o!"

Ekip şefi, arkasında duran bir başkasını almak için bu vagonu sadece ittiklerini anlatmaya çalıştı, fakat ölçüsüzce öfkeli Roubaud bu açıklamayı duymuyordu bile.

"Beceriksiz herifler, bu vagona dokunmayın denmedi mi size!"

Sonunda meseleyi anladı, fakat buna rağmen öfkesi yatışmamıştı; bu sefer de garın darlığını diline doladı, vagonlardan birini bile yerinde döndürmek mümkün değildi! Hat üzerinde ilk inşa edilenlerden biri olan bu gar, köhne deposu, ahşap ve çinko sundurması, daracık pencereleri, her tarafı çatlamış çıplak ve perişan binalarıyla gerçekten yetersizdi ve Havre'a yakışmıyordu.

"Utanç verici bir durum, şirket bu şeyi neden hâlâ ayakta tutuyor, şaşıyorum."

Her zaman son derece disiplinli olan bu adamın böyle uluorta konuşmasına şaşırmıştı işçiler. Roubaud durumu fark eder etmez sustu. Ardından gergin ve sessiz, manevraya nezaret etmeyi sürdürdü. Basık alnında hoşnutsuzluğunu açığa vuran bir kırışıklık vardı şimdi, iradesine hâkim olmaya çalışırken yaşadığı gerilim kıpkırmızı olmuş, yuvarlak kızıl sakallı yüzünden okunuyordu.

Soğukkanlılığına yeniden kavuşan Roubaud, ekspresle bizzat ilgilendi, her ayrıntıyı denetledi. Bağlantılar sağlam görünmediğinden, gözünün önünde sıkıştırılmalarını istedi. Karısının arkadaşlarından biri, iki kızıyla birlikte kadınlara ayrılmış kompartımana yerleştirilmek istedi. Hareket izni veren düdüğünü çalmadan önce, trende hiçbir aksaklığın olmadığından bir kez daha emin oldu ve bir dakikalık dalgınlığının nice cana mal olabileceğini bilen birinin o keskin bakışıyla, bir süre trenin uzaklaşmasını izledi. Ardından gara girmekte olan Rouen trenini karşılamak için demiryolunu aşıp karşı tarafa geçti. O sırada, her gün sohbet ettiği bir posta memurunu gördü. Bu sohbet çok meşgul olduğu sabah saatlerinde, hiçbir acil işe koşması gerekmediği ve rahat bir nefes alabildiği on beş dakikalık kısa bir mola demekti onun için. O sabah da, her sabah olduğu gibi bir sigara sardı ve neşeyle konuşup durdu. Güneş iyice yükselmiş, sundurmanın altındaki gaz lambaları sönmüştü. Sundurmanın camlarının hali öyle içler acısıydı ki, altında hâlâ kurşuni bir gölge hüküm sürüyordu; ama ötesindeki uçsuz bucaksız gökyüzü daha şimdiden ışıl ışıldı; ufuksa, bu güzel kış sabahında, bütün ayrıntıları capcanlı gözler önüne serecek kadar pespembeydi artık.

Gar şefi Mösyö Dabadie her sabah saat sekizde aşağıya iner, şef yardımcısı da ona rapor verirdi. Oldukça esmer, iyi giyimli, yalnız işiyle meşgul olan, halinde tavrında başarılı bir tüccarın güveni olan yakışıklı bir adamdı Mösyö Dabadie. Gardaki yolcu trafiğiyle pek ilgilenmez, daha çok

rıhtımla, Havre'ın ve tüm dünyanın yüksek ticaret âlemiyle sürekli ilişki halindeki büyük çaplı yük taşımacılığıyla uğraşırdı. O gün gecikmişti; Roubaud bürosunun kapısını iki kere yoklamış ama onu bulamamıştı. Postayla gelen ve masasının üzerinde duran evraklara bile dokunulmamıştı. Şef yardımcısının gözü mektupların arasında duran bir telgrafa ilişmiş, o andan itibaren de, büyülenmişçesine kapının önünden ayrılmamış, ikide bir elinde olmadan dönüp dönüp masaya göz atmıştı.

Nihayet, sekizi on geçe Mösyö Dabadie göründü. Roubaud telgrafı açmasına fırsat vermek için sessizce oturuyordu. Ama şefin acele etmeye hiç niyeti yoktu, değer verdiği yardımcısıyla sohbet etmek istiyordu.

"Paris'te her şey yolunda gitti tabii, öyle değil mi?"

"Evet efendim, teşekkür ederim."

Sonunda telgrafı açmıştı; ama okumuyor, hâlâ Roubaud'ya gülümsüyordu; Roubaud'nun ise, çenesinin seğirmesine yol açan bir tiki engellemek için büyük çaba sarf ettiğinden sesi çıkmaz olmuştu.

"Bizimle burada kalacağınız için çok mutluyuz."

"Ben de efendim, ben de sizinle kalacağım için çok memnunum."

Nihayet Mösyö Dabadie telgrafı okumaya karar verdi, yüzü ince bir ter tabakasıyla kaplanmış Roubaud ona baktı. Fakat şefi, beklediği gibi heyecanlanmamıştı; sakince telgrafı okudu ve masasının üstüne attı: Kuşkusuz idari meselelerle ilgili basit bir ayrıntıydı. Ardından vakit kaybetmeden diğer posta evraklarını açmayı sürdürdü; o sırada da, şef yardımcısı alışılageldiği üzere gecenin ve sabahın olaylarına dair rapor veriyordu. Gelgelelim o sabah biraz kaygılı olan Roubaud, emanet odasında yakalanan serseriler konusunda meslektaşının kendisine söylediklerini hatırlayabilmek için hafızasını zorlama gereğini duydu. Birkaç kelime daha edildikten sonra tam şef onu uğurlarken, rıhtımlardan ve

depolardan sorumlu iki şef yardımcısı içeri girdi, onlar da tıpkı Roubaud gibi rapor vermeye gelmişti. Yanlarında kendilerine perondaki bir memur tarafından teslim edilen yeni bir telgraf getirmişlerdi.

"Siz gidebilirsiniz," dedi Mösyö Dabadie, Roubaud'nun kapıda durduğunu görerek.

Ama Roubaud, gözleri fal taşı gibi açılmış, sabit bakışlarla beklemeyi sürdürüyordu; küçük kâğıt parçası masaya bırakılıp aynı ilgisizlikle geri itildiğinde ancak ayrılabildi oradan. Sersemlemişti, bir süre sundurmanın altında dolaştı. Saat sekiz otuz beşi gösteriyordu, dokuz elli posta treninden önce hareket edecek tren yoktu. Soluklanabileceği bu süreyi genellikle garı dolaşarak geçirirdi. Birkaç dakika boyunca ayaklarının kendisini nereye sürüklediğini bilmeksizin yürüdü. Sonra, başını kaldırıp 293 numaralı vagonun önünde durduğunu görünce, aniden çark etti ve hiç işi olmadığı halde lokomotif deposunun olduğu yöne doğru uzaklaştı. Güneş ufkun üzerinde yükseliyor, ortalık altın renkli bir pusla kaplanıyordu. Roubaud için bu güzel sabah artık hiçbir şey ifade etmiyordu; adımlarını sıklaştırmış, meşgul biri gibi görünmeye çalışarak, bekleyişinin kaygısını bastırmaya çalışıyordu.

Arkadan gelen bir sesle durakladı.

"Mösyö Roubaud, günaydın! Karımı görebildiniz mi?"

Ateşçi Pecqueux'ydü bu; yüzü ateşten ve dumandan yanmış, zayıflığına rağmen iri kemikli kolları olan kırk üç yaşında neşeli bir adamdı. Basık bir alnı, gri gözleri vardı, çıkık çeneli geniş ağzıyla, çakırkeyifmiş gibi sürekli gülümserdi.

"Ah! Siz misiniz?" dedi Roubaud şaşkınlıkla. "Tabii ya lokomotif arızalanmıştı, az kalsın unutuyordum... Akşama ancak hareket edersiniz herhalde. Yirmi dört saatlik bir izin, hiç de fena değil ha?"

"Kesinlikle öyle!" dedi öteki, hâlâ üzerinden atamadığı bir gece önceki hovardalığın çakırkeyifliğiyle.

Rouen yakınlarında bir köyde doğmuş, şirkete genç yaşta tesviyeci olarak girmişti. Otuz yaşına geldiğinde, atölyede bunalmış, makinist olmak için ateşçilik öğrenmek üzere çalışmaya başlamıştı; kendisiyle aynı köyden olan Victoire ile o sıralarda evlenmişti, ama aradan yıllar geçmesine rağmen hâlâ ateşçiydi; perişanlığı, sarhoşluğu ve kadın merakı yüzünden bundan sonra da makinist olacağı yoktu. Başkan Grandmorin'ın himayesi olmasa, neşesi ve işçilik tecrübesiyle kusurlarını örtmese, şimdiye kadar yirmi kere kovulmuştu. Bunlar bir yana, sarhoşken sahiden de korkulacak biri olup çıkıyordu, elinden her an bir kaza çıkabilecek gerçek bir hayvana dönüşüyordu.

"Peki ya karım, onu gördünüz mü?" diye sordu yeniden, yüzünde kocaman bir gülümsemeyle.

"Tabii ki gördük," diye cevap verdi şef yardımcısı. "Hatta odanızda yemek bile yedik... Ah! Ne yürekli karınız var Pecqueux. Ona vefasızlık etmekle hata ediyorsunuz."

Bunu duyan Pecqueux işi iyice alaya vurdu.

"Pek öyle denemez! Eğlenmemi isteyen kendisi!"

Bu doğruydu. Kendisinden iki yaş büyük olan Victoire şişmanlamış, hareket etmekte zorluk çekmeye başlamıştı; kocası gönlünü dışarıda hoş etsin diye cebine yüz metelikleri sıkıştırıyordu gizlice. Tabiatı gereği, onun sadakatsizliğini, bitmek bilmez çapkınlıklarını umursamazdı. Böylece Pecqueux'nün hayatında, her biri hattın bir ucunda oturan iki karısı vardı artık. Gecelerini birlikte geçirdiği Paris'teki karısı ve iki tren arasında vakit öldürdüğünde Havre'da birlikte olduğu diğer kadın. Son derece hesaplı, neredeyse cimri bir kadın olan Victoire her şeyi bilmesine rağmen kocasına âdeta annelik ediyor, diğer kadının yanındayken utanmasını istemediğini tekrarlayıp duruyordu. Hatta Pecqueux ne zaman sefere çıkacak olsa çamaşırlarını önceden hazır ederdi; diğer kadının onu, kocalarına temiz bakmamakla suçlayacağı fikri çok ağırına giderdi.

"Ne olursa olsun," dedi Roubaud, "bu yaptığınız hiç de hoş değil. Sütannesini çok seven karım kulağınızı çekecek."

Uzun boylu, sıska bir kadının, önünde durdukları barakadan çıktığını görünce sustu. Depo şefinin kız kardeşi, Philomène Sauvagnat'ydı bu, Pecqueux'nün bir yıldır Havre'da birlikte olduğu diğer kadındı. Pecqueux şef yardımcısına seslenmek üzere dışarı çıkmadan önce, ikisi barakada konuşuyor olmalıydı. Otuz iki yaşında olmasına rağmen hâlâ genç görünen, uzun boylu, kemikli, tahta göğüslü, bitmez tükenmez arzularla yanıp kavrulan bir kadındı; kişneyen sıska bir kısrağınkine benzer uzun bir suratı ve ateş saçan gözleri vardı. İçki içtiği söyleniyordu. Garda çalışıp da, kardeşiyle birlikte oturduğu, lokomotif deposunun yanındaki, pislikten geçilmeyen bu küçük eve yolu düşmeyen yoktu. İnatçı, katı bir disipline sahip, şeflerinin de büyük takdirini kazanmış Auvergneli kardeşi, onun yüzünden ciddi sıkıntılar çekmiş, hatta işten çıkarılma ile tehdit edilecek noktaya gelmişti. Onun hatırına katlanıyorlardı kız kardeşine. Sırf ailesine olan bağlılığından yanında kalması için diretiyordu Philomène'in, yine de, bir erkekle yakaladığında onu eşek sudan gelinceye kadar dövmesine ve ölü gibi yere sermesine engel değildi bu. Pecqueux ile Philomène, tencere kapak misali uygundu birbirine. Philomène, bu dalgacı koca adamın kollarında aradığı tatmini bulmuştu, Pecqueux ise, fazla şişman karısından sonra bu fazla zayıf kadınla mutluydu; şakayla karışık gözünün artık dışarıda olmadığını söyleyip duruyordu. Fakat Victoire'a borçlu olduğunu düşünen Séverine, Philomène'le bozuşmuştu, tabiatındaki bir gururla ondan köşe bucak kaçıyor, gördüğünde selam bile vermiyordu.

"Peki öyleyse," dedi Philomène küstah bir tavırla, "birazdan görüşürüz Pecqueux. Ben gidiyorum, Mösyö Roubaud sana karısı yerine ahlâk dersi vermeye niyetlenmiş baksana."

Beriki, uysal bir oğlan çocuğu edasıyla gülüp duruyordu.

"Kal canım, şaka yapıyor."

"Hayır, hayır, Madam Lebleu'ye tavuklarımın iki yumurtasını götürmem lazım, söz vermiştim."

Veznedarın karısıyla şef yardımcısının karısı arasındaki gizli rekabeti bildiğinden, diğerini çileden çıkarmak için birincisiyle iyi geçindiğini vurgulamak istercesine bile bile söylemişti bu ismi. Ama yine de, ateşçinin kaymakamla ilgili haberleri öğrenmek istediğini duyunca kulak kesildi ve olduğu yerde kalakaldı.

"Her şey yoluna girdi, memnunsunuz değil mi Mösyö Roubaud?"

"Çok memnunum."

Pecqueux muzipçe göz kırptı.

"Aman! Zaten endişelenmenize hiç gerek yoktu, insanın kendisine böyle arka çıkan birisi olunca... değil mi? Kimi kastettiğimi biliyorsunuz. Karım da ona büyük minnet duyuyor."

Şef yardımcısı, Başkan Grandmorin'la ilgili bu imayı ani bir çıkışla yarıda kesti:

"Eee demek bu akşamdan önce yola çıkamıyorsunuz, öyle mi?"

"Evet, La Lison tamir edilecek, hareket kolunun ayarı yapılıyor... Ben de izinli çıkan makinistimi bekliyorum. Onu tanıyorsunuz değil mi? Jacques Lantier, hemşehriniz."

Bir anlığına uzaklara dalıp giden Roubaud, bir an cevap vermeden kalakaldı. Sonra uykudan uyanır gibi sıçradı:

"Kim? Şu makinist Jacques Lantier mi? Tabii ki tanıyorum. Ama günaydın, iyi akşamlar, hepsi bu. Plassans'dayken tanımazdım onu, benden gençti. Burada tanıştık, geçen sonbahar karıma küçük bir iyilikte bulundu; Dieppe'teki kuzinlerine bir haber götürdü. Dediklerine göre becerikli bir oğlanmış."

Rasgele, hiç durmadan konuşuyordu. Birden uzaklaştı.

"Hoşça kalın Pecqueux... Şu tarafa da bir göz atmam lazım."

Philomène de ancak o zaman, kısrağınkine benzer uzun adımlarıyla yürüdü gitti; Pecqueux'yse, kımıldamadan, elleri cepte, bu güzel sabahın miskinliğiyle keyifli keyifli gülüyordu; şef yardımcısının sundurma civarında şöyle bir dolaştıktan sonra hemen geri dönmesine şaşırmıştı. Teftişi hiç de uzun sürmemişti. Neyin peşindeydi acaba?

Roubaud sundurmaya geri döndüğünde saat dokuzu vurmak üzereydi. Platformun en ucuna, kargoların yanına kadar gitti, aradığını bulamaz bir halde bakındı; sonra aynı sabırsız adımlarla geri döndü. Farklı hizmet bürolarının her birini tek tek gözden geçirdi. Bu saatte gar boş ve sakindi; Roubaud bu sessizlikte giderek daha da sinirli bir hal alır gibiydi, yaklaşan felaketin tehdidine dayanamayarak artık ne olacaksa olsun diyen bir adamın azabıyla kıvranıp duruyordu. Soğukkanlılığını yitirmek üzereydi, yerinde duramıyordu. Artık gözlerini saatten ayıramaz olmuştu. Dokuz oldu, dokuzu beş geçti... Normalde ancak saat onda, dokuz elli treninin hareket etmesinden sonra kahvaltı için evine çıkardı. Séverine'i düşündü, o da yukarıda kendisi gibi endişeyle bekliyor olmalıydı. Daha fazla oyalanmayıp eve dönmeye karar verdi.

Tam o anda koridorda Madam Lebleu, kendisine iki yumurta getiren Philomène'e kapıyı açmıştı. Alt tarafı bir komşu ziyareti olduğu için Philomène saçına başına pek özen göstermemişti, iki kadın öylece kalakaldı. Roubaud onların ısrarcı bakışları altında evine girmek zorunda kaldı. Anahtarı hazırdı, hızla açıp kapadı kapıyı. Buna rağmen kadınlar Séverine'in, solgun bir yüzle, yemek odasındaki bir sandalyede elleri masanın üzerinde kımıldamadan oturduğunu gördüler. Madam Lebleu, Philomène'i içeri çekerek kapıyı kapattı. Séverine'i o sabah da aynı durumda gördüğünü söyledi. Kaymakamla görüşme kötü geçmiş olmalıydı. Ama

Philomène, meselenin hallolduğunu, haber vermek için koşa koşa geldiğini söyledi, sonra da şef yardımcısının ağzından duyduklarını aktardı. Bunun üzerine iki kadın türlü türlü tahminler yürütmeye başladı. Her buluşmaları böyle sonu gelmez dedikodularla geçerdi.

"Azarı işittiler şekerim, bu sözümü de unutma... Başları kesinlikle belada."

"Ah! Şunlardan bir kurtulabilseydik hanımefendiciğim!"

Lebleuler ve Roubaudlar arasında gittikçe artan çekememezlik, lojmanlar konusundaki basit bir anlaşmazlıkla başlamıştı. Bekleme salonlarının üstündeki ilk kat tamamen memur lojmanlarına ayrılmıştı. Gerçek bir otel koridoruna benzeyen, sarıya boyanmış, tavandan aydınlatılan, sağında ve solunda kahverengi kapıların sıralandığı orta koridor, katı ikiye bölüyordu. Sağ taraftaki daireler yıllanmış karaağaçların dikili olduğu ön avluya bakıyordu; ağaçların tepesinden de Ingouville kıyısının harika manzarası görünüyordu; oysa sol taraftaki dairelerin kemerli ve basık pencereleri doğrudan doğruya garın sundurmasına açılıyor, sundurmanın eğimi, çinko ve kirli camlarla kaplı çatısı manzarayı engelliyordu. Avludaki sürekli hareketlilik, yemyeşil ağaçlar ve geniş kır manzarası sağdakiler için ne kadar keyif vericiyse, hapishane duygusu yaşatan loş ışık ve zar zor seçilen gökyüzü soldakiler için o kadar ruh karartıcıydı. Ön tarafta, gar şefi, şef yardımcısı, Moulinler ve Lebleuler oturuyordu; arkadaysa Roubaudların ve tahsilat memuresi Matmazel Guichon'un daireleri vardı. Bu tarafta, ziyaretçi müfettişler için de ayrıca üç daire ayrılmıştı. Oysa şirkette eskiden beri iki şef yardımcısının yan yana oturmasının tercih edildiği herkesin bildiği bir durumdu. Lebleulerin ön tarafta oturmasının nedeni, Roubaud'dan önceki dul ve çocuksuz şef yardımcısının lojmanını nezaketen Madam Lebleu'ye devretmesiydi. Fakat bu lojman asıl Roubaudların hakkı değil miydi? Ön tarafta oturmaları gerekirken arka tarafa atılmaları doğru muydu?

İki ailenin iyi geçindiği dönemlerde, kendisinden yirmi yaş büyük, sağlığı pek yerinde olmayan ve kiloları yüzünden sürekli nefesi tıkanan komşusuna karşı Séverine hep nazik davranmıştı. Aralarındaki asıl savaş, Philomène'in iğrenç dedikodularıyla iki kadını birbirine düşürdüğü günden itibaren başlamıştı.

"Biliyor musunuz," diye devam etti Philomène, "Paris'e yaptıkları yolculuğu fırsat bilerek, sizin tayininizi istemiş olabilirler pekâlâ... İşittiğime göre, haklarını talep ettikleri uzun bir mektup yazmışlar müdüre."

Madam Lebleu tıkanacak gibi oluyordu.

"Sefiller! Tahsilat memuresini de kendi taraflarına çekmeye uğraştıklarını tahmin ediyorum; zira neredeyse on beş gündür o da bana zoraki selam veriyor... Bir bu eksikti! Gözüm onun da üzerinde."

Sesini alçaltarak, Matmazel Guichon'un her gece gar şefiyle buluştuğundan emin olduğunu söyledi Philomène'e. Kapıları karşı karşıyaydı. Dul ve yatılı okulda okuyan yetişkin bir kızın babası olan Mösyö Dabadie getirmişti otuz yaşındaki, ince, solgun, sessiz, bir yılan gibi kıvrak sarışını buraya. Bir zamanlar öğretmenlik yaptığı söyleniyordu. Daracık aralıklardan öyle sessizce süzülüyordu ki, onu yakalamak imkânsızdı. Tek başına bir tehlike oluşturmuyordu fakat gar şefiyle yatıyorsa, üzerindeki etkisi önemliydi ve sırrını öğrenerek elini kolunu bağlamak tam bir zafer olacaktı.

"Sonunda öğreneceğim," diye devam etti Madam Lebleu "Başımı yemelerine izin verecek değilim... Buradayız ve burada kalacağız. Namuslu insanlar bizden yana, öyle değil mi şekerim?"

İki ev arasındaki savaş gerçekten de tüm garın ilgi odağı olmuştu. Özellikle de koridorun iki yanındakiler arasında ateşli konuşmalara konu oluyordu. Olan bitenle ilgilenmeyen tek kişi diğer şef yardımcısı Moulin'di. Neredeyse hiç

ortalıkta görünmeyen, her yirmi ayda bir kendisine bir çocuk veren, ufak tefek, çekingen ve narin karısıyla ön tarafa bakan dairede oturmaktan hoşnuttu.

"Yine de," dedi Philomène, "durumları sallantıda olsa bile, tam bir çöküş sayılmaz bu... Kendinize dikkat edin, her yerde sözü geçen insanlarla tanışıklıkları var çünkü."

Hâlâ elinde tuttuğu iki yumurtayı uzattı. Daha o sabahki yumurtalardı, tavukların altından almıştı. Yaşlı kadın nasıl teşekkür edeceğini bilemiyordu.

"Ne kadar naziksiniz! Beni şımartıyorsunuz... Daha sık gelin sohbete. Biliyorsunuz ki kocam hep kasasının başında; bacaklarım yüzünden yerimden kımıldayamadığım için öyle sıkılıyorum ki! Şu sefiller manzaramı da elimden alırlarsa, ne olur halim?"

Philomène'i geçirmek için kapıya kadar onunla yürüdü, kapıyı açarken parmağını dudaklarına götürdü.

"Şişşşt... dinleyelim!"

İki kadın, koridorda dikilip nefeslerini tutup tek bir hareket yapmadan tam beş dakika boyunca öylece durdu. Roubaudların yemek odasına doğru kafalarını uzatıyor, kulak kabartıyorlardı. Fakat odada çıt çıkmıyor, âdeta bir ölüm sessizliği hüküm sürüyordu. Nihayet yakalanacaklarından korkarak, tek kelime etmeden, başlarıyla birbirlerini selamlayıp ayrıldılar. Biri ayak parmaklarının ucunda gitti, diğeriyse kapıyı öyle yavaşça kapadı ki, kilit dilinin yuvaya girdiği duyulmadı bile.

Saat dokuzu yirmi geçe, Roubaud tekrar aşağıda, sundurmanın altındaydı. Dokuz elli posta treninin hazırlanmasını denetliyordu. Kendini tutmaya çalışsa da, gereksiz hareketler yapıyor, bulunduğu yerde gidip geliyor, durmadan başını çevirip peronu bir baştan bir başa inceliyordu. Gelen giden yoktu, gerginlikten elleri titriyordu.

Garı bakışlarıyla bir kez daha tararken, aniden yanı başında, nefes nefese kalmış bir telgraf memurunun sesini işitti:

"Mösyö Roubaud, gar şefiyle hat komiserinin nerede olduklarını biliyor musunuz? Kendilerine vermem gereken telgraflar var, tam on dakikadır arayıp duruyorum..."

Roubaud arkasını döndüğünde, vücudunun her noktası öyle kasılmıştı ki, yüzünde tek bir kas bile oynamadı. Bakışları, memurun elinde tuttuğu iki telgrafa kilitlenmişti. Bu sefer emindi, memurun telaşından anlıyordu ki nihayet felaket anı gelip çatmıştı.

"Mösyö Dabadie biraz önce buradan geçti," dedi sakince. Kendisini hiç bu kadar soğukkanlı, tümüyle savunmaya hazır hissetmemişti, zihni de hiç bu kadar berrak olmamıştı. Artık kendinden emindi.

"İşte!" dedi. "Mösyö Dabadie geliyor."

Gerçekten de gar şefi aheste aheste geliyordu. Telgrafı okur okumaz haykırdı:

"Hat üzerinde bir cinayet işlenmiş... Telgrafı çeken Rouen müfettişi."

"Nasıl?" diye sordu Roubaud. "Bizim personelden birini mi öldürmüşler?"

"Hayır, hayır, özel kompartımanda seyahat eden bir yolcuyu... Cesedi, Malaunay Tüneli'nin çıkışının yakınlarına, 153 numaralı işaret levhasının yakınlarına atılmış... Üstelik kurban şirket yöneticilerimizden biri, Başkan Grandmorin."

Bu sefer şef yardımcısı haykırdı:

"Başkan ha! Ah! Zavallı karım perişan olacak."

Bu haykırış o kadar gerçek, o kadar merhamet doluydu ki, Mösyö Dabadie bir an durup ona bakakaldı.

"Doğru ya, siz onu tanıyordunuz, çok namuslu bir adamdı, öyle değil mi?"

Sonra, hat komiserine gönderilmiş diğer telgrafa baktı:

"Bu da sorgu yargıcından geliyor olmalı, kuşkusuz formalite icabı... Daha saat dokuzu yirmi beş geçiyor. Mösyö Cauche henüz gelmemiştir tabii... Çabuk Napolyon gezi alanındaki Commerce kahvesine birini gönderin. Muhakkak oradadır."

Beş dakika geçmeden Mösyö Cauche bir işçi eşliğinde çıkageldi. Eski bir subay olan ve şimdiki memuriyetini bir emeklilik gibi gören Mösyö Cauche, saat ondan önce gara ayak basmaz, gelince de bir süre dolanır durur, sonra yine kahveye dönerdi. İskambile düşkündü, iki piket partisi arasında patlak veren bu felaket onu şaşırtmıştı; zira ilgilendiği işler öyle pek önemli olmazdı genellikle. Ama telgraf gerçekten de Rouen sorgu yargıcından geliyordu ve cesedin bulunmasından on iki saat sonra geldiğine göre, yargıç önce Paris'teki gar şefine telgraf çekerek, kurbanın hangi koşullarda yolculuk ettiğini öğrenmek istemişti muhtemelen. Trenin ve vagonun numaraları konusunda bilgi aldıktan sonra, hat komiserine telgraf çekerek, 293 numaralı vagonun hâlâ Havre'da bulunması durumunda, söz konusu özel kompartımanın gözden geçirilmesini istemişti. Boş yere rahatsız edildiğini düşünerek keyfi kaçan Mösyö Cauche'un tavrı bir anda değişti ve işin beklenmedik ciddiyetine uygun otoriter bir havaya büründü.

"Peki ama," diye haykırdı aniden endişeyle, teftiş fırsatını elinden kaçırmaktan korkarak, "vagon burada olmasa gerek, bu sabah yola çıkmış olmalıydı."

Sakin haliyle onu rahatlatan Roubaud oldu.

"Hayır, hayır, araya girdiğim için bağışlayın... Bu akşam için ayrılmış özel bir kompartıman vardı, vagon hâlâ burada, depoda."

Ve önden yürümeye başladı, komiserle gar şefi onu takip ettiler. Bu arada haber çoktan yayılmış gibiydi zira işçiler gizlice işlerini terk edip kafileye katılıyordu; bir yandan da farklı servis bürolarının kapı önlerinde duran memurlar birer birer yaklaşmaya başlamıştı. Çok geçmeden epeyce bir kalabalık birikti.

Vagonun önüne gelince, Mösyö Dabadie yüksek sesle fikrini belirtti:

"Tren dün akşam teftiş edildi. Eğer bir iz kalmış olsaydı, raporda bildirilirdi mutlaka."

"Göreceğiz bakalım," dedi Mösyö Cauche.

Kapıyı açtı ve kompartımandaki özel bölmeye girdi. Ve girmesiyle, kendini unutup söverek bağırmaya başlaması bir oldu.

"Lanet olsun! Sanki domuz boğazlamışlar burada!"

Toplananlardan dehşet dolu fısıltılar yükseldi, başlar uzandı. İlk görenlerden olmak isteyen Mösyö Dabadie, basamakta yükseldi; bu sırada Roubaud da, diğerlerinden farklı görünmemek için boynunu uzatıyordu.

Bölmede karmaşadan iz yoktu. Pencereler kapalıydı, her şey yerli yerinde gibiydi. Yalnız, açık kalmış kapıdan berbat bir koku taşıyordu dışarıya ve içeride, minderlerden birinin ortasında pıhtılaşan kan siyah, küçük bir göle dönmüştü. Öyle derin, öyle geniş bir göldü ki bu, bir kolu bir kaynaktan çıkarcasına bir dere gibi halıya akmıştı. Minderlere yer yer kan pıhtıları asılı kalmıştı. Başka hiçbir şey, bu mide bulandırıcı kanın dışında hiçbir şey yoktu.

Mösyö Dabadie öfkelendi.

"Dün akşam burayı teftiş eden adamlar nerede? Çağırın bana şunları!"

Adamlar zaten oradaydı, ilerlediler, özürler geveledi̇ler... Karanlıkta görmek öyle zordu ki, oysa her yeri yoklamışlardı, bir gece önce hiçbir şey hissetmediklerine, hiçbir koku almadıklarına yemin ediyorlardı.

Bu sırada, vagonda bulunan Mösyö Cauche, raporu için notlar alıyordu. Roubaud'yu çağırdı. İkisi boş saatlerinde sigara tüttürerek peron boyunca yürümekten hoşlanırdı.

"Mösyö Roubaud, yukarı çıkıp bana yardım eder misiniz?"

Şef yardımcısı kana basmamak için halının üstünden atladığında, ona, "Öbür minderin altına bakın, oraya düşen bir şey olabilir," dedi.

Roubaud minderi kaldırdı, temkinli eller ve meraklı gözlerle yokladı.

"Hiçbir şey yok."

Ama arkalığın kapitone kumaşı üzerindeki bir leke dikkatini çekti ve komisere gösterdi. Kanlı bir parmak izi değil miydi bu? Değildi, sıçramış kan olduğuna karar verildi sonunda. Kalabalık cinayetin kokusunu alarak, soruşturmayı izlemek için yaklaşmış, nazik kişilere özgü bir tiksintiyle basamaktan ileriye gidemeyen gar şefinin arkasında yığılmıştı.

Gar şefi aniden bir fikir yürüttü:

"Mösyö Roubaud, siz de geçen gece trendeydiniz değil mi? Siz de bu ekspresle döndünüz. Belki sizin de vereceğiniz bilgiler vardır."

"Sahi ya!" diye bağırdı komiser. "Dikkatinizi çeken bir şey oldu mu?"

Üç dört saniye boyunca suskunluğunu bozmayan Roubaud, o sırada eğilmiş halıyı inceliyordu. Ama hemen doğruldu ve her zamanki boğuk sesiyle cevap verdi:

"Elbette, dilim döndüğünce anlatayım size... Karım da benimleydi. Bildiklerim rapora geçirilecekse, aklımda kalanların onunkilerle uyuşup uyuşmadığını anlamak için buraya gelmesini tercih ederim." Bu, Mösyö Cauche'a göre mantıklı bir talepti, yeni gelen Pecqueux, gidip Madam Roubaud'yu çağırabileceğini belirtti. Geniş adımlarla uzaklaştı; bir süre beklediler. Ateşçiyle birlikte koşup gelen Philomène, onun bu görevi üstlenmesine sinirlenmiş, arkasından bakıyordu. Ama şiş bacaklarının elverdiği ölçüde hızla ve telaşla yaklaşan Madam Lebleu'yü görünce, koşup ona yardım etti. İki kadın ellerini gökyüzüne kaldırarak, böyle iğrenç bir cinayetin ortaya çıkarılmasından dolayı heyecanla çığlıklar atmaya başladı. Cinayetle ilgili henüz hiçbir şey bilinmemesine rağmen, korku dolu hareketleri ve ifadeleri çeşitli yorumlara yol açıyordu. Uğultuyu bastıran sesiyle Philomène, kimseden duymamış olduğu halde, Madam Roubaud'nun katili gördüğüne namusu üzerine yemin ediyordu. Pecqueux, Madam Roubaud'yla birlikte görününce bir sessizlik oldu.

"Şuna bakın!" diye homurdandı Madam Lebleu. "Bu prenses edasıyla, bir şef yardımcısı karısına benziyor mu hiç? Bu sabah, daha gün doğmadan, bir ziyarete gidiyormuşçasına taranmış, giyinip kuşanmış, bu kılıkta geziyordu."

Sevérine küçük, düzgün adımlarla ilerledi. Tüm peronu gelişini izleyen bakışlar altında katetmesi gerekiyordu; hiç cesaretini yitirmiyor, kurbanın adını öğrenince hissettiği büyük acıyla mendilini gözlerine bastırmakla yetiniyordu. Oldukça şık siyah yün elbisesiyle, hamisinin yasını tutar gibiydi. Gür, siyah saçları güneşte parlıyordu, soğuğa rağmen başını örtecek zaman bulamamıştı. Gözyaşları içindeki yumuşacık mavi gözlerinden taşan keder herkesi etkiliyordu.

"Ağlamakta haklı tabii," dedi Philomène alçak sesle. "Muhterem hamileri öldürülünce, defterleri dürüldü sayılır."

Sevérine kalabalığın ortasından geçip özel bölmenin açık kapısı önünde durunca, Mösyö Cauche ve Roubaud aşağı indi ve Roubaud hemen bildiklerini anlatmaya koyuldu.

"Dün sabah, Paris'e varır varmaz Mösyö Grandmorin'ı görmeye gittik, değil mi karıcığım? Saat on biri çeyrek geçiyor olmalıydı, öyle değil mi?"

Gözlerini dikmiş Séverine'e bakıyordu, karısıysa uysal bir sesle onayladı:

"Evet, on biri çeyrek geçiyordu."

Fakat gözleri birden kandan simsiyah olmuş mindere takıldı, titremeye başladı, boğazından acı hıçkırıklar yükseldi. Ona acıyan gar şefi telaşla müdahale etti:

"Madam, acınızı çok iyi anlıyoruz fakat eğer sizin için çok zor değilse..."

"Sadece iki kelime," diye araya girdi komiser. "Sonra madamı evine yollayacağız."

Roubaud derhâl kaldığı yerden devam etti:

"Ondan bundan konuştuktan sonra, Mösyö Grandmorin, ertesi gün Doinville'e, kız kardeşine gitmeyi planladığını söyledi... Bürosunda otururkenki hali hâlâ gözümün önün-

de. Ben burada duruyordum, karım orada... Ertesi gün yola çıkacağını söyledi, değil mi hayatım?"

"Evet, ertesi gün."

Hızlı hızlı not almaya devam eden Mösyö Cauche, başını kaldırdı.

"Nasıl, ertesi gün mü? Ama o akşam yola çıkmış."

"Durun canım," dedi şef yardımcısı. "Bizim akşam gideceğimizi öğrenince kendisi de bizimle gelmeyi teklif etti. Karımın kendisiyle birlikte Doinville'e gidip daha önce de olduğu gibi birkaç gün kız kardeşinde kalmak isteyeceğini düşündü herhalde. Ama burada çok işi olan karım, teklifi reddetti... Reddettin, değil mi?"

"Reddettim, evet."

"İşte böyle, çok nazik karşıladı... Benimle de ilgili bir konuyu daha konuştuk ve bizi çalışma odasının kapısına kadar geçirdi... Öyle değil mi karıcığım?"

"Evet, kapıya kadar."

"Akşam yola çıktık... Kompartımanımıza yerleşmeden önce gar şefi Mösyö Vandorpe'la lafladık. Olağandışı bir şey görmedim. Çok canım sıkılmıştı, çünkü kompartımanda yalnız olacağımızı sanıyordum, oysa bir köşede daha önceden fark etmediğim bir hanım vardı; bu da yetmezmiş gibi son dakikada iki kişi, bir evli çift daha binmez mi! Rouen'a kadar yine olağandışı hiçbir şey fark etmedim... Rouen'da bacaklarımızın uyuşukluğunu gidermek için aşağı indik, bizimkinden üç dört vagon ötede, kompartımanın özel bir bölmenin kapısı önünde dikilen Mösyö Grandmorin'ı görünce öyle şaşırdık ki! 'Bakın şu işe, Başkan Grandmorin!' dedim, 'Yola çıktınız, öyle mi? Sizinle yolculuk edeceğimiz aklımızın ucundan bile geçmezdi!' Bize, bir telgraf aldığını söyledi... Düdük çaldı, çabucak kompartımanımıza döndük; bu arada kompartımanda kimseyi bulamadığımızı da eklemeliyim; yol arkadaşlarımız Rouen'da inmişti, buna da pek üzülmedik doğrusu... İşte böyle! Hepsi bu. Öyle değil mi karıcığım?"

"Evet," diye mırıldandı Séverine, "hepsi bu."

Alelade denebilecek bu hikâye, dinleyenleri oldukça etkilemişti. Hepsi, ağızları bir karış açık, olayı çözmeye çalışıyordu. Not almayı bırakan komiser, genel şaşkınlığa tercüman oldu:

"Mösyö Grandmorin'ın özel bölmesinde başka birinin olmadığından emin misiniz?"

"Tabii, buna kesinlikle eminim."

Kalabalığın arasında bir uğultu dolaştı. Ortadaki bu esrarla, herkes korkunun soluğunu ensesinde hissediyordu. Mademki yolcu yalnızdı, tren yeni bir istasyonda durmadan üç fersah önce kim tarafından öldürülmüş ve trenden atılmıştı?

Sessizliğin ortasında, Philomène'in uğursuz sesi işitildi:

"Amma tuhafmış. "

Dikkatli gözlerle süzüldüğünü hisseden Roubaud, kendisinin de bunu tuhaf bulduğunu belli etmek istercesine başıyla onayladı onu. Philomène'in yanında duran Pecqueux ve Madam Lebleu'yü fark etti; onlar da katıldıklarını göstermek istercesine kafa salladı. Bütün gözler kendisine dönmüştü, herkesin başka bir beklentisi vardı; tavırlarında olayı aydınlatacak, unutulmuş bir ayrıntıyı yakalamayı umuyorlardı Bu son derece meraklı bakışlarda hiçbir suçlama yoktu; yine de Roubaud, belli belirsiz bir kuşkunun filizlendiğini, bu kuşkunun en ufak hareketle bile kesin bir inanca dönüşebileceğini görür gibiydi.

"Çok garip," diye mırıldandı Mösyö Cauche.

"Kesinlikle çok garip," diye tekrarladı Mösyö Dabadie.

Roubaud bir şey söylemesi gerektiğini hissetti.

"Kesinlikle emin olduğum bir şey daha var," dedi, "o da, Rouen'dan Barentin'e aktarmasız giden ekspresin nizami hızını hep koruduğu; dolayısıyla gözüme anormal bir şey çarpmadı... Bunu söylüyorum, çünkü yalnız kaldığımızı görünce, sigara içmek için camı indirmiştim; manzarayı seyrediyordum, trenden gelen tüm seslerin farkındaydım... Hat-

ta Barentin'de, benden sonraki gar şefi Mösyö Bessière'in peronda durduğunu görünce, ona seslendim; basamağa çıkıp elimi sıktığı sırada kısa bir süre lafladık. Öyle değil mi karıcığım? Neyse bunu kendisine de sorabilirsiniz, Mösyö Bessière onaylayacaktır."

Hâlâ hareketsiz duran, zarif, solgun yüzünden acı okunan Séverine bir kez daha tekrarladı kocasının anlattıklarını.

"Evet, kendisi de onaylayacaktır."

Roubaudlar Rouen'da kompartımanlarına geri döndüklerine, Barentin'de de bir dostlarıyla selamlaştıklarına göre, herhangi bir suçlama söz konusu olamazdı. Şef yardımcısının kalabalıktakilerin gözlerinde gördüğünü sandığı kuşku silinip gitmişti, fakat herkesin şaşkınlığı giderek artıyordu. Mesele giderek daha da esrarlı bir hal almıştı.

"Siz Mösyö Grandmorin'ın yanından ayrıldıktan sonra, herhangi birinin Rouen'da onun bölmesine girmesinin mümkün olmadığından emin misiniz?" dedi komiser.

Roubaud'nun bu soruyu beklemediği açıktı, zira ilk kez bocaladı; kuşkusuz önceden hazırlanmış bir cevabı yoktu bu soruya. Tereddütle baktı karısına.

"Hayır, sanmıyorum..." dedi. "Kapılar kapanıyor, düdük çalıyordu; biz bile kompartımanımıza dönmeye ancak vakit bulabildik... Hem sonra, özel olarak ayrılmış bir bölmeye kimsenin gireceğini sanmıyorum..."

Ama karısının mavi gözlerini fal taşı gibi açmış, ona dimdik baktığını fark edince, kesin konuşmaktan ürktü.

"Kesin olarak bilemem tabii... Evet, belki biri girmeyi başarmıştır... Peronda öyle bir hengâme vardı ki..."

Konuşmaya devam ettikçe sesi daha netleşti, aklında yeni bir hikâye şekilleniyor, belli bir yön kazanıyordu.

"Tahmin edeceğiniz gibi, Havre şenlikleri yüzünden peronda korkunç bir kalabalık vardı... İkinci, hatta üçüncü mevki yolcularına karşı kompartımanımızı korumak zorunda kaldık biz de... Üstüne üstlük, gar pek iyi aydınlatılmamıştı, hiçbir şey görünmüyordu; o hayhuy içinde insanlar

itişip kakışıyor, bağırıp çağırıyordu... Doğrusu, evet, kendine yer bulmak isteyen biri, kargaşadan da faydalanarak, son saniyede zorla bölmeye girmiş olabilir."

Sonra sözlerine ara vererek karısına döndü.

"Değil mi karıcığım, böyle olmuş olmalı."

Séverine, bitkin bir halde, mendilini ağlamaktan şişmiş gözlerine bastırarak tekrar etti:

"Muhakkak," dedi, "öyle olmalı"

O andan itibaren sürülecek iz belli olmuştu, hat komiseriyle gar şefi tek kelime etmeden, hemfikir olduklarını gösteren bir ifadeyle bakıştılar. Soruşturmanın bittiğini hisseden ve fikir yürütme ihtiyacıyla kıvranan kalabalık kaynaşmaya başlamıştı. Hiç vakit geçirmeden yorumlar yapılıyor, herkes bir hikâye uyduruyordu. Felaketin cezbettiği tüm personel orada olduğundan, gar hizmeti bir süreliğine askıya alınmış gibiydi; dokuz otuz sekiz treninin perona girdiğini görmek herkeste bir şaşkınlık yarattı. Herkes işinin başına koştu, kapılar açıldı, trenden yolcu kalabalığı boşaldı. Meraklıların neredeyse tümü komiserin etrafında toplanmıştı; komiser ise, disiplinli bir adamın titizliğiyle, kana bulanan bölmeyi son bir kez tetkik etti.

Madam Lebleu ve Philomène'in arasında el kol hareketleri yapan Pecqueux, o sırada trenden inmiş ve kımıldamadan uzaktaki kalabalığa bakan makinist Jacques Lantier'yi gördü. Elini hızlı hızlı sallayarak onu çağırdı. Jacques yerinden kımıldamıyordu. Nihayet yanlarına gelmeye karar vererek, ağır adımlarla yaklaştı.

"Ne oldu burada?" diye sordu ateşçisine.

Olan biteni gayet iyi bilmesine rağmen cinayet haberini ve yürütülen tahminleri üstünkörü dinledi. Onu asıl şaşırtan ve garip bir biçimde etkileyen, bu soruşturmanın ortasına düşmek, karanlıkta son hızla giderken hayal meyal gördüğü bu özel bölmeyi tekrar karşısında bulmaktı. Başını uzattı, minderin üzerindeki kurumuş kan lekelerine baktı; cinayet

sahnesi tekrar canlandı hafızasında; tren yoluna serilmiş yatan boğazı kesik ceset gözünün önünden gitmiyordu. Sonra bakışlarını çevirince, Roubaudları fark etti; o sırada Pecqueux, çiftin Paris'ten kurbanla aynı trene binerek olaya karıştıklarını ve Rouen'da onunla son konuşan kişiler olduklarını anlatıp duruyordu. Jacques Lantier, ekspreste çalışmaya başladığından beri zaman zaman onunla tokalaşacak kadar tanıyordu adamı; kadınıysa uzaktan uzağa görmüşlüğü vardı, hastalıklı korkusu yüzünden, diğer kadınlara olduğu gibi ona da mesafeli durmuştu. Ama o anki, ağlamaklı hali, gür siyah saçlarının çevrelediği solgun yüzündeki ürkek mavi gözlerinin yumuşaklığı onu çok etkiledi. Gözünü alamıyordu kadından; bir ara daldı; şaşkın şaşkın, niçin Roubaudlarla birlikte orada olduğunu, onlar bir gün önce Paris'ten döndükleri, kendisiyse daha şimdi Barentin'den geldiği halde, olayların onları nasıl olup da cinayetin işlendiği bu vagonun önünde bir araya getirdiğini düşündü.

"Biliyorum, biliyorum," dedi yüksek sesle ateşçinin sözünü keserek. "Dün gece orada, tünelin çıkışındaydım ve tren geçerken bir şeyler görür gibi oldum."

Sözleri büyük bir heyecan yaratmıştı, herkes etrafına toplandı. Söyledikleri karşısında ürperen, şaşkınlığa düşen, altüst olanların başında kendisi geliyordu. Susma konusunda o kadar kararlı olduğu halde neden konuşmuştu? Sessiz kalmasını gerektiren onca geçerli sebebi varken! Yine de Séverine'e bakarken, sözler kendiliğinden dudaklarından dökülmüştü. Séverine mendilini yüzünden aniden çekmiş, gözyaşlarıyla, gitgide büyüyen gözlerle bakıyordu ona.

Komiser heyecanla yaklaştı.

"Ne diyorsunuz? Ne gördünüz?"

Ve Jacques, Séverine'in sabit bakışları altında, anlatmaya başladı: Gece son hızla geçen treni, aydınlatılmış bölmeyi, biri devrilmiş, diğeri elinde bıçakla saldıran iki adamın bir belirip bir kaybolan yüzlerini... Roubaud, karısının yanında durmuş, iri keskin gözlerini Jacques'a dikmiş, dinliyordu.

"Peki," diye sordu komiser, "katili görseniz tanır mıydınız?"

"Yo, hayır, sanmıyorum."

"Üstünde palto mu, iş gömleği mi vardı?"

"Kesin bir şey söyleyemem. Tren o sırada muhtemelen seksen kilometre hızla yol alıyordu."

Séverine, gönülsüzce Roubaud ile bakıştı, bir şey söylemesi gerektiğini hisseden Roubaud, "Sahiden de," dedi, "insanın keskin gözleri olması lazım."

"Neyse," dedi Mösyö Cauche, "yine de önemli bir ifade bu. Sorgu yargıcı anlattıklarınızı netleştirebilmeniz için yardımcı olacaktır size... Mösyö Lantier ve Mösyö Roubaud, sizleri tanık olarak kaydedebilmem için tam adınıza ihtiyacım olacak."

İşte hepsi bu kadardı, meraklı kalabalık yavaş yavaş dağıldı, gar eski düzenine kavuştu. Roubaud, çoktan yolcularla dolmaya başlayan dokuz elli posta treniyle ilgilenmek üzere acele etmeliydi. Ayrılmadan önce Jacques'ın elini her zamankinden daha güçlü sıktı. Madam Lebleu, Pecqueux ve Philomène aralarında fısıldaşarak yürümeye başladılar, Séverine'le yalnız kalan Jacques, sundurmanın altındaki memur katı merdivenlerine kadar genç kadına refakat etmek zorunda hissetti kendini; söyleyecek bir şey bulamasa da aralarında bir bağ kurulmuşçasına yanından ayrılmıyordu. Hava daha da aydınlanmıştı, parlak güneş, masmavi gökyüzünün berraklığıyla sabah sisini dağıtarak yükseliyor, denizden esen rüzgâr, yükselen suların tuzlu serinliğini taşıyordu. Jacques Séverine'den ayrılırken, ürkek ve yalvaran bakışlarıyla onu derinden etkileyen iri gözlerine bir daha baktı.

Aynı anda, hafif bir düdük sesi duyuldu. Hareket işareti veren Roubaud'ydu bu. Lokomotif uzun bir düdük sesiyle karşılık verdi ve dokuz elli treni sarsılarak yola koyuldu, giderek hızını artırdı, güneşin altın renkli ışıkları arasında uzakta gözden kayboldu.

IV

Mart ayının ikinci haftasıydı, sorgu yargıcı Mösyö Denizet, Rouen Adliye Sarayı'ndaki odasına Grandmorin vakasıyla ilgili bazı önemli tanıkları davet etmişti.

Üç haftadan beridir olay herkesin dilindeydi. Rouen'dakiler olanlara inanamıyor, Paris'te başka bir şey konuşulmuyordu. Muhalefet gazeteleri, yürüttükleri imparatorluk karşıtı zorlu mücadelede, olayı fırsat bilmişlerdi. Yaklaşan seçimler siyasetin gündemine oturmuş, sinirler iyice gerilmişti. Meclis'te de şiddetli tartışmalar oluyordu: Birinde, doğrudan imparatora bağlı iki mebusun yetkilerinin geçerliliği konusunda sert bir tartışma yaşanmış; bir diğerindeyse, Seine valisinin mali yönetimine karşı çıkılarak Belediye Meclisi seçimi talep edilmişti. Grandmorin vakası, heyecanın sürmesi için tam zamanında ortaya çıkmıştı; en olmayacak hikâyeler uyduruluyor, gazeteler her sabah, hükümete hakarete varan yeni iddialar ileri sürüyordu. Bir yandan, Tuileries'ye girip çıkan, eski bir yüksek devlet görevlisi, Legion d'honneur nişanı ve milyonlarca liralık bir servet sahibi olan kurbanın çirkin bir sefahat sürdüğü ima ediliyor; diğer yandansa, soruşturma hâlâ tamamlanmadığı için emniyet ve adli makamlar hatır saymakla suçlanıyor, bir türlü bulunamayan bu efsanevi katil üzerine espriler yapılıyordu. Bu tip saldırılarda

gerçeklik payı oldukça büyük olduğundan, tahammül etmek de gittikçe zorlaşıyordu.

Mösyö Denizet de üzerindeki sorumluluğu tüm ağırlığıyla hissetmekteydi. Üstelik hırslı bir insandı ve sahip olduğuna inandığı kavrayış ve cesaret gibi üstün niteliklerini açığa çıkaracak böyle önemli bir vakayı da uzun zamandır dört gözle bekliyordu. Normandiyalı varlıklı bir hayvan yetiştiricisinin oğluydu; Caen'de hukuk öğrenimi görmüş, mesleğe nispeten geç başlayabilmişti. Kırsal kesimden geliyor olması, üstüne üstlük bir de babasının iflası meslekte ilerlemesini zorlaştırmıştı. Bernay, Dieppe ve Havre'da savcı yardımcılığı yapmış, Pont-Audemer'de imparatorluk savcısı olabilmek için on sene beklemesi gerekmişti. Ardından, Rouen'a savcı yardımcısı olarak gönderilmişti. Elli yaşını geçkin Mösyö Denizet, on sekiz aydır burada sorgu yargıcıydı. Servetten mahrum, cılız maaşının karşılayamadığı ihtiyaçlarla kıvranarak, sadece vasat kişilerin kabul ettikleri, zekilerinse kendilerini satma fırsatını kollayarak birbirlerini yedikleri düşük ücretli bu meslekle, bir emir kulu olarak geçiriyordu hayatını. Son derece keskin bir zekâya sahip, üstelik namuslu ve mesleğine âşık bir insandı; yargıçlık odasında kendisini başkalarının özgürlüğünün mutlak efendisi kılan sınırsız gücü başını döndürüyordu. Tutkusunu dizginleyen tek şey çıkarıydı; bir nişan ile ödüllendirilmek ve Paris'e tayin edilmek için öyle dayanılmaz bir arzu duyuyordu ki, soruşturmanın ilk gününde gerçeğe duyduğu aşkla kendini kapıp koyuverdikten sonra, artık adımlarını son derece temkinli atmaya başlamıştı; zira her an geleceğini karartabilecek pusularla karşılaşabilirdi.

Şunu da belirtmek gerekir ki, Mösyö Denizet'nin kulağı çekilmişti; soruşturmasının daha en başında, bir dostu Paris'e, Adalet Bakanlığı'na gitmesini salık vermişti. Orada, genel sekreter Mösyö Camy-Lamotte ile uzun uzun görüşme fırsatı bulmuştu. Önemli biri olan bu kişi, Tuileries ile sü-

rekli irtibattaydı ve idari işlerde hatırı sayılır bir etkisi vardı, tayinler onun yetki alanıydı. Mösyö Denizet gibi o da savcı yardımcılığıyla başlamıştı mesleğe, ama ilişkileri ve karısı sayesinde milletvekili olmuş ve Légion d'honneur'ün *grand officier*[4] nişanını almış, yakışıklı bir adamdı. Eski bir yüksek görevlinin kurbanı olduğu bu karanlık cinayet konusunda kaygılanan Rouen imparatorluk savcısı bakana danışma tedbirliliğini gösterince, bakan da işi genel sekreterine aktarmış, böylece doğal olarak dava onun önüne gelmişti. Ve bu noktada bir kesişme olmuştu: Mösyö Camy-Lamotte, birkaç yaş daha genç olmakla birlikte, Başkan Grandmorin'ın eski bir okul arkadaşıydı; onunla öyle sıkı bir dostlukları olmuştu ki, kötü alışkanlıklarına varıncaya kadar gayet iyi tanıyordu onu. Bu yüzden, dostunun korkunç ölümünden derin bir üzüntüyle söz etmekteydi ve Mösyö Denizet'ye de, suçluyu yakalamak için duyduğu güçlü arzuyu dile getirmişti yalnızca. Öte yandan, Tuileries'nin bütün bu abartılı dedikodular karşısında üzüntü duyduğunu saklamıyor, Mösyö Denizet'den bu davada gereken incelikle hareket etmesini rica ediyordu. Kısacası yargıç, işleri aceleye getirmemesi ve önceden onay almadan hareket etmemesi gerektiğini anlamıştı. Olayı araştırma konusunda kendisi de istekli olan genel sekreterin bazı memurları konuyu özellikle araştırmakla görevlendirdiği inancıyla dönmüştü Rouen'a. Gerçek, gerektiğinde gizlenmek için de olsa ortaya çıkarılmalıydı.

Günler akıp gitti. Mösyö Denizet, sabırlı olmak için gösterdiği gayrete rağmen basının alayları karşısında öfkeleniyordu. İçindeki dedektif tekrar ortaya çıkıp iyi bir av köpeği gibi havayı koklamaya başlamıştı. Doğru izi bulma, kendisine emredildiği takdirde bu izi terk etmesi gerekse dahi cinayeti çözen ilk kişi olma arzusuyla yanıp tutuşuyordu. Bakanlıktan bir mektup, bir tavsiye, basit bir işaret bekledi, hiçbiri gelmeyince de canla başla soruşturmaya başladı. Şim-

4 Memurlara verilen nişan.

diden iki üç kişi tutuklanmış ama serbest bırakmak zorunda kalınmıştı. Fakat Başkan Grandmorin'ın vasiyetnamesinin açılması, ilk anlardan itibaren içinde yeşerdiğini hissettiği bir şüpheyi yeniden uyandırdı: Cinayeti Roubaudlar işlemiş olabilirdi. Tuhaf vasiyetlerle dolu bu vasiyetnamede, Séverine'i Croix-de-Maufras denilen yerdeki evin mirasçısı kılan bir madde de vardı. O zamana kadar boş yere aranan cinayet sebebi böylece bulunmuştu: Vasiyetten haberdar olan Roubaudlar, bir an önce mirasa konmak amacıyla velinimetlerini öldürmüş olabilirlerdi. Mösyö Camy-Lamotte, vaktiyle başkanın evinde, henüz genç bir kızken tanıdığı Madam Roubaud'dan tuhaf bir şekilde söz ettiğinden beri, suçlu olabilecekleri ihtimali dolanıp duruyordu Mösyö Denizet'nin kafasında. Ama öyle akıl almaz şeyler, öyle maddi ve manevi imkânsızlıklar söz konusuydu ki! Araştırmalarını bu yönde sürdürdüğünden beridir, her adımda, kendi geleneksel adli soruşturma anlayışını tersyüz edecek olaylar çıkıyordu karşısına. Olayı aydınlatacak, her şeyi gün ışığına çıkaracak ana kıvılcım, ana neden eksikti.

Mösyö Denizet'nin henüz elemediği bir başka ihtimal daha vardı; bizzat Roubaud tarafından işaret edilen, kalkış sırasındaki itiş kakışı fırsat bilerek özel bölmeye girmesi mümkün görünen şu adam. Bütün muhalefet gazetelerinin bıyık altından güldükleri şu ünlü, efsanevi, ele geçmez katil. Soruşturma önce bu adamın eşkâli üzerinde yoğunlaşmış, yola çıktığı Rouen'da ve trenden inmiş olması gerektiği Barentin'de hakkında araştırma yapılmıştı; ama kesin bir sonuca ulaşmak mümkün olmamıştı; hatta bazı tanıklar özel bölmeye girmenin imkânsız olduğunu söylüyor, bazılarıysa son derece çelişkili ifadeler veriyordu. Sürülen iz, onu adamakıllı bir sonuca ulaştıracak gibi görünmüyordu ki, yargıç hat bekçisi Misard'ı sorguya çekerken, tesadüfen Cabuche'le Louisette'in, başkan tarafından tecavüze uğradıktan sonra sığındığı sevgilisinin evinde öldüğü söylenen şu zavallı kızcağızın acıklı hikâyesini

öğrendi. Bu onun için ani bir ayılma oldu; suç iddianamesi kafasında şekillenmişti bile. Taş ocağı işçiliği yapan Cabuche'ün kurbanın yüzüne karşı ölüm tehditleri savurması, daha önce de şiddete başvurmuş bir şüpheli, olay sırasında bulunduğunu beceriksizce iddia ettiği yer konusunda tanık gösteremeyişi, ne gerekiyorsa hepsi vardı bu iddianamede. Önceki gün, aniden gelen bir ilhamla, Mösyö Denizet ormanın derinliklerindeki kulübesine gizlice baskın düzenleyerek, Cobuche'ü tutuklamıştı; ini andıran bu ücra yerde kan lekeli bir pantolon bulunmuştu. Kendini fazla kaptırmamaya ve Roubaudlar varsayımını göz ardı etmeyeceğine dair kendisine söz vermeye çalışsa da, gerçek katilin ortaya çıkarılmasını sağlayacak hassas koku alma yeteneğinin bir tek kendisinde bulunduğu düşüncesiyle etekleri zil çalıyordu. Cinayetin ertesi günü zaten dinlenmiş olan birkaç tanığı yeniden bürosuna çağırmasının sebebi yargısını kesinleştirmekti.

Sorgu yargıcının odası Jeanne-d'Arc Sokağı tarafında, şimdilerde Adliye Sarayı'na dönüştürülmüş, Normandiya düklerinin eski sarayına bitişik ve bu sarayın şerefine gölge düşüren köhne bir binada yer alıyordu. Zemin kattaki bu büyük kasvetli odaya o kadar az ışık giriyordu ki, kışın öğleden sonra saat üçten itibaren lamba yakmak gerekiyordu. Duvarları, soluk yeşil eski bir duvar kâğıdıyla kaplıydı; mobilyasıysa iki koltuk, dört sandalye, yargıcın çalışma masası ve zabıt kâtibinin küçük masasından ibaretti. Yanmayan şöminenin üzerinde, iki bronz kupa, onların ortasında da siyah mermerden sarkaçlı bir saat vardı. Çalışma masasının ardında, ikinci bir odaya açılan bir kapı göze çarpıyordu; yargıç bu odayı, zaman zaman, soruşturma için faydalı olacağını düşündüğü kişileri saklamak için kullanıyordu. Giriş kapısı ise doğrudan, tanıkların beklediği, sıralarla donatılmış geniş koridora açılıyordu.

Celbe göre saat ikide çağrılacakları halde, Roubaudlar saat bir buçuktan beri bekliyordu. Havre'dan gelmişler,

Grande-Rue'deki küçük bir lokantada öğle yemeği yiyecek vakti zar zor bulmuşlardı. İkisi de siyahlara bürünmüştü. Roubaud redingotunu, Séverine ise zarif, ipekli elbisesini giymişti. İkisi de akrabasını kaybetmiş birinin bezgin ve kederli ciddiyetini taşıyordu. Séverine bir sıraya oturmuş, tek kelime etmeden hareketsiz bekliyordu, Roubaud ise ellerini arkasında birleştirmiş, ağır adımlarla Séverine'in önünde gidip geliyordu. Her dönüşünde hiç konuşmadan bakışıyorlardı, gizledikleri kaygı bir gölge gibi yüzlerinde belirip kayboluyordu. Croix-de-Maufras'taki evin kendilerine kalmış olması onları sevince boğmuş fakat endişelerini de artırmıştı; çünkü başkanın ailesi, özellikle de toplam mirasın yarısını bulan büyük miktardaki tuhaf bağışlarla çileden çıkan kızı, vasiyetname aleyhine dava açmaktan söz ediyordu. Kocası tarafından doldurulan Madam Lachesnaye de eski dostu Séverine'e temkinli yaklaşıyor, hakkında ciddi şüpheler besliyordu. Öte yandan Roubaud, önceden akıl edemediği bir delilin ortaya çıkabileceği korkusuyla sürekli huzursuzdu. Grandmorin'ı yola çıkmaya ikna etmek için karısına yazdırdığı mektup başkan yırtıp atmadıysa her an bulunabilir ve el yazısının kime ait olduğu tahmin edilebilirdi. Neyse ki günler geçip gitmiş, henüz ortaya çıkan bir şey olmamıştı, mektup yırtılıp atılmıştı muhtemelen. Yine de, sorgu yargıcının odasına her çağrılışlarında, mirasçı ve tanık olarak durumlarında hiçbir değişiklik olmamasına rağmen soğuk terler dökmeye devam ediyorlardı.

Saat iki olmuştu, Jacques göründü. Paris'ten geliyordu. Roubaud hemen ona doğru ilerleyerek son derece içten bir ifadeyle elini uzattı.

"Ah! Sizi de mi rahatsız ettiler?" dedi. "Bitmek bilmez bu elim mesele ne can sıkıcı öyle değil mi?"

Önünde kıpırdamadan oturan Séverine'i gören Jacques kalakaldı. Üç haftadan beri, iki günde bir Havre'a her gidişinde, şef yardımcısı onu iltifatlara boğmaktaydı. Hatta bir

keresinde, yemek davetini kabul etmek zorunda kalmıştı. Fakat genç kadının yanında giderek artan bir huzursuzlukla, her zamanki ürpertisinin geri geldiğini hissetmişti Jacques. Yoksa bu kadına karşı da mı arzu duyacaktı? Korsajının açıklığından boynunun beyazlığını görmek bile kalp atışlarının hızlanmasına, avuçlarının alev alev yanmasına yetiyordu. Bundan böyle ondan uzak durmaya karar vermişti.

"Paris'te bu olay hakkında neler söyleniyor?" diye söze devam etti Roubaud. "Yeni bir şey yok değil mi? Görüyorsunuz, hiçbir şey bilinmiyor, asla da bilinmeyecek... Gelin de karıma merhaba deyin."

Kolundan tutup sürüklediği Jacques yaklaşmak, sıkılgan ve ürkek bir çocuk edasıyla gülümseyen Séverine'i selamlamak zorunda kaldı. Düşüncelerinin de ötesini, kendisinin bile kurcalamaya cesaret edemediği karmakarışık duygularını okumaya çalışırcasına gözlerini ondan ayırmayan karıkocanın bakışları altında, kendisini havadan sudan konuşmaya zorluyordu. Neden böyle mesafeliydi? Neden kendini onlardan sakınır gibiydi? Bir şeyler mi hatırlıyordu yoksa? Bugün onları birbirleriyle yüzleştirmek için mi çağırmışlardı yoksa? Çekindikleri bu tek tanığı fethetmek istemeleri, onunla arkadaşlık kurmaya çalışmaları doğaldı, böylece aleyhlerinde konuşma cesaretini asla bulamayacaktı kendinde.

İçi içini yiyen şef yardımcısı tekrar konuya döndü.

"Peki, bizi neden çağırdıkları hakkında bir fikriniz var mı? Sizce yeni ipuçları bulmuş olabilirler mi?"

Jacques kayıtsızca omuz silkti.

"Biraz önce, ben trenden indiğim sırada garda bir söylenti dolaşıyordu. Bir tutuklamadan bahsediyorlar."

Roubaudlar çok huzursuz ve afallamış haldeydiler. Bir tutuklama ha? Kimse onlara bununla ilgili tek söz etmemişti. Birini tutuklamışlar mıydı, tutuklamayı mı düşünüyorlardı? Sorularıyla bunaltsalar da Jacques'ın bundan fazla bir şey bildiği yoktu.

O sırada, koridordaki ayak sesleriyle irkilen Séverine, "İşte Berthe'le kocası," diye mırıldandı.

Gelenler gerçekten de Lachesnayelerdi. Roubaudların önünden son derece sert bir ifadeyle geçtiler, genç kadın eski arkadaşına dönüp bakmaya tenezzül etmemişti bile. Bir mübaşir eşliğinde vakit geçirmeden sorgu yargıcının odasına alındılar.

"Eh, anlaşılan sabırlı olmamız gerekecek," dedi Roubaud. "En aşağı iki saat daha buradayız... Gelin, oturun lütfen!"

Kendisi Séverine'in soluna oturmuş, diğer yanına oturması için Jacques'a işaret ediyordu. Kısa bir süre daha ayakta kaldıktan sonra, Séverine'in yumuşak ve ürkek bakışlarını hisseden Jacques, gidip sıraya oturdu. İkisinin arasında oturan genç kadının kırılganlığı Jacques'ta uysalca bir şefkat uyandırmıştı. Uzun bekleyişleri boyunca bedeninden yayılan ılıklık, tüm bedenini usulca gevşetti.

Mösyö Denizet'nin odasında sorgulama başlamak üzereydi. Daha şimdiden koca bir soruşturma evrakı yığını oluşturan, mavi klasörleri tomar tomar kâğıtla doldurmuştu. Paris'ten yola çıkışından itibaren kurbanın izi sürülmeye gayret edilmişti. Gar şefi Mösyö Vandorpe verdiği ifadede altı otuz ekspresinin zamanında hareket ettiğini, 293 numaralı vagonun son anda eklendiğini, Başkan Grandmorin'ın istasyona varışından az önce kompartımanına giren Roubaud'yla aralarında geçen konuşmayı ve nihayet başkanın özel bölmesine yerleştiğini ve bölmesinde kendisinden başka kimsenin olmadığını sırayla anlatmıştı. Ardından tren kondüktörü Henri Dauvergne, Rouen'daki on dakikalık mola sırasında olup bitenle ilgili sorguya çekilmiş, fakat kesin bir şey söyleyememişti. Roubaudları özel bölmenin önünde konuşurken görmüştü, yerlerine geri döndüklerinden ve bir görevlinin kompartımanlarının kapısını kapadığından neredeyse emindi. Garın o anki hayhuyu ve loşluğuyla bu nok-

ta karanlıkta kalıyordu. Birinin, yani şu meşhur ele geçmez katilin hareket anında özel bölmeye girebilmesi konusuna gelince, bunun pek gerçekçi olmamakla birlikte mümkün olabileceğini kabul ediyordu; zira hatırladığı kadarıyla daha önce de buna benzer iki olay yaşanmıştı. Aynı noktalar hakkında sorguya çekilen Rouen personelinden birkaç memur daha, olayı bir nebze aydınlatmak şöyle dursun, çelişkili cevaplarıyla işi daha da çıkmaza soktu. Yine de kesin olan bir şey varsa o da vagonda bulunan Roubaud'nun, basamağa çıkan Barentin gar şefiyle tokalaşmasıydı. Söz konusu gar şefi Mösyö Bessière bunu kesinlikle onaylamış ve meslektaşının, yarı uzanmış, sakince uyur görünen karısıyla yalnız olduğunu da eklemişti. Öte yandan, Paris'ten yola çıkan ve Roubaudlarla aynı kompartımanı paylaşan diğer yolcuların araştırılmasına kadar vardırılmıştı iş. Trene gecikip son anda binen ve Petit-Couronnelu burjuvalar oldukları ortaya çıkan şişman karıkoca, hemen uyuyakaldıkları için hiçbir şey söyleyemeyeceklerini belirtmişlerdi. Köşesinde sessiz sedasız oturan karalar içindeki kadına gelince, bir gölge gibi kaybolup gitmiş, kendisini bulmak mümkün olmamıştı. Nihayet, katilin Barentin'de indiği varsayıldığından, o akşam bu istasyonda inen yolcuların kimlik tespiti için başka tanıklar da dinlenmişti. Biletler sayılmış, tüm yolcular tespit edilmişti, yalnız bir tanesi, kafasına mavi bir mendil sarmış iriyarı bir adam ortada yoktu; bazıları üzerinde bir palto, bazılarıysa bir iş gömleği olduğunu ileri sürüyordu. Dosyada sırf ortadan kaybolan, bir düş gibi uçup giden bu adamla ilgili üç yüz on tane ifade vardı, ama öyle bir karmaşa söz konusuydu ki, her bir tanığın ifadesi bir diğerini yalanlıyordu.

Dosya adli belgelerlerin de eklenmesiyle daha da içinden çıkılmaz bir hal alıyordu. Bunlar arasında, imparatorluk savcısı ve sorgu yargıcının cinayet mahalline götürdükleri zabıt kâtibi tarafından kaleme alınan ve kurbanın serilip kaldığı demiryolu noktasının, cesedin konumunun, üzerindeki kıya-

fetlerin, cebinden çıkan, kimliğini tespite yarayan eşyaların en ince ayrıntısına kadar tasvir edildiği oldukça hacimli bir tutanak; yine olay mahalline götürülen doktorun, boğazdaki yarayı, uzun uzadıya bilimsel terimler kullanarak tarif ettiği – bıçak olduğu şüphe götürmeyen kesici bir aletin yol açtığı korkunç bir yarık– bir başka tutanak; cesedin Rouen hastanesine nakliyesiyle ve orada tutulduğu sürede beklenmedik bir hızla gerçekleşen çürüme yüzünden bir an önce ailesine teslim edilmesi zorunluluğunun baş göstermesiyle ilgili diğer tutanak ve belgeler vardı. Fakat bu yeni kâğıt yığını içinde yalnızca iki üç önemli nokta öne çıkıyordu. Öncelikle, cesedin ceplerinden ne saat ne de içinde Başkan Grandmorin'ın kız kardeşi Madam Bonnehon'a borçlu olduğu ve onun da ödemesini beklediği bin franklık on banknotun bulunması gereken küçük cüzdan çıkmıştı. Buradan yola çıkılarak, cinayetin hırsızlık nedeniyle işlendiği düşünülebilirdi, ancak cesedin parmağındaki iri pırlantalı yüzüğe dokunulmaması bu varsayımı çürütür nitelikteydi. Bu durum bir dizi yorumu da beraberinde getiriyordu. Ne yazık ki banknotların seri numaraları bilinmiyordu. Fakat saat hakkında bilgiye sahiptiler: Kapağının üzerine iç içe geçmiş halde, başkanın isminin ilk harfleri, içine de imalat numarası 2516 kazınmış, kurma saplı çok sağlam bir saatti bu. Nihayet, katilin suç aleti olarak kullandığı bıçağı bulmak için demiryolu boyunca, çevredeki çalılıklar arasında, atılmış olması ihtimali bulunan her yerde ciddi araştırmalar yapılmış, ama hiçbir sonuç alınamamıştı; bıçağı, banknotlar ve saatle birlikte bir deliğe saklamış olmalıydı katil. Barentin istasyonunun yüz metre kadar berisinde, başa iş açacak bir eşyaymışçasına bırakılan, kurbanın yolculuk battaniyesi bulunmuştu yalnızca; bu battaniye de deliller arasında yerini almıştı.

Lachesnayeler içeri girdiği sırada Mösyö Denizet, masasının önünde ayakta durmuş, zabıt kâtibinin dosyadan çıkardığı ilk sorgu tutanaklarından birini yeniden okuyor-

du. Kısa boylu, sağlam yapılı, yüzü tamamen tıraşlı, saçları erken kırlaşmış bir adamdı. Dolgun yanakları, köşeli çenesi, geniş burnu ile donuk bir ifadesi vardı; açık renk gözlerinin üstündeki ağır, yarı kapalı gözkapakları bu ifadeyi iyice pekiştiriyordu. Ama sahip olduğunu düşündüğü kavrayış yeteneği ve keskin zekâsı ağzında bulmuştu ifadesini; bu ağız, dış dünyaya karşı duyguları sahnelemek için eğitilmiş, sahibinin iyice kurnazlaştığı anlarda incelmesi dışında son derece hareketli şu komedyen ağızlarından biriydi. Fakat bu keskin zekâsı, incelikli fikirleri çoğu zaman Mösyö Denizet'ye zarar verirdi; fazla öngörülüydü, meslek idealiyle, basit ve kesin gerçeği kurcalamayı pek severdi, altıncı hisse sahip, manevi yönü gelişkin biri olarak, görevini bir çeşit ahlâk uzmanı gibi sürdürürdü. Hepsi bir yana, aptal olmadığı kesindi.

Madam Lachesnaye'yi görür görmez kibarlaştı, zira kendisi de Rouen ve civarındaki sosyete toplantılarını pek kaçırmazdı.

"Madam, lütfen oturunuz," dedi ve genç kadın için bir sandalye çekti. Madam Lachesnaye, yas kılığı giymiş, tatsız, çirkin ve cılız bir sarışındı. Karısı gibi sarışın ve cılız olan Mösyö Lachesnaye'ye karşı ise, biraz kibirli ama yine de nazik bir tavır sergiledi. Zira kayınpederinin nüfuzu ve yine adliyede önemli komisyonlarda yer alan babası sayesinde, daha otuz altı yaşında mahkeme kurulu üyesi olan bu ufak tefek adam onun gözünde iltimaslı, zengin yüksek görevlileri, akrabalık ilişkileri ve servetleri yardımıyla çabucak ilerleyeceklerinden hiç kuşku duyulmayan şu vasat kişileri temsil ediyordu; oysa kendisi fakir ve hamisiz biri olarak, hep boyun eğmek, önüne çıkan engellerle sürekli mücadele etmek zorunda kalıyordu. Bu yüzden, kendi odasında, bu adama üstünlüğünü, herkesin özgürlüğü üzerindeki mutlak gücünü göstermek, tek bir sözüyle bir tanığı sanık durumuna sokabileceğini ve canı isterse onu hemen tutuklatabileceğini hissettirmek hoşuna gidiyordu.

"Madam," diye devam etti, "sizi bu üzücü hikâyeyle yeniden rahatsız ettiğim için bağışlayın beni. Biliyorum ki, gerçeğin açığa çıkmasını, suçlunun cezasını çekmesini siz de benim kadar çok istiyorsunuz."

Uzun boylu, iri kemikli solgun bir yüzü olan zabıt kâtibi delikanlıya bir işaret yaptı ve sorgu başladı.

Gelgelelim kendisine yer gösterilmediğini fark ederek sonunda bir köşeye oturmuş bulunan Mösyö Lachesnaye, karısına yöneltilen ilk sorulara onun yerine cevap vermeye başlamıştı. Kayınpederinin vasiyetnamesi karşısında duyduğu hayal kırıklığını dışa vurdu. Bunca önemli meblağ, üç milyon yedi yüz bin franklık servetin neredeyse yarısını bulan böyle büyük bir bağış akıl alacak şey miydi? Üstelik bu bağışların çoğu tanımadıkları insanlara, farklı sınıflara mensup kadınlara yapılmışsa! Aralarında, Rocher Sokağı'nda bir kapı eşiğinde menekşe satan bir kız bile vardı. Kabul edilecek şey değildi bu, ahlâka aykırı bu vasiyetnameyi geçersiz kılmanın bir yolu olup olmayacağını görmek için cinayet soruşturmasının tamamlanmasını bekliyordu.

Dişlerini sıkmış, hırslarının esiri, cimri, budala bir taşralı olduğunu açığa vuran sızlanmalarına devam ederken Mösyö Denizet yarı kapalı, açık renkli, iri gözleriyle ona bakıyor, ince dudakları, iki milyonla tatmin olmasa da günün birinde bu para sayesinde en üst mevkiye ulaşmayı garantileyen bu güçsüz adama duyduğu, kıskançlıkla karışık küçümsemeyi yansıtıyordu.

"Bence hata edersiniz mösyö," dedi sonunda. "Vasiyetname ancak, bağışlar toplam servetin yarısından fazla olursa feshettirilebilir ki böyle bir durum söz konusu değil."

Sonra, zabıt kâtibine dönerek, "Laurent, umarım bunları yazmamışsınızdır," dedi.

Zabıt kâtibi hafifçe gülümseyerek, kendinden beklenilenlerin farkında olan bir adamın edasıyla onu rahatlattı.

"Peki ama," dedi Mösyö Lachesnaye daha sert bir tavırla, "Croix-de-Maufras'ı şu Roubaudlara bırakacağımı kim-

se düşünmüyordur umarım. Bir hizmetçinin kızına böyle bir hediye! Hem niçin, ne sıfatla? Hem yarın öbür gün, onların cinayete bulaştıkları kanıtlanırsa..."

Mösyö Denizet çabucak esas konuya döndü.

"Gerçekten buna inanıyor musunuz?"

"Elbette! Vasiyetname hakkında önceden bilgi sahibiyseler, zavallı babacığımızın ölümünden bir çıkarları olduğu kanıtlanmış demektir... Üstelik dikkatinizi çekerim, kendisiyle görüşen son kişiler de onlar... Kısacası, bütün bunlar çok şüpheli görünüyor bana."

Yeni varsayımı altüst olan yargıç, sabırsızca Berthe'e döndü.

"Ya siz madam, eski arkadaşınızın böyle bir cinayet işleyebileceğini düşünüyor musunuz?"

Berthe cevap vermeden önce kocasına baktı. Henüz birkaç aydır evli olmalarına rağmen, bu evlilik ikisinin de kötü niyetli ve duygusuz yaradılışını iyice pekiştirmişti. Birbirlerini kötülüğe teşvik eder gibiydiler. Mösyö Lachesnaye karısını Séverine'e karşı öylesine kışkırtmıştı ki evi tekrar ele geçirmek için mümkün olsa Séverine'i oracıkta tutuklatırdı Berthe.

"Size tek diyeceğim, sözünü ettiğiniz kadının küçükken çok kötü eğilimleri olduğudur," dedi sonunda.

"Nasıl yani? Kendisini Doinville'deyken ahlâksızca davranmakla mı suçluyorsunuz?"

"Yo, hayır mösyö, öyle olsaydı babam onu evde alıkoymazdı."

Bu çığlıkta, kendisinde asla bir kusur bulmayan, Rouen'ın tartışmasız en erdemli kadınlarından biri olarak tanınmakla övünen, her yerde kabul gören, iffetli burjuva kadınının isyanı vardı.

"Yalnız," diye devam etti, "insanda hafifmeşreplik ve başıboşluk alışkanlık haline gelmişse... Kısacası mösyö, eskiden mümkün olmasına inanamayacağım şeyler bugün bana kesinlikle doğru görünüyor."

Mösyö Denizet sabırsızlanmaya başlamıştı. Onun üzerinde olduğu iz bu değildi ve oraya takılıp kalan kim olursa olsun onun düşmanı haline geliyor, zekâsının güvenilirliğine saldırılıyormuş gibi hissetmesine neden oluyordu.

"Hadi ama, mantıklı olalım," diye bağırdı. "Roubaudlar gibi insanlar, babanız gibi bir adamı daha çabuk mirasa konmak için öldürmez ya da en azından, acelelerini gösteren belirtiler olması gerekirdi, mala konma, onu ele geçirme hırslarını bir şekilde açığa vuran izler görürdüm. Hayır, gerekçe yeterli değil, başka bir gerekçe bulmak gerek; oysa yok, siz bile mantıklı bir gerekçe öne süremiyorsunuz... Hem sonra, olayları yeniden gözden geçirin, uygulamada da bazı olanaksızlıklar görmüyor musunuz? Roubaudları özel bölmeye girerken gören olmamış, hatta bir memur onları kompartımanlarına dönerken gördüğünü söylüyor. Ve Barentin'de kesinlikle kendi kompartımanlarında olduklarına göre, birkaç dakikalık yolculuk sırasında, hem de tren son hızla giderken, kendi vagonlarıyla üç vagon ilerideki başkanın vagonu arasında gidip geldiklerini kabul etmek gerekir. Olacak şey mi bu? Makinistleri, kondüktörleri sorguya çektim. Hepsi, böyle bir işin hakkından gelen birinin bu konuda hem yeterince deneyimli hem de yeterince soğukkanlı ve güçlü olması gerektiğinde hemfikir... Madam Roubaud'nun bu tarife uyması mümkün değil, bu demektir ki bu işi üstlenmesi gerekirdi ve ne için? Kendilerini büyük bir sıkıntıdan kurtaran bir velinimeti öldürmek için! Hayır, hayır, olacak iş değil! Varsayım mantıksız, başka yerde aramalıyız suçluyu... Evet, gözlerimiz Rouen'dan trene binip ilk istasyonda inen, yakın zamanda kurbanı ölümle tehdit etmiş bir adam aramalı..."

Duyduğu heyecanla, soruşturmadaki yeni tezini savunmak ve gereğinden fazla konuşmak üzereydi ki aralanan kapıdan mübaşirin başı göründü. Ama o daha bir kelime söylemeden, eldivenli bir el kapıyı ardına kadar açtı; çok şık

bir yas elbisesiyle, elli yaşını geçmesine rağmen hâlâ güzelliği ile göz kamaştıran sarışın bir kadın girdi içeriye; yaşlanmış bir tanrıçanın gösterişini ve asaletini taşıyordu.

"Benim sevgili yargıcım. Geciktim ama beni bağışlarsınız, değil mi? Yolların hali berbat, Doinville'den Rouen'a kadar olan üç fersahlık mesafe, bugün bana altı fersah gibi geldi."

Mösyö Denizet kibarca ayağa kalktı.

"Geçen pazarki görüşmemizden bu yana sağlığınız yerindedir umarım madam."

"Çok iyiyim... Ya siz sevgili yargıcım, arabacımın neden olduğu korkuyu atlatabildiniz mi? Şatodan dönerken, dediğine göre olsa olsa iki kilometre ötede, az kalsın arabayı deviriyormuş."

"Basit bir sarsıntıdan ibaretti madam, unuttum bile... Oturun lütfen, biraz önce Madam Lachesnaye'ye de söylediğim gibi, bu korkunç olayla ilgili acınızı tazelediğim için beni bağışlayın."

"Ne yapalım ki öyle gerekiyor... İyi günler Berthe! İyi günler Lachesnaye!"

Onlara katılan, kurbanın kız kardeşi Madam Bonnehon'du. Yeğenini öpmüş, kocasının da elini sıkmıştı. Fabrika sahibi kocası ölüp ona büyük bir servet bıraktığında henüz otuz yaşındaydı; aslına bakılırsa halihazırda servet sahibiydi, kardeşiyle miras paylaşımında kendisine düşen Doinville malikânesinde güzel, dolu dolu bir yaşam sürmüş, söylendiğine göre aşk maceraları da olmuştu. Ama o kadar dürüst ve açıksözlü biriydi ki, Rouen sosyetesinde hep saygıdeğer bir yeri olmuştu. Yirmi beş yıldır hukuk alanında çalışanlarla yakın ilişkileri vardı; şatoda verdiği davetlere çağırdığı bu yüksek mevkili görevlileri arabalarıyla Rouen'dan aldırıp yine oraya geri bıraktırıyordu. Belki tesadüfen belki de bu alana özel ilgisi olduğundan, aralarında âşık oldukları da olmuştu. Bugün bile durulmuş değildi, devlet şûrası üyelerinden Mös-

yö Chaumette'in oğluna, genç bir savcı yardımcısına ana şefkati beslediği söyleniyordu. Oğlanın ilerlemesi için uğraşıyor, babasını davetlere çağırarak, iltifatlara boğuyordu. Eskiden tanıdığı ve yakın dostluğunu devam ettirdiği biri daha vardı: O da devlet şurası üyelerinden Mösyö Desbazeilles'di. Rouen mahkemesinin edebî alandaki gurur kaynağı, güzel soneleri dillerde gezen, bekâr bir adamdı. Madam Bonnehon yıllar boyu Doinville'deki şatoda bir oda tahsis etmişti kendisine. Şimdilerde, altmış yaşını çoktan geride bırakmış, romatizmaları ancak anılardan keyif almasına izin veren eski bir arkadaş olarak akşam yemeklerine katılmaya devam ediyordu. Madam Bonnehon, ilerleyen yaşının tehdidi altında olmasına rağmen, iyi niyeti sayesinde nüfuzunu korumaktaydı; kimsenin de bu nüfuzu elinden almayı düşündüğü yoktu, fakat ilk kez bir önceki kış, yine bir devlet şurası üyesinin karısı olan Madam Leboucq'un evinde bir rekabet havası sezilmişti. Otuz dört yaşında, uzun boylu ve gerçekten hoş bir esmer olan bu hanımın evine, adli çevrenin ileri gelenleri sıkça gidip gelmeye başlamıştı. Bu durum, Madam Bonnehon'un alışılmış neşesine bir nebze de olsa hüzün kattı.

"Öyleyse madam, izninizle," dedi Mösyö Denizet, "size birkaç soru sormak isterim."

Lachesnayelerin sorgusu bitmişti, fakat yargıç gidebileceklerini söylememişti. Çok kasvetli, çok soğuk olan odası, giderek yüksek sosyete salonlarına benzemişti. Ağırkanlı zabıt kâtibi yeniden yazmaya hazırlandı.

"Bir tanık, kardeşinizin, ivedilikle Doinville'e gelmesinin istendiği bir telgraf aldığından söz etti... Böyle bir telgrafın izine bile rastlamadık. Bu telgrafı siz yazmış olabilir misiniz madam?"

Madam Bonnehon gülümseyerek, son derece keyifli ve dostça bir edayla cevap verdi:

"Kardeşime yazmadım, onu bekliyordum, belli bir tarih konuşulmamıştı ama gelmeye niyetli olduğunu biliyordum.

Genellikle hiç haber vermeden aniden gelirdi, hemen hemen her seferinde de gece treniyle. Arazideki ıssız bir sokağa açılan ayrı bir evde kaldığından geldiğini duymazdık bile. Barentin'den bir arabaya binerdi, ertesi günden önce yüzünü göremezdik. Hatta bazen, uzun zaman önce evine geri dönmüş bir komşunun ziyarete gelişi gibi, günün geç saatlerinde ortaya çıkardı... Bu sefer onu beklememin nedeni, aramızdaki bir hesabı kapatmak üzere bana on bin frank getirecek olmasıydı. Bu on bin frank muhakkak ki üzerindeydi. Ben de hep hırsızlık yüzünden öldürüldüğünü düşündüm."

Yargıç bir an sessiz kaldı, sonra Madam Bonnehon'un gözlerinin içine bakarak sordu:

"Madam Roubaud ve kocası hakkında ne düşünüyorsunuz?"

Madam Bonnehon şiddetle itiraz ettiğini gösterir bir hareket yaptı.

"Yo, hayır sevgili Mösyö Denizet, sakın bu namuslu insanın üzerine gitme hatasına düşmeyin... Séverine çok iyi, çok yumuşak, hatta çok uysal küçük bir kızdı; üstüne üstlük güzeldi de, bu da bir kusur sayılmaz herhalde. Madem benim düşünceme önem veriyorsunuz, o zaman söyleyeyim: Bence o da, kocası da suç işleyecek insanlar değil."

Mösyö Denizet onu başıyla onaylıyor, Madam Lachesnaye'den tarafa bakıyor, zaferinin tadını çıkarıyordu. Bu sözlere alınan Madam Lachesnaye araya girdi:

"Halacığım," dedi "sizin gönlünüzü hoş etmek kolaydır."

Bunun üzerine Madam Bonnehon, her zamanki açıksözlülüğüyle içini döktü:

"Boş ver Berthe, bu konuda seninle hiç anlaşamayacağımız çok açık... Séverine neşeli bir çocuktu, gülmeyi severdi, bunda ne kötülük olabilir? Senin de, kocanın da ne düşündüğünüzü çok iyi biliyorum. Ama babanın Séverineciğe Croix-de-Maufras'ı bırakmış olmasına bu kadar şaşırdığınıza göre, menfaatleriniz aklınızın önüne geçmiş... Séverine'i baban bü-

yüttü, çeyizini o yaptı, vasiyetnamesinde ona yer vermesinden tabii ne olabilir? Onu kızı gibi görüyordu, bunu unutma! Ah sevgili Berthe, parayla saadet olmuyor ne yazık ki."

Kendisi öteden beri zengin olduğundan, Madam Bonnehon doğal olarak paraya karşı tam bir kayıtsızlık içindeydi. Hatta çok beğenilen güzel bir kadın olarak, yaşamın tek amacının güzellik ve aşk olduğunu düşünmeye meyilliydi.

"Telgraftan söz eden Roubaud'ydu," diye dikkat çekti Mösyö Lachesnaye, soğuk bir tavırla. "Eğer bir telgraf söz konusu olmasaydı, başkan bir telgraf aldığını söylemezdi. Roubaud neden yalan söyledi?"

"Ama," diye haykırdı Mösyö Denizet öfkeyle, "başkan ani yola çıkışını Roubaudlara açıklamak için bu telgraf hikâyesini pekâlâ kendisi uydurmuş olabilir. İfadelerine göre, başkan ertesi gün hareket edecekmiş, onlarla aynı trende bulunduğunu fark edince gerçek nedeni öğrenmelerini istememiş ve bir gerekçeye ihtiyaç duymuş olması çok doğal, üstelik gerçek nedeni hiçbirimiz bilmiyoruz. Hoş bunun bir önemi yok, bizi hiçbir sonuca ulaştırmaz."

Yeniden sessizleştiler. Yargıç söze tekrar başladığında çok sakindi, gayet temkinli bir hali vardı.

"Madam, şimdi özellikle nazik bir konuya temas edeceğim, lütfen sorularımın niteliğini bağışlayınız. Kardeşinizin anısına kimse benden daha çok saygı duyamaz... Bununla beraber, bazı dedikodular olduğunu biliyoruz, öyle değil mi? Metresleri olduğu ileri sürülüyordu."

Madam Bonnehon, sonsuz hoşgörüsüyle tekrar gülümsedi:

"Ama sevgili dostum, onun yaşında bir insan! Kardeşim çok erken dul kaldı, onun iyi bulduğu bir şeyi kötü bulma hakkını hiç görmedim kendimde. Dolayısıyla istediği gibi yaşadı, hayatına hiç karışmadım. Bildiğim tek şey, mevkisini koruduğu ve son anına kadar kibar bir insan olarak kaldığıdır."

Yanında babasının metreslerinden konuşulmasından rahatsız olan Berthe, gözlerini yere dikmişti; en az onun kadar huzursuz olan kocası da pencerenin önünde sırtını dönmüş, ayakta dikiliyordu.

"Israrımı mazur görün," dedi Mösyö Denizet. "Fakat Doinville'de genç bir oda hizmetçisiyle bir macera yaşamadı mı?"

"Ah, evet, Louisette... Ama sevgili mösyö, on dört yaşında, bir sabıkalıyla ilişkisi olan küçük bir şırfıntıydı o. Ölümünden kardeşimi sorumlu tutmak istediler. Aşağılık bir suçlamaydı, size anlatmama izin verin."

İyi niyetli olduğundan kuşku yoktu. Başkanın yaşam tarzını gayet iyi bildiği ve feci ölümü kendisini hiç şaşırtmadığı halde, ailenin yüksek mevkisini savunma ihtiyacı duyuyordu. Zaten, Louisette'in bu acıklı hikâyesinde, başkanın onu arzulayabileceğini kendi kendine itiraf etse bile, bu küçük kızın vaktinden evvel kötü yola düşmüş olduğundan da kuşkusu yoktu.

"Küçük bir çocuk düşünün; öylesine küçük, öylesine narin, sarışın, pembe yanaklı bir melek gibi. Ve bir o kadar da uysal; öyle bir uysallık ki bu, Tanrı'nın erdemli bir kulu sanırsınız... Daha on dört yaşını bile doldurmamışken, meyhanenin birinde adam öldürdüğü için beş yıl hapis yatmış, Cabuche adında kaba saba bir taş ocağı işçisiyle ilişkisi oldu. Bu oğlan Bécourt Ormanı'nın bir ucunda, tam bir vahşi gibi yaşıyordu; kederinden ölen babası, ona ağaç kütükleriyle topraktan yapılma bir virane bırakmıştı. Cabuche, oradaki terk edilmiş taş ocaklarının bir parçasını işletmekte ayak diretiyordu; Rouen'ın inşasında kullanılan taşların yarısı buradan elde edilmiş olmalı. Küçük kız, kurt kılıklı yabanisiyle buluşmak için işte bu ine giderdi; oysa vebalı gibi bir başına yaşayan bu adamdan herkesin ödü kopardı. Hep birlikteydiler, kızın ufak tefekliği yanında, öteki iriyarı ve hayvaniydi; el ele tutuşup ormanda dolaşırlardı. Kısacası, inanması zor

bir rezillik... Doğal olarak, bunları ben sonradan öğrendim. Louisette'i, acıyarak, bir hayır işlemiş olmak için evime almıştım. Ailesi, fakir olduklarını bildiğim şu Misardlar, eşek sudan gelinceye kadar dövdükleri halde, kapıyı açık bulur bulmaz Cabuche'ünün yanına koşmasına engel olamadıklarını benden gizlediler... İşte sonra da olanlar oldu. Kardeşimin Doinville'de kendine ait hizmetçisi yoktu. Çok da uzak olmayan küçük evinin işlerini Louisette ve bir başka kadın görmekteydi. Eve tek başına gittiği bir sabah Louisette ortadan kayboldu. Bence, kaçmayı çoktan koymuştu kafasına, belki de bekleyen sevgilisi onu alıp götürmüştü... Ama işin asıl korkunç tarafı, beş gün sonra Louisette'in ölüm haberinin duyulmasıydı. Üstelik kardeşimin ona canavarca tecavüz etmeye kalkıştığı ve deliye dönen çocuğun Cabuche'ün evine giderek, orada beyin hummasından öldüğü söyleniyordu. Neler olmuştu? Öyle çok yorum yapıldı ki, buna cevap vermek zor. Bana kalırsa, doktor teşhisiyle berbat bir hummadan hayatını kaybettiği kesinleşen Louisette, açık havada geçirdiği gecelerin, bataklıklarda sürtmelerinin kurbanı oldu... Kardeşimin bu çocuğa tecavüz etmeye kalkacağına inanmazsınız değil mi sevgili mösyö? İğrenç bir şey bu, düşünmek bile imkânsız."

Mösyö Denizet hikâyeyi sonuna kadar can kulağıyla dinlemiş, ne onaylamış ne de itiraz etmişti. Madam Bonnehon sözlerinin sonunda hafif bir kararsızlık yaşadı, sonunda cesaretini toplayarak, "Tanrı biliyor ya," dedi, "kardeşim onunla şakalaşmak istememiştir de diyemem. Gençleri severdi, sert görüntüsünün altında çok neşeli biriydi. Diyelim ki onu öptü..."

Bu kelime üzerine, Lachesnayelerin edep duyguları ayaklanmıştı:

"Fakat halacığım!"

Ama beriki omuz silkti: Kanun karşısında yalan söyleyecek değildi.

"Onu öpmüş, gıdıklamış olabilir. Ne kötülük var bunda? Buna aklım yatıyor, çünkü yalanı uyduran taşçı değil. Yalan söyleyen Louisette olmalı, âşığı kendisini alıkoysun diye ahlâksızlık edip olayları büyütmüştür. Daha önce de söylediğim gibi bu kaba saba adam, gerçekten de sevgilisinin öldürüldüğüne inanmıştı... Öfkeden deliye dönmüştü, meyhane meyhane dolaşıp başkanı eline geçirirse onu bir domuz gibi boğazlayacağını anlatıp duruyordu."

O ana kadar sessizliğini koruyan yargıç birden kadının sözünü kesti.

"Bunu söylediğine tanıklık edebilecek kimse var mı?"

"Ah sevgili mösyö, bu konuda istediğiniz kadar tanık bulabilirsiniz... Kısacası, çok acı verici bir olay, öyle çok sıkıntı çektik ki! Neyse ki kardeşim, konumu gereği, bu tür suçlamaların dışında kalabildi."

Madam Bonnehon, Mösyö Denizet'nin peşinde olduğu yeni izin ne olduğunu anlamıştı; bundan dolayı da oldukça endişeliydi. Daha fazla soru sorup işi daha da ileriye götürmemeyi tercih etti. Yargıç ayağa kalkmıştı, acılı ailenin dostluğunu daha fazla kötüye kullanmak istemediğini söyledi. Zabıt kâtibine imzalatmadan önce tanıklara ifadelerini okumasını emretti. Bu ifadeler o kadar iyi kaleme alınmış, gereksiz ve tehlikeli kelimelerden öyle ustalıkla arındırılmıştı ki, Madam Bonnehon, elinde kalem, daha önce solgun, kemikli yüzüne bir kez olsun bakmadığı Laurent'a hayretle karışık bir sevecenlikle baktı.

Yeğenleriyle birlikte kendisini kapıya kadar geçiren yargıcın elini sıktı.

"Yakında görüşmeyi umuyorum sizinle," dedi. "Biliyorsunuz ki Doinville'in kapısı size her zaman açık... Ve teşekkür ederim, son vefalı dostlarımdan birisi olduğunuz için."

Gülümsemesi hüzünle perdelenmiş yeğeniyse gayet soğuk bir ifadeyle selam vererek odadan ilk çıkan olmuştu.

Mösyö Denizet yalnız kalınca derin bir nefes aldı. Ayakta durmuş, düşünüyordu. Olay yavaş yavaş aydınlanıyordu; Grandmorin tarafından şiddet uygulandığına şüphe yoktu, bu konudaki şöhreti biliniyordu zaten. Bu da soruşturmayı daha da titizlikle ele almasını gerektiriyordu, bakanlıktan beklediği görüşler gelinceye kadar tedbiri elden bırakmamaya karar verdi. Ama yine de kendiyle gurur duymuyor değildi. Suçlu elindeydi artık.

Masasının başına geçince, zili çalıp mübaşiri çağırdı:

"Mösyö Jacques Lantier'yi çağırın."

Hâlâ koridordaki sırada Roubaudlar, ara sıra sinirsel bir tikin etkisiyle kıpırdamak dışında, hareketsizlikten uyuşmuş, ifadesiz bir yüzle bekliyorlardı. Jacques'ı çağıran mübaşirin sesiyle hafifçe ürpererek ayılmış göründüler. Büyüyen gözleriyle izledikleri Jacques, yargıcın odasına girip gözden kayboldu. Ardından, yine sapsarı bir benizle, sessizce beklemeye devam ettiler.

Tüm olanlar yüzünden Jacques, tam üç haftadır huzur bulamamıştı, sonunda her şey kendi aleyhine dönebilirmiş gibi bir his vardı içinde. Mantıksızdı bu, kendini suçlaması için, sessiz kalmış bile olsa, hiçbir neden yoktu ortada. Buna rağmen yargıcın odasına girerken, suçunun açığa çıkacağından korkan bir suçlu gibi ürperiyordu. Sorular karşısında savunmaya geçiyor, gereğinden fazla konuşmaktan korkarak kendini sürekli denetliyordu. O gece kendisi de birini öldürebilirdi, gözlerinden okunabilirdi bu. Adliyeye çağrılmak kadar rahatsız eden bir şey olamazdı onu; öfkeleniyor, kendisini ilgilendirmeyen olaylar hakkında daha fazla rahatsız edilmemek ve bir an önce bu durumdan kurtulmak istediğini söylüyordu.

Zaten o gün, Mösyö Denizet'nin tek amacı katilin eşkâli üzerinde durmaktı. Jacques, katili gören son kişi olduğundan, kesin bilgiler verebilecek tek kişiydi. Ama ilk ifadesinden şaşmıyordu; cinayet sahnesini olsa olsa bir saniye kadar

görebildiğini, görüntünün hızla gözünün önünden geçip gitmesi nedeniyle de, hafızasında şekilsiz, soyut bir anıdan başka bir şey kalmadığını tekrarlayıp duruyordu. Birini boğazlayan bir adam görmüştü, hepsi bu. Yargıç yarım saat boyunca, ısrarıyla onu bezdirdi, aynı soruyu akla gelebilecek her biçimde defalarca sordu: Katil uzun muydu, kısa mı? Sakalı var mıydı, saçları uzun muydu, kısa mı? Üzerinde nasıl bir kıyafet vardı? Hangi sınıftandı? Ve allak bullak olan Jacques, her seferinde üstünkörü cevaplar veriyordu.

"Neyse," dedi Mösyö Denizet, aniden gözlerinin içine bakarak, "katili görseniz tanır mıydınız?"

Jacques, aklını okurmuş gibi bakan bu gözler karşısında bunalarak, gözlerini kırpıştırdı. Aklından geçenleri yüksek sesle dile getirerek, "Tanımak..." dedi, "evet... belki."

Ama bilinçdışı bir suç ortaklığının getirdiği tuhaf korkuyla, yan çizip soruyu savuşturdu.

"Ama yine de sanmıyorum, kesin bir şey söylemeye asla cesaret edemem. Düşünün! Saatte seksen kilometrelik bir hız!" Yargıç bezgin bir hareketle, onu el altında tutmak üzere yan odaya geçirecekken fikrini değiştirdi.

"Burada bekleyin lütfen, geçin oturun," dedi.

Ve tekrar mübaşiri çağırdı.

"Mösyö ve Madam Roubaud'yu çağırın lütfen."

Kapıdan girmek üzereyken Jacques'ı görünce, her ikisinin de gözleri endişe dolu bir kararsızlıkla gölgelendi. Konuşmuş olabilir miydi? Kendileriyle yüzleştirmek için mi alıkoymuşlardı onu? Jacques'ın varlığı yüzünden kendinden emin hallerinden eser kalmamıştı; sorulara cevap vermeye başladıklarında sesleri boğuktu. Ama yargıç ilk sorgulamalarında sorduğu soruları tekrarlamıştı sadece, aynı cümleleri, neredeyse harfi harfine tekrarlayarak cevaplamak düşmüştü onlara da; yargıç dinlerken başını eğmiş, yüzlerine bile bakmamıştı.

Sonra birdenbire Séverine'e döndü:

"Madam, tutanakta da belirtildiği gibi, hat komiserine tren yola koyulacağı sırada, Rouen'da, özel bölmeye bir adamın bindiğini söylemişsiniz."

Séverine âdeta tutuldu. Neden bunu hatırlatıyordu ki? Bir tuzak olabilir miydi? İfadelerini karşılaştırarak, kendisiyle çelişkiye düşmesini mi bekliyordu yoksa? Kocasına bakarak ondan yardım diledi, Roubaud temkinli bir biçimde araya girdi:

"Sanmıyorum ki mösyö, karım bu kadar kesin konuşmuş olsun."

"Özür dilerim... Siz böyle bir şeyin olabileceğini ileri sürünce, madam da, 'Muhakkak öyle oldu,' dedi. Pekâlâ, madam, benim bilmek istediğim, böyle cevap vermek için belli bir nedeninizin olup olmadığı."

Séverine, dikkatli olmazsa, sorudan soruya atlayan yargıcın kendisini itirafa sürükleyeceğine inanmış, iyice altüst olmuştu. Yine de öylece durup sessiz kalamazdı.

"Ah, hayır mösyö," dedi, "hiçbir neden yok... Basit bir mantık yürütme sonucu böyle demek zorunda kaldım, zira olayları başka türlü açıklamak zor görünüyor."

"Öyleyse adamı görmediniz, bize onunla ilgili hiçbir bilgi veremeyeceksiniz, öyle mi?"

"Hayır, hayır mösyö, hiçbir bilgi veremem."

Mösyö Denizet, bir an için bu meseleyi soruşturmaktan vazgeçer gibi göründüyse de, Roubaud'yu sorgularken aynı konuya geri dönmekte gecikmedi.

"Peki ya siz mösyö?" dedi, "adam gerçekten trene bindiyse, onu nasıl olur da görmezsiniz, zira ifadenizden de anlaşıldığı üzere, kalkış düdüğü çaldığında kurbanla sohbet ediyormuşsunuz." Bu ısrarlı tutum, şef yardımcısını dehşete düşürmüştü; uydurduğu adamdan vazgeçmesi mi, yoksa onun varlığında ayak diremesi mi gerektiğini bilemiyor, kaygıyla karar vermeye çalışıyordu. Aleyhine kanıtlar varsa, meçhul katil varsayımı hiç de savunulacak bir şey değildi; tam ter-

sine, durumunu daha da zora sokabilirdi. Vakit kazanmaya karar verdi, karışık açıklamalar yapıyor, lafı uzatıyordu.

"Anılarınızın bu kadar bulanık olması," dedi Mösyö Denizet, "gerçekten de üzücü, zira kuşkularımızı üzerlerine toplayan bazı insanların temize çıkarılması için bize yardımcı olabilirdiniz."

Bu sözler, kendisine yöneltilmiş gibi geldi, öyle ki suçsuzluğunu ortaya koymak için dayanılmaz bir ihtiyaç duydu Roubaud. Onu suçluyorlardı, daha fazla tereddüt etmeden hemen kararını verdi.

"Bu durumda benim için ciddi bir vicdan muhasebesi söz konusu!" dedi. "İnsan tereddüt ediyor, anlıyorsunuz değil mi, bundan daha doğal bir şey olamaz. Eğer o adamı gördüğümü size itiraf etsem..."

Yargıç, bu itiraf isteğini kendi ustalığına borçlu olduğunu düşünerek, zafer kazanmışlara özgü bir hareket yaptı. Bazı tanıkların bildiklerini itiraf etmekte yaşadıkları tuhaf sıkıntıyı tecrübeleriyle bildiğini söylüyor; dillerinin altındaki baklayı kendilerine rağmen çıkartabilmekle övünüyordu.

"Söyleyin hadi... Nasıl biri? Kısa, uzun, aşağı yukarı sizin boyunuzda?"

"Hayır, hayır, benden çok daha uzun... En azından ben öyle sanıyorum, öyle bir intiba edindim sadece; vagonuma dönmek için koşarken sürtündüğümden neredeyse emin olduğum biri bu."

"Durun," dedi Mösyö Denizet.

Ve Jacques'a doğru dönerek sordu:

"Hayal meyal gördüğünüz eli bıçaklı adam Mösyö Roubaud'dan daha uzun boylu muydu?"

Beş trenini kaçıracağından korkmaya başladığı için sabırsızlanan makinist gözlerini kaldırdı, Roubaud'yu inceledi; daha önce ona hiç bakmamış gibiydi, onu başka yerde, belki de düşünde gördüğü tuhaf bir profile sahip, kısa, yapılı bir adam olarak görünce hayretler içinde kaldı.

"Hayır," diye mırıldandı, "daha uzun değildi, neredeyse aynı boydaydı."

Ama gar şef yardımcısı şiddetle itiraz ediyordu.

"Yoo! Çok daha uzundu, en azından benden bir baş kadar daha uzundu."

Jacques, gözleri hayretle açılmış, ona bakıyordu. Roubaud'nun da gözlerinde gittikçe artan bir şaşkınlık okunuyor, bu benzerlikten kurtulmak istercesine çırpınıyordu; karısıysa âdeta buz kesmiş, genç adamın hafızasını zorladığını yüz ifadesinden okuyordu. Jacques, önce Roubaud ve katil arasındaki bazı benzerlikler karşısında şaşırıp kalmış, ardından etrafta dolaşan dedikoduları hatırlayarak, katilin Roubaud olduğuna dair ani bir inanç duyuvermişti; şimdiyse, nasıl davranacağını, ne yapması gerektiğini bilemeden, bu keşfin verdiği büyük heyecanla bocalıyordu sanki. Ağzını açacak olursa karıkocanın işi bitik demekti. Roubaud gözlerinin içine bakıyor, her ikisi de birbirlerinin ruhlarını okuyordu sanki. Bir sessizlik oldu.

"Öyleyse, hemfikir değilsiniz," dedi Mösyö Denizet. "Siz onu nispeten kısa boylu bulduğunuza göre, kurbanıyla boğuşurken eğilmiş olmalı."

O da iki adama bakıyordu şimdi. Bu yüzleştirmeden bir fayda sağlamayı düşünmemişti, fakat mesleki bir içgüdüyle, gerçeğin o anda havada asılı olduğunu hissetti. Hatta Cobuche'le ilgili bulduğu ipucundan şüphe etmeye başladı. Lachesnayeler haklı olabilir miydi? Ne kadar gerçeğe aykırı gibi görünse de, suçlular, bu dürüst memurla bunca uysal genç karısı olabilir miydi acaba?

"Adam sizin gibi sakallı mıydı?" diye sordu Roubaud'ya.

Roubaud, sesi titremeden cevap verecek gücü buldu kendinde:

"Sakallı mı, hayır, hayır! Sakalı yoktu, öyle sanıyorum."

Jacques aynı sorunun kendisine de sorulacağını anladı. Ne cevap vermeliydi? Adamın sakallı olduğuna yemin

edebilirdi oysa. Bu insanları umursamadığına göre, gerçeği saklamak için ne sebebi vardı? Ama gözlerini Roubaud'dan öte yana çevirince, karısının bakışlarıyla karşılaştı. Bu gözlerde öyle bir alev, tüm varlığını öyle bir sunuş vardı ki, altüst oldu. Eski ürpertisi onu tekrar ele geçiriyordu: Ona âşık mı oluyordu yoksa? Canavarca bir yok etme arzusu duymadan, aşkla sevebileceği kadın o olabilir miydi? Ve o anda, bocalamasının tuhaf bir yan etkisi olarak hafızasının bulanıklaştığını hissetti, Roubaud'da katili göremez olmuştu artık. Hayal belirsizleşiyor, içine bir kuşku yerleşiyordu; ne söylese korkunç bir pişmanlık duyacağını biliyordu artık.

Mösyö Denizet aynı soruyu ona sordu:

"Adamın, Mösyö Roubaud gibi sakalı var mıydı?"

Ve Jacques içtenlikle yanıtladı:

"Doğrusu, bir şey diyemeyeceğim mösyö. Her şey çok hızlı olup bitti. Hiçbir şey bilmiyorum, kesin konuşmak istemem." Fakat Mösyö Denizet ısrarcıydı, şef yardımcısının üzerindeki kuşkuyu bir sonuca bağlamak istiyordu. Roubaud'yu ve makinisti sıkıştırdı. Sonuçta Roubaud'dan katilin tam eşkâlini öğrenmeyi başardı: Uzun boylu, yapılı, sakalsız, üzerinde iş gömleği olan, görüntüsü tamamen kendisinin zıddı bir adamdı bu; Jacques'ın ağzından ise ötekinin ifadelerini güçlendirecek tek heceli kaçamak cevaplar dışında bir şey çıkmadı. Ve yargıç baştaki kanısına geri döndü: Doğru iz üzerindeydi, tanığın katille ilgili tarifi öyle kusursuzdu ki, her yeni ayrıntı inancını daha da pekiştiriyordu. Kararlı ifadeleri sayesinde suçlunun yakayı ele vermesini sağlayacak olan, haksız yere kuşkulanılan bu karıkocaydı.

İfadelerini imzaladıktan sonra Roubaudlar ile Jacques'ı yan odaya geçirdi ve "Sizi çağıracağım, burada bekleyin," dedi.

Hiç vakit kaybetmeden tutuklunun getirilmesini emretti; öyle keyifliydi ki, zabıt kâtibine, "Laurent, adamı yakaladık," diyecek kadar ileri götürdü neşesini.

Kapı açılmış, yanlarında yirmi beş otuz yaşlarında uzun boylu bir delikanlıyla birlikte iki jandarma görünmüştü. Jandarmalar yargıcın bir işaretiyle çekildi, Cabuche, kapana kıstırılmış hayvanların vahşi huzursuzluğuyla, sersemlemiş bir halde, odanın ortasında tek başına kaldı. Kalın boyunlu, kocaman elli, sarışın, bembeyaz tenli bir gençti; ipek gibi yumuşak, kıvırcık, altın sarısı, seyrek sakalları vardı. Geniş yüzü ve dar alnı, tepkisel, gelişmemiş bir varlığın şiddet güdüsünün ifadesiydi, fakat geniş ağzı ve kocaman bir köpeğinkine benzer yayvan burnu korunmaya muhtaç, uysal tabiatını ele verir gibiydi. Sabahın köründe ininden hoyratça alınmış, ormanından zorla koparılmıştı, anlamadığı suçlamalara maruz kaldığı için öfkeliydi; tedirginliği ve yırtık iş gömleğiyle daha şimdiden bir suçluya benzemiş, hapishane ortamının en dürüst insana bile verdiği o sinsi haydut görüntüsüne bürünmüştü. Gece çöküyordu, oda karanlıktı; Cabuche gölgelere gömülmüştü, o sırada mübaşirin getirdiği koca karpuz lamba, parlak ışığıyla yüzünü aydınlattı. Açığa çıkan Cabuche, kımıldamadan durdu.

Mösyö Denizet, yarı açık gözkapaklarının ardındaki iri, açık renk gözlerini üzerine dikmekte gecikmedi. Hiç konuşmuyordu; hilelerle, tuzaklarla, manevi işkencelerle dolu vahşi mücadele öncesi sessiz bir ön hazırlıktı bu, ilk güç denemesiydi. Suçluydu bu adam, bu durumda yapılan her şey yasal sayılırdı, onunsa tek hakkı suçunu itiraf etmekti.

Sorgulamaya son derece ağırdan alarak başladı.

"Ne ile suçlandığınızı biliyor musunuz?"

Cabuche, sesi âciz bir öfkeyle boğularak homurdandı: "Kimse bana bir şey söylemedi, ama tahmin edebiliyorum. Bu konuda yeterince konuşuldu."

"Mösyö Grandmorin'ı tanıyor musunuz?"

"Evet, evet, gayet iyi tanıyorum."

"Louisette adlı bir kız, sevgiliniz, oda hizmetçisi olarak Madam Bonnehon'un evine girmişti."

Cabuche öfkeyle irkildi. Gözünü kan bürümüştü.

"Lanet olsun! Bunu söyleyenler rezil yalancılar. Louisette benim sevgilim değildi."

Yargıç bu öfkeli tepki karşısında şaşırmış, meraklanmıştı, konuya başka bir açıdan yaklaşmaya karar verdi:

"Pek asabisiniz, çıkan bir kavgada adam öldürmekten beş yıl hapse mahkûm olmuşsunuz."

Cabuche başını eğdi. Bu mahkûmiyetten utanç duyuyordu.

"İlk saldıran oydu..." diye mırıldandı. "Sadece dört yıl yattım, bir yıl erken salıverildim."

"Yani," diye devam etti Mösyö Denizet, "Louisette'in sevgiliniz olmadığını ileri sürüyorsunuz, öyle mi?"

Cabuche yine yumruklarını sıktı. Sonra alçak sesle, kesik kesik anlatmaya koyuldu:

"Bakın, hapisten çıktığımda o daha bir çocuktu, on dört yaşında bile yoktu... O zamanlar herkes benden kaçıyordu, beni taşlamaya kadar vardıracaklardı işi neredeyse. Oysa ormanda karşılaştığım Louisette, bana yaklaşır, benimle konuşurdu, öyle nazikti ki... Böylece arkadaş olduk. Dolaşırken el ele tutuşurduk. Her şey öyle güzel, öyle güzeldi ki! Tabii büyüyordu, onu düşünmekten alamıyordum kendimi, aksini söyleyemem, onu o kadar seviyordum ki, deli gibiydim. O da beni çok seviyordu, belki de sonunda... dediğiniz gibi olabilirdik... ama onu benden ayırdılar, Doinville'deki o kadının yanına verdiler. Sonra, bir akşam taş ocağından döndüğümde, onu yarı deli bir halde kapımın önünde buldum; öyle perişan bir haldeydi ki, ateşler içinde yanıyordu. Ailesinin evine gitmeye cesaret edememiş, ölmeye benim evime gelmişti... Tanrı'nın belası domuz! Onu o anda boğazlamalıydım."

Yargıç, bu adamın içten ifadesi karşısında şaşırıp kalmıştı, ince dudaklarını ısırıp duruyordu. Kesinlikle dikkatli olmalıydı, umduğundan daha çetin bir cevize çatmıştı.

"Evet, sizin ve o kızın uydurduğu şu korkunç hikâyeyi biliyorum. Yalnız şunu unutmayın ki, Mösyö Grandmorin'ın tüm yaşamı, sizin suçlamalarınızı geçersiz kılacak nitelikte." Gözleri yuvalarından fırlayan, elleri sinirden titremeye başlayan taşçı, çılgına dönmüş bir halde kekeliyordu:

"Ne diyorsunuz? Ne uydurmuşuz biz? Yalan söyleyen başkaları, yalancılıkla suçlanan biziz öyle mi?"

"Hadi ama masum rolü oynamayın... Sevgilinizin annesiyle evli olan Misard'ı sorguya çektim bile. Gerekirse sizi yüzleştireceğim. Anlattığınız hikâye hakkında ne düşündüğünü görürsünüz... Hem verdiğiniz cevaplara da çok dikkat edin. Tanıklarımız var, her şeyi biliyoruz, gerçeği itiraf etseniz iyi edersiniz."

Mösyö Denizet'nin, hiçbir şey bilmediği ve elinde hiç tanık olmadığı zamanlarda kullandığı her zamanki sindirme taktiğiydi bu.

"Mesela, herkesin içinde bağırarak Mösyö Grandmorin'ı boğazlayacağınızı söylediğinizi inkâr edebilir misiniz?"

"Evet, bunu söyledim. Sözümün de arkasındaydım, o adamın hakkından gelmek için dayanılmaz bir istek duyuyordum."

Her şeyi olduğu gibi inkâr etmesini bekleyen Mösyö Denizet şaşkınlıkla kalakaldı. Neden savurduğu tehditleri itiraf ediyordu ki? Nasıl bir kurnazlık yatıyordu bunun altında? Hızlı hareket etmekten çekinerek bir an durup düşündü, sonra Cabuche'ün yüzüne bakıp aniden sordu:

"14 Şubat'ı 15 Şubat'a bağlayan gece ne yapıyordunuz?"

"Karanlık bastırınca, saat altıya doğru yattım. Biraz keyifsizdim, hatta kuzenim Louis sağ olsun, benim için Doinville'e bir araba taş götürdü."

"Evet, kuzeninizin araba ile demiryolu geçidinden geçtiğini görmüşler. Ama sorguya çekildiğinde tek bir şey söyleyebildi: Öğleye doğru ayrıldığınızı ve sizi bir daha görmediğini... Saat altıda yattığınızı kanıtlayın bana."

"Olacak şey değil, saçmalık bu, böyle bir şeyi kanıtlamam imkânsız. Ormanın bir ucundaki bir evde yalnız yaşıyorum... Oradaydım diyorum size, hepsi bu."

Bunun üzerine Mösyö Denizet, bilinen gerçekleri ifşa ederek büyük darbeyi indirme vaktinin geldiğine karar verdi. Yüzünde umursamaz, donuk bir ifadeyle olanları kendince sıralamaya başladı:

"14 Şubat akşamı ne yaptığınızı ben size söyleyeyim. Saat üçte, sorgu yargıçlığının henüz tespit edemediği bir amaçla, Barentin'den Rouen trenine bindiniz. Saat dokuzu üç geçe Rouen'a varacak olan Paris treniyle geri dönecektiniz; peronda kalabalığın ortasında beklerken, özel bölmesindeki Mösyö Grandmorın'ı gördünüz. Dikkat edin, pusu kurmadığınızı, cinayet fikrinin o an aklınıza geldiğini tamamen kabul ediyorum... İtiş kakış sayesinde özel bölmeye girip trenin Malaunay Tüneli'ne girmesini beklediniz, fakat zamanlamada bir hata yaptınız, çünkü siz darbeyi indirirken tren tünelden çıkıyordu... Ve cesedi dışarı attınız, yolculuk battaniyesinden de kurtulduktan sonra, Barentin'de indiniz... İşte yaptığınız buydu."

Yargıç, Cabuche'ün kızaran yüzünde meydana gelebilecek en ufak bir ifade değişimi için dikkat kesilmişti; önce büyük bir dikkatle dinleyen delikanlının, sonunda kahkahalarla gülmeye başlaması karşısında sinirlendi.

"Neler anlatıyorsunuz böyle?" dedi Cabuche. "Ben yapsaydım, söylerdim!"

Sonra sakince ekledi:

"Yapmadım, ama yapmalıydım. Tanrı şahidim olsun ki yapmalıydım! Çok pişmanım."

Mösyö Denizet Cabuche'ün ağzından başka laf alamadı. Nafile bir çabayla sorularını tekrarladı, farklı taktikler kullanarak belki on kere aynı noktalara geri döndü. Mütemadiyen reddediyor, katilin kendisi olmadığını söylüyordu Cabuche. Omuz silkip duruyordu, bütün bunlar saçmalık-

tan ibaretti. Onu tutukladıkları sırada kulübesi araştırılmış, ne silah, ne on adet banknot, ne de saat bulunmuştu, fakat üzerinde birkaç damla kan lekesi bulunan bir pantolon ele geçirilmişti ki suçlama için yeterli bir kanıttı bu. Cabuche yeniden gülmeye başlamıştı: "İyi bir hikâye daha," diyordu, yakaladığı bir tavşanın bacaklarına sıçrayan kanıydı bu! Ve şimdi, mesleki kurnazlıklara başvurarak, olayları karmaşıklaştıran yargıç, cinayeti çözmeyi saplantı haline getirdiği için basit gerçekten uzaklaşarak bocalamaya başlamıştı. Kurnazca cevaplar vermekten âciz, inkâr ettikçe alt edilmez bir güce kavuşan bu cahil adam, onu yavaş yavaş çileden çıkarıyordu. Onu sadece suçlu olarak görebiliyor, inkârını yabanilik ve yalanda inat etmek gibi algılayarak daha da öfkeleniyordu. Bu adamı bir şekilde itiraf etmeye zorlamalıydı.

"Demek inkâr ediyorsunuz, öyle mi?" dedi.

"Elbette inkâr ediyorum, çünkü katil ben değilim... Eğer ben olsaydım, bundan gurur duyar, hemen söylerdim."

Mösyö Denizet ani bir hareketle ayağa kalktı, bitişikteki küçük odanın kapısına yöneldi. Kapıyı açarak Jacques'ı tekrar içeri çağırdı.

"Bu adamı tanıdınız mı?"

"Elbette tanıdım," dedi makinist şaşırarak. "Misardlarda görmüştüm onu."

"Hayır, hayır... Vagonda gördüğünüz adam, yani katil bu muydu?"

Jacques bir anda tekrar temkinli haline döndü. Onu katile benzetememişti. Katil ona daha kısa, daha esmer görünmüştü. Tam düşündüklerini söyleyecekti ki, aklına yine fazla ileri gitmiş olacağı geldi. Kaçamak bir cevap vermeyi tercih etti:

"Bilemiyorum mösyö, sizi temin ederim ki emin değilim."

Mösyö Denizet vakit geçirmeden Roubaudları çağırdı bu sefer. Onlara da aynı soruyu sordu:

"Bu adamı tanıdınız mı?"

Cabuche hâlâ gülümsüyordu. Onları gördüğüne şaşırmamış gibiydi, Croix-de-Maufras'ta oturduğu zamanlardan, genç kızlığından tanıdığı Séverine'e başıyla küçük bir selam verdi. Ama Séverine ve kocası, onu gördükleri an telaşa kapılmıştı. Meseleyi anlamışlardı: Jacques'ın kendilerine sözünü ettiği tutuklanan kişi, yeniden sorguya çekilmelerine neden olan sanık bu adamdı.

Ve Roubaud, uydurduğu kendisininkine zıt eşkâlli katille bu delikanlı arasındaki benzerlik karşısında şaşkına dönmüş, âdeta dehşete kapılmıştı. Bunu beklemiyordu, öyle altüst olmuştu ki, dili tutulmuştu âdeta.

"Söyleyin lütfen, tanıdınız mı?"

"Gerçekten sayın yargıç, tekrar söylüyorum, sadece bir intibaydı bu, bir adam bana sürtünüp geçti... Kuşkusuz bu da onun gibi uzun boylu, sarışın ve seyrek sakallı..."

"Yani onu teşhis ettiniz?"

Şef yardımcısının göğsü sıkışıyor, içten içe yaşadığı çelişkiden yüzü titriyordu. Kendini koruma içgüdüsü baskın çıktı.

"Kesin bir şey söyleyemem. Ama benziyor, çok benziyor, burası kesin işte."

Buna karşılık Cabuche bağırıp çağırmaya, sövmeye başladı. Bu hikâyelerle canını sıkıyorlardı. Katil kendisi olmadığına göre, evine dönmek istiyordu. Kan beynine sıçramıştı, etrafa yumruklar savurdu, sonunda öyle korkunç bir hal aldı ki, çağrılan jandarma onu alıp götürdü. Ama saldırıya uğramış bir hayvanın direnişini hatırlatan bu şiddet karşısında Mösyö Denizet kendini zafer kazanmış gibi hissediyordu. Artık kesin bir kanıya varmıştı, bunu açıklamakta sakınca görmedi:

"Gözlerini fark ettiniz mi? Ben gözünden anlarım bunları... Artık defteri dürüldü sayılır, yakayı ele verdi."

Roubaudlar hiç kımıldamadan bakıştı. Suçlu adalete teslim edilmişti, kurtulmuşlardı, her şey sona ermişti, öyle mi?

Olayların kendilerini oynamaya zorladığı rolden ötürü vicdan azabı içinde, yarı sersem kalakalmışlardı. Fakat giderek bir sevinç kapladı içlerini, tedirginlikleri yavaş yavaş yok oluyordu; rahatlamış bir halde Jacques'a gülümsediler. Yargıcın onları serbest bırakmasını bekliyor, açık havaya çıkmaya can atıyorlardı. Tam o sırada mübaşir yargıca bir mektup getirdi.

Mösyö Denizet, üç tanığı unutmuş, mektubu dikkatle okumak için masasının başına geçmişti. Mektup bakanlıktan geliyor, soruşturmasına yeni bir yön vermeden önce sabırla beklemesi gerektiği görüşünü içeriyordu. Okuduğu şeyler keyfini kaçırmış olacak ki, ifadesi giderek ciddileşti ve eski iç karartıcı durgunluğuna büründü. Bir ara başını kaldırdı, okuduğu cümlelerden biri onları hatırlatmış gibi, Roubaudlara kaçamak bir bakış fırlattı. Berikilerin kısa süren neşeleri son bulmuş, eski keyifsizliklerine bürünmüşlerdi; kendilerini yeniden kapana kısılmış hissediyorlardı. Yargıç onlara neden öyle bakmıştı? Yoksa o korkusu yüreklerinde yer eden şu acemilik örneği üç satırlık mektup, Paris'te ele mi geçmişti? Séverine, sık sık başkanın evinde gördüğü için Mösyö Camy-Lomotte'u iyi tanıyor ve ölümünün ardından Grandmorin'ın evrakını düzenlemekle görevli olduğunu da biliyordu. Roubaud içini yakan bir pişmanlık duyuyordu, neden karısını Paris'e göndermeyi akıl edememişti ki? Séverine ona yararı dokunabilecek ziyaretlerde bulunur, dedikodulardan bıkan şirket onu işten çıkarmaya kalkarsa, en azından genel sekreterin himayesini sağlardı. İkisi de gözlerini yargıçtan ayırmıyor; o gün elde ettiği başarıyı gölgeleyen mektup yüzünden suratının asıldığını, açıkça altüst olduğunu gördükçe, gittikçe endişeleniyorlardı.

Nihayet Mösyö Denizet mektubu bıraktı, bir süre gözlerini Roubaudlara ve Jacques'a dikerek, dalgın dalgın durdu. Ardından, boyun eğmiş bir halde, kendi kendine konuşur gibi yüksek sesle, "Pekâlâ! Bakarız, her şeyi tekrar ele alırız... Siz gidebilirsiniz," dedi.

Üçü de tam çıkmak üzereyken, önceden kararlaştırılmadan hiçbir girişimde bulunmaması tavsiye edilmiş olmasına rağmen, yargıç yeni teorisini boşa çıkaran can alıcı noktayı aydınlatmak, öğrenmek ihtiyacına karşı koyamadı.

"Hayır, siz biraz daha kalın lütfen, bir sorum daha var," dedi.

Roubaudlar koridorda kalakaldılar. Kapılar sokağa açılıyordu fakat çekip gidemiyorlardı. Onları orada tutan bir şey vardı. Yargıcın odasında neler olup bittiğini bilmeden, sorulan sorunun ne olduğunu öğrenmeden oradan ayrılamazlardı, fiziken mümkün değil gibiydi bu. Koridorda bir aşağı bir yukarı yürüdüler ta ki bacakları ağrıyana dek. Ve sonunda daha önce üzerinde saatlerce bekledikleri sırada yan yana oturmuş buldular kendilerini; sessizce yığılıp kaldılar.

Makinist görünür görünmez, Roubaud zorlukla ayağa kalktı, "Sizi bekliyorduk," dedi, "gara birlikte döneriz... Neler oldu?"

Ama Jacques, Séverine'in üzerine diktiği bakışlarından kaçınmak istercesine, sıkıntıyla başını çeviriyordu.

"Ne yapacağını bilmiyor, bocalıyor," dedi sonunda. "Şimdi de bana, cinayeti işleyenlerin iki kişi olup olmadığını sordu. Havre'da, ihtiyarın bacaklarının üzerindeki bir karaltıdan söz ettiğim için, bu konuda ağzımı aradı... Kendisi bunun battaniye olduğunu sanıyordu bence. Battaniyeyi getirtti, düşüncemi sordu... Ah Tanrım, bilmiyorum, belki de battaniyeydi."

Roubaudlar titremeye başladılar. Bu ipucu ile peşlerine düşebilirlerdi, delikanlının tek bir kelimesi mahvedebilirdi onları. Jacques onların suçlu olduğunu biliyordu, sonunda konuşacaktı. Séverine iki erkeğin arasında olmak üzere, üçü birlikte sessizce Adliye Sarayı'nı terk ettiler; sokağa çıktıklarında, şef yardımcısı, "Söz açılmışken arkadaşım, karım birtakım işler için bir günlüğüne Paris'e gidecek. Birinin ona eşlik etmesine ihtiyaç duyabilir, rehberlik edebilirseniz çok mutlu oluruz," dedi.

V

Saat tam on biri çeyrek geçe, Europe Köprüsü nöbetçisi, usule uygun olarak iki boru sesiyle, Batignolles Tüneli'nden çıkmakta olan Havre ekspresinin gelişini haber verdi. Çok geçmeden tren yolu makasları sarsıldı; frenlerini gıcırdatarak, dumanlar tüttürerek, Rouen'dan beri dinmek bilmeyen sağanak yağmur yüzünden sırılsıklam olan tren, kısa bir düdük sesiyle gara girdi.

İşçiler daha kapı kollarını çevirmemişlerdi ki, içlerinden biri açıldı ve Séverine, trenin durmasını beklemeden, çevik bir hareketle perona atladı. Vagonu trenin sonundaydı, çocuklardan ve eşyadan oluşan bir karmaşada kompartımanlardan inen telaşlı yolcu kalabalığını yararak lokomotife ulaşabilmek için acele etmesi gerekti. Jacques oradaydı, sahanlıkta durmuş, lokomotifi depoya çekmek için bekliyordu; Pecqueux ise elinde bir bez, bakır aksamı siliyordu.

"Saat üçte Cardinet Sokağı'nda olacağım, şefinizle beni tanıştırın ki, ona teşekkür edebileyim," dedi Séverine ayaklarının ucunda yükselerek. "Sizin için de uygunsa tabii."

Roubaud'nun bulduğu bir bahaneydi bu; sözümona bir hizmetinden ötürü, Batignolles depo şefine teşekkür edecekti Séverine. Böylece, makinistin dostluğuna emanet edilmiş olacak, tanışıklığı ilerletecek ve onu etkileyebilecekti.

Fakat kömür tozundan simsiyah, yağmurdan sırılsıklam, yağmura ve rüzgâra karşı verdiği mücadeleden bitkin düşmüş bir halde, cevap vermeden, gözlerinde sert bir ifadeyle bakıyordu ona Jacques. Havre'dan yola çıkarken Séverine'in kocasını reddedememişti fakat genç kadınla yalnız kalacağı düşüncesiyle altüst oluyordu zira onu arzuladığından emindi artık.

"Öyle değil mi?" dedi Séverine, onu böyle kir pas içinde ve zorlukla tanınabilir bir halde görmekten duyduğu şaşkınlığa ve biraz da tiksintiye rağmen tatlı tatlı bakıp gülümseyerek tekrarlamıştı bunu, "Size güvenebilirim, değil mi?"

Eldivenli elini demir kulplardan birine dayayarak tekrar parmak uçlarında yükselince, Pecqueux onu kibarca uyarmak zorunda kaldı:

"Dikkat edin lütfen, üstünüzü kirleteceksiniz."

Bunun üzerine Jacques cevap vermeye mecbur hissetti kendini. Somurtarak, "Pekâlâ, Cardinet Sokağı'nda görüşmek üzere..." dedi. "Yeter ki bu lanet olası yağmur beni eritmesin. Ne berbat hava!"

Onun bu perişan hali Séverine'e dokunmuştu, Jacques bu sıkıntılara sırf onun için katlanıyormuş gibi, "Ah, ne fena şey," dedi, "oysa ben ne kadar da rahattım! Biliyor musunuz, aklım hep sizdeydi, bu korkunç sağanağı görünce çok korktum... Bu sabah beni siz getirdiniz ve akşam da ekspresle yine siz götüreceksiniz diye öyle seviniyordum ki!"

Ama bu nazik, sevecen teklifsizlik, Jacques'ı daha da tedirgin ediyordu sanki. Biri "geriye" diye bağırınca âdeta rahatladı. Hemen düdük kolunu çekti, ateşçi de bir işaretle genç kadını uzaklaştırdı.

"Saat üçte görüşmek üzere," dedi Séverine.

"Evet, üçte," diye tekrarladı Jacques.

Lokomotif yeniden hareket ettiğinde Séverine çoktan boşalmış gardan ayrılıyordu. Dışarıda, Amsterdam Sokağı'nda şemsiyesini açmaya niyetlenirken, yağmurun kesildiğini gö-

rüp sevindi. Havre Meydanı'na doğru yürümeye başladı, bir an durup düşündükten sonra önce yemek yemenin uygun olacağına karar verdi. Saat on biri yirmi beş geçiyordu, Saint-Lazare Sokağı'nın köşesindeki ucuz bir lokantaya girdi, yağda yumurta ve bir pirzola ısmarladı. Yemeğini yavaş yavaş yerken, haftalardır aklını kurcalayan düşüncelere gömüldü; yüzü solgun ve asıktı, o cazip ve uysal gülümsemesinden eser yoktu.

Bir gün önce, yani Rouen'daki sorgudan iki gün sonra, ziyareti daha fazla ertelemenin tehlikeli olacağını düşünen Roubaud, karısını Mösyö Camy-Lamotte'u görmeye yollamıştı; görüşme bakanlıkta değil, Mösyö Camy-Lamotte'un Rocher Sokağı'ndaki, Grandmorin'ın konağına bitişik konağında gerçekleşecekti. Séverine, saat birde beklendiğini bildiğinden, acele etmiyor, sonradan şaşırmamak için söyleyeceklerini kafasında tasarlıyor, alacağı cevapları kestirmeye çalışıyordu. Bir gün önce, endişelenecek yeni bir sebebin ortaya çıkışı yolculuğunun aciliyetini artırmıştı: Garda dolaşan dedikodulardan, Madam Lebleu ile Philomène'in sağda solda, Roubaud'nun şirket kararıyla işten çıkarılacağını söylediğini öğrenmişlerdi. Daha da kötüsü, Mösyö Dabadie kendisine bunun doğru olup olmadığı sorulduğunda dedikoduları inkâr etmemişti ki, bu da haberin önemini artırıyordu. Artık Séverine'in Paris'e koşup haklarını savunması, eskiden başkandan bekledikleri korumayı şimdi bu güçlü adamdan talep etmesi acil hale gelmişti. Ama ziyarete geçerli bir neden oluşturacak bu talebin ardında, daha zorlayıcı bir gerekçe yatıyordu: Acaba suçlu oldukları ortaya çıkmış mıydı? Bunu öğrenmek öyle yakıcı ve doyurulmaz bir ihtiyaçtı ki suçluyu, sonucu bilmemektense kendini ele vermeye sürüklerdi. Jacques onlara ikinci bir katilin varlığından şüphe etmeye başladıklarını söylediğinden beri, foyalarının ortaya çıktığını düşünüyor ve belirsizlik içinde kahroluyorlardı. Tahminler yürütürken tükeniyor, mektubun ele geçtiğini, gerçeğin

ortaya çıktığını düşünüyorlardı, her an bir arama emriyle kapılarının çalınmasını ya da tutuklanmayı bekliyorlardı. Çektikleri işkence giderek öyle büyüyor, çevrelerinde yaşanan en küçük olay bile öyle kaygılandırıcı, tehditkâr bir hal alıyordu ki, sürekli tehlike altında yaşamaktansa felaketi tercih eder hale geldiler. Böylece en azından ne olup bittiğini anlar, endişeden kurtulurlardı.

Séverine pirzolasını bitirdi; öyle derin düşüncelere dalmıştı ki nerede olduğunu görünce âdeta sıçrayarak ayıldı. Her şeyin tadı acı geliyor, lokmalar boğazından geçmiyordu, kahve bile çekmiyordu canı. Ama ağır ağır yemiş olsa da, lokantadan çıktığında saat ancak on ikiyi çeyrek geçiyordu. Kırk beş dakika kadar daha vakit öldürmesi gerekiyordu. Paris'i o kadar sevdiği, seyrek de olsa geldiği her seferde özgürce sokaklarını arşınlamaktan o kadar hoşlandığı halde, bu kez kendini kaybolmuş hissediyordu. Korkuyla bir an önce her şeyin bitmesini istiyor ve kaçıp gizlenmek için sabırsızlanıyordu. Kaldırımlar kurumaya başlamıştı bile, ılık bir rüzgâr bulutları sürüklüyordu. Tronchet Sokağı boyunca ilerleyen Séverine, Madeleine çiçek pazarında buldu kendini: Kış sonunun solgun günlerinde çuhaçiçekleri ve açelyalarla renklenen şu mart pazarlarından biriydi bu. Yarım saat kadar, hayallere dalarak, bu vakitsiz baharın ortasında yürüdü. Jacques, silahını elinden alması gereken bir düşmandı. Rocher Sokağı ziyaretini gerçekleştirdiğini, o tarafta her şeyin yoluna girdiğini hayal etti, kendisine kala kala şu delikanlıyı konuşmaması yönünde ikna etmek kalmıştı; bu karışık bir işti, düşündükçe içinden çıkamıyor, aklından romantik senaryolar geçiyordu. Ama yorucu, korkutucu bir yanı yoktu bu işin, aksine oyalayıcı bir hoşluğu vardı. Aniden tezgâhların birinde bir saat ilişti gözüne: Biri on geçiyordu. Ziyaretine gecikmişti, gerçeklere, acımasız kaygılarına geri dönüyordu; aceleyle Rocher Sokağı'na yöneldi.

Mösyö Camy-Lamotte'un konağı bu sokakla Naples Sokağı'nın birleştiği köşedeydi; Séverine, bomboş, ıssız, panjurları kapalı duran, Grandmorin'ın konağının önünden geçmek zorunda kaldı. Başını kaldırıp şöyle bir baktıktan sonra, adımlarını sıklaştırdı. Buraya yaptığı son ziyaret geldi aklına; bina tüm haşmeti ve korkunçluğuyla dikilmişti yine önüne. Biraz ilerledikten sonra, öfkeli bir kalabalık tarafından takip edilen biri gibi içgüdüsel bir hareketle dönüp geriye baktı ve karşı kaldırımda kendisiyle aynı yönde ilerleyen sorgu yargıcı Mösyö Denizet'yi gördü. Donup kaldı. Eve göz attığını fark etmiş miydi acaba? Gayet sakin görünüyordu, Séverine onun, önüne geçmesine izin verdi ve büyük bir endişeyle arkasından yürümeye başladı. Mösyö Denizet'nin Naples Sokağı'nın köşesinde Mösyö Camy-Lamotte'un konağının zilini çaldığını görünce, yüreği bir kez daha ağzına geldi.

Dehşete kapılmıştı. Eve girmeye cesaret edemezdi artık. Geri döndü, Édimbourg Sokağı'ndan geçti, Europe Köprüsü'ne kadar indi. Ancak orada güvencede hissedebildi kendini. Ne yapacağını, nereye gideceğini bilemez bir halde, çılgın gibi, parmaklıklardan birine dayanıp kaldı; metal iskeletlerden aşağıya, geniş gar alanına ve sürekli hareket halindeki trenlere bakmaya koyuldu. Ürkek gözlerle trenleri izlerken, bir yandan da yargıcın ziyaretinin mutlaka bu meseleyle ilgili olduğunu ve iki adamın o sırada kendisinden söz ettiğini ve kaderini belirlediklerini düşünüyordu. Büyük bir umutsuzluğa kapıldı; Rocher Sokağı'na dönmektense, kendisini bir trenin altına atmayı tercih edeceğini düşünmeye başladı. Üstelik anahat sundurmasının altından bir tren çıkıyordu o anda; Séverine onun gelişini ve yüzüne kadar yükselen ılık beyaz buharlar bırakarak, altından geçişini izledi. Biliyordu ki bir sonuç elde edebilmek için yeterli gücü göstermezse budalaca ve beyhude bir yolculuğa çıkmış olacak, şu an hissettiği dehşet dönüşte de yakasını bırakmayacaktı. Cesaretini toplayabilmesi için beş dakika geçmesi

gerekti. Lokomotiflerin düdükleri arasında, Séverine bir banliyö trenini demiryolundan ayıran küçük bir lokomotifi gözleriyle izledi; bakışları sol tarafa doğru kayınca, marşandiz avlusunun üzerinde, Amsterdam Çıkmazı'ndaki evin en üst katında, Victoire Ana'nın penceresini fark etti; felaketlerine yol açan berbat sahne öncesi, kocasıyla birlikte o pencerenin pervazına dayandıkları geldi gözünün önüne. Keskin bir acıyla içinde bulunduğu durumun tehlikesini hatırladı ve birdenbire, bu işe bir son vermek için her şeyi göze almaya hazır hissetti kendini. Boru sesleri, uzadıkça uzayan tren homurtuları kulaklarını sağır ediyor, aydınlık Paris semalarında uçuşan kalın dumanlar ufku örtüyordu. Séverine yeniden Rocher Sokağı'nın yolunu tuttu; intihara kalkışmaya kararlı biri gibi yürüyor, vardığında kimseyi bulamama korkusuyla adımlarını sıklaştırıyordu.

Séverine kapının zilini çalınca, yeni bir dehşet duygusuyla buz kesti. Fakat bir uşak, adını öğrendikten sonra, onu bekleme odasına almış, oturtmuştu bile. Genç kadın, kısmen aralık bırakılmış kapılardan, iki kişi arasında geçen hararetli konuşmayı net bir şekilde işitebiliyordu. Tekrar derin, uzun bir sessizlik olmuştu. Artık sadece şakaklarının atışını duyuyordu, yargıcın görüşmesinin sürdüğünü, kendisini uzun süre bekleteceklerini düşünüyor ve bu bekleyişi dayanılmaz buluyordu. Sonra birdenbire beklemediği bir şey oldu: Uşak onu çağırdı ve odaya aldı. Yargıcın hâlâ orada olduğundan emindi, yakınlarda bir yerde, bir kapının arkasına gizlenmiş olduğunu hissediyordu.

Burası, koyu renkli mobilyalarla döşenmiş, kalın bir halısı ve ağır kapı perdeleri olan büyük bir çalışma odasıydı; öyle ciddi, öyle kapalıydı ki, dışarıdan hiç gürültü gelmiyordu. Bununla birlikte bir köşede bronz bir çiçekliğin içinde soluk renkli güller duruyordu. Bu da ciddiyetin arkasında gizli kalmış bir zarafetin, ince bir yaşam zevkinin olduğuna dair bir işaretti. Ev sahibi, üzerine çok iyi oturan redingo-

tuyla karşıladı onu; kırlaşmış favorilerinin bir nebze olsun genişlik duygusu kattığı ince yüzüyle, eski yakışıklılığını hâlâ koruyan zarafetiyle, resmî kıyafetine dahi işlemiş katılığına rağmen gülümser ifadesinin seçkinliğiyle, onun da tıpkı içinde bulunduğu oda gibi ciddi bir görüntüsü vardı. Odanın loşluğunda oldukça heybetli duruyordu.

Odaya girince, dört duvar arasında sıkışıp kalmış ılık hava Séverine'i bunalttı; tek görebildiği, yaklaşmasını izleyen Mösyö Camy-Lamotte oldu. Adam, ona yer göstermek için kımıldamadı bile, ağzını ilk açan olmaya hiç niyeti yoktu, Séverine'in ziyaret nedenini açıklamasını bekliyordu. Uzun bir sessizliğin ardından Séverine, şiddetli bir tepkinin etkisiyle, içinde bulunduğu tehlikeye rağmen, aniden iradesine hâkim, son derece sakin, son derece temkinli oluverdi.

"Mösyö," dedi, "iyiliğinize sığınmak cesaretini gösterdiğim için beni bağışlarsınız umarım. Yeri doldurulamaz kaybımı biliyorsunuz ve şimdi içinde bulunduğum terk edilmişlikle, bizi savunabileceğinizi, dostunuz olan ve benim de özlemle andığım velinimetimin himayesini bir şekilde sizin sürdürebileceğinizi düşünme cüretinde bulundum."

Bu sözler üzerine Mösyö Camy-Lamotte, ondan oturmasını istemek zorunda kaldı; zira söyledikleri abartılı hiçbir alçakgönüllülük ve keder ifadesi taşımaksızın, yaradılıştan gelen kadın riyakârlığıyla, kusursuz bir biçimde dile getirilmişti. Fakat konuşmuyordu, kendisi de oturmuş, onun sözlerine kaldığı yerden devam etmesini bekliyordu. Séverine, konuyu daha da açıkça ifade etmesi gerektiğini görerek, devam etti:

"Belki de unuttunuz mösyö, fakat sizi Doinville'de görme şerefine erişmiştim. Ah! Benim için ne mutlu günlerdi onlar! Bugünse kara günler geldi çattı ve sizden başka kimsem yok mösyö, kaybettiğimiz insan adına size yalvarıyorum. Siz ki onu severdiniz, onun başlattığı iyiliği tamamına erdirin, onun yerini alın ve yanımda olun."

Camy-Lamotte ona bakıyor, onu dikkatle dinliyordu; Séverine o kadar doğal, kederinde ve yakarışında o kadar içten görünüyordu ki, kuşkuları dağılmaya başlamıştı. Grandmorin'ın evrakı arasında bulduğu imzasız iki satırlık şu pusulanın, başkana bağlılığını bildiği bu kadından başkasına ait olamayacağını tahmin etmiş ve az evvel ziyaretinin kendisine bildirilmesi bile, bu düşüncesinin pekişmesine yetmişti. Yargıçla görüşmesine ara vermesi de sırf bu düşünceye kesinlik kazandırmak içindi. Ama onu bu kadar sakin, bu kadar uysal görüp de suçlu olduğuna inanmak mümkün müydü?

Şüphelerine bir son vermeliydi. Ciddi havasını koruyarak, "Açıkça anlatın madam... Sizi çok iyi hatırlıyorum, bir engel çıkmadıkça size yararlı olmak beni ziyadesiyle memnun eder," dedi.

Bunun üzerine Séverine, kocasının işten çıkarılmakla tehdit edildiğini açıkça anlattı. Yeteneğinden ve o zamana kadar gördüğü üst düzey himayeden ötürü diğerleri tarafından kıskanılıyordu. Şimdi savunmasız olduğunu gördükleri için onu alt etmeyi umuyor ve bu yolda çabalarını artırıyorlardı. Séverine konuşurken isim vermiyordu; tehlike kapıda olmasına rağmen ölçülü olmaya dikkat ediyordu. Paris'e gelme kararı verdiğine göre, hemen harekete geçmesi gerektiğine inanmıştı besbelli. Ertesi gün iş işten geçmiş olabilirdi: Bir an önce yardım edilmesini istiyordu. Séverine bütün bunları mantığa öyle uygun, öyle iyi gerekçelerle açıklıyordu ki, başka bir amaçla kalkıp gelmiş olması imkânsız görünüyordu.

Mösyö Camy-Lamotte, en ufacık dudak hareketlerini bile gözden kaçırmamaya çalışıyordu; birdenbire sordu:

"Peki ama şirket kocanıza niçin işten el çektirsin ki? Kendisine yöneltilen ciddi bir suçlama yok ortada."

Séverine de ondan gözünü ayırmıyor, yüzündeki her çizgiyi dikkatle izleyerek, mektubu bulup bulmadığını soruyordu kendine; Camy-Lamotte'un sorusundaki masumiyete rağmen, mektubun orada, odadaki bir dolapta olduğu inan-

cı pekişti içinde. Mektubu okumuştu, ona tuzak kuruyor, işten el çektirmenin gerçek nedenlerini söylemeye cesaret edip etmeyeceğini görmek istiyordu. Zaten ses tonundaki vurgu çok belirgindi ve Séverine, o donuk, yorgun gözlerinin ruhunun derinliklerine daldığını hissetmişti.

Cesaretle tehlikeye karşı yürüdü.

"Ah mösyö, çok korkunç ama şu uğursuz vasiyetname yüzünden velinimetimizi öldürdüğümüzden kuşkulandılar. Masumiyetimizi ispatlamakta zorluk çekmedik. Yine de, böyle iğrenç suçlamalar kolay unutulmaz, eminim şirket de bir skandalın parlak vermesinden çekiniyor."

Camy-Lamotte bu açıksözlülük, özellikle de vurgudaki içtenlik karşısında bir kez daha şaşırdı. Üstelik ilk görüşte vasat bulduğu yüz giderek daha da cazip görünüyordu gözüne; simsiyah saçlarının çevrelediği bu yüzdeki mavi gözler lütufkâr bir uysallık ifadesi taşıyordu. Kıskançlık dolu bir hayranlıkla dostu Grandmorin'ı düşündü Mösyö Camy-Lamotte. Kendisinden on yaş büyük olan şu kart zampara, öldüğü güne kadar böyle yaratıkları nasıl tutabilmişti elinde? Oysa kendisi, kalan son gücünü de kaybetmemek için, bu tip oyunlara çoktan veda etmek zorunda kalmıştı. Séverine gerçekten çok çekici, çok inceydi; Camy-Lamotte, böyle acı bir olayın sorumluluğunu taşıyan bir devlet memurunun soğuk ciddiyetiyle oturuyordu karşısında. Efkâr ve özlem dolu bir gülümseme geçti dudaklarından.

Ama Séverine, gücünü hisseden kadın cesaretiyle konuşmasına devam etme hatasında bulundu:

"Biz para için adam öldürecek insanlar değiliz. Ortada başka bir neden olması gerekirdi ki öyle bir neden yoktu."

Camy-Lamotte onun yüzüne baktı, dudağının kenarındaki titremeyi gördü. Katil oydu! O an anlamıştı bunu. Séverine de, adamın gülümsemesinin silinişinden, çenesinin sinirli kasılışından kendini ele verdiğini hemen anladı. Kanı çekilmiş gibi bitkin hissetti. Yine de, sandalyesinde dimdik

oturuyor, tutturduğu tonu koruyan kendi sesini işitiyor, söylenmesi gereken sözcükleri sıralıyordu. Konuşma devam etti, ama birbirlerine öğretebilecekleri hiçbir şey yoktu artık; bir şey ifade etmeyen önemsiz birkaç cümle dışında ikisi de bir şey söylemiyordu. Mektup, Camy-Lamotte'un elindeydi ve onu yazan Séverine'di. Tek kelime etmeden otursalar bile ikisi de biliyordu bunu.

"Madam," dedi sonunda Camy-Lamotte, "durumunuz gerçekten ilgiyi hak ediyorsa, şirketle aranızı bulmayı kabul ederim. Zaten bu akşam başka bir meseleyi görüşmek için işletme şefini bekliyorum... Yalnız, bazı bilgilere ihtiyacım olacak. Lütfen kocanızın adını, yaşını, hizmet durumunu, kısacası konumunuzla ilgili bilmem gereken ne varsa yazın."

Séverine'in önüne bir sehpa sürdü; onu fazla ürkütmemek için yüzüne bakmıyordu artık. Séverine ürperdi; Camy-Lamotte, mektupla karşılaştırmak için el yazısını görmek istiyordu. Bir an, yazmamaya kararlı olduğundan umutsuzca bir bahane aradı. Sonra düşündü: Neye yarardı ki? Zaten biliyordu. Birkaç satırlık el yazısını ele geçirmeleri her zaman mümkündü. Görünürde hiçbir rahatsızlık yaşamadan, son derece doğal bir edayla, istenileni yazdı; o sırada arkasında ayakta duran Camy-Lamotte ise, daha dik, pusuladakinden daha az titrek olan yazıyı tanıdığından emindi. Bu ufacık, narin kadının cesaretinden etkilenmişti; şimdi, görmüş geçirmişliğin verdiği bir aldırmazlıkla, güzelliği kanıksamış bir erkeğin gülümsemesi yerleşmişti yüzüne. Séverine, arkası dönük olduğu için göremiyordu bu gülümsemeyi. Aslında hiçbir şey doğru davranma zahmetine katlanmaya değmiyordu. Onun tek umursadığı, hizmet ettiği sistemin dekoruydu.

"Pekâlâ madam, yazdıklarınızı bırakabilirsiniz, gerekli bilgileri edinip elimden gelenin en iyisini yapacağım."

"Size çok minnettarım mösyö..." diye yanıtladı Séverine. "Öyleyse, kocamın işini kaybetmeyeceği konusunda sözünüze güvenebilir miyim?"

"Maalesef madam. Hiçbir şey için söz veremem... Olayı incelemem, üzerinde düşünmem lazım."

Gerçekten de kararsızdı, karıkocayla ilgili ne karar vereceğini bilmiyordu. Séverine'in ise, kaderinin onun elinde olduğunu hissetmeye başladığından beri tek düşünce vardı aklında: Onun insafına kalmıştı. Onu kurtarmaya ya da mahvetmeye muktedirdi bu adam. Kararı ne olacaktı?

"Ah mösyö," diye yalvardı, "çektiğimiz acıyı bir düşünün! Kesin bir şey söylemeden beni yollamayacaksınız, değil mi?"

"Yapabileceğim bir şey yok madam, beklemek zorundasınız."

Séverine'i kapıya yönlendirdi. Umutsuz, altüst olmuş bir haldeydi şimdi, haklarındaki kararını açıkça söylemesi için onu zorlama ihtiyacıyla neredeyse her şeyi haykırarak itiraf edecekti. Son bir umutla birkaç dakika daha yanında kalabilmek için çırpındı:

"Az daha unutuyordum, başımıza onca iş açan şu vasiyetnameyle ilgili sizden fikir isteyecektim... Mirası ret mi etmeliyiz sizce?"

"Yasa sizin lehinize," diye cevapladı temkinli bir biçimde Camy-Lamotte, "bu, değerlendirmeye ve koşullara bağlı." Séverine eşikteydi, son bir çaba daha gösterdi:

"Yalvarırım mösyö, beni böyle göndermeyin, bir umut besleyebilir miyim, söyleyin bana."

Teslimiyetinin ifadesi olarak, adamın elini yakalamıştı. Camy-Lamotte elini kurtardı. Ama Séverine'in güzel gözleri öyle ateşli bir yakarışla bakıyordu ki, etkilenmemesi imkânsızdı.

"Pekâlâ, saat beşte tekrar gelin. Belki o zaman size bir şey söyleyebilirim."

Séverine gelişine göre çok daha endişeliydi konaktan ayrılırken. Durum açıklık kazanmıştı ve kaderi, belki de aniden gerçekleşecek bir tutuklanma tehdidiyle belirsizdi. Saat beşe kadar nasıl dayanacaktı? O ana kadar unuttuğu Jacques gel-

di aklına. Eğer tutuklanacak olursa, mahvına yol açabileceklerden birisi de oydu. Saat daha iki buçuk olduğu halde, hızla Rocher Sokağı'nı kat ederek, Cardinet Sokağı'na yöneldi.

Yalnız kalan Mösyö Camy-Lamotte, masasının önünde duruyordu. Adalet Bakanlığı genel sekreteri sıfatıyla neredeyse her gün Tuileries'ye çağrılan, en az bakanın kendisi kadar sözü geçen, hatta daha gizli görevler üstlenen bir adam olduğu için, Grandmorin olayının yüksek makamları ne kadar huzursuz edip endişelendirdiğini biliyordu. Muhalefet gazeteleri tantanalı bir kampanya yürütmeye devam ediyordu; bazıları polisi, siyasetle fazlaca uğraşmaktan katilleri yakalamaya vakit ayıramamakla suçluyor; bazılarıysa, başkanın hayatını kurcalayarak, en bayağı sefahatin hüküm sürdüğü saraya mensup olduğunu ima ediyordu. Bu kampanya, seçimler yaklaştıkça giderek yıkıcı bir hal almıştı. Bu yüzden, nasıl olursa olsun, bu işi bir an önce bitirmesi isteniyordu genel sekreterden. Bakan bu nazik işi üstüne yıktığı için, Camy-Lamotte bu konuda tek sorumlu ve tek yetkili kişiydi. Karar vermeden önce titiz bir inceleme yapması şarttı, zira beceriksizlik gösterirse, okkanın altına gidecek kişinin kendisi olacağından hiç kuşkusu yoktu.

Mösyö Camy-Lamotte, düşüncelere dalmış bir halde yürüdü ve Mösyö Denizet'nin beklediği bitişik odanın kapısını açtı. Konuşulanları dinleyen sorgu yargıcı içeri girer girmez haykırdı:

"Size söylemiştim, bu insanlardan kuşkulanmakla hata edildi... Bu kadının, belli ki kocasının işini kurtarmaktan başka bir düşüncesi yok. Kuşkulu tek bir söz bile etmedi."

Genel sekreter hemen cevap vermedi. Dalgındı; gözlerini yargıcın, dikkatini çeken ince dudaklı kaba yüzüne dikmişti. Memur kadrosunu elinde tutan gizli şef sıfatıyla, adliye görevlilerini geçirdi aklından tek tek; bu insanların, yoksullukları içinde böyle onurlu, mesleki gevşekliklerine rağmen bu kadar zeki olabilmelerine şaşırıyordu. Ama kendisine

yarı açık gözlerle bakan bu adam, kendini ne kadar kurnaz zannederse zannetsin, gerçeği ortaya çıkardığını düşünüyor, bunda inat ediyordu.

"Anlaşılan," dedi Mösyö Camy-Lamotte, "siz şu Cabuche'ün suçlu olduğu konusunda ısrarlısınız!"

Mösyö Denizet bu soru karşısında hayretle irkildi.

"Elbette! Her şey onun aleyhine. Size kanıtları tek tek saydım, hepsi alışılmış bir davanın gerektirdiği tüm özellikleri taşıyor, tek bir eksik yok... Üstelik sizin de kulağımı bükmenizle, özel bölmede bir kadın, bir suç ortağı olup olmadığını iyice araştırdım. Cinayet sahnesini hayal meyal gören bir adamın, bir makinistin ifadesi bu düşünceyle uyuşuyor gibiydi; ama incelikle sorguya çektiğim bu adam ilk ifadesinde ısrar etmedi, hatta yolculuk battaniyesini tanıdı ve sözünü ettiği karaltının o olduğunu söyledi... Yani, suçlu kesinlikle Cabuche'tür, zira o suçlu değilse, suçlanacak başka hiç kimse yok."

Genel sekreter, elinde bulunan yazılı kanıtı göstermek için o ana kadar beklemişti ve artık suçlunun kim olduğunu bildiğinden, gerçeğin ortaya çıkması için o kadar da acele etmiyordu. Ortaya çıkan bu gerçek ipucu daha büyük sıkıntılar yaratacaksa, sorgu yargıcının peşinde olduğu yanlış ipuçlarını yok etmek neye yarardı ki? Önce her şeyi yeniden gözden geçirmesi gerekiyordu.

"Doğru yolda olduğunuza inanmayı çok isterim," dedi yorgun gülümsemesiyle. "Sizi çağırışım, sadece bazı önemli noktaları birlikte gözden geçirmek içindi. Bu, istisnai bir olay, sizin de bildiğiniz üzere tamamen siyasi bir mesele haline geldi bile. Bu yüzden belki de siyaset adamları gibi hareket etmek durumundayız. Açıkyüreklilikle söyleyin lütfen, sorgulamalarınızdan edindiğiniz kanıya göre, Cabuche'ün sevgilisi olan şu kız gerçekten tacize uğramış olabilir mi?"

Yargıç, kurnaz adam edasını takınmıştı yine, gözleri gözkapaklarının ardında neredeyse görünmez olmuştu.

"Öyle olduğunu düşünüyorum. Başkanın kıza kötülük ettiği muhakkak, dava sırasında ortaya çıkmaması imkânsız bunun... Üstelik savunmayı muhalefet cephesinden bir avukat üstlenirse, başkanın adını lekeleyecek hikâyeler çıkabilir ortaya, zira bizim oralarda onlardan bol bir şey yok."

Mösyö Denizet, her şeyi bilen ve her şeye hâkim gücüyle caka satmadığı ve mesleğinin alışkanlıklarına boyun eğmediği zamanlarda hiç de o kadar aptal biri değildi belli ki. Adalet Bakanlığı'na değil de genel sekreterin özel konutuna çağrılmasının ardındaki nedeni anlamıştı.

"Kısacası," dedi berikinin sesini çıkarmadığını görünce, "oldukça pis bir işle uğraşacağız."

Mösyö Camy-Lamotte başını sallamakla yetindi. Öteki davanın, yani Roubaudların davasının sonuçlarını hesaplamakla meşguldü. Roubaud ağır ceza mahkemesine çıktığı takdirde, her şeyi, karısının da genç kızlığında tacize uğradığını, bu tacizin izleyen yıllarda da devam ettiğini ve kendisini cinayet işlemeye sürükleyen kıskançlık öfkesini muhakkak ki anlatırdı; üstelik söz konusu olan bir hizmetçi kız ve bir sabıkalı değildi, güzel bir kadınla evli bu memur, burjuvazi ve demiryolları dünyasını ahlâki anlamda tartışma konusu haline getirecekti. Sonra, işin içinde başkan gibi bir adam varsa, işlerin nasıl sonlanacağı belli olur muydu? Belki de öngörülmeyen rezaletler dökülecekti ortaya. Hayır, Roubaudların, yani gerçek suçluların ortaya çıkması kesinlikle daha kirli sonuçlar doğuracaktı. Kararını vermişti, her şeye rağmen devre dışı bırakılmaları gerekiyordu. Bir suçlu bulmak gerektiğine göre, masum Cabuche'ün üzerinde durmak daha doğru olacaktı.

"Sizinle aynı fikirdeyim," dedi nihayet Mösyö Denizet'ye. "Gerçekten de taş ocağı işçisi aleyhine kesinlikle güçlü deliller var, diğer yandan öç almayı hak ettiğini düşünmüş olmalı... Lanet bir işe bulaştık, sonuçlarının da üzücü olacağı muhakkak! Biliyorum, adalet sonuçlara kayıtsız kalmalı ve kendini çıkarların üzerinde tutarak..."

Elini şöyle bir savurdu ve cümlesini yarıda bıraktı, o sırada yargıç susuyor ve tasalı bir tavırla, birazdan kendisine verileceğini hissettiği emirleri bekliyordu. Kendi gerçeğini, kendi zekâsının ürünü olan bu keşfi kabul ettikleri takdirde, adalet kavramını siyasi gerekliliklere feda etmeye hazırdı. Ama sekreter uzlaşmalar konusunda her zaman usta olmasına rağmen, biraz aceleci davrandı; itaat edilen bir amir olmanın alışkanlığı ile hızlıca girdi konuya:

"Kısacası, davanın düşmesi isteniyor... Gerekli düzenlemeleri, mesele kapanacak şekilde yapabilirsiniz."

"Özür dilerim mösyö," dedi Mösyö Denizet, "artık mesele benim elimde değil, mesleki vicdanımın elinde."

Mösyö Camy-Lamotte gülümseyerek, dünyayla alay eden açıkgözlü ve kibar tavrını takındı ve eski ciddiyetine dönüverdi.

"Kuşkusuz," dedi. "Ben de zaten vicdanınıza hitap ediyorum. Onun sizi yönlendireceği kararı almakta özgürsünüz, sağduyu ve kamu ahlâkını esas kabul ederek, lehte ve aleyhteki tüm noktaları adilce tartacağınızdan kuşkum yok... Benden iyi bilirsiniz ki, beterinden kaçınmak için ara sıra kötü bir şeyi görmezden gelmek kahramanca olabilir. Neyse, sizin iyi vatandaşlığınıza, onurlu kişiliğinize güveniyoruz. Bağımsızlığınızı engellemeyi kimse düşünemez bile, bu yüzden tekrar ediyorum, bu meselede mutlak yetkilisiniz, zaten yasanın da gerektirdiğidir bu. Yargıç, bu sınırsız yetkiyi, özellikle de onu kötüye kullanmak üzere olduğu zamanlar kıskançlıkla sahiplendiği için, bu cümlelerin her birine memnuniyet ifade edecek şekilde başını sallayarak karşılık verdi.

"Zaten," diye devam etti diğeri, alaya dönüşen abartılı iltifatlarını sürdürerek, "kime güvenebileceğimizi biliyoruz... Çabalarınızı uzun süredir izliyoruz ve size şunu söyleyebilirim ki, kadroda açık bir yer olsaydı, sizi şimdiden Paris'e çağırırdık."

Mösyö Denizet'nin içi hop etti. Bu da nesiydi böyle? Kendisinden beklenen hizmeti yerine getirse bile, onun en büyük tutkusunu, Paris'te bir mevki sahibi olma düşünü gerçekleştirmeyecekler miydi yani? Aklından geçenleri anlayan Mösyö Camy-Lamotte ekledi:

"Yeriniz hazır, sadece biraz daha beklemeniz gerekecek o kadar... Yeterince boşboğazlık ettim, yine de Ağustos'un 15'inde, layık görüldüğünüz nişanın takdim edileceğini memnuniyetle söyleyebilirim size."

Yargıç bir an düşündü. Terfi etmeyi tercih ederdi, zira işin ucunda, ayda yaklaşık yüz altmış altı franklık bir maaş artışı vardı ve içinde bulunduğu örtülü sefalet ortamında bu, daha iyi bir yaşam ve yenilenecek bir gardırop demekti; üstelik hizmetçisi Mélanie daha iyi beslenecek, hırçınlığı da böylece azalacaktı. Yine de bu nişana layık olabilmek önemli bir şeydi. Hem sonra, en azından terfi için aldığı biz söz vardı. Onurlu ve orta halli adliye memurluğu geleneğinden geldiği için kendini satmaya yanaşmayan bu adam, basit bir umut, belirsiz de olsa yönetimin kendini kayırma vaadi karşısında hemen yumuşayıveriyordu. Adliye memurluğunun başka mesleklerden farkı yoktu; Denizet, aç bırakılmış, lütuf dileyen olarak, iktidarın emirleri karşısında hep boyun eğmeye hazır, terfi prangasını sürüyüp duruyordu.

"Onur duydum," diye mırıldandı, "sayın bakana teşekkürlerimi iletin lütfen."

Daha fazla konuşmanın ikisini de sıkıntıya sokacağını hissederek ayağa kalktı. Gözlerinin feri kaçmış, yüzü solmuştu.

"Öyleyse," dedi son söz olarak, "endişelerinizi de hesaba katarak soruşturmamı tamamlayacağım. Eğer Cabuche aleyhine kesin kanıtlar bulunamazsa, boş yere dava açıp bir skandala yol açmayı göze almamamız daha iyi... Kendisini serbest bırakır, gözetim altında tutmaya devam ederiz."

Onu geçirmek için kapının eşiğinde bekleyen genel sekreter son söz olarak nazikçe ekledi:

"Mösyö Denizet, sizin olağanüstü sezgi gücünüze ve soylu dürüstlüğünüze güvenimiz tam."

Mösyö Camy-Lamotte yeniden yalnız kalınca, artık gereksiz de olsa, Séverine'in bir kâğıda yazdıklarıyla Başkan Grandmorin'ın evrakı arasında bulduğu imzasız pusulayı karşılaştırma isteğine engel olamadı. Yazı bire bir aynıydı. Mektubu katladı, özenle yerine yerleştirdi; sorgu yargıcına bununla ilgili tek söz etmese de böyle bir silahın saklamaya değer olduğuna inanıyordu. Ayak direrken bile o kadar narin ve bir o kadar da güçlü görünen bu ufak tefek kadının yüzü geldi gözünün önüne, hayranlık ve alay karışımı bir tavırla omuz silkti. Ah bu kadınlar yok muydu? İstediklerini elde etme konusunda üzerlerine yoktu.

Séverine, saat üçe yirmi kala Cardinet Sokağı'nda buldu kendini; Jacques'a verdiği randevuya kadar zamanı vardı. Jacques bu sokaktaki yüksek bir binanın en üst katında, küçük bir odada oturuyor, evine bir tek akşamları, yatmak için gidiyordu; üstelik haftada iki kez evinde yatmıyor, akşam ekspresiyle sabah ekspresi arasında geceyi Havre'da geçiriyordu. Ama o gün, sırılsıklam ve yorgunluktan tükenmiş bir halde evine dönüp yatağına atmıştı kendini. Öyle bitkindi ki, bitişikteki kocasından dayak yiyen kadının haykırışları uyandırmasaydı, Séverine daha saatlerce bekleyebilirdi. Çatı katındaki penceresinden baktığında, kaldırımda bekleyen Séverine'i gördü, keyifsizce tıraş olup giyindi.

"Nihayet geldiniz," diye bağırdı kapıdan çıktığını gören Séverine. "Yanlış anlamış olmaktan korktum... Saussure Sokağı'nın köşesinde demiştiniz ama..."

Jacques'ın cevabını beklemeden, gözlerini eve doğru çevirdi, "Demek burada oturuyorsunuz, öyle mi?" diye ekledi.

Jacques söylememişti fakat onunla evinin önünde buluşmasının sebebi, gidecekleri deponun neredeyse evin tam karşısında olmasıydı. Yine de Séverine'in sorusu onu huzursuz etti, arkadaş canlısı görünebilmek için odasını görmek iste-

yecek kadar ileri gidebileceğini düşünmüştü. Oda o kadar sade döşenmiş ve o kadar karışıktı ki, bundan utanıyordu.

"Yoo oturuyorum sayılmaz, tünüyorum sadece," diye cevap verdi. "Acele edelim, şef çıkmış bile olabilir."

Gerçekten de, garda, deponun arkasında yer alan küçük kulübeye vardıklarında şefi bulamadılar; garda bir uçtan bir uca boşuna dolaştılar: Uğradıkları her yerde, şefi bulacaklarından emin olmak istiyorlarsa, saat dört buçuk civarında gelmeleri gerektiği, şefin tamirat atölyelerinde olacağı söylendi.

"İyi, o zaman geliriz," dedi Séverine.

Sonra tekrar dışarı çıkıp Jacques'la baş başa kalınca "Eğer işiniz yoksa, sizinle beklememin bir sakıncası olmaz değil mi?" diye sordu.

Jacques'ın reddetmesi zordu, hem zaten içten içe endişelense de, genç kadın gitgide artan öylesine güçlü bir büyü etkisi yaratıyordu ki üzerinde, surat asmaya kararlı olduğu halde, tatlı bakışları karşısında bu kararında direnmesi imkânsız hale geliyordu. Yumuşak ve korku dolu uzun yüzüyle bu genç kadın, insanın incitmeye kıyamayacağı sadık bir köpek gibi sevgi dolu olmalıydı.

"Elbette, sizi bırakacak değilim," diye cevap verdi,daha kibar bir tonda, "yalnız, bir saatten fazla vaktimiz var... Bir kahveye girmek ister miydiniz?"

Séverine, nihayet içten bir cevap aldığından, memnuniyetle gülümsüyordu.

"Yo, hayır, hayır!" diye itiraz etti. "Kapanıp kalmak istemiyorum. Sizin kolunuza girip istediğiniz yere gitmek için sokakları arşınlamayı tercih ederim."

Kendiliğinden, kibarca Jacques'ın koluna girdi. Yolculuğun kirinden pasından arınmış olan Jacques, hali vakti yerinde memur kılığı ve burjuva havasıyla Séverine'in gözüne seçkin biri gibi görünüyordu. Özgürlüğünden gurur duyduğu, açık havaya, her gün göğüs gerilen tehlikelere alışkın olduğu belliydi. Yakışıklı olduğunu bu zamana kadar hiç fark

etmemişti; yuvarlak ve düzgün bir yüzü, beyaz teni üzerinde kapkara bıyıkları vardı; yalnız, yüzüne bakmaktan kaçınan, altın sarısı benekli gözleri şüphelendiriyordu onu. Jacques'ın kendisiyle göz göze gelmekten çekinmesi, yakınlık kurmaktan imtina edişi, canının çektiği gibi davranmayı arzulamasından, hatta onu ele vermek istemesinden kaynaklanıyor olabilir miydi? İçinde bulunduğu belirsizlikte, Rocher Sokağı'ndaki çalışma odasında kaderinin çizildiğini düşündü ürpererek, o andan itibaren tek bir şeyi amaç edindi; koluna girdiği erkeği kendine, tamamen kendine ait hissetmek. Başını kaldırdığında kendisine derin derin baktığını görebilmek. İşte o zaman Jacques ona ait olacaktı. Onu sevmiyordu, bunu düşünmüyordu bile. Tek düşündüğü, artık korkmamak için onu kendine bağlamaktı.

Birkaç dakika boyunca, mahalleden gelip geçenlerin oluşturduğu sürekli insan seli arasında, hiç konuşmadan yürüdüler. Zaman zaman kaldırımdan inmek zorunda kalıyor, arabaların arasında ilerliyorlardı. Sonunda yılın o mevsiminde neredeyse ıssız olan Batignolles Parkı'nda buldular kendilerini. Gökyüzü, sabahki sağanak yağmurla yıkanmış, tatlı bir mavilikteydi, mart ayının ılık güneşi altında leylaklar tomurcuklanıyordu.

"Girelim mi?" diye sordu Séverine. "Bu insan kalabalığı beni serseme çeviriyor."

Farkında olmasa da Séverine'i daha çok kendisine ait kılma ihtiyacı hisseden Jacques zaten kalabalıktan uzaklaşarak parka doğru yönelmişti.

"Ha burası, ha başka yer," dedi. "Girelim."

Çimenlikler boyunca, yapraksız ağaçların arasında ağır ağır yürümeye devam ettiler. Birkaç kadın kundaktaki çocuklarını gezdiriyor, başkaları ise yolu kısaltmak amacıyla hızlı adımlarla bahçeden geçiyorlardı. Jacques ve Séverine dereyi aştı, kayalıkların arasından geçen yolu tırmandı; sonra amaçsızca geri döndüklerinde, her mevsim yeşil ka-

lan yaprakları güneşte parlayan çam kümelerinin arasından geçti. Orada, o ıssız köşede, gözlerden gizlenmiş bir bank görünce, tek kelime etmeden sessiz bir anlaşmaya varmış gibi oturdular.

"Yine de hava güzel bugün," dedi Séverine kısa bir sessizliğin ardından.

"Evet," diye cevap verdi Jacques, "yeniden güneş açtı."

Fakat ikisinin de aklı başka yerdeydi. Kadınlardan kaçan Jacques, kendisini bu kadınla yan yana getiren olaylar zincirini düşünüyordu. Yanı başındaydı işte, ona dokunuyor, varlığını işgal edeceği kaygısı yaratıyor ve Jacques bu durum karşısında şaşırıp kalıyordu. Rouen'daki son sorgulamadan beri Croix-de-Maufras cinayetinde bu kadının suç ortağı olduğundan emindi. Nasıl yapmıştı bunu? Hangi tutku ya da hangi çıkar yüzünden? Kendisine bu soruları sormuş, ama net bir cevap bulamamıştı. Yine de sonunda kendince bir hikâye kurgulamıştı: Çıkarını düşünen saldırgan kocası mirası bir an önce ele geçirmek istemişti belli ki; belki vasiyetnamenin kendi aleyhlerine olacak şekilde değiştirilmesinden korkmuş, belki de birlikte işledikleri bir cinayetle karısını kendine bağlamayı hesaplamıştı. Hikâyenin karanlıkta kalan tarafına çekilen, bu karanlık tarafı aydınlatmaya çalışmayan Jacques, epey inanmıştı buna. Görevinin, bildiği her şeyi adalete söylemek olduğu düşüncesi zihnini kurcalayıp durmuştu bir yandan da. Hatta bu bankın üzerinde, kalçasının ılıklığını kendisininkinde hissedecek yakınlıkta onunla yan yana oturduğundan beri aklını kurcalayan esas bu olmuştu.

"Mart ayında," diye söze devam etti, "yaz mevsimindeki gibi dışarıda oturabilmek şaşırtıcı."

"Ya," dedi Séverine, "güneş yükselir yükselmez ısınıyor insan."

Öte yandan Séverine de, suçlu olduklarını tahmin edemediyse, bu delikanlının gerçekten budala olması gerektiğini düşünüyordu. Fazla samimi davranmışlardı, şu anda

bile fazlasıyla yakın oturmuştu ona. Boş sözlerle bozulan sessizlikte Jacques'ın aklından geçenleri okumaya çalışıyordu. Göz göze geldiklerinde, Séverine bu gözlerde, Jacques'ın bir karaltı gibi tüm ağırlığıyla kurbanın bacaklarına çökenin kendisi olup olmadığını kendi kendine sorduğunu gördü. Onu geri dönülmez bir biçimde kendine bağlamak için ne yapmalı, ona ne söylemeliydi?

"Bu sabah," diye ekledi, "Havre'da hava çok soğuktu."

"Yakalandığımız sağanak da cabası," dedi Jacques.

Tam o sırada, Séverine'in aklına bir fikir geldi. Bu fikrin üzerinde ne kafa yordu, ne tartıştı. Aklının ve kalbinin derinliklerinden gelen içgüdüsel bir dürtüydü sanki. Eğer durup üzerine düşünseydi, hiçbir şey söylemezdi. Ama bunun iyi bir fikir olduğunu ve dile getirerek onu elde edeceğini hissediyordu.

Yavaşça elini tutup yüzüne baktı. Yeşil ağaç kümeleri onları, yan yollardan gelip geçenlerden saklıyordu, güneşli parkın ıssızlığında uzaktan gelen araba gürültülerinin boğuk sesi duyulmaktaydı yalnızca; ağaçlıklı yolun dönemecinde bir çocuk sessizce oynuyor, bir kürekle küçük bir kovaya kum dolduruyordu. Séverine, lafı dolandırmadan, birden gelen duygu yoğunluğu ile usulca sordu:

"Benim suçlu olduğuma inanıyor musunuz?"

Jacques hafifçe titredi, gözlerini onun gözlerine dikti.

"Evet," diye cevap verdi Jacques, sesi onunkiyle aynı derecede yoğundu.

Bunun üzerine Séverine, avcunda tuttuğu Jacques'ın elini daha da kuvvetle sıktı; söze hemen devam etmedi, heyecanla birbirlerine çekildiklerini hissediyordu.

"Yanılıyorsunuz, suçlu değilim."

Bunu söylemesi Jacques'ı ikna etmek için değil, yalnızca başkalarının gözünde suçsuz görünmesi gerektiğini ona hatırlatmak içindi. Gerçek öyle olmasa da, hayır diyen ve dediğinin doğru olmasını arzulayan bir kadının itirafıydı bu.

"Suçlu değilim... Suçlu olduğuma inanarak beni daha fazla üzmeyin."

Jacques'ın derin bakışlarını gözlerinden ayırmadığını görünce mutlu oldu. Kendini teslim etmekti bu hiç kuşkusuz ve ileride Jacques onu isterse, reddedemezdi. Fakat aralarında kopmayacak bir bağ oluşmuştu: Jacques'ın konuşmayacağını biliyordu artık, o nasıl Jacques'a aitse, Jacques da ona aitti bundan böyle. İtiraf onları birleştirmişti.

"Artık beni üzmeyeceksiniz, bana inanıyorsunuz değil mi?"

"Evet, size inanıyorum," diye cevap verdi Jacques gülümseyerek.

Onu bu korkunç olayla ilgili konuşmaya neden zorlayacaktı ki? İleride ihtiyaç hissederse, her şeyi anlatırdı nasılsa. Séverine'in hiçbir şey söylemeden içini dökerek onu rahatlatmış olması sonsuz bir sevgi belirtisiymişçesine, duygulandırmıştı onu. Tatlı, menekşe rengi gözleriyle ne kadar güvenilir, ne kadar narindi! Jacques'ın gözünde, kendini erkeğine teslim etmiş, mutlu olmak için daima ona boyun eğmeye hazır bir kadının bütün vasıflarını üzerinde toplamıştı. Ve onu özellikle mutlu eden de, elleri ve bakışları birleşmişken, o her zamanki huzursuzluğu, bir kadının yanında, ona sahip olmayı düşlediğinde bedenini saran şu korkunç ürpertiyi hissetmiyor oluşuydu. Diğer kadınların tenine dayanılmaz bir boğazlama ihtiyacı, bu tene dişlerini geçirme arzusu duymadan dokunamamıştı hiç. Acaba bu kadını sevebilecek ve onu öldürmemeyi başarabilecek miydi?

"Biliyorsunuz ki sizin dostunuzum ve benden korkmanıza hiç gerek yok," diye fısıldadı kulağına, "işinize karışmak istemiyorum, nasıl isterseniz öyle olacak... Beni anlıyor musunuz? Beni dilediğiniz gibi kullanın."

Séverine'in yüzüne öyle yaklaşmıştı ki, sıcak nefesini dudaklarında hissediyordu. Daha bu sabah, bu yaşadıklarının düşünü dahi kursa, bir kriz geçirme ihtimalinin vahşi korkusuyla titrerdi. Geriye nekahet dönemlerinde yaşanana ben-

zeyen huzurlu bir gevşemeyle hafif bir titremenin kalmasının sebebi neydi? Séverine'in, birini öldürmüş olduğunu artık kesinlikle biliyordu, bu düşünce genç kadını farklı kılıyor, gözünde büyümesine yol açıyordu. Belki de sadece yardım etmemiş, bıçağı bizzat saplamıştı. Hiçbir kanıt olmasa da, buna inandı. O andan itibaren, yanında onda uyandırdığı korku dolu arzunun bilinçsizliğiyle oturan Séverine, gözünde saf mantığın ötesinde, kutsal bir yerdeydi artık.

Şimdi, aralarında aşkın yeni yeni filizlendiği rasgele bir çift gibi neşeyle konuşuyorlardı.

"Öbür elinizi de verin, ısıtayım."

"Yo, burada olmaz. Biri bizi görebilir."

"Kim görecek? Burada yalnızız... Hem zaten bunda bir kötülük yok ki. Böyle çocuk yapılmayacağı da malum."

"Umarım," dedi Séverine, kurtulmuş olmanın verdiği sevinçle, içtenlikle gülüyordu. Bu delikanlıyı sevmiyordu; bundan emindi. Kendini ona sunmasına rağmen, daha şimdiden bu vaadi yerine getirmemenin bir yolunu arıyordu. Nazik bir hali vardı Jacques'ın, onun başını ağrıtmayacaktı; her şey yolunda gidiyordu.

"Anlaştık o halde, arkadaşız artık. Başkalarının, hatta kocamın bile bununla bir ilgisi yok... Şimdi elimi bırakın ve bana öyle bakmayı kesin lütfen, gözleriniz yorulacak."

Ama Jacques, onun narin parmaklarını ellerinde tutmaya devam ediyordu. Çok alçak bir sesle, "Sizi sevdiğimi biliyorsunuz," diye kekeledi.

Séverine, hafif bir silkeleyişle çabucak elini kurtarmıştı, Jacques'ın hâlâ oturduğu bankın önünde ayağa fırladı.

"İşte buna çılgınlık denir! Lütfen kendinize gelin, birileri yaklaşıyor."

Gerçekten de, bir bakıcı, kollarında uyuyan bir bebekle onlardan tarafa doğru geliyordu. Onun arkasından, son derece telaşlı bir genç geçti. Güneş alçalıyor, morumsu bir sis arasında ufukta kayboluyordu; güneş ışınları çimenliklerden

çekiliyor, ölgün altı renkli zerrecikler halinde yeşil çamların tepesine düşüyordu. Arabaların bitip tükenmeyen gürültüsü aniden kesildi. Yakınlardaki bir saat beşi vurdu.

"Aman Tanrım!" diye bağırdı Séverine, "Saat beş ve benim Rocher Sokağı'nda randevum var."

Neşesi giderek sönüyordu, henüz paçayı kurtarmamış olduğunu hatırlayarak, orada kendisini bekleyen bilinmezliğin kaygısını duymaya başladı yeniden. Sapsarı kesildi, dudakları titremeye başladı.

"Ya görmek istediğiniz depo şefi ne olacak?" dedi banktan kalkarak, girmesi için kolunu uzatan Jacques.

"Ne yapalım, bir dahaki sefere görürüm... Dinleyin Jacques, benimle gelmenize gerek yok, kendi başıma gidebilirim. Tekrar çok teşekkür ederim, hem de tüm kalbimle."

Jacques'ın ellerini sıktı aceleyle.

"Trende görüşmek üzere," dedi.

"Trende görüşürüz."

Séverine telaşla uzaklaşmıştı bile, parkın ağaçları arasında gözden kayboldu; Jacques da ağır adımlarla Cardinet Sokağı'na yöneldi.

Mösyö Camy-Lamotte, Batı Demiryolları Şirketi'nin işletme şefiyle kendi mekânında uzun bir görüşme yapmıştı. Başka bir iş bahanesiyle çağrılan şef, Grandmorin davasının şirketi ne denli rahatsız ettiğini nihayet itiraf etmişti. Birinci mevki vagonlarda yolcu güvenliğinin yetersiz olduğunu ileri süren gazete haberleri çıkıyordu. Hem sonra, bütün personeli etkilemiş, birçok memur kuşkulu duruma düşmüştü, üstelik kuşkuların üzerinde toplandığı şu Roubaud her an tutuklanabilirdi. Bunlar yetmezmiş gibi, idare meclisi üyelerinden biri olan başkan hakkında alıp yürüyen ahlâksızlık dedikoduları, tüm meclisi zan altında bırakmıştı. Böylece, hiçbir ehemmiyeti olmayan bir şef yardımcısının cinayetle suçlanması sonucunda, kuşkulu, bayağı ve kirli bir hikâye karmaşık yönetim çarklarına nüfuz etmiş, bir demiryolu işletmesi-

nin tüm organizasyonunu sarsmış, en üst yönetim kademelerine varıncaya dek her şeyi altüst etmişti. Hatta bu sarsıntı daha da üst mevkileri etkilemiş, bakanlığa kadar ulaşmıştı, o günün siyasal huzursuzluğu içinde devleti tehdit ediyordu artık. Bu kritik anda, en ufak bir kargaşa, tüm sosyal yapının çözülmesini hızlandırırdı. Bunların hepsinin farkında olan Mösyö Camy-Lamotte, bu sabah şirketin Roubaud'ya işten el çektirme kararını duyduğunda şiddetle itiraz etti. Hayır! Buna kesinlikle karşıydı. Beceriksizce bir iş olurdu bu; basın, şef yardımcısını politik bir günah keçisi yapmaya çalıştıklarını anlarsa, çıkacak yaygara daha da büyürdü. En alt kademeden başlayarak tüm sistem çöker, şunun bunun hakkında kimbilir ne kepazelikler ortaya dökülürdü. Skandal gereğinden fazla uzamıştı, en kısa zamanda ortalığı yatıştırmak gerekiyordu, ikna olan işletme şefi, Roubaud'yu işten çıkarmamaya, hatta Havre'dan bile göndermemeye söz vermişti. Şirket çalışanlarının namuslu insanlar olduğunu görmeliydiler. Her şey son bulmuştu, mesele kapanmıştı artık.

Séverine nefes nefese, kalbi hızla çarparak Rocher Sokağı'ndaki ciddi çalışma odasına girip kendini Mösyö Camy-Lamotte'un karşısında bulduğunda, sakin görünmek için harcadığı olağanüstü çaba genel sekreterin dikkatini çekmişti; Mösyö Camy-Lamotte bir süre sessizce onu seyretti. Menekşe gözlü bu narin suçluyu çekici bulduğuna şüphe yoktu.

"Pekâlâ madam..."

Birkaç saniye daha endişeli halinin tadını çıkarabilmek için sustu. Ama genç kadın öyle içten, öyle yalvar yakar, öyle bir öğrenme ihtiyacıyla bakıyordu ki acıma duygusu üstün geldi.

"Pekâlâ madam, işletme şefiyle görüştüm, kocanız işten çıkarılmayacak. Meselenin icabına bakıldı."

Bunu duyan Séverine, benliğini saran yoğun sevinç dalgası altında gücünün tükendiğini hissetti. Gözleri yaşlarla dolmuştu, hiçbir şey söylemiyor, gülümsüyordu.

Camy-Lamotte, söylediklerini anladığından emin olmak için, kelimelerin üstüne basa basa cümleyi bir kez daha tekrarladı:

"Meselenin icabına bakıldı... Huzur içinde Havre'a dönebilirsiniz."

Séverine anlamıştı: Genel sekreter, tutuklanmayacaklarını, affedildiklerini söylemek istiyordu. Kocası işini korumakla kalmıyor, korkunç olay da unutuluyor, üzeri örtülüyordu. İçgüdüsel bir hareketle, şükran duyan ve yaltaklanan sevimli bir evcil hayvan gibi adamın ellerine doğru eğildi, onları öptü, yanaklarına bastırdı. Camy-Lamotte, bu minnettarlığın tatlı cazibesinden öyle etkilenmişti ki, bu kez ellerini çekmedi.

"Yalnız," dedi tekrar ciddileşmeye çalışarak, "bunu unutmayın ve gelecekte davranışlarınıza dikkat edin."

"Ah mösyö, elbette!"

Fakat Mösyö Camy-Lamotte, karıkocanın kendi insafına kaldığını hatırlatmak için mektubu ima ederek şöyle dedi:

"Unutmayın ki dosya burada, en ufak bir hatada her şey yeni baştan ele alınabilir... Özellikle kocanıza siyasetle uğraşmamasını tavsiye edin. Bu konuda acımamız yoktur. Daha önce adını lekelediğinden haberim var, kaymakamla üzücü bir tartışma geçmiş aralarında, duyduğuma göre cumhuriyetçi olarak tanınıyor, ne feci... Öyle değil mi? Ya aklını başına toplar ya da kendini kapının önünde bulur, bu kadar basit."

Séverine doğrulmuş, kendisini boğan sevinci rahatça dışarı vurmak için oradan çıkmakta acele ediyordu şimdi.

"Size itaat edeceğiz mösyö, nasıl isterseniz öyle hareket edeceğiz... Ne zaman, nerede olursa olsun emrinizdeyim."

Camy-Lamotte, konu insan olunca hiçbir sözün önemi olmadığını yılların tecrübesiyle bilen bir adamın alaycı küçümsemesi ve bezgin haliyle gülümsedi.

"İyi niyetinizi kötüye kullanacak değilim madam, öyle huylarım yoktur benim."

Çalışma odasının kapısını kendisi açtı. Séverine sahanlıkta iki kez dönüp şükran dolu, ışık saçan yüzüyle ona baktı.

Séverine Rocher Sokağı'nda heyecandan uçarcasına yürüdü. Hiçbir neden yokken sokakta yukarı tırmandığını fark etti; tekrar aşağı indi, ezilme pahasına, nedensizce karşıdan karşıya geçti. Hareket etme, haykırma ihtiyacı duyuyordu. Onları neden affettiklerini anlıyordu, kendi kendine konuştuğunu fark etti:

"Elbette! Korkuyorlar, bu işi kurcalamaları fazla riskli olur, kendime işkence çektirmekle ne aptallık ettim. Bu besbelli... Ama ne şans! Kurtuldum, bu sefer tamamen kurtuldum! Ne olursa olsun, kocamın gözünü korkutacağım, ağzını açamayacak artık. Kurtuldum, kurtuldum, şükürler olsun!"

Saint-Lazare Sokağı'na girerken, bir kuyumcu dükkânının saatinin altıya yirmi kalayı gösterdiğini gördü.

"Trenin kalkmasına daha var, kendimi iyi bir akşam yemeğiyle ödüllendirebilirim."

Garın karşısındaki en lüks lokantayı seçti; vitrinin sırsız aynasına bitişik, bembeyaz küçük bir masaya tek başına yerleşti; sokaktaki hareket eğlendirmişti onu; istiridye, dilbalığı filetosu, kızarmış piliç kanadından oluşan kalburüstü bir yemek ısmarladı. Kötü öğlen yemeğinin acısını çıkarmıştı böylece. Her şeyi sildi süpürdü, bulgurdan yapılan ekmeği çok lezzetli buldu, üstüne puf börekleri getirtti. Kahvesini de içtikten sonra aceleyle fırladı, ekspresе yetişmek için en fazla birkaç dakikası kalmıştı.

Jacques ondan ayrıldıktan sonra eve uğrayarak tekrar iş elbiselerini giymiş ve hiç vakit kaybetmeden depoya gitmişti; genellikle lokomotifinin hareket saatinden ancak yarım saat önce varırdı oraya. Pecqueux'yü her üç seferin ikisinde mutlaka sarhoş bulmasına rağmen, gerekli hazırlıkları yapmayı sonunda ateşçiye bırakmıştı. Ama o gün, içinde bulunduğu tatlı heyecanla, nedensiz bir kuruntuya kapılmıştı, her par-

çanın iyi işlediğinden bizzat emin olmak istiyordu. Sabah Havre'dan gelirken, lokomotifin yeteri kadar verimli çalışmasına karşın fazla güç harcadığını sezmişti.

Kirli yüksek pencerelerin aydınlattığı, isten siyaha kesmiş geniş, kapalı sundurmada, Jacques'ın lokomotifi girişin yakınlarında, hareketsiz duran diğer lokomotiflerin arasında, bekliyordu; ilk hareket edecek oydu. Deponun ateşçilerinden biri ocağı doldurmuştu, kızıl kömür parçaları aşağıya, ateş körükleme çukuruna düşüyordu. Çift dingilli, son derece zarif bir lokomotifti bu. İnce işçilik ürünü olan hafif tekerleri çelik rot bağlantılarına sahipti. Geniş göğüslü, uzun böğürlü, güçlü bir makineydi; bütün bu özellikleriyle, çelikten yapılmış yaratıkların tüm etkileyici güzelliğini taşıyordu. Batı Demiryolları Şirketi'nin öteki lokomotifleri gibi üzerinde bir numara, bir de isim taşıyordu, Lison ismini Cotentin'in bir istasyonu olan gardan almıştı. Ama Jacques, lokomotifine duyduğu sevgiden ötürü, bir kadına hitap eder gibi, okşayıcı bir tatlılıkla ona *La Lison* demeyi tercih ediyordu.

Dört yıldan beri kullandığı lokomotifine aşkla bağlı olduğu doğruydu. Başka lokomotifler de kullanmıştı: Uysal ve inatçı olanlar, çalışkan ve tembeller; hepsinin kendine özgü bir yaradılışı olduğunu kabul ediyor, çoğunun da kadınlar gibi pek bir anlam ifade etmediğini düşünüyordu. Bu lokomotifi sevmesinin nedeni, nadir görülen namuslu kadın özelliklerine sahip olmasıydı. Yumuşak, itaatkâr, iyi buhar sistemi sayesinde düzenli ve kesintisiz ilerleyen, harekete geçirmesi kolay bir makineydi. Bu kadar kolay harekete geçmesinin, sürgülü valflerin mükemmelliğinden, özellikle de mukassim[5] ayarlarının kusursuzluğundan ileri geldiğini söyleyenler oluyordu; yine aynı şekilde, az kömür yaktığı halde bu kadar iyi buhar çıkarmasını da, bakır boruların kaliteli oluşuna ve kazanın yerine çok iyi oturmuş olmasına

5 Buhar makinelerinde, buharı pistonun iki yanına nöbetleşe veren parça.

bağlıyorlardı. Ama Jacques, lokomotifinde bundan fazlasının olduğunu biliyordu; zira onunla aynı üretim sürecinden geçmiş, aynı titizlikle monte edilmiş öteki lokomotiflerde bu niteliklerden eser yoktu. Yapımında bir sır, bir ruh vardı; çekiç işçiliğindeki bir tesadüfün madene kattığı, montaj işçisinin usta elinin parçalara kattığı bir şeydi bu: Makineye ait tek kişilik, kendine ait bir yaşam.

Sonuçta Jacques, güçlü ve uysal bir kısrak gibi, hemen hareket eden ve çabucak duran La Lison'u minnettar bir erkek tavrıyla seviyordu; onu seviyordu, çünkü sabit maaşının dışında yakıt primleri sayesinde kendisine ekstra para da kazandırıyordu. O kadar iyi istim tutan bir lokomotifti ki, büyük kömür tasarrufu sağlıyordu. Tek kusuru fazlaca yağlanmak istemesiydi: Özellikle de silindirler, mantık sınırlarını aşan doymak bilmez bir açlıkla aşırı miktarda yağ yutuyordu. Jacques bu yağ gereksinimini azaltmak için boşuna uğraşmıştı. Ama La Lison'un soluğu anında tükeniyordu, yaradılışı gereği böyleydi. Dolayısıyla bir sürü niteliği olan insanların bir kusuruna nasıl göz yumulursa, Jacques da lokomotifinin bu oburca tutkusuna katlanmak zorunda kalmıştı; ateşçisiyle birlikte işi alaya vurarak, onun da tıpkı güzel kadınlar gibi sık sık yağlanmak istediğini söylemekle yetiniyordu.

Ocak harıl harıl yanar ve La Lison'un kazan basıncı yavaş yavaş yükselirken, Jacques lokomotifinin etrafında dönüyor, her parçayı gözden geçirerek, o sabah her zamankinden daha fazla yağ yutmasının nedenini anlamaya çalışıyordu. Normal olmayan bir şey göremedi; lokomotif pırıl pırıl ve temizdi, makinistinin ilgi dolu özenini her haliyle açığa vuruyordu. Jacques'ı, hiç durmadan lokomotifini silip parlatırken görürlerdi; özellikle de dönüş yoluna çıkmadan, uzun yoldan gelen ter içindeki hayvanlar nasıl tımar edilirse, o da La Lison'u var gücüyle siler, halihazırda sıcakken leke ve kalıntıları iyice temizlerdi. Onu hiçbir zaman hırpalamaz,

sonradan hızı ona zarar verecek şekilde artırmamak için, gecikmelerin de önüne geçebilmek için düzenli hızını korurdu. Bu yüzden hep iyi geçinmişlerdi, öyle ki, lokomotifleriyle durmadan çatışma halinde olan kötü, tembel ya da sarhoş makinistlerin onarım taleplerini yazdıkları depo kütüğüne, Jacques lokomotifi hakkında dört yıl boyunca bir kez bile bir şikâyet yazmamıştı. Ama o gün gereğinden fazla yağ yutması içine dert olmuştu gerçekten; daha önce hissetmediği nedensiz, derinden hissettiği bir kaygıydı bu, lokomotifine bu sefer güvenemeyeceğini hissediyor, yolda bir sorun çıkarmayacağına emin olmak istiyordu.

Pecqueux henüz ortada yoktu, bir dostuyla yediği öğle yemeğinin ardından, nihayet dili dolaşarak çıkageldiğinde, Jacques öfkelendi. Birlikte sarsıla sarsıla, sessizce, aynı işi ve aynı tehlikeleri paylaşarak, hattın bir ucundan diğerine yaptıkları yolculukların pekiştirdiği bu uzun arkadaşlık boyunca iki adam hep çok iyi anlaşmıştı. Makinist ondan on yaş küçük olmasına rağmen ateşçisini bir baba gibi kollar, kusurlarını örter, zilzurna sarhoş olduğu zamanlarda bir saat uyumasına ses çıkarmazdı. Diğeri de bu dostluk karşısında bir köpek gibi sadıktı, ayyaşlığı bir yana, işinin ehliydi aslında. La Lison'u o da severdi, iyi anlaşmaları için yeterli bir sebepti bu. İki adam ve bu lokomotif, hiç kavga etmeyen üç kişilik bir aile gibiydi. Bu yüzden Pecqueux böyle sert karşılanınca afallamıştı; Jacques'ın homurdanarak lokomotifle ilgili kuşkularını dile getirdiğini duyduğundaysa şaşkınlığı iki katına çıkmış, yüzüne bakakalmıştı.

"Sorun ne?" diye sordu. "Rüya gibi gidiyor işte!"

"Hayır, hayır, içim hiç rahat değil."

Her parça beklendiği gibi çalıştığı halde Jacques başını sallamaya devam ediyordu. Vanaları çevirdi, emniyet supabının iyi işlediğine emin oldu. Ocak kapağının üzerine çıktı, silindir yağ haznelerini bizzat doldurdu; o sırada ateşçi de tepeye tırmanmış, üzerinde hafif pas lekeleri kalmış kubbeyi

siliyordu. Kum sandığının çubuğu[6] iyi işliyordu, görünürde Jacques'ı huzursuz edecek hiçbir şey yoktu. Ne var ki, kalbindeki tek varlık La Lison değildi bundan böyle. İçinde başka bir sevgi, sevilmeye ve korunmaya muhtaç, tatlı kırılganlığıyla parktaki bankta yanında oturuşu hâlâ gözünün önünden gitmeyen o ince, son derece narin kadının sevgisi büyüyordu. Elinde olmayan bir nedenle geciktiğinde lokomotifinin hızını saatte seksen kilometreye çıkarırdı, yolcuların bir tehlikeyle karşılaşabileceği o güne kadar hiç aklından geçmemişti. Oysa daha o sabah, âdeta nefret ederek, istemeyerek getirdiği bu kadını Havre'a geri götüreceğini düşünmek bile kaygılandırıyordu onu; şimdi bir kaza olmasından korkuyor, Séverine'i hatası yüzünden yaralanmış, kolları arasında can çekişirken görüyordu. Daha şimdiden aşkın yükümlülüğünü taşıyordu. Kuşku uyandıran La Lison, iyi şöhretini korumak istiyorsa, doğru düzgün işlemeliydi.

Saat altı oldu, Jacques ve Pecqueux tenderi[7] lokomotife bağlayan küçük sac köprünün üstüne çıktı; ateşçi şefinin işareti üzerine silindir boşaltma musluklarını açınca, karanlık sundurma beyaz bir buhar çevrintisiyle doldu. Makinistin yavaşça çevirdiği regülatör koluna itaat eden La Lison hareket etti, depodan çıktı, yolu kendisine açmaları için düdük öttürdü. Çok geçmeden de Batignolles Tüneli'ne girdi. Ama Europe Köprüsü'nde beklemesi gerekti; makasçı ona, altı otuz ekspresine doğru tam vaktinde yol verdi, iki işçi lokomotifi trene sıkıca bağladı.

Yola çıkmaya hazırdı artık, harekete sadece beş dakika kalmıştı; Jacques eğilmiş dışarı bakıyordu; yolcuların itiş kakışı arasında Séverine'i göremediğine şaşırmıştı. Trene binmeden önce yanına uğrayacağından emindi. Geciken Séverine nihayet göründü, koşturuyordu. Gerçekten de tren

---

6 Zor koşullarda, özellikle lokomotifin ağır yük çektiği durumlarda raylara kum dökülürdü.

7 Lokomotife bağlı, su ve kömür taşıyan vagon.

boyunca ilerledi ve lokomotifin yanına gelince durdu; yüzüne bir canlılık gelmişti, neşeliydi.

Küçük ayaklarının üzerinde yükseldi, gülerek yüzünü yukarıya doğru çevirdi:

"Endişelenmeyin," dedi, "işte geldim."

Gelişi Jacques'ı mutlu etmişti, o da gülmeye başladı: "Harika," dedi, "yetiştiniz."

Séverine, alçak sesle konuşabilmek için parmaklarının üzerinde daha da yükseldi.

"Sevgili dostum," dedi, "memnunum, çok memnunum... Başıma talih kuşu kondu... Hayal edebileceğim her şey gerçek oldu..."

Jacques ne demek istediğini gayet iyi anlamıştı, onun adına sevindi. Séverine, koşarak geri giderken döndü ve şaka yollu ekledi:

"Söyleyin bakalım, beni tek parça halinde geri götürebilecek misiniz?"

Jacques neşeli bir sesle bağırdı:

"Nereden çıktı bu şimdi! Korkmayın!"

Kapılar kapanıyordu, Séverine trene binecek vakti ancak buldu; Jacques, şef kondüktörün işaretiyle düdük öttürdü, sonra regülatörü açtı. Tren yola koyulmuştu. Garın aynı hayhuyu içinde, şubat ayının felaket getiren treninin kalkış saatiydi bu; aynı gürültüler, aynı dumanlar. O güne göre tek fark, havanın henüz kararmamasıydı; son derece tatlı, aydınlık denebilecek bir alacakaranlıkta yol aldı tren. Séverine kompartıman penceresini açıp dışarı baktı.

Jacques, La Lison'un sağ tarafında duruyordu; üzerinde sıcak tutan bir pantolonla yün bir iş gömleği vardı, kasketinin altından geçerek başının arkasında birleşen çuha kenarlı gözlükler takmıştı, gözünü yoldan ayırmıyor, daha iyi görmek için ikide bir siperlikli camdan dışarı uzanıyordu. Sarsıntı yüzünden adamakıllı sallandığı halde bunun hiç farkında değildi; sağ eli, dümeni idare eden bir pilot gibi vites

kolunun üzerindeydi. Kolu belli belirsiz ve sürekli bir hareketle kullanıyor, hızı bir düşürüp bir artırıyordu; sol eliyle de düdük çubuğunu çekiyordu durmadan, zira Paris çıkışı zorlu ve engellerle doluydu. Geçitlerde, garlarda, tünellerde, büyük dönemeçlerde hep düdük öttürüyordu. Hava kararırken uzakta kırmızı bir işaret görününce, uzun uzun düdük öttürerek yol istedi ve yıldırım gibi geçip gitti. Arada bir manometreye göz atıyor, basınç on kilogramı bulur bulmaz enjektör kolunu çeviriyordu. Sonra ilgisi yola, ileriye yöneliyordu, yolda önüne çıkabilecek en ufak bir engeli bile öyle dikkatle gözlüyordu ki, başka bir şey görmesi mümkün değildi, fırtına halinde esen rüzgârı bile hissetmiyordu. Manometre düştü, Jacques çengelini kaldırarak ocağın kapağını açtı, bu hareketa alışık olan Pecqueux ne yapması gerektiğini hemen anlayarak, çekiçle kömür kırmaya başladı, bu kömürü bir kürek yardımıyla eşit bir tabaka halinde ızgaranın tamamına yaydı. Kavurucu bir sıcak ikisinin de bacaklarını yakıyordu; kapak kapandıktan sonra tekrar buz gibi hava geri gelmişti.

Gece çöküyordu, Jacques daha da temkinliydi şimdi. La Lison'un ona böyle itaatkârca cevap vermesi nadirdi; mutlak efendi iradesiyle dilediği gibi yönetiyordu onu, yine de sertliği elden bırakmıyor, her zaman sakınılması gereken evcilleştirilmiş bir hayvanmış gibi davranıyordu lokomotifine. Arka tarafta, büyük bir hızla yol alan trende, kendisine teslim olmuş, güvenen, gülümseyen ince bir çehre görüyordu. Hafifçe ürperdi, vites kolunu daha kuvvetle kavradı, gitgide artan karanlıkta delici bakışlarla kırmızı ışıkları araştırıyordu. Asniéres ve Colombes kavşaklarından sonra biraz nefes alacak fırsatı buldu. Mantes'a kadar her şey yolundaydı, yol dümdüzdü, tren kolayca ilerliyordu, Mantes'tan sonra, aşağı yukarı yarım fersahlık oldukça dik bir rampayı çıkmak için La Lison'u zorlaması gerekti. Sonra hızı düşürmeden, iki buçuk kilometre uzunluğundaki tatlı bir eğime sahip Rolleboise Tüneli'ne girdi, bu tüneli aşması en fazla üç dakika sürdü.

Sotteville garından önce, Gaillon yakınlarında tek bir tünel, Roule Tüneli kalmıştı; yan hatların fazlalığı, sürekli manevra yapma zorunluluğu ve gidip gelen fazla sayıdaki tren yüzünden tehlikelere açık, netameli bir yerdi Sotteville garı. Jacques'ın tüm gücünü dikkat kesilen gözlerinde, lokomotifi yöneten ellerinde toplamıştı ve La Lison, düdük öttürerek, dumanlar çıkararak son hızla Sotteville'den geçti, Rouen'a varıncaya kadar da durmadı. Kısa bir süre dinlendikten sonra hareket ettiğinde biraz sakinleşmiş, Malaunay'ye varana kadar önünde uzanan rampayı çıkarken yavaşlamıştı.

Ay yükselmişti, etrafına beyaz, parlak bir ışık yayıyordu; tren hızla yol almasına rağmen Jacques, bu ışıkta en küçük çalılıklardan yoldaki taşlara varıncaya kadar her şeyi seçebiliyordu. Malaunay Tüneli'nin çıkışında, büyük bir ağacın yola vuran gölgesiyle irkilerek gözlerini o yöne çevirdiğinde, cinayeti izlediği o kuytu köşeyi, çalılık alanı tanıdı. Vahşi arazi, aralıksız tepeleri, ağaçlıklı ovalarıyla, kasvetli ve ıssız uzayıp gidiyordu. Sonra, Croix-de-Maufras'ta, kıpırtısız ayın altında yanlamasına oturtulmuş ev, terk edilmiş ve kasvetli görüntüsüyle, her zaman kapalı panjurlarıyla aniden karşısına çıktı. Jacques bu kez de, nedenini bilmeden kendi felaketinin önünden geçiyormuşçasına kalbinin sıkıştığını, üstelik öncekilere göre bu sıkışmayı daha fazla hissettiğini fark etti.

Çok geçmeden gözünün önünde başka bir görüntü belirdi. Flore, Misardların evinin yanında, geçit bariyerine dayanmış, duruyordu. Artık yaptığı her seferde Jacques kızı orada, onu bekler ve yolunu gözlerken görüyordu. Flore kımıldamadı, şimşek hızıyla geçerken kendisini daha uzun süre izleyebilmek için başını çevirdi sadece. Beyaz ışıkta, bir tek uzun bedeninin silik silüeti beliriyor, ayın solgun ışığı altında altın sarısı saçları parlıyordu.

Jacques, Motteville rampasını tırmanmak için La Lison'u zorladığından Bolbec yaylası boyunca ona biraz

soluk aldırdı; sonra Saint-Romain'den Harfleur'e kadar devam eden hattın en dik rampasına sürdü; lokomotiflerin, ahırlarının kokusunu almış hayvanlar gibi çılgın bir hızla aştıkları bu rampa üç fersahtı. Havre'a varıp da varışın curcunası ve dumanıyla dolmuş sundurmanın altında, Séverine evine gitmeden önce yanına gelip o neşeli ve sevecen haliyle, "Teşekkür ederim, yarın görüşürüz," dediğinde, yorgunluktan tükenmiş haldeydi.

VI

Aradan bir ay geçti. Roubaudların bekleme salonlarının üstünde, garın birinci katındaki evlerine yeniden sükûnet hâkimdi. Onlar için de, koridor boyunca oturan komşuları için de hayat eski tekdüzeliğine kavuşmuştu, saatlere tabi yaşanan ve her günün bir öncekini tekrar ettiği bu küçük memurlar dünyasında, her şey yine eskisi gibiydi. Şiddet dolu ya da sıradışı hiçbir olay yaşanmamıştı sanki.

Büyük bir tantanaya yol açan, utanç verici Grandmorin olayı yavaş yavaş unutuluyordu; adalet suçluyu ortaya çıkarmada yetersiz kalmış gibi görünüyordu, dosya kapatılacaktı. Sorgu yargıcı Denizet, tutukluluk süresini on beş gün daha uzattığı Cabuche'le ilgili yeterli kanıt bulunamadığından hakkında takipsizlik kararı çıkarılması için emir vermişti. Bir yandan da hayalî bir cinayet söylentisi dolaşıyordu ortada: Kim olduğu bilinmeyen, ele geçirilmesi imkânsız, maceracı bir cani söz konusuydu. Aynı anda her yerde boy gösterebilen, bütün cinayetleri üstlenen, polis memurları görünür görünmez buhar olup uçan biriydi bu. Genel seçimlerin yaklaşmasıyla coşan muhalefet gazetelerinde, bu efsanevi katil hakkında alaycı yazılar çıkıyordu ara sıra, fakat iktidarın artan baskısı, valilerin sıkı yönetimi yüzünden makalelerin günlük konusu bu politik gerilim olup çıkmıştı, dolayısıyla

basın pek ilgilenmez olduğundan, halkın tutkulu merak alanından çıkmıştı bu olay. Artık lafı bile edilmez olmuştu.

Roubaudların huzura kavuşmasının bir başka sebebi de Başkan Grandmorin'ın vasiyetnamesinin yol açabileceği sorunun ortadan kalkmasıydı. Madam Bonnehon'un tavsiyesi üzerine Lachesnayeler, hem rezaleti tekrar canlandırmaktan korktuklarından, hem de itirazlarının sonuçlarından pek de emin olmadıkları için vasiyetname aleyhine dava açmaktan nihayet vazgeçmişlerdi. Böylece Roubaudlar miras paylarına kavuşmuşlardı. Bir haftadır, Croix-de-Maufras'taki, kırk bin frank civarında değer biçilen evle bahçenin sahibiydiler. Bir kabus gibi yakalarına yapışan, hayaletleriyle karşılaşmaktan korkarak içinde uyumaya asla cesaret edemeyecekleri bu kanlı fuhuş yuvasını hemen satmaya karar vermişlerdi; hem de hiç tamirata girişmeden, toz bile almadan, eşyasıyla birlikte, olduğu gibi satacaklardı. Ama böyle bir inzivaya çekilmeye razı olacak alıcı sayısı pek düşük olduğundan, açık artırmada ucuza gideceği kesindi; dolayısıyla bir meraklının çıkmasını beklemeyi uygun görmüşler, evin cephesine, durmadan gelip geçen trenlerden kolayca okunabilecek koca bir ilan asmakla yetinmişlerdi. Büyük harflerle yazılmış bu ilan, satılık bu virane, kapalı panjurların ve diken bürümüş bahçenin hüznünü pekiştirir gibiydi. Roubaud, geçerken uğramayı bile kesinlikle reddettiğinden, Séverine gerekli bazı düzenlemeler için bir öğleden sonra eve gitmiş, anahtarları Misardlara bırakmış, alıcı çıkacak olursa mülkü gezdirmelerini istemişti. Dolaplarda nevresimlere varıncaya kadar her şey hazır olduğundan, isteyenler eve iki saat içinde yerleşilebilirlerdi.

Artık Roubaudları kaygılandıracak bir şey kalmadığından, her günü, uyuşuk bir bekleyişle geçiriyorlardı. Ev eninde sonunda satılacak, parası bankaya yatacak ve her şey yoluna girecekti. Kapısı doğrudan koridora açılan yemek odası, sağdaki oldukça geniş yatak odası ve soldaki havasız ve küçücük mutfaktan oluşan üç odalı evlerinden hiç çıkma-

yacakmış gibi yaşamayı sürdürüyor, üstelik o evi akıllarına bile getirmiyorlardı. Hatta pencerelerinin önünde uzanan gar sundurması, bir hapishane duvarı gibi görüşlerini kapatan bu çinko dam onları eskisi gibi öfkelendireceğine, rahatlatıyor; gevşemelerini sağlayan sonsuz dinginlik onları avutarak huzurlarını pekiştiriyor gibiydi. En azından, komşular tarafından görülmüyorlardı, durmadan evlerinin içini gözetleyecek casus gözlerden uzaktaydılar; ilkbahar geldiğinden güneşin ısıttığı çinkonun boğucu sıcağından ve gözlerini kamaştıran ışık yansımalarından başka şikâyetleri yoktu. Yaklaşık iki ay boyunca sürekli bir ürperti içinde yaşamalarına neden olan o korkunç sarsıntıdan sonra, tüm bedenlerini saran bu uyuşukluğun keyfini sürüyorlardı büyük bir mutlulukla. Korkudan ve acıdan uzak olmak bile onları mutlu etmeye yetiyor, canları kımıldamak dahi istemiyordu. Roubaud işinde hiç bu kadar özenli ve dikkatli olmamıştı. Gündüzleri nöbetçi olduğu hafta, sabahın beşinde perona iniyor, saat on olduğunda sırf kahvaltı için yukarı çıkıyor, on birde tekrar inerek akşamın beşine kadar çalışıyordu; tamı tamına on bir saatlik bir hizmet demekti bu. Geceleri nöbetçi olduğu hafta ise, akşamın beşinden sabahın beşine kadar işbaşındaydı; akşam yemeği için bile evine gitmiyor, bürosunda bir şeyler atıştırıyordu. Bu çetin köleliğe katlanmaktan bir tür tat alıyor, bundan hoşlanıyor gibi görünüyordu. Her şeyi en ince ayrıntısına kadar inceliyor, gözünden hiçbir şey kaçmıyor, her şeyi kendi yapmak istiyordu; bu yorgunluk bir çeşit unutuş, dengeli, normal bir yaşama geri dönüş gibiydi onun için. Séverine'e gelince, neredeyse hep yalnızdı. İki haftanın birini dul bir kadın gibi yaşıyor, diğerindeyse kocasını sadece kahvaltı ve akşam yemeklerinde görüyordu. Hamarat bir ev kadınının telaşına kapılmış gibiydi. Genellikle oturup nakış işler, ev işlerine elini sürmekten nefret ederdi. Bu işleri, sabah dokuzdan on ikiye kadar gelen, Simon Ana adında yaşlı bir kadın görürdü. Fakat artık kendini evinde huzurlu hissedip

orada kalacağından emin olduğundan kafası temizlik ve ev işleriyle meşguldü. Her köşeye göz gezdirip ancak sandalyesinde oturuyordu. Karıkocanın uykusu da düzelmişti. Baş başa kaldıkları nadir zamanlarda, yemeklerde ve birlikte yattıkları gecelerde olaydan hiç söz etmiyorlardı. Artık her şey olup bitmiş, ölüler gömülmüştü.

Séverine için hayat yeniden o tatlı haline bürünmüştü. Eski tembelliğine dönerek, sadece ince iğne işleri için yaratılmış genç bir hanım gibi, ev işlerini yeniden Simon Ana'ya devretti. Hiç bitmeyecek bir işe başlamıştı, onu bütün ömrü boyunca meşgul edeceğe benzeyen işlemeli bir yatak örtüsüydü bu. Oldukça geç kalkıyor, zamanın ilerleyişini tıpkı bir saat gibi haber veren tren geliş gidişleriyle oyalanarak, tek başına yatakta kalmaktan zevk alıyordu. Evliliğinin ilk zamanlarında, garın bu aşırı gürültüsü, düdük sesleri, trenlerin hat kavşaklarında çıkardığı çarpışmayı andırır sesler, fıçıların yuvarlanması, mobilyalarla birlikte sallandığı depreme benzer ani sarsıntılar onu çılgına çeviriyordu. Sonra yavaş yavaş alışmıştı, gürültülü ve titreşimli gar, hayatının bir parçası haline gelmişti. Oysa şimdi bundan hoşlanır olmuştu, huzurunu bu kargaşa ve gürültüye borçluydu artık. Öğle yemeğine kadar bir odadan diğerine dolaşıyor, temizlikçi kadınla sohbet ediyor, aylak aylak vakit geçiriyordu. Öğleden sonra uzun saatler boyunca, yemek odası penceresinin önünde oturuyor, elindeki işi çoğu zaman dizlerinin üzerine bırakıp hiçbir şey yapmamanın keyfini sürüyordu. Kocasının uyumak için şafak sökerken eve çıktığı haftalarda akşama kadar horladığını işitirdi. Yine eskiden, evlenmeden önceki zamanlarda olduğu gibi, geceleri yatağa enlemesine uzanıp yatabilir, bomboş gününü dilediğince değerlendirebilirdi, iple çektiği zamanlardı bunlar. Neredeyse hiç dışarı çıkmıyordu, Havre'la ilgili görebildiği tek şey, ufku kaplayan çinko damın üstünden yükselerek gökyüzünü lekeleyen, yakınlardaki fabrikaların kara dumanlarıydı. Şehir orada, bu sonsuz duvarın ardındaydı;

Séverine varlığının daima farkındaydı fakat şehri görememenin sıkıntısı zamanla azalmıştı; sundurmanın dam oluğunda yetiştirdiği beş altı saksı şebboy ve mine, yalnızlığına renk katan küçük bir bahçeydi onun için. Ara sıra şehirden söz ederken, bir ormanın derinliklerine çekilmiş bir münzevi gibi konuşuyordu. Roubaud boş zamanlarında pencereden atlar, dam oluğu boyunca yürür, sonuna gelince çinko dama tırmanır, Napolyon gezi alanına bakan noktada otururdu. Orada, gökyüzüne yakın, ayaklarının altında serili şehre, yüksek serenlerle dolu rıhtımlara, soluk yeşil renkli, göz alabildiğine uzanan uçsuz bucaksız denize bakarak piposunu tüttürürdü.

Roubaudların komşusu diğer memur aileleri de tıpkı onlar gibi uyuşukluk içindeydi. Her zaman korkunç bir dedikodu fırtınasıyla çalkalanan bu koridor da uyukluyordu şimdi. Philomène Madam Lebleu'nün ziyaretine geldiğinde, ses namına ancak hafif bir mırıltı işitiliyordu. İkisi de olayların nasıl yön değiştirdiğini görüp şaşırmışlardı, artık şef yardımcısını yalnızca küçümsüyor, ondan acımayla söz ediyorlardı. Yerini koruması için, karısı Paris'e gidip marifetlerini sergilemişti muhakkak. Kendisine yönelik kuşkulardan artık hiç kurtulamayacak, kusurlu bir adamdı nihayetinde. Veznedarın karısı komşularının bundan böyle evini elinden alacak güce sahip olmadığını düşündüğünden, onları küçümsüyor, yanlarından hiç selam vermeden kazık gibi geçip gidiyordu. Öyle ki Philomène bile bundan rahatsızlık duyarak gitgide daha az gelmeye başlamıştı. Madamı fazla kibirli buluyor, onunla eskisi gibi iyi vakit geçiremiyordu artık. Yine de Madam Lebleu, uğraşacak bir şeyler bulmak için, Matmazel Guichon ile gar şefi Mösyö Dabadie arasındaki ilişkiyi kollamaya devam ediyor, fakat onları bir türlü suçüstü yakalayamıyordu. Koridorda, kendi keçe terliklerinin çıkardığı belli belirsiz sesten başka bir ses duyulmuyordu. Her şey giderek bu sessizliğe teslim olmuştu. Büyük felaketleri izleyen o büyük durgunluk zamanlarından biri yaşanıyordu.

Roubaudların evinde acı ve kaygı kaynağı olan tek bir şey kalmıştı; ne zaman gözleri ilişse, yeniden rahatlarını kaçıran yemek odasının tahta döşemeleri üzerindeki bir noktaydı bu. Pencerenin solundaki, meşe döşemeden bir parça sökmüşler, Grandmorin'ın üzerinden aldıkları saatle on bin frangı ve ayrıca bir cüzdandaki yaklaşık üç yüz frank altın parayı buraya saklayıp döşeme parçasını tekrar yerine yerleştirmişlerdi. Roubaud'nun bu saatle parayı almasının tek nedeni, olaya hırsızlık süsü vermekti. Fakat paranın bir kuruşuna dokunmak ya da saati satmaktansa, yanı başlarında açlıktan ölmeyi tercih edeceğini söylüyordu. Hırsız değildi o. Karısını kirleten, hak ettiği cezayı verdiği bu ihtiyarın, çirkefe ve kana bulanmış parasını harcamak olacak şey miydi! Hayır! Hayır! Namuslu bir adamın el sürebileceği kadar temiz bir para değildi bu. Miras kalan Croix-de-Maufras'taki evi bile düşünmüyordu artık. Cinayetin iğrençliği bir yana, kurbanın ceplerini karıştırarak aldığı bu paralarla hesaplaşmayı beceremiyor; bu duygu, içindeki korkuyu ve kaçma isteğini kamçılıyordu. Yine de paraları yakma ya da bir akşam çıkıp cüzdanı denize atma gücünü bulamamıştı. En basit tedbir bile bunu öğütlediği halde, sezgileri onlardan kurtulmasını engelliyordu. Paraya bilinçdışı bir saygı duyuyordu, böyle bir miktarı yok etmeye gönlü asla razı olamazdı. İlk gece, hiçbir yeri yeterince güvenli görmediği için paraları ve saati yastığının altına saklamıştı. Sonraki günler zula bulmak için çabalamış; her sabah, en ufak gürültüde, birinin arama izniyle kapıyı çalacağından korkarak bir önceki yeri değiştirmişti. Hayatında zekâsını hiç bu kadar zorladığı olmamıştı. Sonunda bir gün, kurnazlıkları tükenmiş, korkudan titremekten bıkmış bir halde, önceki gün döşemenin altına sakladığı parayla saati oradan çıkarmaya üşenmişti; artık ne pahasına olursa olsun orayı kurcalamayacaktı. Bir ölüler çukuru, kendisini hayaletlerin beklediği bir dehşet ve ölüm kovuğuydu sanki orası. Yürürken bile döşeme tahtasının o

kısmına basmamaya gayret ediyordu; zira ayağının oraya değmesinden rahatsız oluyor, bacakları hafifçe titriyormuş gibi geliyordu. Séverine, öğleden sonraları pencerenin önüne oturduğu zaman, döşeme tahtası altında varlığını bir şekilde sürdüren cesedin tam üstünde olmamak için sandalyesini geriye çekiyordu. Karı koca aralarında bundan söz etmiyor, kendilerini sonunda buna alışacaklarına inandırmaya çalışıyor, ama her seferinde daha da tedirgin olup onu ayaklarının altında hissederek öfkeleniyorlardı. Séverine'in kocasına satın aldığı ve onun da karısının sevgilisinin boğazına sapladığı şu yeni güzel bıçağın onları hiç rahatsız etmemesi, yaşadıkları tedirginliği bir o kadar tuhaf kılıyordu. Şöyle bir yıkanan bıçak, bir çekmecenin dibine atılmıştı; Simon Ana ara sıra ekmek kesmek için kullanıyordu onu.

Öte yandan Roubaud, Jacques'ı evlerine gidip gelmeye zorlayarak, bu sükûnet ortamına giderek artan yeni bir huzursuzluk nedeni eklemişti. Makinist, işi gereği haftada üç gün Havre'a geliyordu: Pazartesileri, sabah onu otuz beş geçeden akşam altıyı yirmi geçeye; perşembe ve cumartesileri ise, akşam on biri beş geçeden sabah yediye yirmi kalaya kadar oradaydı. Séverine'in yolculuğundan sonraki ilk pazartesi başlamıştı ısrarlarına şef yardımcısı:

"Hadi ama dostum, bizimle bir lokma bir şey yemeyi reddetmeyeceksiniz değil mi? Öyle mi, ne yazık! Karıma öyle nazik davrandınız ki, size bir teşekkür borçluyum."

Jacques, bir ayda iki kere öğle yemeği davetini kabul etmişti böylece. Karısıyla baş başa kaldıklarında oluşan uzun sessizliklerden huzursuz olan Roubaud, aralarında bir misafir bulunduğunda rahatlıyor gibiydi. Hemen anlatacak hikâyeler buluyor, şakalaşıp sohbet ediyordu.

"Sık sık gelin!" diyordu. "Gördüğünüz gibi hiç de rahatsızlık vermiyorsunuz."

Bir perşembe akşamı, Jacques elini yüzünü yıkamış, yatmaya gidiyordu ki, deponun etrafında dolanan şef yardım-

cısına rastladı; vakit geç olduğu halde, eve yalnız dönmek istemeyen Roubaud, ondan gara kadar kendisine eşlik etmesini rica edip sonra da genç adamı evine sürükledi. Séverine henüz yatmamıştı, kitap okuyordu. Birer kadeh içki içtiler, hatta vakit gece yarısını da geçene kadar kâğıt oynadılar.

O günden sonra, pazartesi öğle yemekleri ile perşembe ve cumartesi akşamları bir araya gelmeler alışkanlık haline gelmeye başladı. Arkadaşı bir gün gelmeyecek olsa, Roubaud gidip onu buluyor, ihmalkârlığından ötürü sitem ederek, alıp eve getiriyordu. Her geçen gün daha keyifsiz göründüğü halde, bir tek yeni arkadaşının yanında gerçekten neşeleniyordu. Önceleri kendisini fena halde endişelendiren, şimdiyse unutmak istediği korkunç olayların tanığı, canlı kanıtı olarak nefret etmesi gereken bu delikanlı, tersine, belki de sadece her şeyi bildiği halde ağzını açmadığından, kendisi için vazgeçilmez bir arkadaşa dönüşmüştü. Suç ortaklığı gibi çok kuvvetli bir bağ olarak aralarında kalmıştı bu olay. Şef yardımcısı sık sık, gizli bir anlaşmaları varmışçasına ona bakıyor, sıradan bir arkadaşlığı aşan güçlü bir ifade ve ani bir coşkuyla elini sıkıyordu.

Her şey bir yana Jacques, karıkoca için bir oyalanma, vakit geçirme aracıydı. Séverine de onu neşeyle karşılıyor, o kapıdan girer girmez heyecana kapılan bir kadın edasıyla küçük bir çığlık atıyordu. Nakışını, kitabını, her şeyi bir tarafa bırakıyor, monoton gündelik uyuşukluktan, konuşma ve gülücüklerle sıyrılıyordu.

"Gelmekle ne iyi ettiniz! Trenin sesini duydum ve tam da sizi düşünüyordum."

Jacques'ın öğle yemeği yediği günler tam bir kutlamaydı. Séverine şimdiden onun zevklerini biliyor, ona taze yumurta almak için dışarı çıkıyordu: Bütün bunları, aile dostlarını ağırlayan iyi bir ev kadını gibi nezaketle yapıyor, Jacques onun böyle davranmasını nezaketinden ve vakit geçirme ihtiyacından başka bir şeye yoramıyordu.

"Pazartesi günü yine gelin!" diyordu Séverine. "Taze kaymak alacağım."

Ancak, Jacques'ın evlerinde daimî bir konuk olmasıyla beraber, Roubaudlar arasındaki kopuş hızlanmıştı. Kadın yatakta yalnız kalmaktan giderek daha fazla hoşlanıyor, kocasıyla elinden geldiğince az birlikte olmaya çalışıyordu; evliliklerinin ilk zamanlarında son derece ateşli ve hoyrat olan Roubaud ise, onu zorlamayı denemiyordu bile. Karısına duyduğu sevgi incelikten yoksun olmuştu hep; Séverine de kadınsı uysallığıyla buna katlanmış, olması gerekenin bu olduğunu düşünmüş, fakat hiçbir zevk de duymamıştı. Fakat nedenini bilmese de , cinayetten beri bu iş ona itici gelmeye başlamıştı. Sinirleniyor, korkuyordu. Bir akşam, mum sönük olmadığı için haykırmıştı: Üzerine eğilen bu kıpkırmızı, kasılmış yüzde, katilin yüzünü görür gibi olmuştu. Bundan sonra her seferinde, Roubaud elinde bir bıçak, kendisini alaşağı etmiş gibi, korkunç cinayeti yeniden yaşarcasına titremişti. Çılgıncaydı bu, ama kalbi dehşetle çarpıyordu. Zaten Roubaud da giderek daha az talepkâr olmuş, fazla dikkafalı bulduğu kadından hoşlanmamaya başlamıştı. Yaşadıkları bu korkunç olay, akan kan, normalde yaşlılıkla birlikte gelen bir bezginlik, bir kayıtsızlık doğurmuştu aralarında. Birlikte yatmak zorunda kaldıkları geceler, yatağın iki ucuna çekiliyorlardı. Jacques da varlığıyla, onları içine gömüldükleri saplantılardan çıkarıyor, bu ayrılığın pekişmesine katkıda bulunuyordu kuşkusuz. Onları birbirlerinden kurtarıyordu.

Pişmanlık duymuyordu Roubaud, mesele kapanmadan önce başına geleceklerden korkmuştu, en büyük kaygısı da işinden olmaktı. Fakat yine de hiçbir şeyden pişman değildi. Belki her şeyi yeniden yaşaması gerekse, karısını karıştırmazdı bu işe, kadınlar korkmaya fazlasıyla meyilliydi ve karısı şimdi ondan kaçmaya başladıysa bu, omuzlarına çok ağır bir yük bindirdiği içindi. Onu cinayetin gerektirdiği bu dehşet ve haşin suç ortaklığına sürüklemeseydi eğer, karısı hâlâ ona

tabi olacaktı. Ama olan olmuştu, alışması gerekiyordu buna. Üstelik bu günlerde Séverine'in itirafından sonra, yaşayabilmek için Grandmorin'ı öldürmesi gerektiğine karar verdiği zamanki ruh haline dönebilmek için gerçekten çaba sarf etmesi gerekiyordu. O zamanlar, adamı öldürmese yaşayamazmış gibi gelmişti. Bugünse, kıskançlık ateşi sönmüştü, dayanılmaz yakıcılığını duymuyordu artık; döktüğü onca kan, damarlarında akan kanı da katılaştırmışçasına, bir uyuşukluk içindeydi, bu cinayetin çok da gerekli olmadığını düşünmeye başlamıştı. "Bütün bunlar öldürme zahmetine katlanmaya değer miydi?" diye sorar olmuştu kendi kendine. Yine de pişmanlık değildi hissettiği, olsa olsa hayal kırıklığıydı; insanların mutlu olmak için sık sık itiraf edilemeyecek şeyler yapıp yine de mutlu olamayışlarına benziyordu bu. Konuşkan biri olduğu halde uzun sessizliklere bürünüyor, sonunda da karamsarlığını daha da pekiştiren karmaşık düşüncelere dalıyordu. Her gün yemekten sonra karısıyla yalnız kalmaktansa sundurmanın üzerine çıkıp en tepede oturmayı tercih ediyordu. Burada açık denizden gelen esintinin altında tarifsiz hayallere dalıyor, şehrin tepesinden uzak denizlere doğru yol alan gemilerin ufukta gözden kayboluşunu seyrederken tütün üzerine tütün ekleyerek pipo içiyordu.

Bir akşam, Roubaud'nun eski vahşi kıskançlığı uyanıverdi. Jacques'ı aramaya depoya gitmişti, bir kadeh içki içmek için onu da alıp evine dönmüştü ki merdivenden inen, şef kondüktör Henri Dauvergne'e rastladı. Bocalayan adam, kız kardeşlerinin gönderdiği bir haberi iletmek için Madam Roubaud'yu görmeye geldiğini söyledi. Aslında bir süredir Séverine'deydi gözü, onu etkileme ümidiyle peşinde dolaşmaya başlamıştı.

Şef yardımcısı, kapıdan girer girmez azarlamaya başladı karısını:

"Bu adam yine niye geldi buraya? Ona katlanamadığımı biliyorsun!"

"Bu kadar kızma canım," dedi Séverine, "bir nakış örneği almak için gelmiş..."

"Başlatmasın nakışından! Buraya niçin geldiğini anlamayacak kadar aptal mı sanıyorsun beni? Ayağını denk alsan iyi edersin!"

Yumruklarını sıkmış üzerine yürüyordu; Séverine son zamanlarda yaşadıkları sakin kayıtsızlığın ardından gelen bu öfke patlaması karşısında şaşırmış, yüzü bembeyaz olmuş halde gerilemeye başladı. Ama Roubaud sakinleşmeye başlamıştı bile, arkadaşına döndü. "Gerçekten de ailenin içine böyle balıklama dalanlar oluyor işte, kadının hemen boyunlarına sarılacağını ve bunu büyük bir şeref sayan kocasının da göz yumacağını zannediyorlar! Düşününce kan beynime çıkıyor... Böyle bir karım olsa inanın boğazlardım ben, hem de oracıkta! Bu beyefendi bir daha buraya gelmesin, yoksa defterini dürerim... İnsanın içi kalkıyor, öyle değil mi?" Yaşanan sahneden fazlasıyla rahatsız olan Jacques, nasıl bir tepki vereceğini bilemiyordu. Bu taşkın öfke kendisine mi yönelikti yoksa? Ona bir uyarıda bulunmak mı istiyordu? Roubaud neşeli bir sesle konuşmaya başlayınca rahatladı.

"Hadi ama koca budala şaka ediyorum, onu kendin kapı dışarı edersin, biliyorum... Koş kadehlerimizi getir, sen de bizimle iç."

Hafifçe Jacques'ın omzuna vurdu, kendine gelen Séverine de onlara bakıp gülümsemeye başladı. Sonrasında hep birlikte içip çok güzel bir saat geçirdiler.

Roubaud, olası gelişmelere kafa yoruyor gibiydi; candan bir dostun yapacağı gibi karısı ve arkadaşını birbirlerine yaklaştırıyordu böylece. Özellikle de kıskançlık zaafı, Jacques'la Séverine arasında daha sıkı bir yakınlığın, sırlarla pekişmiş gizli bir sevginin doğmasına yol açıyordu; ertesi gün Séverine'i tekrar gören Jacques, bu kadar kaba bir muamele ile karşılaştığı için onun adına üzüldüğünü söyledi. Séverine'in gözleri dolu dolu olmuştu, içinde birikenleri istemeden dışarı

vurarak, evlilik hayatında mutluluğu pek yakalayamadığını dile getirdi. O andan itibaren, yalnız kendilerine ait bir konuşma konusu bulmuşlardı, dostça gizli bir ortaklık geliştirdiler; bir işaret yetiyordu anlaşmalarına. Jacques her ziyaretinde, canını sıkacak yeni bir şey olup olmadığını anlamak için merakla bakıyordu Séverine'e, Séverine de aynı şekilde, gözlerini hafifçe kırpıştırarak cevap veriyordu ona. Roubaud arkasını döndüğünde elleri birbirini arıyordu artık; daha da cesaretlendiklerinde sımsıkı kenetlendi elleri, ılık parmak uçlarıyla, birbirlerine hayatlarının en küçük ayrıntısına karşı duydukları giderek artan ilgiyi ifade ettiler. Yanlarında Roubaud olmadan, bir dakikalığına olsun görüşme mutluluğuna erdikleri nadirdi. Bu kasvetli yemek odasında, her zamankinden çok aralarında buluyorlardı onu; bu durumdan kurtulmak için hiçbir girişimde bulunmuyor, garın tenha bir köşesinde birbirlerine randevu vermeyi bile düşünmüyorlardı. Aralarındaki ilişki henüz giderek yakınlaşan bir dostluktan, yürek ısıtan bir arkadaşlıktan ibaretti ki Roubaud'nun varlığı ile bozuluyor sayılmazdı, tek bir bakış, tek bir el sıkışma yetiyordu birbirlerini anlamalarına.

Jacques Séverine'in kulağına, ertesi perşembe, gece yarısı onu deponun arkasında bekleyeceğini ilk defa fısıldadığında, Séverine sinirlenip elini hızla çekti. Sözü edilen perşembe, kocasının gece nöbetinde olduğu özgürlük haftasıydı onun için. Yine de evinden çıkıp garın karanlığında, bunca uzakta bu delikanlıyla buluşma fikriyle altüst olmuştu. O zamana kadar hiç olmadığı kadar mahcuptu, cahil bir bakire gibi korkuyla çarpıyordu kalbi. Başta hemen razı olmadı, Jacques onu razı edinceye kadar neredeyse on beş gün yalvarmak zorunda kaldı, oysa Séverine de bu gece gezintisi için dayanılmaz bir arzu duyuyordu. Haziran ayının başındaydılar, akşamları hava çok sıcak oluyor, denizden esen rüzgâr sayesinde ancak bir parça serinliyordu. Jacques, reddedilmesine rağmen, geleceğini umarak üç gece bekledi. Yine reddedildiği

aysız bir geceydi, pusun donuklaştırdığı gökyüzü bulutlarla kaplıydı, tek bir yıldız bile parlamıyordu gökte. Jacques karanlıkta ayakta beklerken, siyahlara bürünmüş Séverine'in nihayet sessiz adımlarla yaklaştığını gördü. Öyle karanlıktı ki, Jacques kollarına alıp öperek durdurmasaydı yanından tanımadan geçip gidecekti Séverine. Genç kadın ürpererek küçük bir çığlık attı. Sonra gülerek, dudaklarını dudaklarına teslim etti. Fakat hepsi bu kadardı, etraftaki sundurmalardan birinin altında oturmayı kesinlikle kabul etmedi. Birbirlerine sokulup yürüdüler, fısıldayarak konuştular. Hattı birer geçitle kesen Verte ve François-Mazeline sokaklarının arasındaki, depo ile ek binalarının yer aldığı geniş alandaydılar. Kör hatlar, su depoları, su boruları, her türden bina, lokomotifler için iki büyük hangar, Sauvagnatların avuç içi kadar bir sebze bahçesinin ortasında yer alan küçük evi, tamir atölyelerinin bulunduğu bina, makinistlerle ateşçilerin kaldığı kulübe hep bu geniş arazideydi; bu karmakarışık, ıssız dar sokaklarda, tıpkı bir ormanda olduğu gibi gizlenmekten, gözlerden kaybolmaktan kolay bir şey yoktu. Bir saat boyunca baş başa kalmanın keyfini çıkardılar, uzun süredir içlerinde biriktirdikleri sevgi sözcüklerini dışa vurarak yüreklerini ferahlattılar. Séverine aşktan konuşmak istemiyordu; hiçbir zaman onun olmayacağını, özsaygısını yitirmek istemediğini, gurur duyduğu bu saf dostluğu lekelemenin bayağılık olacağını Jacques'a baştan söylemişti. Jacques, Verte Sokağı'na kadar ona eşlik etti, dudakları yeniden birleşti, uzun uzun öpüştükten sonra Séverine evine döndü.

Aynı saatlerde, şef yardımcıları bürosunda Roubaud gecede yirmi kere her yanı tutularak kalktığı eski deri koltuğa gömülmüş, uykuya dalmak üzereydi. Saat dokuza kadar, akşam trenlerini karşılamak ve uğurlamakla uğraşmıştı. Taze balık treni ile özellikle ilgilenmesi gerekmişti; manevraları, vagonların bağlanmasını, sefer kayıtlarını takip etmişti. Paris ekspresi gelip çözülünce, evden getirdiği iki dilim ek-

mek arasına bir dilim soğuk eti yerleştirerek, bürodaki masanın bir köşesinde tek başına yemişti akşam yemeğini. Son tren, bir Rouen posta treni saat yarımda girerdi gara. Sonra ıssız peronlar büyük bir sessizliğe gömülür, yanık bırakılan birkaç hava gazı lambasının altında tüm gar alacakaranlığa özgü bir ürpertiyle uykuya dalardı. Personelden geriye şef yardımcısının emrindeki iki denetçiyle, dört beş işçi kalırdı. Onlar da kaldıkları kulübenin tahta sedirleri üzerinde derin bir uykuya dalmışlardı şimdi; Roubaud'ysa, en ufak bir olayda onları uyandırmak zorunda olduğundan, kulağı kirişte uyuklayabiliyordu ancak. Yorgunluktan sabaha karşı kendinden geçeceğinden korkarak, çalar saatini beşe kuruyordu, bu saatte kalkıp ilk Paris trenini karşılamak için ayakta olması gerekiyordu. Fakat zaman zaman, özellikle de bir süredir gözüne uyku girmiyordu, uykusuzluğun pençesinde koltuğunda dönüp duruyordu. Böyle zamanlarda dışarı çıkıyor, makasçının kulübesine kadar gidiyor, adamla bir süre sohbet ediyordu. Uçsuz bucaksız karanlık gökyüzü, gecenin derin sükûneti, huzursuzluğunu dindiriyordu sonunda. Hırsızlarla girdiği bir kavgadan sonra kendisine verilen tabancayı dolu olarak cebinde taşıyordu. Tanyeri ağarana kadar genellikle böyle dolaşıyor, karanlıkta bir kıpırtı görür gibi olunca duruyor, ateş etmek zorunda kalmayışına içten içe hayıflanarak yürümeye devam ediyordu; gökyüzü ağarıp da garın soluk renkli heyulası ortaya çıkınca rahatlıyordu. Hava artık üçten itibaren aydınlanmaya başladığından dönüp kendini bürodaki koltuğuna atıyor, çalar saatinin sesiyle telaşla ayağa fırlayacağı ana kadar derin bir uyku çekiyordu.

Séverine Jacques'la on beş günde bir, perşembe ve cumartesi günleri buluşmaya devam etti. Bir gece Séverine kocasının tabancasından söz edince ikisi de endişelendi. Aslında Roubaud depoya kadar hiç gitmezdi. Yine de bu durum bir tehlike havası katarak, bu gezintileri daha da çekici kıldı. Çok hoşlarına giden, harika bir köşe bulmuşlardı: Sauva-

gnatların evinin arkasında, büyük kömür yığınları arasındaki ağaçlı bir yoldu bu. Yığınlar, yolu, siyah mermerden dört köşe büyük sarayları olan tuhaf kentlerden birindeki ıssız bir sokağa benzetiyordu. Kendilerini burada tamamen gizlenmiş hissediyorlardı; yolun sonunda küçük bir alet deposu vardı, bu depoda yığılı duran boş çuvallar da son derece yumuşak bir döşek vazifesi görebilirdi. Bir cumartesi, aniden bastıran sağanak yüzünden buraya sığınmak zorunda kalınca, Séverine ayakta durmakta direnmiş, dudaklarını sonu gelmez öpücüklere teslim etmekle yetinmişti. Bu konuda utanması yoktu; nefesini, ona duyduğu sevginin bir ifadesi olarak doyasıya içine çekmesine izin veriyordu Jacques'ın. Bu ateşle tutuşup ona sahip olmaya yeltendiğindeyse, kendini savunuyor, ağlıyor ve her seferinde aynı gerekçeleri sıralıyordu. Niye kendisini bu kadar üzmek istiyordu? Birbirlerini böylesine severken, bu aşkı cinsellikle kirletmenin ne gereği vardı? Kanlı hayaleti hiç aklından çıkmayan o ihtiyarın ahlâksızlığı sonucu on altı yaşındayken kirletilmiş, daha sonra kocasının hayvansı istekleriyle ırzına geçilmiş olsa da genç kadın yüreğinde hâlâ bir çocuk masumluğu, bir bekâret saflığı, gizli ihtirasına rağmen sevimli bir utanç saklıyordu. Jacques'ta onu çekense, onun yumuşaklığı, uysal ellerini avuçlarına alır almaz, ellerini bedeninde dolaştırmamayı kabul etmesiydi. Hayatında ilk kez birini seviyor ve kendisini ona teslim etmiyordu; zira kendisini Jacques'a, diğer iki erkeğe verdiği gibi verse ona duyduğu aşk kirlenecekti. İçgüdüsel olarak bu harika duyguyu sonsuza kadar uzatmayı, kirletilmeden önceki genç kızlığına dönebilmeyi, on beş yaşındaki kızların kapı arkalarında doyasıya öpüştükleri sevgililere benzer bir sevgiliye sahip olmayı arzuluyordu. Jacques ise, ateşi başına vurduğu anlar dışında kendini tutuyor, zevkle ertelenen bu mutluluğu beklemeye razı oluyordu. Aynı Séverine gibi o da çocukluğa dönmüş gibiydi, o zamana kadar kendisine korku veren aşkı yeni tadıyordu. Ellerini Séverine iter itmez

çekiyordu. Uysal davranmasının nedeni, sevgisine rağmen derinlerde bir yerde büyük bir huzursuzluk duyması, arzusunu eski öldürme ihtiyacıyla karıştırmaktan korkmasıydı. Adam öldürmüş olan bu kadın, teninin düşüydü sanki. Her geçen gün, hastalığından kurtulduğuna daha çok inanıyordu, çünkü saatler boyu kollarına aldığı, ağzını dudaklarına bastırarak ruhunu içine çektiği halde, onu boğazlamayı, bu yolla ona sahip olmayı istememişti hiç. Yine de cesaretini henüz toplayabilmiş değildi. Beklemek de, zamanı geldiğinde kendilerini birbirlerine teslim edeceklerini, aşkın onları birleştireceğini bilmek de güzeldi. Böylece mutlu buluşmalar birbirini kovaladı; karanlıkta, etraflarında geceyi daha da karartan koca kömür yığınları olduğu halde dolaşmaktan bir an olsun bıkmadılar.

Bir temmuz gecesi Jacques, Havre'a zamanında, yani on biri beş geçe varabilmek için, boğucu sıcaktan tembelleşmiş gibi duran La Lison'u zorlamaya mecbur kaldı. Rouen'dan beri, sol tarafında bir fırtına ona eşlik ediyor, göz kamaştırıcı uzun şimşeklerle Seine vadisini izliyordu; Jacques ara sıra kaygıyla dönüp geriye bakıyordu, zira o akşam Séverine'le buluşacaktı. Erken patlayacak gibi görünen bu fırtına evden çıkmasına engel olur diye korkuyordu. Yağmurdan önce gara girmeyi başardığında, vagonları bir türlü boşaltamayan yolculara sinirlenmeye başladı.

Peronda, tüm geceyi orada geçirecek olan Roubaud ile karşılaştı.

"Vay canına!" dedi Roubaud gülerek, "bir an önce gidip yatmak için acele ediyorsunuz anlaşılan... İyi uykular size!"

"Teşekkür ederim."

Jacques treni, geriye kör hatta çektikten sonra düdük çaldı ve depoya gitti. Kocaman kapının kanatları açıktı, La Lison kapalı sundurmaya girdi; burası aşağı yukarı yetmiş metre uzunluğunda, altı lokomotif alabilecek büyüklükte, iki hatlı bir tür dehlizdi. İçerisi çok karanlıktı, dört hava gazı

lambası karanlığı zar zor aydınlatıyor, büyük hareketli gölgeleri daha da çoğaltıyordu sanki. Çatı camlarıyla sağda ve solda yer alan yüksek pencereler arada bir çakan şimşeklerle parlıyordu. Böyle zamanlarda çatlak duvarlar, kömür tozuyla kararmış kirişler alev almışçasına aydınlanıyor, artık ihtiyaçlara cevap veremeyen bu binanın sefaleti fark edilebiliyordu. İçerideki iki lokomotif çoktan soğumuş, uykuya dalmıştı.

Pecqueux hemen ocağı söndürmeye girişti. Ateşi kuvvetle karıştırıyor, ızgaradan dökülen korlar aşağıya, kül çukuruna düşüyordu.

"Çok acıktım, bir şeyler atıştıracağım," dedi. "Var mısınız?"

Jacques cevap vermedi. Acelesi olmasına rağmen, közler dökülüp kazan boşalmadan La Lison'dan ayrılmak istemiyordu. Bu hiç vazgeçemediği bir kuruntu, iyi makinist alışkanlığıydı. Hatta vakti olursa lokomotifi gözden geçirip büyük bir özenle, neredeyse gözde atını tımar edercesine, kurulamadan ayrılmazdı yanından.

Su fokur fokur kaynayarak çukura aktı, Jacques ancak o zaman cevap verdi:

"Acele edelim, acele edelim."

Korkunç bir gök gürültüsü sözünü kesti. Bu sefer, yüksek pencerelerin silüeti tutuşan gökyüzünde öyle net bir şekilde belirdi ki, çok sayıdaki kırık camı tek tek sayabilirdi. Solda, tamir işlerinde kullanılan mengeneler sıralanmıştı, onlara dayalı duran bir sac levha, çan gibi çın çın öttü. Çatının köhne iskeleti boydan boya çatlamıştı.

"Lanet olsun!" diyebildi ateşçi.

Makinist çaresizliğini belli edercesine ellerini havaya kaldırdı. Artık olan olmuştu, tufanı andıran bir yağmur iniyordu sundurmanın üzerine. Sağanağın şiddeti çatıdaki camları patlatacak gibiydi. Tepedeki camlardan bazıları da kırılmış olmalıydı, çünkü yağmur bardaktan boşanırcasına yağıyordu La Lison'un üzerine. Açık bırakılan kapılardan öyle

şiddetli bir rüzgâr dalıyordu ki içeri, köhne binanın iskeleti havalanıp uçacak gibiydi.

Pecqueux'nün işi bitmişti, lokomotif bir sonraki sefere hazırdı.

"İşte! Yarın ola hayrola... Bu kadar bakım yeterli..."

Sonra tekrar acıktığı takıldı aklına, "Yemeğimizi yiyelim..." dedi. "Odalara yürüyemeyiz bu yağmurda."

Kantin gerçekten de oracıkta, depoya bitişikti; oysa şirketin geceyi Havre'da geçiren makinist ve ateşçiler için kiraladığı ve yatakhane olarak kullanılan ev, François-Maline Sokağı'ndaydı. Böyle bir sağanakta, oraya gitmeye kalksalar iliklerine kadar ıslanacaklardı.

Jacques, Pecqueux'nün peşine takılmaya razı oldu ister istemez; Pecqueux, şefini taşıma zahmetinden kurtarmak istercesine ufak yemek sepetini eline almıştı. Bu sepette hâlâ biraz ekmek, iki parça soğuk dana eti ve çok azı içilmiş bir şişe şarap olduğunu biliyordu; ona açlığını hissettiren de buydu aslında. Yağmur giderek şiddetleniyordu, yeni bir gök gürültüsüyle sundurma yeniden sarsıldı, iki adam soldaki kantine açılan küçük kapıdan geçip gittiklerinde La Lison soğumuştu bile. Güçlü şimşeklerin aydınlattığı karanlıkta, göğsünü döven iri yağmur damlaları altında, terk edilmiş bir halde uykuya dalmıştı. Yanı başında, doğru dürüst kapanmamış musluktan sızan su bir birikinti oluşturuyor, tekerlekleri arasından akıp kül çukuruna dökülüyordu.

Ama, kantine girmeden önce Jacques elini yüzünü yıkamak istedi. Odalardan birinde her zaman sıcak su ve leğenler bulunurdu. Sepetinden bir sabun aldı, yolculuk sırasında simsiyah olan yüzünü ve ellerini temizledi. Makinistlere tavsiye edildiği üzere, yanında hep yedek kıyafet taşıma tedbirliliğini gösterirdi; bu sayede tepeden tırnağa yenilendi, zaten her buluşma akşamında, Havre'a geldiğinde, şık ve bakımlı görünmek için aynı şeyi yapardı. Yüzünü ve ellerini üstünkörü yıkayan Pecqueux kantinde onu bekliyordu.

Sarı badanalı kantin küçük, çıplak bir odadan ibaretti. İçinde sadece yiyecekleri ısıtmak için bir ocak ve zemine sabitlenerek üzeri örtü niyetine çinko bir levhayla kaplanmış bir masa vardı. Bunlardan başka odadaki tek mobilya iki adet sıraydı. İşçiler yemeklerini yanlarında getirir, kâğıt üzerinde, bıçaklarının ucuyla yerlerdi. Oda geniş bir pencereden giren ışıkla aydınlanırdı.

"Ne sağanak ama," diye bağırdı Jacques pencerenin önünde dikilerek.

Pecqueux, masa başındaki sıralardan birine oturmuştu.

"Yemiyor musunuz?"

"Hayır dostum," dedi Jacques, "canınız çekiyorsa benim ekmeğimle etimi de yiyin... Ben aç değilim."

Diğeri hiç nazlanmadan dana etine saldırdı, şişeyi boşalttı. Şefi fazla iştahlı olmadığından böyle fırsatları sıkça yakalayabiliyordu. Ondan artakalanları yiyebildiği için, köpek sadakatiyle bağlıydı şefine, hatta bunun için daha da çok seviyordu onu. Bir sessizliğin ardından ağzı dolu olduğu halde konuştu:

"Yağmur kimin umurunda? Burada güvendeyiz işte. Gerçi, eğer devam ederse, sizi bırakıp yan tarafa geçeceğim."

Gülmeye koyuldu, zira aralarında sır değildi bu, Philomène Sauvagnat'yla buluşmaya gittiğinde, dışarıda gecelediğini görüp şaşırmasın diye, onunla olan ilişkisinden bahsetmek zorunda kalmıştı Jacques'a. Philomène erkek kardeşinin evinde, zemin katta, mutfağın yanındaki bir odada kaldığı için, Pecqueux'nün panjurlara vurması yetiyordu: Kadın pencereyi açıyor, Pecqueux bir sıçrayışta içeri giriyordu. Söylentiye göre, gar işçilerinin hepsi biliyordu bu yolu. Ama şimdi, sadece ateşçiyle yetiniyordu Philomène, bu ilişki onu doyuruyor gibiydi.

"Lanet olsun!" diye söylendi Jacques boğuk bir sesle; bir süreliğine duran yağmurun şimdi daha da şiddetle boşandığını görerek.

Etin son lokmasını bıçağının ucunda tutan Pecqueux, yeniden çocuk gibi güldü.

"Söyleyin bakalım, bu akşam için bir planınız mı vardı yoksa? François Mazeline Sokağı'ndaki döşekleri eskitiyoruz diye ikimizi de suçlayacak değiller, öyle değil mi?"

Jacques hızla pencerenin önünden ayrıldı.

"Neden böyle dediniz?"

"Eh, bu ilkbahardan beri sizin de benim gibi sabahın ikisinden, üçünden önce döndüğünüz yok."

Bir şeyler biliyor olmalıydı, belki de buluşmalarına tanık olmuştu. Yatakhanenin her odasında iki yatak vardı, böylece makinistler ve ateşçileri yan yana yatabiliyordu. Şirket, sıkı bir çalışma uyumu sağlamak zorunda olan bu adamları mümkün olduğunca birbirine yakınlaştırmak istiyordu. Bu yüzden Pecqueux'nün, o zamana kadar son derece düzgün bir hayatı olan şefinin düzensiz tutumunu fark etmesi hiç de şaşılacak bir şey değildi.

"Baş ağrısı çekiyorum," dedi makinist, "gece yürümek iyi geliyor."

Ateşçi cevabı hemen yapıştırdı:

"Biliyorsunuz ki istediğinizi yapmakta serbestsiniz... Ben şaka olsun diye söylüyorum... Hatta günün birinde bir sıkıntınız olursa, bana söylemekten çekinmeyin; ne zaman isterseniz buradayım."

Daha açık konuşmadan Jacques'ın elini tuttu, tüm varlığını, sadakatini ortaya koyarcasına sıktı. Etin sarılı olduğu yağlı kâğıdı buruşturup attı, boş şişeyi sepete geri koydu; bu önemsiz işi, eli süpürge ve süngere alışık titiz bir hizmetkâr edasıyla yapmıştı. Gök gürültüsü kesilmiş olduğu halde, yağmur inatla yağmaya devam ediyordu.

"Öyleyse, ben kaçıyorum, sizi işlerinizle baş başa bırakıyorum."

"Yağmur devam ettiğine göre, ben de gidip misafir yataklarından birine uzanayım."

Deponun yan tarafında, kumaş kılıflar geçirilmiş döşeklerin bulunduğu bir oda vardı; işçiler Havre'da ancak üç dört saat bekleyecekleri zamanlarda, üstlerini değişmeden bu yataklara uzanır, dinlenirlerdi. Jacques ateşçinin yağmur altında Sauvagnatların evine doğru ilerleyip gözden kaybolduğunu görür görmez, ıslanmayı göze alarak bitişik odaya koştu. Fakat yatmadı, içerideki boğucu sıcaktan bunalarak, ağzına kadar açık kapının eşiğinde durdu. Dipte, sırtüstü uzanmış bir makinist ağzı açık, horluyordu.

Birkaç dakika daha bekledi, umudunu yitirmeye razı olamıyordu. Bu aptalca yağmura duyduğu öfke içinde gittikçe büyüyor, Séverine'i artık orada bulacağını ummasa da buluşma yerine gitmek, en azından orada bulunma mutluluğunu tatmak için gitgide artan çılgınca bir istek duyuyordu. Bu isteğe engel olamıyor, kendini tutamıyordu. Sonunda sağanak yağmurun altında yürümeye başladı, her zaman buluştukları köşeye vardı, kömür yığınlarının arasındaki karanlık koridoru izledi. Yüzünü döven iri damlalar görmesini engelliyordu, Séverine'le daha önce bir kez daha sığınmış oldukları alet deposuna kadar gitti. Orada kendisini daha az yalnız hissedeceğini düşünüyordu.

Jacques kapkaranlık odaya girer girmez, iki ince kol ona sarıldı ve sıcacık dudaklar dudaklarını örttü. Séverine'di bu. "Aman Tanrım! Buradasınız!"

"Evet," dedi Séverine, "fırtınanın geldiğini görünce, yağmur başlamadan buraya koştum... Ne kadar geciktiniz!"

Güçsüz bir sesle iç geçirmişti, Jacques onun böyle teslim olarak boynuna sarıldığını görmemişti hiç. Séverine kendini bıraktı, tüm bir köşeyi kaplayan boş çuvalların oluşturduğu yumuşak yığının üzerine oturdu. Jacques da onun yanına çökmüştü, kolları hâlâ birbirine dolanmıştı, bacaklarının arasında bacaklarını hissediyordu. Birbirlerini göremiyorlar, bir sarhoşluk duygusuyla nefesleriyle sarmalanıyorlardı, çevrelerindeki her şey silinmişti.

Ateşli öpücüklerinin tahrikiyle kalpleri nasıl bir olduysa, dudaklarından çıkan hitap şekli de "siz" yerine "sen"e dönüştü.

"Demek beni bekledin..."

"Ah, seni bekledim, seni bekledim..."

Hemen o anda, neredeyse hiç konuşmadan, bir hamlede onu kendisine çeken ve kendisine sahip olması için zorlayan Séverine oldu. Bunu hiç öngörmemişti. Hatta geldiğinde, Jacques'ı göreceğini bile ummuyordu; şimdiyse kendini onu kollarına almanın verdiği beklenmedik sevince kaptırmış, ona ait olmak için duyduğu ani ve önüne geçilmez ihtiyaçla, hesap etmeden, düşünmeden sürüklenip gitmişti. Böyle olmuştu çünkü böyle olması gerekiyordu. Yağmur deponun damına daha da kuvvetli vurmaya başladı, gara giren son Paris treni, homurtular ve düdük sesleri arasında, yeri sarsarak geçti.

Jacques yeniden doğrulduğunda, sağanağın gürültüsü karşısında şaşıp kaldı. Neredeydi böyle? Oturduğunda elinin altında hissettiği bir çekiç sapına yeniden dokununca mutluluğa boğuldu. Gerçek olabilir miydi bu? Séverine'e sahip olmuş ve yine de bu çekici alıp kafasına indirmemişti. Séverine mücadele etmemiş, Jacques, içgüdüsel bir arzuyla, ölüsünü başkalarının elinden zorla alıp bir av gibi sırtına vurmayı düşlememişti. Anısını hafızada yaşatmanın mümkün olmadığı o çok eski hakaretlerin, mağaraların kuytu köşelerindeki ilk ihanetten beri erkekten erkeğe geçerek biriken şu kinin öcünü alma ihtiyacını hissetmez olmuştu. Hayır, bu kadına sahip olmanın güçlü bir büyüsü vardı, iyileştirmişti kendisini. Jacques başka türlü görüyordu onu, güçsüzlüğüyle yaman, bir dehşet zırhı gibi, bir adamın kanına bürünmüştü, öldürme cesaretini bulamayan kendisinden üstündü. Yürek sızlatan bir minnetle, varlığında erimeyi arzulayarak, tekrar kollarına aldı Séverine'i.

Séverine de, ona artık anlamsız gelen bir mücadeleden kurtulmuş, mutlulukla bırakmıştı kendini. Neden bu kadar

uzun zamandır reddetmişti sanki? Vaat ettiği üzere teslim olmalıydı ona, bunda sadece zevk ve yumuşaklık bulacağını biliyor, hatta beklemek kendisine hoş geldiğinde bile bunu hep istemiş olduğunu daha da iyi anlıyordu şimdi. Yüreği ve bedeni yalnızca sadık ve ebedî bir aşk ihtiyacıyla yanıp tutuşuyordu. Kendisini bütün bu iğrençliklere sürükleyip dehşete düşüren bu olaylar, korkunç bir zalimlikti. O ana kadar hayat onu çamura, kana bulayarak, öyle hoyratça kullanmıştı ki, saflığını koruyan güzel mavi gözleri, simsiyah saçlarının acıklı miğferi altında, dehşetle büyümüştü. Séverine her şeye rağmen el değmemiş ve saftı; taptığı bu delikanlıya, onda eriyip yok olma, onun cariyesi olma arzusuyla ilk defa kendini veriyordu. Artık Jacques'a aitti, dilediğince kullanabilirdi onu.

"Ah sevgilim, seninim al beni," diye yalvardı, "sen ne istersen ben de onu isterim ancak."

"Hayır, hayır sevgilim," diye cevapladı Jacques, "efendi sensin, ben sadece seni sevmek ve sana itaat etmek için buradayım."

Saatler geçti. Yağmur kesileli uzun zaman olmuştu, denizden gelen belli belirsiz, uzak bir ses dışında, büyük bir sessizlik hâkimdi gara. Bir silah sesiyle ürpererek ayağa fırlayana kadar birbirlerinin kolları arasında kaldılar. Gün ışımak üzereydi, soluk bir leke, Seine Nehri ağzının üstünde gökyüzünü ağartmaktaydı. Bu silah sesi de neyin nesiydi? Bu kadar geç kalmakla yaptıkları, büyük bir temkinsizlik, bir çılgınlıktı; ani bir kuruntuyla, Roubaud'nun tabanca elde peşlerine takılmış olabileceği geldi akıllarına.

"Olduğun yerde kal! Neler oluyor gidip bir bakayım."

Jacques ihtiyatla kapıya kadar ilerlemişti. Orada, hâlâ yoğun olan karanlıkta, birtakım adamların koşturduklarını işitti. Roubaud'nun sesini tanımıştı, nöbetçileri yönlendiren oydu, adamlara hırsızların üç kişi olduğunu, onları kömür çalarken açıkça gördüğünü söylüyordu bağırarak. Özellikle son birkaç haftadır, Roubaud'nun böyle hayalî haydut

sanrılarına kapılmadığı tek bir gece bile yoktu. Bu sefer de ani bir korkunun etkisiyle karanlıklara rasgele ateş etmişti muhtemelen.

"Çabuk, çabuk! Burada kalamayız," diye fısıldadı genç adam. "Depoyu araştıracaklardır... Kaç!"

Tutkuyla birbirlerinin kollarına atıldılar yeniden, dudakları sımsıkı birleşmişti. Séverine çevik adımlarla, geniş duvarla korunan depo boyunca koşturarak uzaklaştı, Jacques ise usulca kömür yığınlarının arasına saklandı. Tam zamanında ayrılmışlardı, zira Roubaud depoyu araştırmak istiyordu gerçekten de. Hırsızların orada olmaları gerektiğini ileri sürüyordu. Nöbetçilerin fenerlerinin ışıkları zeminde dans etmekteydi. Bir ağız dalaşı çıktı. Sonra hepsi, bu gereksiz kovalamacadan sıkılıp tekrar garın yolunu tuttu.

Jacques tam rahatlamış, yatmak için François-Mazeline Sokağı'na yönelmişti ki, Pecqueux'yle burun buruna gelip şaşırdı. Ateşçi bir yandan sövüp sayıyor, bir yandan da düğmelerini ilikliyordu.

"Ne oldu dostum?" diye sordu Jacques.

"Lanet olasıcalar! Sormayın, bu budalalar Sauvagnat'yı uyandırdı, o da kız kardeşiyle çıkardığımız sesleri işitip don gömlek aşağıya indi, ben de telaşla pencereden atlamak zorunda kaldım... Dinleyin, hâlâ sesleri geliyor."

Kalın bir erkek sesi küfürler savururken, dayak yiyen bir kadının hıçkırıkları duyuluyordu.

"Nasıl? Duydunuz değil mi? Onu dövüyor. Kız kardeşi otuz iki yaşında olduğu halde, yakaladığı zaman küçük bir kız gibi basıyor sopayı... Yazık, ama ben karışmam, ne de olsa ağabeyi!"

"Ama," dedi Jacques, "size ses çıkarmadığını, onu başka biriyle yakalarsa öfkelendiğini sanıyordum."

"Belli olmaz. Bazen beni görmezden gelir, bazen de şimdi duyduğunuz gibi basar sopayı... Yine de kız kardeşini sever, ondan ayrılmaktansa her şeyden vazgeçmeyi tercih eder.

Yalnızca davranışlarına dikkat etmesini istiyor... Yüce Tanrım! Bugün kadını iyi benzetmiştir."

Çığlıklar gitgide yerini iniltili iç çekişlere bıraktı, iki adam yürüyerek uzaklaştı. On dakika sonra, içinde tek bir çinko el yıkama leğeni olan, mobilyası dört sandalye ve bir masadan ibaret, sarı badanalı küçük yatakhanede yan yana derin bir uykuya dalmışlardı.

İzleyen haftalarda Jacques'la Séverine, her buluşma gecesinde büyük mutluluklar tattı. Fırtına tarafından korunmaları her zaman mümkün olmuyordu. Yıldızlı gökyüzü, parlak mehtap canlarını sıkıyor, böyle buluşma gecelerinde gölgeler boyunca yürüyor, birbirlerine sokulmaktan zevk aldıkları karanlık köşeler arıyorlardı. Ağustos ve eylül boyunca öyle güzel, öyle hoş geceler geçirdiler ki, garın uyanmasıyla beraber uzaktan uzağa işitilen lokomotif solukları onları birbirinden ayırmasa, gün ışıyana kadar kendilerinden geçmiş bir halde kalacaklardı. Ekimin ilk soğukları bile rahatsız etmedi onları. Séverine daha kapalı giyinir olmuştu, koca bir mantoya sarınıp geliyordu; öyle geniş bir mantoydu ki içinde Jacques bile kayboluyordu. Alet depolarına kapanıyorlardı; Jacques bir demir çubukla deponun kapısını içeriden kapamanın bir yolunu bulmuştu. Orada evlerinde gibiydiler, kasım fırtınaları, şiddetli rüzgâr çatıları söküp götürse bile onlara ulaşamazdı. Yine de ilk akşamdan beri bir arzusu vardı Jacques'ın; Séverine'e kendi evinde, o daracık lojmanda sahip olmak istiyordu. Séverine o evde gözüne başka görünüyor, kibar kentlilere özgü güleç sakinliğiyle daha da arzulanır oluyordu. Séverine ise, koridorda gözetleyenlerden çekinmekten çok, evliliğinde paylaştığı yatağı korumak gibi bir iffet kuruntusuyla karşı çıkmıştı hep bu işe. Fakat Jacques'ın öğle yemeğine davetli olduğu bir pazartesi Roubaud gar şefinin verdiği bir iş yüzünden yukarıya çıkmakta gecikince, Jacques işi şakaya vurdu ve Séverine'i yatağa taşıdı. İkisi de bu çılgınca gözüpeklik karşısında öyle güldüler ki çok geçme-

den kendilerini unuttular. O günden sonra Séverine hiç karşı koymadı, Jacques perşembe ve cumartesileri gece yarısından sonra yukarı çıkmaya başladı. Bu son derece tehlikeli bir işti: Komşular yüzünden kıpırdamaya bile cesaret edemiyorlardı. Fakat bu koşullar sevgilerinin arttığını hissetmelerine, yeni zevkler keşfetmelerine yol açtı. Sık sık ipini koparmış hayvanlar gibi kaçıp karanlığa dalma ihtiyacıyla dışarı çıkıyor; buz gibi gecelerin, kışın ıssızlığına dalıyorlardı. Bir keresinde aralık ayında, dondurucu soğukta seviştiler.

Jacques ve Séverine'in giderek artan bir tutkuyu paylaştıkları dört ay böylece geride kalmıştı. Yüreklerindeki çocuksu duygularla, en ufak temastan mutluluk duyuyor, ilk aşkın şaşkın masumiyetini ve toyluğunu yaşıyorlardı. Fedakârlıkta birbirlerini geçmek uğruna bir teslimiyet mücadelesine girişmişlerdi âdeta. Jacques'ın artık hiç kuşkusu kalmamıştı, korkunç kalıtımsal hastalığı iyileşmişti; Séverine'e sahip olduğundan beri, birini öldürme düşüncesiyle hiç bulanmamıştı zihni. Fiziksel anlamda sahip olma, bu öldürme ihtiyacını karşılıyor olabilir miydi? İnsan denen hayvanın karanlık özünde, sahip olmak öldürmekle aynı şey miydi? Jacques bu konunun kendisini aştığını düşünüyor, dehşetin kapısını aralamayı denemiyordu bile. Zaman zaman Séverine kollarındayken, Batignolles Parkı'nda tek bir bakışla itiraf edilen, işlediği cinayet geliveriyordu aniden aklına; yine de ayrıntıları öğrenme isteği duymuyordu. Séverine ise aksine, her şeyi anlatma ihtiyacıyla giderek daha da kıvranır gibiydi; Jacques, sıkıca sarıldıklarında taşıdığı sır yüzünden yüreğinin kabardığını, sırf onu boğan şeyden kurtulup rahatlamak için kendisini ona teslim etmek istediğini hissediyordu. Şiddetli bir ürperti tüm bedenini sarıyor, göğsünün kabarmasına, dudaklarından belli belirsiz dökülen iç çekişlere yol açıyordu. Bir çırpınma sırasında, ölgün bir sesle itiraf mı ediverecekti yoksa? Ama Jacques bir öpücükle çabucak ağzını kapatıyor, itirafını böylece önlüyordu. Araları-

na bu bilinmezi sokmaya ne gerek vardı? Bunun birbirlerine duydukları aşkı nasıl değiştireceğini kim bilebilirdi? Jacques tehlike kokusu alıyor, Séverine'le birlikte cinayet öykülerini kurcalama düşüncesiyle ürperiyordu. Séverine de farkındaydı bu düşüncesinin, kuşkusuz sırf sevmek ve sevilmek için yaratılmış bir aşk kadınına, sevgi dolu ve uysal haline dönüyordu yeniden. Böylece çılgınca sevişmeye başlıyor, zaman zaman birbirlerinin kollarında kendilerinden geçiyorlardı.

Roubaud yazdan beri kilo almış, hantallaşmıştı; karısı yirmi yaşındaki bir genç kadının neşe ve tazeliğine yeniden kavuşurken, o giderek daha da yaşlı ve karamsar görünüyordu. Séverine'in de söylediği gibi, dört ayda çok değişmişti. Jacques'ın elini hep içtenlikle sıkıyor, onu davet ediyor, yalnızca o sofrasındayken mutlu oluyordu. Ama bu oyalanma da ona yetmez olmuştu artık. Yemeğini bitirir bitirmez sık sık dışarı fırlıyor, bunaldığını ve hava alması gerektiğini ileri sürerek, karısıyla arkadaşını baş başa bırakıyordu. İşin aslı, Napolyon gezi alanındaki, hat komiseri Mösyö Cauche'la buluştuğu küçük bir kahveye gider olmuştu. Çok içmiyordu, içtiği sadece küçük kadehlerde romdan ibaretti; ama giderek tutkuya dönüşen bir kumar merakına kapılmıştı. Ancak kâğıtlar elinde, sonu gelmez piket partilerine gömüldüğünde her şeyi unutuyor, yeniden canlanıyordu. Tam bir kumarbaz olan Mösyö Cauche, para için oynamalarında ısrarcıydı; yüz metelikle oynar olmuşlardı ve o andan itibaren Roubaud, kendini tanıyamamasına şaşıyor, insana konumunu, hayatını tehlikeye attıracak derecede zarar veren bir açgözlülükle, bir kazanma hırsıyla yanıp tutuşuyordu. Henüz işini bu yüzden aksatmamıştı; serbest kalır kalmaz sıvışıyor, nöbetçi olmadığı geceler eve ancak sabahın ikisinde, üçünde dönüyordu. Karısının bir şikâyeti yoktu, sadece çıkarken olduğundan daha asık suratlı döndüğü için sitem ediyordu o kadar; asık suratının nedeniyse şu büyük talihsizliğiydi, her seferinde daha da batıyordu borca.

Bir akşam, Séverine'le Roubaud arasında ilk kavga patlak verdi. Séverine, henüz nefret etmemekle birlikte, zar zor katlanıyordu ona. Roubaud'nun ona yük olduğunu hissediyordu, varlığıyla bunaltmasa, ne kadar rahat, ne kadar mutlu olacaktı! Onu aldattığı için hiç vicdan azabı duymuyordu: Bu onun suçu değil miydi? Kendisini neredeyse yıkıma sürüklememiş miydi? Birbirlerinden giderek uzaklaşırken düzenlerini bozan bu huzursuzluğu gidermek için ikisi de kendince teselli arıyor, neşelenecek şeyler buluyordu. Mademki kocasının kumarı vardı, kendisinin de bir âşığı olabilirdi pekâlâ. Onu asıl öfkelendiren, isyana sürükleyense, Roubaud'nun sürekli kaybetmesi yüzünden sıkıntıya düşmeleriydi. Evin yüz metelikleri Napolyon gezi alanındaki kahvede suyunu çekmeye başlayalı beri, temizlikçi kadının parasını bile nasıl ödeyeceğini bilemez olmuştu. Her türlü hoşluktan, ufak tefek makyaj malzemelerinden bile mahrum kalmıştı. Ve o akşam da, bir çift potin almasının şart olduğunu söylediğinde birbirlerine girmişlerdi. Dışarı çıkmak üzere olan Roubaud, bir dilim ekmek kesmek için aradığı bıçağı bulamayınca, büfenin bir çekmecesinde duran büyük bıçağı, cinayet aletini almıştı. Potinlerin parasını karşılayacak on beş frangı olmadığını, nereden bulacağını da bilemediğini, bu yüzden parayı veremeyeceğini söylerken Séverine ona bakıyor, inatla isteğini tekrarlıyor ve onu giderek daha öfkeyle karşı koymaya zorluyordu. Birdenbire, parmağıyla, altında hayaletlerin uyukladığı döşeme tahtasını işaret ederek orada para olduğunu ve o paradan istediğini söyledi. Roubaud bembeyaz kesildi, bıçak elinden kaydı ve gerisin geri çekmecenin içine düştü. Bir an için kendisine vuracağını düşündü Séverine, zira Roubaud iyice yaklaşmış, para orada çürüse bile, ona dokunmaktansa elini kesmeyi tercih edeceğini söylemişti kekeleyerek. Yumruklarını sıkıyor, o yokken tahtayı kaldırıp tek kuruşunu çalmaya kalkışırsa onu öldüreceğini söyleyerek tehdit ediyordu. Kesinlikle, kesinlikle mümkün

değildi bu! Çoktan unutulmuş gitmiş bir meseleydi! Döşeme tahtasının altını kurcalamayı aklına getirir getirmez Séverine'in de rengi atmış, bayılacak gibi olmuştu. Sefalete düşseler bile, paranın yanı başında açlıktan öleceklerdi. Gerçekten de, çok büyük sıkıntıya düştükleri günlerde bile bir daha bundan söz etmediler. Tahtanın o kısmına bastıklarında ayaklarını yakan o his, öyle katlanılmaz hale gelmişti ki, yanından dolaşıp geçiyorlardı artık.

Bunu, Croix-de-Maufras hakkında başka kavgalar takip etti. Ev neden satılmamıştı? Birbirlerini sürekli satışı hızlandırmak için bir şey yapmamakla suçluyorlardı. Roubaud bu işle uğraşmayı şiddetle reddediyor, Séverine ise Misard'a yazdığı seyrek mektuplara doğru dürüst bir cevap alamıyordu; hiç alıcı çıkmıyordu, meyveler yerlere dökülmüştü, sulama yapılamadığı için sebze de yetişmiyordu. Karıkocanın yaşadıkları krizin ardından içine gömüldükleri büyük durgunluk böylece yavaş yavaş bozuluyordu; yeniden korkunç bir bunalıma sürüklenir gibiydiler. Gizlenmiş para, eve alınan âşık gibi sebepler aralarını bozuyor, birbirlerine öfkelenmelerine yol açıyordu. Giderek artan bu sıkıntıyla, hayatları cehenneme dönmek üzereydi.

Bunlar yetmezmiş gibi Roubaudların çevresindeki her şey bozuluyor, ektikleri uğursuz tohum giderek yeşeriyordu. Koridorda yeni bir dedikodu ve çekişme fırtınası esmeye başlamıştı. Madam Lebleu Philomène'i, kendisine hastalıktan ölmüş bir tavuk satmakla suçluyordu, bu kara çalmanın üzerine Philomène ilişkilerine noktayı koymuştu, ama bozuşmanın asıl nedeni, Séverine'le Philomène arasında gelişen yakınlıktı. Pecqueux bir gece Séverine'i Jacques'ın kolunda görmüş, bunun üzerine Séverine eski kuruntularını bir tarafa bırakarak, ateşçinin metresine cana yakın davranır olmuştu. Philomène ise, garın tartışmasız en güzel ve en zarif kadını olan bu hanımla yakınlaşmak gururunu okşadığı için, veznedarın karısına sırtını dönüvermişti. "Bu yaşlı

cadı herkesi birbirine düşürebilir," diyerek, bütün kabahati ona yüklüyor, her yerde yüksek sesle, sokağa bakan dairenin Roubaudlara ait olduğunu, dairenin geri verilmemesinin bir rezalet sayıldığını söyleyip duruyordu. Dolayısıyla işler Madam Lebleu'nün aleyhine dönmeye başlamıştı; üstelik Matmazel Guichon'u gar şefiyle yakalamak için gösterdiği inatçı çaba da başına ciddi bir bela açacak gibi görünüyordu. Onları hâlâ yakalayamamış, üstüne üstlük kulak kabartıp kapılarını dinlerken yakayı ele verip suçlu duruma düşmüştü. Öyle ki bu şekilde gözetlenmekten öfkelenen Mösyö Dabadie, şef yardımcısı Moulin'e, Roubaud hâlâ daireyi istiyorsa, belgeyi imzalamaya hazır olduğunu söylemişti. Aslında pek geveze olmayan Moulin de bunu sağda solda anlatınca, ortalık iyiden iyiye karışmış, koridorun bir başından ötekine bütün komşular birbirlerine girecek hale gelmişti.

Gittikçe artan bu tatsızlıklar arasında, Séverine'in hevesle beklediği tek bir gün varsa o da cumaydı. Ekim ayında, ilk aklına gelen bahaneyi rahatça uydurma cesaretini göstermiş, dizindeki ağrının bir uzman tarafından tedavi edilmesi gerektiğini söylemişti. Böylelikle her cuma, makinistinin daima Jacques olduğu altı kırk ekspresiyle yola çıkıyor, o günü Paris'te onunla birlikte geçiriyor, sonra da altı otuz ekspresiyle geri dönüyordu. Başta kendini kocasını diziyle ilgili gelişmelerden haberdar etmek zorunda hissetmiş, kâh daha iyi, kâh daha kötü olduğunu söylemişti. Roubaud'nun kendisini dinleme zahmetine bile girmediğini görünce, konuyu açmaktan tamamen vazgeçmişti. Bazen yüzüne bakıyor, "Acaba biliyor mu?" diye düşünüyordu. Bu vahşi kıskanç, gözünü kan bürüyüp budalaca bir öfke yüzünden katil olmuş bu adam, nasıl olup da bir âşığı olmasına göz yumabiliyordu? Séverine buna inanamıyor, Roubaud'nun giderek alıklaştığını düşünüyordu.

Aralık ayının ilk günlerinde, buz gibi soğuk bir gece, Séverine çok geç vakte kadar kocasını bekledi. Ertesi gün cuma

olduğundan, şafak sökmeden ekspresе binmesi gerekiyordu; kalkar kalkmaz hemen giyinebilmek için perşembe akşamından elbiselerini hazır ederdi. Nihayet yattı ve saat bire doğru uyudu. Roubaud henüz dönmemişti. Daha önce de iki kez sabahleyin eve döndüğü olmuştu. Dipteki küçük odalarından biri giderek gerçek bir kumarhaneye dönüşen kahveden ayrılamıyordu bir türlü. Artık oyunda büyük meblağlar döner olmuştu. Yalnız yatmaktan memnun olan genç kadın, ertesi gün geçireceği güzel saatlerin hayaliyle, örtülerin tatlı sıcaklığı arasında huzur dolu, derin bir uykuya dalmıştı.

Saat üçe doğru tuhaf bir gürültüyle uyandı. Önce bir şey anlayamadı, rüya gördüğünü sanıp tekrar uyudu. Fakat sonra kapılardan biri zorlanıyormuş gibi boğuk bir gürültü ve çatırdayan ahşap sesiyle uyandı. Büyük bir gümbürtüyle, diğerlerinden daha şiddetli bir darbe, yattığı yerden doğrulmasına yol açtı. Korkudan yüreği ağzına gelmişti. Birisi koridora açılan kapının kilidini kırıyordu muhakkak. Bir dakika boyunca kımıldamaya cesaret edemeden, kulak kesilerek etrafı dinledi. Neden sonra olan biteni görmek için kalkma cesaretini buldu kendinde; yalınayak sessizce yürüdü, odasının kapısını yavaşça araladı; öyle titriyordu ki, beti benzi atmış, geceliğinin altında bedeni sanki daha da küçülmüştü. Yemek odasında gördüğü manzara karşısında, şaşkınlık ve korkudan olduğu yere çakılıp kaldı.

Roubaud yüzükoyun yere uzanmış, dirseklerinin üzerinde doğrulmuş, bir makas yardımıyla döşeme tahtasını yerinden sökmüştü. Yanı başına koyduğu mumun ışığı koca bir gölge düşürüyordu tavana. Döşemede kara bir yarık gibi duran deliğin üzerine eğilmiş, fal taşı gibi açılmış gözlerle içine bakıyordu. Yanaklarına kan hücum etmişti, yüzünde bir katilin ifadesi vardı. Elini hoyratça içeri daldırdı, fakat hiçbir şey bulamadı, bedenini sarsan ürpertiyle mumu yaklaştırmak zorunda kaldı. Nihayet dipte duran cüzdanı, banknotları ve saati görebildi.

Séverine kendini tutamayıp çığlık attı ve Roubaud korkuyla geriye döndü. Bir an için Séverine'i tanımadı, gözlerindeki dehşet ifadesiyle, bembeyaz kesilmiş görünce, hayalet sanmıştı muhtemelen.

"Ne yapıyorsun böyle?" diye sordu Séverine.

Karısını nihayet tanıyan Roubaud, cevap vermekten kaçınarak boğuk bir sesle homurdandı. Séverine'in varlığı canını sıkmıştı, ona bakıyor, yatağa geri dönmesini istiyordu. Mantıklı bir açıklama yapmaktan aciz, onu böyle çırılçıplak titrerken görünce tokatlamaktan başka bir şey gelmiyordu içinden.

"Tabii ya," diye devam etti Séverine, "bana potin almayı reddediyorsun, fakat kumarda kaybedince parayı almakta bir sakınca görmüyorsun."

Bunları duyan Roubaud bir anda çılgına dönmüştü. Artık hiç arzulamadığı, sahip olmanın bir işkenceye döndüğü bu kadın yine mi hayatını berbat edecek, zevkine engel olacaktı? Dışarıda eğlenebildiğine göre ona ihtiyacı kalmamıştı artık. Elini yeniden deliğe daldırdı, içinde üç yüz altın frank bulunan cüzdanı almakla yetindi. Topuğuyla vurarak tahtayı yerine yerleştirdikten sonra, dişlerini sıkarak genç kadının üzerine yürüdü ve haykırdı:

"Canımı sıkma, keyfim nasıl istiyorsa öyle davranıyorum. Paris'te ne yaptığını soruyor muyum ben sana!"

Sonra öfkeyle omuz silkti, mumu yerde bırakarak kahveye geri döndü.

Séverine mumu yerden aldı, iliklerine kadar buz keserek; yatağına gitti; uyuyamadığı için mumu söndürmedi, gözleri kocaman açık, giderek yerinde duramaz bir halde ekspres saatini beklemeye koyuldu. Artık kuşkusu kalmamıştı, cinayet fikrinin beynine işlemesi gibi, içten içe giderek çürüyen bu adamın bütün dengeleri altüst olmuş, aralarındaki her türlü bağ eriyip gitmişti. Roubaud her şeyi biliyordu.

VII

O cuma Havre'dan altı kırk ekspresine binecek olan yolcular, bir şaşkınlık çığlığıyla uyandı. Gece yarısından beri kar, iri taneler halinde öyle yoğun yağıyordu ki sokaklarda otuz santimetre kalınlığında bir kar tabakası birikmişti.

Kapalı sundurmanın altında La Lison şimdiden çalışır vaziyette dumanını savuruyordu; üçü ikinci, dördü ise birinci mevki olmak üzere yedi vagonluk bir katara bağlanmıştı. Saat beş buçuk civarında, Jacques ve Pecqueux kontrol için depoya geldiklerinde, kapkara gökyüzünden boşanan bu inatçı kar karşısında kaygıyla söylendiler. Şimdi lokomotifteki yerlerini almış, gözlerini uzaklara, sundurmanın ardına kadar açık kapısının ötesine dikmiş, lapa lapa yağan karın karanlıkları soluk bir ürpertiyle bölen sessiz ve biteviye yağışını seyrederken, düdük sesini bekliyorlardı.

"Bir işaret görüyorsam Arap olayım!" diye homurdandı makinist.

"Geçebilirsek şanslıyız," dedi ateşçi.

Roubaud tam vaktinde gelerek nöbetini devralmış, elinde fener peronda bekliyordu. Yorgunluktan perişan gözleri zaman zaman kapansa da denetimi sürdürmeyi ihmal etmiyordu. Jacques, yolun durumu hakkında bir şey bilip bilmediğini sorunca, yaklaşmış, onun elini sıkmış, henüz telgraf

almadığını söylemişti. O sırada geniş mantosuna sarınmış Séverine aşağı indi, Roubaud karısına birinci mevki bir kompartımana kadar eşlik etti. Kuşkusuz, iki âşık arasındaki kaygılı, sevgi dolu bakış kaçmamıştı gözünden, fakat yine de karısına, böyle bir havada yola çıkmanın ihtiyatsızlık olacağını, yolculuğunu ertelerse daha iyi edeceğini söyleme zahmetine bile katlanmadı.

Sarınıp sarmalanmış, elleri kolları valizlerle dolu yolcular, sabahın korkunç ayazında itiş kakış çıkageldiler. Ayakkabılarına yapışan karlar hâlâ erimemişti. Vagon kapıları aceleyle kapanıyor, herkes içeri çekiliyor, birkaç hava gazı lambasının ölgün ışığıyla belli belirsiz aydınlanan gar yeniden ıssızlığa bürünüyordu. Lokomotifin ocak altına asılı feneriyse, dev bir göz gibi parlıyor, yaydığı yangın kızıllığı karanlıklara doğru uzanıyordu.

Roubaud fenerini kaldırarak işaret verdi. Şef kondüktör düdük çaldı, Jacques da regülatörü açıp küçük vites kolunu ileri sürdükten sonra, düdüğe cevap verdi. Tren hareket ediyordu. Şef yardımcısı bir dakika daha olduğu yerde öylece kalıp fırtınada uzaklaşan treni gözleriyle kaygısızca izledi.

"Bana bak," dedi Jacques Pecqueux'ye. "Bugün işi ciddiye almamız lazım."

Roubaud gibi arkadaşının da yorgunluktan bitkin göründüğünü fark etmişti, Pecqueux önceki akşam felekten bir gece çalmıştı kuşkusuz.

"Merak etmeyin," diye lafı ağzında geveledi ateşçi, "her şey yolunda."

Kapalı sundurmadan çıkar çıkmaz, ikisi de karın altında kalmıştı. Doğudan esen rüzgâr, lokomotifi cepheden vuruyor, karları doğrudan göğsüne savuruyordu. İki adam siperliğin gerisinde, üzerlerinde kalın yün giysiler, gözlerini koruyan gözlüklerle başta fazla rahatsızlık çekmediler. Fakat karanlıkta, lokomotifin büyük fenerinin parlak ışığı, yağan yoğun karın donukluğunda etkisini kaybediyor gibiydi. Yo-

lun iki yüz, üç yüz metre ilerisi aydınlanacağı yerde sütümsü bir tür sis altında görünüyor; nesneler, bir rüyanın derinliklerinden çıkarcasına, ancak çok yaklaştıklarında beliriveriyordu. Yolu kapayan kırmızı ışıkları talimatlarda belirtilen mesafeden kesinlikle göremeyeceğini daha ilk nöbetçi kulübesi ışıklarında anlayınca, makinistin kaygısı doruk noktasına ulaştı. O andan itibaren, son derece temkinli ilerledi, gerçi hız kesmeyi göze alamıyordu, zira şimdiden korkunç bir rüzgâr direnci ile karşı karşıyaydılar ve gecikmeleri de aynı oranda tehlike yaratacaktı.

La Lison, Harfleur istasyonuna kadar, kesintisiz ve sorunsuz yol aldı. Kar kalınlığı henüz Jacques'ı kaygılandırmıyordu, zira henüz olsa olsa altmış santim kadardı ve kar süpürücüsü bir metrelik kar tabakasını rahatlıkla bertaraf edebiliyordu. Tek düşüncesi trenin hızını korumaktı, çünkü iyi bir makinistin asıl hünerinin önce ölçülü olması ve lokomotifini sevmek kadar, mümkün olan en yüksek buhar basıncıyla, sarsıntısız, düzenli bir şekilde yol almak olduğunu biliyordu. Hatta bu onun yegâne kusuruydu, inatla treni durdurmaz, işaretlere kulak asmaz, La Lison'u vaktinde dizginleyebileceğine inanırdı. Bu yüzden, ara sıra kendini iyice kaptırır, "nasır" denilen kestane fişeklerini ezerdi; hatta bu nedenle iki kere, sekiz gün süreyle açığa alınmıştı. Ama o anda, büyük bir tehlikenin ortasında olduğunu hissediyor, Séverine'in trende oluşu, bu kıymetli varlığın hayatının ellerinde olduğu düşüncesi irade gücünü on kat artırıyordu; öyle ki bu irade gücü, tüm engelleri cesaretle karşılayarak, bu çifte demiryolu hattı boyunca Paris'e kadar eşlik edecekti ona.

Lokomotifi kömür vagonuna bağlayan sac levhanın üzerinde, bitmek tükenmek bilmeyen sarsıntılar arasında dikilen Jacques, kara rağmen önünü daha iyi görebilmek için sağa doğru eğiliyordu. Akan yol yol sular yüzünden siperlik camından baktığında hiçbir şey seçemiyor, sert rüzgâra verdiği yüzüne sanki binlerce iğne batıyordu. Başta ısıran

soğuk, şimdi ustura gibi kesiyordu yüzünü. Ara sıra soluk alabilmek için içeri çekiliyordu; gözlüklerini çıkarıp kuruluyordu, sonra tekrar gözlem yerine dönüyor, fırtınanın ortasında kırmızı işaretleri görebilmek için gözlerini ayırmadan ileriye bakıyordu. Kendini işine öyle kaptırmıştı ki, önünde asılı duran kardan perdenin üzerinde kan kırmızısı kıvılcımlar gördüğünü sandı birkaç kere.

Karanlıkta ilerlerken birdenbire ateşçisinin artık yanında olmadığına dair bir his uyandı içinde. Makinistin gözünü ışık almasın diye su seviyesini aydınlatan küçük bir fener vardı sadece; Jacques, minesi gerçek ışıltısını korur gibi görünen manometrenin kadranında titreyen mavi ibrenin hızla düştüğünü görmüştü; ateşin ısısının azaldığına delaletti bu. Ateşçi uykuya yenilerek sandığın üzerine serilmişti.

"Pis hovarda," diye bağırdı Jacques adamı öfkeyle sarsarken.

Pecqueux doğruldu, anlaşılmaz bir homurtuyla özür diledi. Ayakta zor durmasına rağmen alışkanlıkla hemen ateşinin başına geçti, çekici eline alıp kömürü kırmaya, kürek yardımıyla eşit bir tabaka halinde ızgaranın üzerine yaymaya koyuldu; ardından yeri şöyle bir süpürdü. Açık kalan ocak kapağından geriye, trenin üzerine doğru bir alev kızıllığı uzanıyor, kuyrukluyıldızın tutuşan kuyruğuna benzer bu kızıllığın arasından düşen kar taneleri iri altın damlalarına benziyordu.

Harfleur'den sonra, tüm hattın en dik rampası olan ve Saint-Romain'e kadar uzanan üç fersahlık uzun rampaya varmışlardı. Makinist son derece dikkatli bir biçimde işine sarıldı; güzel havalarda bile zorlu bulunan bu yamacı tırmanmak için büyük bir çaba sarf etmesi gerekiyordu. Eli vites kolunda, telgraf direklerinin birbiri ardına akıp gidişini izliyor, hızı hesaplamaya çalışıyordu. Hızı giderek düşüyor, La Lison'un zorlandığı, kar süpürücülerinin gittikçe artan bir dirençle karşılaştığı hissediliyordu. Jacques, ayağının ucuyla

ocağın kapağını açtı tekrar; uyku sersemi ateşçi ne yapmak istediğini anlayarak, buhar basıncını artırmak için ateşi körükledi. Şimdi kapak kızarıyor, bacaklarını mor bir ışıkla aydınlatıyordu. Buna rağmen etraflarını saran buz gibi hava cereyanı arasında, yakıcı sıcağı hissetmiyorlardı bile. Şefinin bir işaretiyle ateşçi küllüğün demirini de kaldırmıştı, böylece havalanan ocağın çekme gücü artmış oldu. Manometrenin ibresi hızla tekrar on atmosfere yükselmişti, La Lison tüm gücünü kullanıyordu şimdi. Bir ara su seviyesinin düştüğünü gören makinist, basıncı düşüreceğini bilmesine rağmen küçük enjektör kolunu çevirmek zorunda kaldı. Çok geçmeden basınç tekrar yükseldi; lokomotif haddinden fazla zorlanan bir hayvan gibi sıçramalar, kıç atmalarla hırıldıyor, tıksırıyordu; tüm parçaları çatırdıyordu sanki. Jacques, eskisi kadar sevmediği, yaşlanmış, gücünü kaybetmiş bir kadın gibi hor görüyordu şimdi onu.

"Tırmanmayı başaramayacak, tembel şey," dedi dişlerini sıkarak. Yolda konuşma âdeti yoktu oysa.

Pecqueux uyuşukluğunu üzerinden atamamıştı ama yine de hayretle baktı ona. La Lison'la ne alıp veremediği vardı ki şimdi? Yola çıkmayı zevk haline getiren, sürüş kolaylığı ve istim tutuşuyla Paris'le Havre arasında kömürden onda birlik tasarruf sağlayan hep o uysal, yiğit lokomotif değil miydi? Bir lokomotifin, mükemmel bir zamanlamayla buharı mucize gibi kesen bir pistonu olunca, huysuzluğuna rağmen namuslu ve tutumlu bir ev kadını gibi onun da bazı kusurları hoş görülebilirdi. Tamam, fazla yağ harcadığı doğruydu. Ama ne çıkardı bundan? Yağlıyorlardı ve olup bitiyordu işte.

Jacques ise tam o anda öfkeyle söylenmeye devam ediyordu:

"Yağlamazsak, mümkün değil çıkamayacak."

Bunun üzerine kariyeri boyunca üç kere bile yapmadığı bir şeyi yaparak, hareket halindeki makineyi yağlamak için

yağdanlığı aldı. Parmaklığı aştı, kapağın üzerine çıktı, kazan boyunca ilerledi. Çok tehlikeli bir işti bu. Ayakları, kardan ıslanan dar demir şerit üzerinde kayıyordu. Kar görüşünü engelliyor, korkunç rüzgâr onu bir saman çöpüymüşçesine uçuracakmış gibi oluyordu. La Lison, bir yanına asılmış bu adamla beraber, bembeyaz kar yığınında derin bir iz açarak, gecenin içinde soluk soluğa yol almaya devam ediyordu. Jacques'ı sarsıyor, sürüklüyordu. Ön tabanlığa ulaşınca, sağ silindirin yağ haznesinin önüne çömeldi, bir eliyle demir çubuğa tutunarak, binbir güçlükle hazneyi doldurdu. Sonra, sol silindiri yağlamak için, tıpkı bir böcek gibi makinenin etrafını sürünerek dolaşması gerekti. Bitkin bir halde döndüğünde ölümle burun buruna gelmiş gibi sapsarı kesilmişti.

"Pis kaltak," diye mırıldandı.

Pecqueux, La Lison'un karşılaştığı bu alışılmışın dışındaki kabalığa şaşırmış, nicedir diline dolanan o şakayı bir kez daha yapmaktan alamamıştı kendini:

"Benim gitmem gerekirdi, kadınları yağlamak konusunda üstüme yoktur."

Biraz olsun ayılmış gibiydi, görev yerine geçerek hattın sol tarafını gözlemeye koyuldu. Aslında gözleri çok iyi görürdü, hatta şefininkilerden daha keskindi gözleri. Fakat bu fırtına her şey silip süpürmüş gibiydi; yolun her kilometresine aşina oldukları halde, geçilen yerleri zar zor tanıyabiliyorlardı. Demiryolu karın altında görünmez olmuştu; çitler, hatta evler bile karın altına gömülmüştü sanki. Çevrelerinde uçsuz bucaksız bir düzlük, puslu beyazdan oluşan bir kaos vardı. La Lison, bir çılgınlık hummasına tutulmuş, keyfince koşar gibiydi. İki adam, her türlü tehlikeye açık halde yol alan bu lokomotifin üzerinde, onları birbirine bağlayan kardeşlik bağını hiç bu kadar güçlü hissetmemişlerdi. Orada, peşleri sıra sürükledikleri insan hayatlarının ağır ve ezici sorumluluğuyla, kapalı bir odada olduklarından daha yalnız, dünyadan daha soyutlanmış bir haldeydiler.

Jacques, Pecqueux'nün şakasına sinirlenmişti fakat buna rağmen öfkesini bastırarak gülümsedi. Kavganın sırası değildi. Kar şiddetleniyor, ufku örten perde kalınlaşıyordu. Rampa boyunca tırmanmaya devam ederken, ateşçi uzakta kırmızı bir ışığın yanıp söndüğünü görür gibi oldu. Bir kelimeyle şefini uyardı fakat ışık çoktan solup gitmişti. Hep dediği gibi, gözleri ona bir oyun oynamıştı yine. Hiçbir şey görmemiş olan makinist ise, bu yanlış alarm karşısında kendine olan güvenini kaybederek afallamıştı, kalbi hızlı hızlı çarpıyordu. Lapa lapa yağan karın ötesinde, gecenin karanlığında hayal gibi belirerek lokomotifin önüne doğru gelen, hareketli, kocaman kara şekiller, iri kütleler görür gibiydi. Dağlardan kopup yuvarlanarak yolu kapatan kaya parçaları mıydı bunlar? Tren bunlara çarpmak üzere miydi? Bu düşünceyle korkuya kapılan Jacques, umutsuzca düdük çubuğuna asılıp uzun uzun düdük çaldı; bu acı ötüş fırtınanın içinde uzadı gitti. Sonra, tam zamanında düdük çalmış olduğunu görerek şaşırdı, zira tren, iki kilometre daha ileride olduğunu sandığı Saint-Romain garından geçiyordu büyük bir hızla.

Korkunç rampayı aşan La Lison daha rahat yol almaya başlamıştı ve Jacques bir an olsun nefes alabildi. Saint-Romain'den Bolbec'e kadar hat hissedilmeyecek derecede hafif bir eğimle yükseldiğinden yaylanın öbür ucuna kadar işler yolunda gidecekti kuşkusuz. Buna rağmen Beuzeville'e varıp da üç dakikalığına durdukları sırada peronda gözüne ilişen gar şefine seslenmekten, kalınlığı sürekli artan kar karşısında duyduğu kaygıyı dile getirmekten alamadı kendini. Rouen'a asla ulaşamayacaktı, her zaman kullanıma hazır lokomotiflerin bulunduğu bir depodalarken, en iyisi ikinci bir lokomotif ekleyerek, lokomotif sayısını ikiye çıkarmaktı. Ama gar şefi böyle bir emir almadığını, sorumluluğu üstlenemeyeceğini söyledi. Tek yapabildiği, gerekirse rayları temizlemek için kullanabilecekleri beş altı tahta kürek vermek oldu. Pecqueux kürekleri alıp kömür vagonunun bir köşesine koydu.

Gerçekten de La Lison yaylada fazla zorluk çekmeden, iyi bir hızla yoluna devam etti. Fakat yine de yorulmaya başlamıştı. Makinist, ateşçi kömür atabilsin diye ikide bir ayağıyla ocağın kapağını açmak zorunda kalıyor ve her seferinde kuyrukluyıldızın gözalıcı kuyruğu bu beyazlığın ortasında kefene bürünmüş, siyah, iç karartıcı trenin üzerinde, geceyi delerek parıltılar saçıyordu. Saat sekize çeyrek kalayı vurmuş, gün ağarmaya başlamıştı fakat ufkun bir ucundan diğer ucuna uzanıp her tarafı saran bu büyük beyaz kasırganın ortasında solgun gün ışığı zar zor seçilebiliyordu. Hiçbir şeyin seçilmesine izin vermeyen bu belli belirsiz aydınlık, gözlüklerine rağmen gözlerinden yaşlar akarak ilerisini görmeye çabalayan iki adamı daha da kaygılandırıyordu. Makinist, vites kolunu bırakmadan düdük çubuğuna asılmaya devam ediyor, tedbiri elden bırakmamak için neredeyse sürekli düdük çalıyordu. Bu kar çölünün ortasında acı bir tehlike çığlığı gibiydi düdük sesi.

Bolbec, ardından da Yvetot kazasız belasız geçildi. Ama Motteville'de durduklarında Jacques yeniden şef yardımcısını yokladı fakat adam yolun durumu hakkında kesin bir bilgi veremedi. Trenlerden varan olmamıştı henüz, bir tek Paris posta treninin önlem olarak Rouen'da tutulduğunu öğrenmişlerdi gelen bir telgraftan. La Lison tekrar yola koyuldu, Baremine kadar olan üç fersahlık tatlı eğimi hantal ve bezgin bir biçimde geçti. Gün, karın kendisinden yansır gibi görünen soluk bir ışıkla aydınlanmaya başlamıştı. Kar şimdi gökten puslu ve soğuk bir şafak gibi daha yoğun iniyor, toprağı gökyüzünün döküntülerine boğuyordu. Gün ışıdıkça rüzgâr şiddetini artırıyor, iri kar taneleri mermi gibi savruluyordu; ateşçinin elinde kürekle durup dinlenmeden kömür vagonunun dibindeki su haznesinin çeperlerinde biriken karı küremesi gerekiyordu. Her iki yanda uzanan kırlar öyle tanınmaz bir haldeydi ki, kendilerini rüyada yol alıyormuş gibi hissettiler. Geniş, düz tarlalar, yeşil çitlerle çevrili bereketli otlaklar,

elma ağaçları ekili topraklar, küçük tümseklerin hafif bir kabartı yarattığı bembeyaz bir denizden, bu beyazlığın içinde her şeyin eriyip yok olduğu soluk ve titrek bir sonsuzluktan ibaretti şimdi. Makinist ayakta, eli vites kolundaydı, şiddetli rüzgâr yüzünü ısırıyor, soğuk içine işliyordu.

Nihayet Barentin'e vardıklarında, lokomotife yaklaşan gar şefi Mösyö Bessière Jacques'a, Croix-de-Maufras tarafından yoğun kar haberi aldıklarını söyledi.

"Yine de geçebilirsiniz muhtemelen," diye ekledi. "Ama sıkıntı çekeceksiniz."

Bunun üzerine köpüren genç adam, "Lanet olsun!" dedi, "Beuzeville'de söylemiştim! Bir lokomotif ekleseler ne olurdu sanki? İnsanı dinden imandan çıkaracaklar."

Şef kondüktör furgonundan inmişti, o da sinirliydi. Gözcü yerinde donmuştu, trafik işaretini telgraf direğinden ayırt edemeyecek hale geldiğini söylüyordu. Bu beyazlığın ortasına körü körüne dalmaktan farkı yoktu bunun.

"Neyse," dedi Mösyö Bessière, "haberiniz olsun da!"

Karlar altındaki istasyonun büyük sessizliği ortasında kalan yolcular, tek bir memur sesi, tek bir kapı gürültüsü olmaksızın uzayıp giden bu mola karşısında meraklanmaya başlamıştı. Pencereler indirildi, başlar dışarı uzanmaya başladı. Pencerelerden birinde iri yapılı bir kadın ve şüphesiz kızları olan sarışın iki genç kız vardı, üçü de İngiliz'di kuşkusuz. Daha ötede yaşlıca bir bey esmer güzeli genç bir kadını içeri girmeye zorluyordu; biri genç, diğeri yaşlı iki erkek ise yarı bellerine kadar kapılardan sarkmış, vagondan vagona laf yetiştiriyorlardı. Fakat Jacques geriye doğru baktığında bir tek, eğilmiş kaygıyla etrafına bakan Séverine'i gördü. Ah! Sevgili varlık, kimbilir ne kadar tedirgindi ve bu tehlikenin ortasında, onun oracıkta, kendisine hem bu kadar yakın, hem de bu kadar uzak olduğunu bilmek nasıl da büyük bir acı veriyordu Jacques'a! Şu anda Paris'e varmış ve onu orada sağ salim indirmiş olmak için canını verirdi.

"Haydi, yola koyulsanız iyi olur," dedi gar şefi. "İnsanları korkutmaya gerek yok."

Hareket işaretini kendisi vermişti. Furgonuna binen şef kondüktör düdük çaldı; La Lison, şikâyet gibi uzun bir çığlıkla karşılık verdikten sonra yeniden yola koyuldu. Jacques hattın durumundaki değişikliği hemen hissetti. Artık düzlükte, lokomotifin ardında iz bırakarak bir gemi gibi süzüldüğü kalın kar örtüsünün sonsuzluğunda değillerdi. Engebeli bir araziye giriyorlardı; yamaç ve vadiler Malaunay'ye kadar yükselip alçalmaya devam ediyordu. Kar düzensizce yığılmış, yolun bazı bölümleri açılmış, bazı geçitlerse büyük kar kütleleriyle tıkanmıştı. Toprak dolguları süpüren rüzgâr, hendekleri ise aksine dolduruyordu. Böylece durmadan engeller aşmak gerekiyordu, serbest yolların sonu birden kardan duvarlarla kesiliyordu. Artık ortalık iyice aydınlanmıştı, üstlerini örten kar tabakası altında, perişan görünüşlü bu topraklar, bu dar boğazlar, bu dik yokuşlar şiddetli fırtına yüzünden katılaşıp kalan bir buz denizi gibi kasvetli görünüyordu.

Jacques soğuğun böyle içine işlediği bir başka gün hatırlamıyordu. Binlerce iğne saplanmış gibi kıpkırmızıydı yüzü, ellerini hissetmiyordu artık, parmak uçları soğuktan felç olmuş gibiydi, öyle hissizleşmişlerdi ki, elinin altında olduğu halde vites kolunu hissedemediğini fark edip ürperdi. Düdük çubuğunu çekmek için dirseğini kaldırdığında kolu, bir ölünün koluymuşçasına ağırlık yapıyordu omzuna.

Sürüp giden sarsıntılarla bağırsakları sökülecek gibi oluyor, bacaklarının kendisini taşıyıp taşımadığını bilemiyordu. Beynine kadar işleyen bu dondurucu soğukta bitkin düşmüştü, varlığından, lokomotifi kullandığından bile şüphe ediyordu artık. Kumanda kolunu kurulmuş bir makine gibi çeviriyor, sersemlemiş bir halde manometredeki düşüşe bakıyordu. Sanrılarla ilgili bilinen tüm hikâyeler bir bir geçiyordu aklından; ilerideki, şu yolu kesen devrilmiş bir ağaç

değil miydi? Şu çalılığın tepesinde, dalgalanan kırmızı bir bayrak görmemiş miydi? Tekerleklerin gürültüsü arasında, ikide bir kestane fişekleri patlamıyor muydu? Bunları bilemiyor, kendi kendine durması gerektiğini tekrarlayıp duruyor, ama iradesine hâkim olamıyordu. Birkaç dakika boyunca bu bunalımla kıvrandı durdu; sonra birdenbire Pecqueux'yü gördü, o da tıpkı Jacques gibi soğuktan bitap düşmüş, sandığın üzerine serilip uyuyakalmıştı, bir anda öyle bir öfkeye kapıldı ki, âdeta yeniden ısındı.

"Lanet olası pislik!" diye bağırdı.

Jacques, bu ayyaşın kusurlarına karşı her zaman hoşgörülüydü fakat bu kez, onu tekmelerle uyandırdı, ayağa kalkana kadar da vurmaya devam etti. Diğeriyse uyuşuk uyuşuk homurdanmakla yetindi ve küreğini tekrar eline aldı.

"Tamam, tamam!" dedi. "Anlaşıldı!"

Ocak dolunca basınç yükseldi; zamanlama iyiydi, zira o sırada bir hendeğe dalan La Lison'un kalınlığı bir metreyi aşan karı yarıp geçmesi gerekecekti. Yol almak için büyük bir çaba sarf ediyor, her yanı sarsılıyordu. Bir an için gücü tükendi, kuma oturmuş bir gemi gibi çakılıp kalacak sandılar. Vagonlarını örten ağır kar tabakası hareket etmesini zorlaştırıyordu. Artlarında beyaz bir iz bırakarak, üzerlerine serilmiş bu beyaz örtünün altında, simsiyah bir çizgi misali yol aldılar; lokomotifin de, iri kar tanelerinin eriyip yağmur halinde döküldüğü kara böğrünü örten, ermin kürkünü andırır beyaz şeritleri vardı sadece. Ağırlığına rağmen bir kez daha engelleri aşmayı başarmıştı. Eğimli bir tepenin üzerinde, gözalıcı beyazlığın oluşturduğu bir masal dünyasındaymışçasına durmadan ilerleyen tren, karanlık bir şerit gibi seçiliyordu hâlâ.

Fakat ileride uzanan yeni hendekler vardı; Jacques ve Pequeux, La Lison'un zorlandığını hissettiklerinden, ölecek bile olsalar bırakıp gitmeyecekleri görev yerlerinde ayakta durarak soğuğa karşı direndiler. Lokomotif yeni-

den hız kesmeye başlamıştı. İki yamaç arasına girdiğinde yavaşça durdu. Sanki nefesi tıkanmış, bütün tekerlekleri giderek daha fazla sıkışmış ve kara gömülmüştü. Bir daha kıpırdamadı. Olan olmuştu, kar bütün gücünü tüketmiş, onu kıstırmıştı.

"İşte bu," diye homurdandı Jacques. "Lanet olsun!"

Eli kumanda kolunun üzerinde, engelin bertaraf edilip edilemeyeceğini anlamak için bütün supapları açarak birkaç saniye daha görev yerinde kaldı. La Lison'un tıksırdığını, boşu boşuna nefes tükettiğini anlayınca regülatörü kapattı, öfkeyle daha sunturlu küfürler savurdu.

Şef kondüktör furgonunun kapısından dışarı sarkmıştı, Pecqueux ona dönerek, "Olan oldu, sıkışıp kaldık!" diye bağırdı.

Kondüktör hemen dizlerine kadar çıkan karın içine atladı. Yaklaştı, üç adam durum değerlendirmesi yaptılar.

"Karı küremeye çalışmaktan başka çaremiz yok," dedi makinist sonunda. "Neyse ki küreklerimiz var. Arkadaki kondüktörünüzü de çağırın, dördümüz çalışırsak tekerlekleri kardan kurtarabiliriz."

Arkadaki kondüktör de furgondan inmişti, elle işaret edip çağırdılar. Zaman zaman karlara gömülerek, bata çıka yanlarına geldi. Hiçliğin ortasında, bu beyaz ıssızlıktaki beklenmedik duraklama, ne yapılabileceğini tartışan yüksek sesler, tren boyunca zorlu uzun adımlarla ilerlemeye çalışan bu memur, yolcuları endişelendirmişti. Camlar indirildi. İnsanlar bağırıyor, sorular soruyorlardı; giderek artan ve nereye varacağı belli olmayan bir kargaşa baş göstermişti.

"Neredeyiz? Niçin durduk? Ne oldu böyle? Tanrım, yoksa bir felaketle mi karşı karşıyayız?"

Kondüktör insanları rahatlatma gereğini duydu. Tren boyunca ilerlediği sırada, tombul, kırmızı yüzü pencerede iki kızının güzel yüzleri arasında beliren İngiliz kadın, güçlü bir vurguyla, "Mösyö, tehlikeli bir durum yok ya?" diye sordu.

"Hayır, hayır madam," diye cevap verdi kondüktör. "Sadece biraz kar. Birazdan yola koyulacağız."

Pencere camı, kızların mutlu gevezelikleri arasında yeniden açıldı, İngilizce heceler canlı ve ahenkli bir müziğin notaları gibi dökülüyordu pembe dudaklarından, her şeyi çok komik bulan kızlar neşeyle gülüşüyordu.

Daha ötede, yaşlı bir beyefendi kondüktöre sesleniyor, genç karısı ise esmer, güzel yüzünü onun arkasından uzatıyordu.

"Nasıl olur da önlem alınmaz? Olacak şey değil bu... Londra'dan dönüyorum, bu sabah Paris'te olmalıyım, işler beni bekliyor; şunu bilin ki her türlü gecikmeden şirketi sorumlu tutacağım."

Memurun tek yapabildiği, aynı cevabı vermek oldu:

"Mösyö, birkaç dakika sonra yola koyulacağız."

Soğuk korkunçtu, kar vagonların içine kadar giriyordu, kafalar kayboldu, camlar tekrar kaldırıldı. Ama kapalı vagonlarda kargaşa devam ediyordu; sürüp giden uğultudan ve hareketlilikten anlaşılıyordu bu. Sadece iki cam açık kalmıştı; üç kompartıman arayla iki yolcu, dirseklerine dayanmış, konuşuyorlardı. Biri kırk yaşlarında bir Amerikalı, diğeri ise Havre'dan genç bir adamdı; ikisi de kar küreme çalışmalarıyla oldukça ilgiliydi. "Amerika'da mösyö," dedi Amerikalı, "herkes trenden iner ve küreklere yapışır."

"Bu bir şey değil," diye cevapladı diğeri, "geçen sene iki kere böyle mahsur kaldım. İşlerim için her hafta Paris'e gitmem gerekiyor da."

"Benim de yaklaşık üç haftada bir mösyö."

"Nasıl, New York'tan mı?"

"Evet mösyö, New York'tan."

Jacques kar küreme işlerine nezaret ediyordu. O sırada ilk vagonun penceresinden bakan Séverine'i gördü. Genç kadın ona yakın olabilmek için hep ilk vagonda seyahat ederdi. Jacques yalvaran gözlerle bakınca Séverine onun ne de-

mek istediğini anladı ve yüzünü yakan dondurucu rüzgârda durmamak için içeri çekildi. O andan itibaren genç kadını düşünerek canla başla çalışmaya başladı Jacques. Onları durduran, kara çakılıp kalmalarına sebep olan şeyin tekerleklerden kaynaklanmadığını fark etmişti: Tekerlekler en kalın kar tabakasını bile yarıyordu; asıl engel olan tekerlekler arasındaki küllüktü, karı yuvarlıyor, koskoca yığınlar haline getirerek katılaştırıyordu. Aklına bir fikir geldi.

"Küllüğü sökmemiz gerek," dedi.

Şef kondüktör önce karşı çıktı. Makinist onun emrindeydi, makineye el sürmesine izin vermek istemiyordu. Sonunda ikna oldu.

"Sorumluluğu alıyorsanız öyle olsun," dedi.

Ancak zorlu bir işti bu. Jacques ve Pecqueux lokomotifin altına uzanarak, sırtları eriyen karın üzerinde, yarım saate yakın çalışmak zorunda kaldılar. Neyse ki alet sandığında yedek tornavidaları vardı. Nihayet, belki yirmi kere yanma ve ezilme tehlikesi atlatarak küllüğü sökmeyi başardılar. Ama henüz iş bitmemişti, küllüğü lokomotifin altından çekip çıkarmak gerekiyordu. Öyle ağırdı ki tekerleklerle silindirlerin arasında takılıp kalıyordu. Buna rağmen dört kişi bir olup çekmeyi, demiryolunun dışına, yamaca kadar sürüklemeyi başardılar.

"Evet, şimdi küreme işini bitirelim," dedi kondüktör.

Yaklaşık bir saattir hareket etmeyen trendeki yolcular artık iyice endişelenmişti, ikide bir camın biri iniyor, bir ses neden hareket edilmediğini soruyordu. Giderek artan kargaşa halinde, haykırış ve gözyaşlarıyla karışık bir panik baş göstermişti.

"Yok, yok, bu kadar küreme yeter," dedi Jacques. "Siz trene dönün, gerisiyle ben ilgilenirim."

Jacques ve Pecqueux tekrar yerlerine geçtiler. İki kondüktör de furgonlarına döner dönmez, Jacques temizleme musluğunu açtı. Boğuk bir sesle fışkıran kızgın buhar, rayla-

ra yapışıp kalmış kar yığınlarını eritti. Eli kumanda kolunda, hız almak amacıyla yaklaşık üç yüz metre kadar yavaş yavaş geri gitti. Ve ateşi körükleyerek, hatta uygun basıncın üzerine çıkarak, yolu tıkayan kar yığınına doğru ilerledi; La Lison'u kendisinin ve sürüklediği trenin tüm ağırlığıyla, bu engelin üzerine sürdü. La Lison baltasını indiren oduncu gibi korkunç bir ses çıkararak kar yığınına tosladı, dökme demir iskeleti çatırdadı fakat yine de engeli aşamadı, dumanlar çıkararak, darbenin etkisiyle sarsılarak durdu. Jacques, aynı manevrayı iki kez daha tekrarlamak zorunda kaldı, geriledi, sonra sürükleyip götürmek için yığının üzerine çullandı ve La Lison her seferinde öfkeli bir dev misali böğürerek kara göğüs verdi. Nihayet soluğunu geri kazanır gibi oldu, olağanüstü bir çabayla madenî kaslarını gerdi ve engeli aşmayı başardı; tren, yarılan karın oluşturduğu iki set arasından ağır ağır onu takip etti. Artık özgürdü.

"Gördün mü," diye homurdandı Pecqueux, "o kadar da kötü değilmiş."

Hiçbir şey göremeyen Jacques, gözlüğünü çıkarıp sildi. Kalbi hızla çarpıyor, artık soğuğu hissetmiyordu. Fakat birden, Croix-de-Maufras'a yaklaşık üç yüz metre mesafedeki derin bir hendek geldi aklına. Rüzgâr doğrudan hendeğe doğru estiğinden içinde epey kar birikmiş olmalıydı. Bir anda emin oldu, gömülüp kalacakları asıl engel oradaydı. Dışarı eğildi, ileride, son bir kavisten sonra gelen hendeği gördü; karla dolmuş uzun bir çukur gibi düz bir hat boyunca uzanıyordu. Gün iyiden iyiye ışımıştı, sürekli yağan lapa lapa karın altında etraf sınırsız ve parlak bir beyazlığa bürünmüştü.

Bu arada başka bir engelle karşılaşmayan La Lison, ortalama bir hızla yol almaya devam ediyordu. Tedbiri elden bırakmamak için Jacques ön ve arka ışıkları açık bırakmıştı. Ocağın altındaki beyaz fener, bir Kyklops gözü gibi parlayarak neredeyse gün ışığını bastırıyordu. La Lison bu kocaman

açılmış gözüyle gitgide yaklaşıyordu hendeğe. Birden ürkmüş bir at gibi kesik kesik solumaya başladı. Derin ürpertilerle sarsılıyor, şahlanıyordu, yoluna devam etmesinin tek nedeni makinistin kararlı elleriydi. Jacques, ateşçinin ateşi canlandırması için bir tekmeyle ocağın kapağını açmıştı. Şimdi karşısında, geceyi tutuşturan kuyrukluyıldız yerine, titreşen soluk gökyüzünü lekeleyen kalın, siyah bir duman sorgucu vardı.

Her şeye rağmen ilerliyordu La Lison. Hendeğe girmek üzereydi. Sağda ve solda kar yığınlar halinde yükseliyor, aradaki yol neredeyse hiç seçilmiyordu. Karın tepeleme yığılıp kaldığı bir sel yatağı gibiydi burası. La Lison hendeğe daldı, bir elli metre kadar yol aldı; çılgın gibi soluyarak, giderek yavaşlıyordu, ittiği karlar önünde bir set oluşturuyor, onu yutmak isteyen kudurmuş bir dalga gibi kabarıp yükseliyordu. La Lison bir an için teslim olmuş, yenilmiş gibi göründü. Ama son bir hamleyle kurtulup otuz metre daha ilerledi. Fakat bu onun son can çekişme çırpıntısıydı: Kar yığınları dökülüyor, tekerleklerini örtüyordu, bütün parçaları karlar altında kalmış, buzdan zincirlerle teker teker birbirlerine kenetlenmişti. Ve korkunç soğuğun ortasında can çekişerek son kez durdu La Lison. Nefesi kesildi, hareketsiz kaldı, ölmüştü.

"İşte," dedi Jacques, "gidip gidebileceğimiz bu kadar! Böyle olacağını biliyordum."

Geriye bir manevra yapıp yeniden denemek istedi. Ama bu sefer La Lison yerinden oynamadı. İlerlemeyi reddettiği gibi geri geri gitmeyi de reddediyordu, büsbütün kıpırdayamaz hale gelmiş, cansız, tepkisiz yere mıhlanmıştı. Arkasındaki tren de, kapılarına kadar çıkan kalın kar tabakasının altında ölü gibiydi. Kar dinmiyor, daha da şiddetlenerek tipi halinde yağmaya devam ediyordu. Bir bataklığa saplanmış gibiydiler, yarı yarıya kara batan lokomotif ve tren giderek gözden kayboluyor, bu uçsuz bucaksız ürpertici beyazlığın

sessizliğine teslim oluyordu. Hiçbir şey kımıldamıyor; kar, trenin kefenini dokuyordu.

"Tekrar denesek mi?" diye sordu şef kondüktör, furgonundan sarkarak.

"Hapı yuttuk," demekle yetindi Pecqueux.

Bu sefer durum gerçekten de tehlikeli bir hal alıyordu. Arkadaki kondüktör, treni geriden gelebileceklere karşı koruyacak fişekleri yerleştirmek için koşturdu; makinist de bir yandan telaşla, çılgın gibi, imdat düdüğü öttürüyordu. Ama kar bütün sesleri bastırmaktaydı, yas havasında ve kesik kesik çıkan düdük sesi işitilmez oluyor, muhtemelen Barentin'e bile ulaşmıyordu. Ne yapılabilirdi? Sadece dört kişiydiler, bu kadar büyük bir kar yığınını küremeleri imkânsızdı. Bu bir ekip işiydi. Yardım aramak zorundaydılar. Bu da yetmezmiş gibi, yolcular arasında yeniden panik baş göstermişti.

Bir kapı açıldı, esmer güzeli kadın, bir kaza olduğunu zannederek çılgına dönmüş bir halde vagondan atladı. Kocası olan yaşlı tüccar onu izledi.

"Bakana yazacağım, rezalet bu!" diye haykırıyordu.

Vagonların öfkeyle indirilen pencerelerinden, kadın ağlamaları, öfkeli erkek sesleri taşıyordu dışarıya. Bir tek iki küçük İngiliz kız, sakin tavırları, güleç yüzleriyle neşelerini kaybetmemişti. Şef kondüktör insanları rahatlatmaya çalıştığı sırada, kızlardan küçük olanı, İngiliz aksanlı bir Fransızcayla, "Peki mösyö, burası yolun sonu mu?" diye sordu.

Yarı bellerine kadar gömüldükleri kalın kar tabakasına rağmen birçok erkek aşağı inmişti. Böylece Amerikalı, Havrelı delikanlı ile bir kez daha yan yana gelmişti, birlikte durumu görmek için lokomotife doğru ilerlediler. Başlarını salladılar.

"Dört beş saatten önce buradan kurtulamayız."

"En az dört beş saat, üstelik yirmi kadar da işçi lazım."

Jacques, şef kondüktörü yardım istemek üzere arka tarafta görevli kondüktörü Barentin'e yollamaya razı etmişti. Ne o, ne de Pecqueux terk edebilirdi lokomotifi.

Memur uzaklaştı, çok geçmeden hendeğin bir ucunda gözden kayboldu. Dört kilometrelik bir yolu vardı yürüyecek ve muhtemelen iki saatten önce dönmeyecekti. Umudu kırılan Jacques, bir süreliğine yerinden ayrıldı ve ilk vagona koştu, camını indirmiş olan Séverine'i görmüştü.

"Sakın korkmayın," dedi çabucak. "Hiçbir şey için kaygılanmayın."

Séverine de, işitilmek korkusuyla, aynı şekilde "siz" diye hitap ederek cevap verdi:

"Korkmuyorum. Yalnız sizin için çok kaygılandım."

Konuşmanın sevecenliğiyle teselli bulup birbirlerine gülümsediler. Jacques arkasına dönmesiyle, bayır boyunca yürüyen Flore'u ve onu izleyen Misard'ı görerek şaşırdı; yanlarında başta tanıyamadığı iki adam daha vardı. İmdat düdüğünü işiten ve o sırada görev başında olmayan Misard, beyaz şarap ikram ettiği iki arkadaşıyla koşup gelmişti; bu iki arkadaştan biri, kar yüzünden o gün çalışmayan taşçı Cabuche, diğeri ise, hiç yüz bulamadığı halde peşini bırakmadığı Flore'a kur yapmak için tüneli aşıp Malaunay'den gelen makasçı Ozil'di. Bir erkek gibi cesur ve güçlü olan Flore, bu serseri koca kız da onlara eşlik ediyordu. Kapıları önünde böyle duruveren bu tren, hem kendisi hem babası için önemli bir olay, olağanüstü bir maceraydı. Orada oturdukları beş sene boyunca, günün ve gecenin her saatinde, iyi havada, fırtınada, hızıyla rüzgârı delip geçen ne çok tren görmüşlerdi! Hepsi de onları getiren bu rüzgâra kapılıp sürüklenir gibiydi, aralarından hızını kesen bir tanesi bile görülmemişti; haklarında hiçbir şey öğrenmelerine fırsat kalmadan geçip giden, gözden kaybolan bu trenlere bakıyorlardı öylece. Tüm dünya geçiyordu evlerinin önünden, kalabalıklar son hızla akıp gidiyordu fakat şimşek hızıyla şöyle bir görünüp yok oluveren, bir daha asla göremeyecekleri, bazen de belli günlerde göre göre aşinalık kazansalar da kendileri için hep isimsiz kalan bu yüzlerden başka bir şey görebildikleri yok-

tu. Oysa şimdi karların ortasında, bir tren kapılarına kadar gelmişti! Doğal düzen altüst olmuştu. Bir kaza sonucu yolda kalan bu yabancı kalabalığı inceliyor, onları deniz kazası geçiren Avrupalıların çıktıkları kıyıya üşüşen vahşiler gibi, fal taşı gibi açılmış gözlerle seyrediyorlardı. Açık kapılardan kürklere bürünmüş kadınları görebiliyorlardı, sırtlarında kalın paltolarıyla aşağıya inen erkekler geziniyordu trenin yanında. Buz denizinin ortasında gördükleri tüm bu lüks ve zenginlik, onları hayretten oldukları yere mıhlıyordu.

Ama Flore, Séverine'i tanımıştı. Her seferinde Jacques'ın treninin yolunu gözlüyor ve cuma sabahı ekspresiyle seyahat eden bu kadının varlığı, özellikle de tren demiryolu geçidine yaklaşırken Séverine, Croix-de-Maufras'taki evine bir göz atmak için vagon penceresinden baktığı için, birkaç haftadır dikkatini çekiyordu. Onun makinistle fısıldayarak konuştuğunu gören Flore'un gözleri bulutlandı.

"Ah! Madam Roubaud," diye haykırdı Misard, Séverine'i o da tanımış ve anında o yaltaklanan haline bürünmüştü yeniden. "Şu aksiliğe bakın! Fakat burada kalamazsınız, bize gelmelisiniz."

Bekçi ile tokalaşan Jacques, teklifini destekledi. "Hakkı var..." dedi, "saatlerce kalabiliriz burada, soğuktan ölürsünüz."

Séverine reddediyor, sıkı giyinmiş olduğunu söylüyordu. Hem, karda üç yüz metre yol yürümek de biraz ürkütüyordu onu. Bunun üzerine Flore yanlarına yaklaştı, yüzüne dik dik bakarak, "Gelin madam," dedi, "ben sizi taşırım."

Daha Séverine'in kabul etmesine kalmadan, genç kadını erkeğe has güçlü kollarıyla kavramış, küçük bir çocuk gibi taşımaya başlamıştı. Onu demiryolunun diğer tarafında, ayakların gömülmediği, karların ezilmiş olduğu bir noktada yere indirdi. Bu görüntü karşısında hayrete düşen yolcular gülmeye başladılar. Ne yaman kızdı bu böyle! Onun gibi bir düzine olsa, iki saate kalmaz kürenirdi bu kar.

Bu arada, ateşin yanında ısınma, belki de ekmek ve şarap bulma imkânı sunan bekçinin evine sığınma teklifi vagonlarda konuşulmaya başlanmıştı. Görünürde yakın bir tehlike olmadığı anlaşılmış, panik havası yatışmaya başlamıştı. Fakat durum yine de berbattı. Isınma kazanları soğuyordu, saat dokuz olmuştu, yardım gecikirse açlık ve susuzluk baş gösterecekti. Hem bu durum uzayabilirdi de, orada gecelemeyecekleri ne malumdu? Yolcular ikiye bölündü: Bir kısmı, umudunu yitirmiş, vagonları terk etmek istemiyor, battaniyelerine sarınarak, öfkeyle sıralara uzanıyor, ölümü beklercesine iyice yerleşiyordu; ötekilerse karda yürümeyi göze alıyor, gidecekleri yerde daha rahat edeceklerini umuyor, özellikle de kara saplanıp kalan, soğuğa teslim olmuş bu tren kabusundan kurtulmak istiyorlardı. Yaşlı tüccarla genç karısı, İngiliz hanımla iki kızı, Havrelı genç, Amerikalı ve bir on iki kişi daha bir araya gelerek bir kafile oluşturdu, karda yürüyüşe hazırdılar.

Jacques, Séverine'i razı etmiş, oradan kurtulmayı başardığı an kendisine haber getireceği konusunda söz vermişti. Flore hâlâ onlara asık bir suratla baktığı için Jacques eski bir dost gibi tatlılıkla ona dönüp "Pekâlâ! Bu hanımlarla bu beyleri sen götüreceksin, anlaştık mı!" dedi. "Ben Misard'la diğerlerinin yanında kalacağım. İşe koyulacağız, yardım gelene kadar elimizden ne gelirse yapacağız."

Gerçekten de Cabuche, Ozil ve Misard hemen birer kürek almışlar, karları küremeye başlayan Pecqueux ve şef kondüktöre katılmışlardı. Küçük ekip, tekerleklerin altından çıkardığı, kürek dolusu karları bayıra atarak lokomotifi kurtarmaya uğraşıyordu. Artık kimse ağzını açmıyordu, bembeyaz kırların kasvetli sessizliğinde tek duyulan, kararlı kürek sesleriydi. Gitgide uzaklaşan küçük yolcu kafilesi trene son bir kez baktı; kalın bir kar tabakası altında ince bir siyah çizgi halinde görünen tren yapayalnız görünüyordu şimdi. Vagon kapıları tekrar kapatılmış, pencere camları

yukarı çekilmişti. Sessiz bir inatla yağmaya devam eden kar yavaşça fakat amansızca treni kaplıyordu.

Flore Séverine'i taşımayı teklif etmişti yine. Fakat Séverine reddetmiş, ötekiler gibi yürümeyi tercih etmişti. Üç yüz metrelik yolu büyük zorluklarla aştılar: Özellikle hendekte yarı bellerine kadar kara batıyorlardı; iki kez koşup yarı yarıya kara batan şişman İngiliz hanımı kurtarmaları gerekti. Kızlarıysa hâlâ neşeliydi, gülüp duruyorlardı. Yaşlı beyefendinin genç karısı, ayağı kaydığı için Havrelı gencin uzattığı eli tutmak zorunda kalmıştı, kocasıysa Amerikalıyla birlikte Fransa hakkında atıp tutuyordu. Hendekten çıkınca yürüyüş daha kolaylaştı, fakat dolgu topraktan bir seti takip etmeye başlamışlardı şimdi, küçük kafile kar altında belirsiz ve tehlikeli köşelerden özenle kaçınarak, rüzgâr altında, tek sıra halinde ilerlemeye devam etti. Nihayet yolculuk sona erdiğinde Flore yolcuları mutfağa soktu, her birine oturacak yer göstermesi mümkün olmadı, çünkü yirmi kişi kadar vardılar, neyse ki mutfak yeterince genişti. Taşıdığı kalaslar ve evdeki sandalyelerin yardımıyla iki tane sıra yapmayı akıl etti. Ocağa biraz çalı çırpı attıktan sonra elinden gelenin bu kadar olduğunu göstermek istercesine omuz silkti. O ana kadar tek bir söz çıkmamıştı ağzından, ayakta dikilmiş, cesur ve vahşi, sarışın bir yabanıl kız tavrıyla ve iri iri açtığı yeşilimsi gözleriyle kalabalığı seyrediyordu. Aylardan beri sık sık vagon pencerelerinde gördüğünden iki çehre tanıdık geliyordu ona: Amerikalının ve Havrelı gencinki. Onları, uçarken izlenmesi mümkün olmayan bir böcek nihayet konduğunda nasıl incelenirse, öyle inceliyordu. Tuhaf görünüyorlardı gözüne; haklarında yüz hatlarından başka hiçbir şey bilmemesine rağmen, onları pek de böyle hayal etmemişti. Ötekilere gelince, farklı bir ırka mensupmuş, bilinmeyen bir dünyanın sakiniymiş gibiydiler; sanki gökten inmiş de, onun evine, mutfağına kadar girerek, görmeyi aklından bile geçirmediği giysiler, âdetler, fikirler getirmişlerdi. İngiliz hanım yüksek

bir memur olan büyük oğlunu görmek için Hindistan'a gittiğini anlatıyordu tüccarın genç karısına; o da kendi talihsizliğiyle alay ediyor, yılda iki kere Londra'ya giden kocasına ilk kez eşlik etme hevesine kapıldığını söylüyordu. Bu ücra yerde kısılıp kalma düşüncesiyle sızlanıp duruyordu hepsi: Yemek yemek gerekecekti, yatmak gerekecekti, nasıl olacaktı bütün bunlar! Kımıldamadan onları dinleyen Flore, ateşin önünde bir sandalyede oturan Séverine'le göz göze gelince, yandaki odaya geçmesi için ona bir işaret yaptı.

"Anne," dedi odaya girerken, "bu Madam Roubaud... Onunla konuşmak ister misin?"

Phasie yüzü sapsarı, bacakları şişmiş bir halde uzanmış yatıyordu; öyle hastaydı ki, on beş gündür yataktan çıkmamıştı; döküm sobanın boğucu bir sıcaklık verdiği bu fakir odada, inatçı saplantısını kafasında evirip çeviriyordu saatler boyunca; son hızla geçen trenlerin yarattığı sarsıntıdan başka eğlencesi yoktu.

"Ah! Madam Roubaud," diye mırıldandı, "tabii tabii!"

Flore ona kazadan, eve getirdiği onca insandan söz etti. Fakat bunlar Phasie'yi ilgilendirmiyordu artık.

"Tabii, tabii," deyip duruyordu hep aynı bezgin sesle.

Yine de hatırladı, başını kaldırıp "Flore," dedi, "madam evini görmek isterse, biliyorsun, anahtarlar dolabın yanında asılı."

Ama Séverine istemiyordu. Bu karda, bu kurşuni havada Croix-de-Maufras'a gitme fikri, tüm bedeninin ürpermesine yol açtı. Hayır, orada göreceği hiçbir şey yoktu, bu sıcak odada beklemeyi tercih ediyordu.

"Oturun madam," dedi Flore. "Burası mutfaktan daha rahat. Hem sonra tüm bu insanlara yetecek kadar ekmek bulmamız imkânsız; ama karnınız acıkırsa, her zaman bir parça ekmek buluruz sizin için."

Bir sandalye getirmişti, her zamanki kabalığını örtmek için gözle görünür bir çaba harcayarak kibar davranmaya

çalışıyordu. Fakat gözlerini genç kadından ayırmıyor, içini okumak, bir süredir kafasını kurcalayan bir sorunun kesin cevabını almak istiyordu. Gösterdiği özenin altında bir cevap alma çabası yatıyordu, bunun için de yüzünü incelemesi, ona dokunması gerekiyordu.

Séverine teşekkür edip sobanın yanına yerleşti, gerçekten de bu odada hasta bir kadınla kalmayı tercih ediyor, Jacques'ın bir yolunu bulup yanına geleceğini umuyordu. Aradan iki saat geçti. Séverine yöre hakkında sohbet ettikten sonra, sıcaktan gevşemiş uyuklamaya başlamıştı ki, ikide bir mutfağa çağrılan Flore, odanın kapısını açarak sert bir sesle, "Gir, burada işte," dedi.

Gelen Jacques'tı, iyi haberler getirmişti. Barentin'e gönderilen adam, hükümetin olası kazalara karşı risk altındaki noktalara sevk ettiği otuz kadar askerden meydana gelen bir ekiple geri dönmüş, hepsi kazma ve kürekleri alarak işe girişmişlerdi. Yalnız iş uzayacaktı, gece çökmeden yola çıkmak pek mümkün görünmüyordu.

"Neyse, burada güvendesiniz," dedi. "Sabırlı olun yeter, Madam Roubaud'yu aç bırakmazsınız, öyle değil mi Phasie Hala?"

Phasie, koca oğlum dediği Jacques'ı görünce, yattığı yerden zahmetle doğrulmuş, üzerine bir canlılık gelmişti; mutlu görünüyor, söylediklerini dinliyordu. Jacques yatağına yaklaştı.

"Elbette bırakmam," diye cevap verdi. "Ah, koca oğlum, demek geldin! Karda mahsur kalan sendin öyle mi! Ve bu salak kız bana haber bile vermedi."

Kızına doğru döndü ve ona çıkıştı:

"En azından kibar ol, hanımların, beylerin yanına git, onlarla ilgilen ki, yönetime bizim ne yabani insanlar olduğumuzu söylemesinler."

Flore Jacques'la Séverine'in arasında çakılıp kalmıştı. Bir an bocalar gibi göründü; annesine rağmen orada kalmakta

inat etmeyi düşündü. Sonunda bir şey göremeyeceğine ikna oldu, annesinin yanında kendilerini ele vermeyeceklerdi nasılsa. Tek kelime etmeden, gözlerini ikisinden ayırmayarak odadan çıktı.

"Ne oldu Phasie Hala?" dedi Jacques üzgün bir sesle, "yataktan çıkamıyor musunuz? Çok mu hastasınız?"

Phasie onu kendine doğru çekti, hatta yatağın kenarına oturmaya zorladı; kibarlık gösterip uzaklaşan genç kadına hiç aldırış etmeden, alçak sesle içini dökmeye koyuldu:

"Evet," dedi "çok hastayım! Beni hayatta bulman mucize... Sana yazmak istemedim, çünkü bunlar yazılacak şeyler değil... Az kalsın göçüp gidiyordum ama şimdi daha iyiyim, bu sefer de kurtardık galiba paçayı."

Jacques onu süzüyor, hastalığın ilerleyişi karşısında dehşete kapılıyordu; o eski güzel ve sağlıklı kadından eser kalmamıştı.

"Kramplar ve baş dönmeleri devam ediyor demek, zavallı Phasie Halacığım."

Phasie kıracak gibi sıkıyordu elini, sesini daha da alçaltarak devam etti:

"Onu iş üstünde yakaladım... Biliyorsun, ilacı neye karıştırıp verdiğini bilmediğim için ne yapacağımı şaşırıyordum. Elini sürdüğü hiçbir şeyi yemiyor, içmiyordum, yine de her akşam midem ateş gibi yanıyordu... Meğer tuza karıştırıyormuş ilacı! Bir akşam gördüm... Oysa ben, zehrini kırar diye her yiyeceğin üzerine bolca tuz serpiyordum."

Séverine'e sahip olduğundan beridir iyileştiğine inanan Jacques, o günden beri sık sık bir kâbus gibi aklından çıkaramadığı bu sabırlı ve inatçı zehirleme hikâyesini düşünüyordu. Hasta kadının elini o da şefkatle sıktı, onu yatıştırmak istedi.

"Hadi ama, olacak şey mi bu? Böyle şeyler söylemek için insan emin olmalı..." dedi. "Hem bu iş çok uzadı! Doktorların ne olduğunu anlamadığı bir hastalık muhtemelen."

"Bir hastalık ha," dedi Phasie, alaycı bir gülüşle, "ondan kaptığım bir hastalık, evet! Doktorlar konusunda haklısın: İki doktor geldi, hiçbir şey anlamadı, kendi aralarında bile anlaşamadılar. Bir daha o heriflerden birinin bile buraya ayak basmasını istemiyorum... Anlamıyor musun, zehri tuza karıştırıp yutturuyormuş bana. Yemin ederim, gözlerimle gördüm! Hep o bin frangım için, babanın bana bıraktığı bin frank için. Beni ortadan kaldırınca, paraları kolayca bulacağını düşünüyor. Fakat bulamayacağına bahse girerim! Öyle bir yere sakladım ki, kimse bulamaz, asla! Ölsem gam yemem artık, kimse benim bin frangımı ele geçiremeyecek!"

"Ama Phasie Hala, ben sizin yerinizde ve bu kadar emin olsam jandarmaya haber verirdim."

Phasie tiksinir gibi suratını buruşturdu.

"Yo, jandarma olmaz..." dedi. "Bu olay yalnız bizi ilgilendirir; onunla benim aramda. Biliyorum ki o benden kurtulmak istiyor, bense doğal olarak benden kurtulsun istemiyorum. Hal böyle olunca, kendime mukayyet olmalı, tuz konusunda olduğu kadar aptalca davranmamalıyım, öyle değil mi? Yapmam gereken bu. Tuz ha! Böyle kavruk, neredeyse insanın cebine sığacak kadar ufacık bir adamın, bıraksan o fare dişleriyle benim gibi iriyarı bir kadının hakkından geleceğine kim inanırdı?"

Titremeye başlamıştı. Sözünü bitirmeden önce güçlükle nefes aldı.

"Neyse," dedi, "bu sefer de atlattık. Daha iyiyim, on beş güne kalmaz ayağa kalkarım. Bu sefer beni kıstırabilmek için iyice kurnaz davranmalı. Evet ya, oldukça merak ediyorum, bakalım ne yapacak? Eğer zehri bana tekrar yutturmanın bir yolunu bulursa, kesinlikle benden daha zeki demektir; eh o zaman da ne yapalım, geberir giderim. İkimizin arasında bir mesele bu, kimse karışmasın!"

Jacques, ona tebelleş olan bu kuruntulara hastalığın sebep olduğunu düşünüyordu; dikkatini dağıtmak için şaka

yapmaya yelteniyordu ki, Phasie yorganın altında titremeye başladı.

"İşte geliyor," diye fısıldadı. "Yaklaşınca hissediyorum hep."

Gerçekten de, birkaç saniye sonra Misard girdi içeri. Phasie, böcek ısırdığında içgüdüsel olarak korkuya kapılan bir dev gibi sapsarı kesilmişti. Zira iş kendini korumaya gelince ne kadar inatçı olursa olsun, itiraf etmediği, giderek artan bir korku duyuyordu adama karşı. Öte yandan Misard, daha kapıdan girer girmez makinistle ona keskin bir bakış atmış, fakat onları yan yana görmemiş gibi davranmıştı; donuk gözleri, ince dudakları, sıska görüntüsüyle yumuşak bir tavır takınarak, Séverine'e kibarlık gösterilerinde bulunmaya başlamıştı bile.

"Madam belki de fırsattan istifade ederek evine bir göz atar diye düşündüm. Onun için bir süreliğine kaçıp geldim... Eğer madam arzu ederse, ona eşlik edebilirim."

Genç kadın yine reddedince, sızlanan bir sesle devam etti.

"Madam belki de meyveler yüzünden şaşırmıştır... Hepsi kurtluydu ve gerçekten de toplamaya değmezdi. Üstüne üstlük çıkan fırtına da epey zarar verdi... Ah! Madamın evi satamaması ne acı! Bir beyefendi vardı aslında ama tamirat talep etti... Neyse, ben madamın emrindeyim ve madam kendisinin menfaatine göre hareket edeceğimden emin olabilir."

Séverine'e ısrarla ekmek ve armut ikram etmek istedi, armutlar kendi bahçesinindi, hem kurtlu da değillerdi. Séverine kabul etti.

Misard mutfaktan geçerken, ilerleme kaydetmelerine rağmen küreme işinin dört beş saat daha süreceğini haber verdi yolculara. Öğle olmuş, herkes fena halde acıkmıştı, yeniden şikâyetler başladı. Flore herkese yetecek kadar ekmek bulamayacağını fakat şarabı olduğunu söyledi. On litre şarapla mahzenden çıkıp şişeleri masanın üstüne dizdi. Ama yeterli bardak da yoktu, ortaklaşa içmek gerekecekti;

İngiliz hanım iki kızıyla, yaşlı bey de genç karısıyla aynı bardağı paylaştı. Bu arada Havrelı genç, bu genç hanıma gayretli bir hizmetkâr gibi yardımcı oluyor, rahatını sağlamaya çalışıyordu. Bir an ortadan kayboldu, döndüğünde yanında odunluğun dibinde bulduğu elmalarla bir somun ekmek vardı. Flore sinirlenmişti, ekmeğin hasta annesi için olduğunu söylüyordu. Fakat genç adam ekmeği kesmiş, hanımlara dağıtmaya başlamıştı bile; önce genç kadına verdi, o da gururu okşanmıştı ki genç adama gülümsüyordu. Kocasının öfkesi ise bir türlü dinmiyor, karısıyla ilgilenmiyordu bile. Amerikalıyla bir olmuş, New York'un ticari başarılarını övüp duruyordu. Genç İngiliz kızlar hiç bu kadar iştahla elma yememişlerdi. Yorgunluktan perişan anneleri uyukluyordu. Ocağın yanında, yerde, beklemekten bunalmış iki kadın oturuyordu. Vakit geçirmek için evin önüne sigara içmeye çıkan birkaç erkek, donmuş bir halde titreyerek içeri girdi. Bir türlü dinmeyen açlığın, sıkıntı ve sabırsızlık yüzünden artan yorgunluğun yarattığı huzursuzluk giderek büyüyordu. Mutfaktaki manzara gitgide gemi kazasından kurtulan bir grup yolcunun, modern dünyadan yola çıkıp ıssız bir adaya düşen bir avuç perişan insanın toplanmasına benzemeye başlamıştı.

Misard odaya girip çıktıkça kapıyı açık bırakıyor, Phasie Hala da hasta yatağından mutfağa bakıyordu. Yatağıyla sandalyesi arasında süründüğü yaklaşık bir yıl boyunca, yıldırım hızıyla geçip gittiğini gördüğü insanlar bunlardı demek. Artık nadiren dışarı çıkıyor, perona bile nadiren gidebiliyordu; günlerini ve gecelerini tek başına, yatağına mıhlanmış geçiriyordu. Gözlerini pencereden ayırmıyordu, zira hızla geçen bu trenlerden başka arkadaşı yoktu. Tek bir ziyaretçinin bile uğramadığı bu ücra yerde yaşamaktan yakınmıştı daima, şimdiyse gerçek bir kafile damdan düşer gibi çıkagelmişti. Mutfağına toplanmış, işlerinin peşinde koşmak için acele eden bunca insanın arasında bir tanesinin bile, o

şeyden, tuzuna karıştırılan o pis şeyden haberi yoktu üstelik. Bu keşif Phasie'nin yüreğine oturmuştu, bu kadar sinsice ahlâksızlık yapılıyordu da, kimse farkına bile varmıyordu, olacak şey değildi doğrusu. Oysa evlerinin önünden epeyce bir kalabalık, binlerce insan geçiyordu, fakat nasıl da aceleleri vardı hepsinin, bu basık, küçük evde, sessiz sedasız, kolayca adam öldürüleceği birinin bile aklından geçmezdi. Phasie Hala, birdenbire evinde beliren bu insanları tek tek inceliyor ve insanın acelesi olunca pisliğe bile batsa fark etmiyor demek ki, diye düşünüyordu.

"Trene dönüyoruz, geliyor musunuz?" diye sordu Misard, Jacques'a.

"Evet, evet," diye cevap verdi Jacques, "siz gidin, ben arkanızdan gelirim."

Misard kapıyı kapayıp çıktı. Phasie genç adamın elini yakalayıp kulağına eğildi:

"Ben ölürsem, parayı bulamayınca yüzü ne hal alacak, görürsün bak... Düşündükçe keyifleniyorum. Ne olursa olsun öbür tarafa mutlu gideceğim," diye fısıldadı.

"Ama Phasie Hala, o zaman parayı kimse bulamaz ki! Onu kızınıza bırakmayacak mısınız?"

"Flore'a mı? Misard ondan alsın diye öyle mi? Hayır! Sana bile bırakmam koca oğlum, çünkü sen de bayağı bayağı budalasın. Misard bir yolunu bulup senden almayı becerir... Kimseciklere bırakmam, bir tek toprağa, ben ölünce yine benim olacaklar nasılsa."

Phasie bitkin düşmüştü, Jacques onu yeniden yatırdı, öperek, yakında yine geleceğine söz vererek sakinleştirdi. Uyukladığını görünce, bir süredir sobanın yanında oturan Séverine'in arkasına geçti, temkinli olmasını tembihler gibi, gülümseyerek bir parmağını kaldırdı; Severin sessiz, sevimli bir hareketle kafasını arkaya yatırıp dudaklarını uzattı. Jacques eğildi, derin ve ölçülü bir öpücük kondurdu dudaklarına. Gözleri kapalıydı, birbirlerinin nefeslerini içiyorlar-

dı. Heyecanla gözlerini tekrar açtıklarında, içeri girmiş olan Flore'un önlerinde dikilip kendilerine baktığını gördüler.

"Madam bir parça daha ekmek ister mi?" diye sordu Flore boğuk bir sesle.

Séverine utanmış, sıkılmıştı.

"Hayır, hayır, teşekkür ederim," dedi dili dolaşarak.

Jacques ateş saçan gözlerle Flore'a dik dik baktı. Tereddüt ediyordu, bir şey söylemek ister gibi dudakları titriyordu; sonra tehditkâr, öfkeli bir havayla elini sallayıp gitmeyi tercih etti. Kapıyı ardından hızla çarptı.

Flore, gür sarı saçları, bakire savaşçılara özgü uzun boyuyla ayakta kalakalmıştı. Her cuma, Jacques'ın treninde bu kadını her gördüğünde duyduğu sıkıntı sebepsiz değildi demek, ikisini burada bir arada gördüğü andan beri emin olmaya çalışıyordu, şimdi emindi işte. Sevdiği erkek onu asla sevmeyecekti; seçtiği bu incecik, beş para etmez kadındı. Jacques'ın ona hoyratça sahip olmaya kalkıştığı o gece neden karşı koymuştu sanki? Düşündükçe hüngür hüngür ağlayacak gibi oluyordu. Basit muhakemesine göre, ona o gece kendini teslim etseydi, Jacques şimdi bu kadının yerine onu öpüyor olacaktı. Bu saatte Jacques'ı bir yerde yalnız bulsaydı keşke, boynuna sarılıp "Al beni, aptallık ettim, bilmiyordum," diye haykırsaydı! Karşısındaki bu kırılgan, küçük yaratığa karşı giderek artan bir öfke duyuyordu. Güçlü kollarıyla bir sıksa, küçük bir kuş gibi boğabilirdi onu. Neden cesaret edemiyordu peki? Yine de, nüfuzlu ve zengin ihtiyarlara satılmış tüm orospular gibi serbest bırakılan bu rahibeyi hapse attıracak şeyler bildiğinden, intikam almaya yemin ediyordu. Yabani güzel kız, kıskançlığın kemirdiği yüreği öfkeyle dolup taşarak, artan ekmek ve armutları hoyrat hareketlerle kaldırmaya koyuldu.

"Madem madam yemiyor, gidip ötekilere vereyim bunları."

Saat üç oldu, sonra dört. Zaman geçmek bilmiyordu, herkes giderek artan bir bıkkınlık ve öfke içindeydi. Uçsuz bu-

caksız bembeyaz kırların üzerine gecenin kasveti çökmüştü yine; kar küreme çalışmasının nasıl gittiğine uzaktan bakmak için her on dakikada bir dışarı çıkan erkekler, geri döndüklerinde lokomotifin hâlâ karlar altında olduğunu söylüyordu, iki İngiliz kız bile, sinirden ağlayacak hale gelmişti. Esmer güzeli genç kadın, Havrelı gencin omzuna yaslanmış, bir köşede uyuyordu; yaşlı kocaysa bu durumu görmüyordu bile, işler öyle bir hal almıştı ki ahlâk kuralları unutulmuştu. Oda giderek soğuyordu, herkes tir tir titriyordu ama kimsenin aklına ocağa odun atmak gelmiyordu. Sonunda soğuk öyle bir raddeye geldi ki bir vagon sırasına uzanırsa daha rahat edeceğini düşünen Amerikalı çıkıp gitti. Şimdi hepsi aynı şeyi düşünüyor, aynı pişmanlığı duyuyordu: Trende kalmalıydılar, böylece ne olup bittiğinden habersiz kendilerini yiyip durmazlardı hiç değilse. Kompartımanına dönüp yatacağını söyleyen İngiliz hanımı engellemeleri gerekti. Bu karanlık mutfakta, etrafı aydınlatmak için masanın bir köşesine bir mum dikilmişti, fakat bu bezginliklerini daha da artırmış, her şeyi daha da kasvetli bir umutsuzluk içine gömmüş gibiydi.

Bu arada, diğer tarafta kar küreme işi sona ermek üzereydi; lokomotifi kardan kurtaran askerler, lokomotifin önündeki yolu açarken, makinist ve ateşçi yerlerini almıştı.

Karın nihayet durduğunu gören Jacques'ın güveni yerine geliyordu. Makasçı Ozil, tünelin öbür ucunda, Malaunay tarafında, daha az kar biriktiğini söylemişti. Jacques bir kez daha sordu: .

"Tünelden yürüyerek geçtiniz," dedi "rahatça girip çıkabildiniz mi?"

"Söyledim ya canım, geçersiniz merak etmeyin."

İyi yürekli bir devin gayretiyle çalışan Cabuche, adliye ile yaşadığı son olaylardan sonra iyice yabancı ve çekingen bir hal almıştı, çekip gitmeye hazırlanıyordu ki, Jacques, "Hey arkadaş," diye seslendi, "bayıra dayalı duran küreklerimizi uzatır mısın? Yolda yeniden kullanmamız gerekebilir."

Taşçı ona bu son hizmeti de gördükten sonra, Jacques kuvvetle sıktı elini; adamı çalışırken izlemişti, her şeye rağmen onu hâlâ takdir ettiğini göstermek istiyordu.

"Yiğit bir adamsınız siz!"

Bu dostluk ifadesi, Cabuche'ü fazlasıyla heyecanlandırdı.

"Teşekkür ederim," diyebildi sadece, gözyaşlarını zor tutarak.

Cabuche'ü sorgu yargıcının önünde suçladıktan sonra onunla barışan Misard, incecik bir gülümsemeyle dudaklarını büzmüştü, başıyla onayladı. Uzun süredir, çalışmayı bırakmış, elleri cebinde, bezgin bakışlarla treni süzüyordu; tekerleklerin altında kaybolmuş eşyalar bulmayı umar gibi bir hali vardı.

Nihayet şef kondüktör ve Jacques, tekrar yola çıkmaya karar vermişlerdi ki, demiryoluna inen Pecqueux makiniste seslendi:

"Şuraya bakın! Silindirlerden biri darbe almış."

Jacques yaklaştı ve eğildi. La Lison'u dikkatle muayene ettiği sırada, silindirin yara aldığını fark etmişti zaten. Kar küreme esnasında, yol bekçileri tarafından bayır boyunca bırakılan meşe kalaslarının, kar ve rüzgârın etkisiyle kayıp raylara düştüğünü anlamışlardı; hatta trenin çakılıp kalmasının bir sebebi de lokomotifin bu kalaslara çarpmasıydı. Silindir kutusu üzerinde uzun bir sıyrık göze çarpıyordu, piston da hafifçe eğrilmiş gibiydi. Görünüşte tüm hasar bundan ibaretti; makinist de başta çok endişelenmemişti. Fakat diğer yandan iç kısımlarda ciddi bir hasar söz konusu olabilirdi, lokomotifin kalbinin attığı karmaşık piston mekanizması son derece nazikti çünkü. Jacques tekrar yerine geçti, düdük çaldı, her şeyin gerektiği gibi çalıştığından emin olmak için regülatörü açtı. Lokomotif, düşüp yaralanmış, ayağa kalkması zaman alan bir insan gibi uzun süre hareket edemedi. Nihayet, aksıra tıksıra harekete geçti, hantal, ağırkanlı tekerlekleri birkaç tur döndü. Evet, olacaktı bu iş, yürüyecek,

yolculuğa devam edecekti. Yine de Jacques başını salladı, La Lison'u çok iyi tanıyordu, onda bir tuhaflık olduğunu hissediyordu; değişmiş, yaşlanmış, bir yerinden ölümcül bir darbe almıştı sanki. Bir gece buz gibi soğuk bir yağmur altında balodan eve döndükleri için veremden ölen sapasağlam genç kadınlar gibi, o da kalbine inen bu darbeye, bu ölüm soğuğuna muhtemelen karda ilerlerken maruz kalmıştı.

Pecqueux boşaltma musluklarını açtıktan sonra, Jacques yeniden düdük öttürdü. İki kondüktör de yerlerini almıştı. Misard, Ozil ve Cabuche baş furgonun basamağına çıktılar. Tren, kürekleri ellerinde, bayır boyunca sağlı sollu sıralanmış askerlerin arasından geçerek yavaşça çıktı hendekten. Biraz ilerleyip yolcuları almak için bekçinin evinin önünde durdu.

Flore dışarı çıkmış bekliyordu. Ozil'le Cabuche trenden atladıktan sonra ona doğru ilerleyip yanında durdular. Bu sırada Misard telaşla, evinden çıkan hanımlarla beyleri selamlıyor, onlardan para topluyordu. Nihayet kurtulmuşlardı! Ama öyle çok beklemişlerdi ki, hepsi soğuk, açlık ve bitkinlikten tir tir titriyordu. İngiliz Hanım yarı uyur vaziyetteki iki kızını beraberinde sürükledi; Havrelı genç, kocasına yardım edebilmek için, halsiz düşen esmer güzeli genç kadınla aynı kompartımana girdi. Çiğnenmiş karların çirkin görüntüsü içinde, bozguna uğramış bir birlik gibi, itişip kakışarak, temizlik alışkanlıklarına varıncaya kadar her şeyden vazgeçmiş ve yılgın bir halde trene bindiler. Bir ara odanın penceresinde, camların ardında Phasie Hala göründü; merakla yatağından çıkmış, olup bitenleri görmek için oraya kadar sürüklemişti kendini. Çökmüş, iri hasta gözleriyle, bir daha asla göremeyeceği, bir fırtınayla gelip giden bu yabancı kalabalığa, durup dinlenmeden hareket eden bir dünyanın yolcularına bakıyordu.

Séverine evden en son çıkan olmuştu. Kafasını çevirdi, onu vagonuna bininceye kadar gözleriyle izlemek için dışa-

rı sarkan Jacques'a gülümsedi. Onları izleyen Flore ise, bu sakin sevgi alışverişi karşısında sapsarı olmuştu yine. O zamana kadar hep reddettiği Ozil'e yaklaştı ani bir hareketle; içinden yükselen kinle bir erkeğe ihtiyaç duyuyor gibiydi.

Şef kondüktörün işaretine, La Lison inler gibi bir düdük sesiyle karşılık verdi. Jacques da bu kez, Rouen'dan önce durmamak üzere yola koyuldu. Saat altıydı, beyaz kırların üzerine karanlık gece çökmüştü, fakat karların üzerinde gezinen hayli hüzünlü, solgun bir ışık, bu perişan bölgenin kasvetli görüntüsünü aydınlatmaktaydı. Orada, bu belli belirsiz aydınlıkta Croix-de-Maufras'taki ev, önündeki "Satılık" levhasıyla, karın ortasında kapkara ve her zamankinden viran bir halde, demiryoluna paralel yükseliyordu.

VIII

Tren Paris garına ancak akşam onu kırk geçe girebildi. Rouen'da yolcuların akşam yemeklerini yiyebilmeleri için yirmi dakikalık bir mola verilmişti. Séverine de telaşla kocasına telgraf çekmiş ve Havre'a ancak ertesi akşamki ekspresle döneceğini bildirmişti. Tüm bir geceyi Jacques'la geçirecekti, kapalı bir odada, baş başa, rahatsız edilme korkusu duymadan geçirecekleri ilk geceydi bu.

Mantes'tan ayrıldıklarında Pecqueux'nün aklına bir fikir gelmişti. Victoire Ana bir haftadır hastanedeydi, düşmüş ve ayağını ciddi biçimde burkmuştu. Bıyık altından gülerek kentte yatacak başka bir yer bulabileceğini söyleyen Pecqueux, odasını Madam Roubaud'ya vermeyi teklif etti. Civardaki bir otelde edeceğinden çok daha rahat ederdi orada, ertesi akşama kadar kendi evi gibi kullanabilirdi odayı. Jacques bu çözümün sağlayacağı kolaylığı hemen fark etmişti, zaten genç kadını nereye götüreceğini de bilmiyordu. Séverine sundurmanın altında, nihayet treni boşaltan yolcu kalabalığı arasında lokomotife yaklaşınca, Jacques ateşçinin verdiği anahtarı uzatarak teklifi kabul etmesini söyledi. Fakat Séverine, her şeyi bilir gibi görünen ateşçinin çapkın gülümseyişinden utanmış, tereddüt ediyordu.

"Hayır, hayır, bir kuzinim var," dedi. "Benim için seve seve bir yer yatağı yapar."

"Hadi ama, kabul edin," dedi en sonunda Pecqueux babacan hovarda tavrıyla. "Yatak yumuşaktır, meraklanmayın, üstelik büyüktür de, dört kişi bile yatabilir."

Jacques'ın ısrarlı bakışlarına dayanamayan Séverine anahtarı aldı. Jacques eğilip fısıldadı:

"Bekle beni."

Séverine'in yolu kısaydı, Amsterdam Sokağı'nda biraz ilerledikten sonra çıkmaz yola sapacaktı; ama karla kaplı zemin öyle kaygandı ki, büyük bir dikkatle yürümek zorunda kaldı. Şansı yaver gitti, sokak kapısı hâlâ açıktı, merdiveni çıktı, komşu kadınla domino oynamaya dalan kapıcı onu görmedi bile. Dördüncü kata çıkıp kapıyı açtı, sonra öyle yavaş kapattı ki, komşulardan hiçbiri orada olduğunu tahmin edemezdi. Yine de, üçüncü katın sahanlığından geçerken, belirgin gülme sesleri ve şarkılar çalınmıştı kulağına. Dauvergnelerden geliyordu bu sesler. Haftada bir kez arkadaşlarıyla müzik günü düzenleyen iki kız kardeşin ufak toplantılarından biriydi bu muhakkak. Séverine kapıyı kapattığı halde, gençlerin bu canlı neşesi odanın koyu karanlığında, döşeme tahtalarını geçip kulağına kadar geliyordu. Bir an için tam bir karanlığa gömülmüş gibi duran odada, derinlerden gelen tanıdık sesiyle guguklu saat on biri vurmaya başlayınca ürperdi. Gözleri karanlığa alışmaya başlamıştı, soluk renkli iki kare halinde odanın iki penceresini ve karın yansımasıyla aydınlanan tavanı seçebiliyordu. El yordamıyla büfenin üzerinde, bir köşede olduğunu hatırladığı kibritleri arıyordu. Mumu bulma konusunda epey zorlandı, nihayet bir çekmecenin dibinde küçük bir tane bulup yaktı, ışığında etrafına hızla ve endişeyle göz gezdirdi, yalnız olduğundan emin olmak ister gibiydi. Kocasıyla üzerinde öğle yemeği yedikleri yuvarlak masayı, Roubaud'nun onu bir yumrukta üzerine devirdiği, kırmızı pamuklu örtü serilmiş karyolayı, her şeyi tanıyordu. İşte burasıydı, uğramadığı on aydan bu yana odada hiçbir şey değişmemişti.

Séverine yavaşça şapkasını çıkardı. Mantosunu da çıkaracaktı ki, titredi. Oda buz gibiydi. Sobanın yanında, ufak bir sandıkta kömür ve tahta parçaları vardı. Daha fazla soyunmadan hemen ateşi yakmayı düşündü, bu onu neşelendirdi, huzursuzluğunu gideren bir avuntu oldu. Bir aşk gecesi için yapılan bu hazırlık, her ikisinin de ısınıp sıcacık olacaklarını düşünmek, kaçamaklarının tatlı neşesine sürükledi onu. Bir gün gerçekleşeceğine dair hiçbir umutları olmasa dahi, böyle bir geceyi öyle uzun zamandır hayal ediyorlardı ki! Soba gürüldemeye başlayınca, Séverine diğer hazırlıklara girişti, sandalyeleri keyfince düzenledi, beyaz çarşaflar aradı ve yatağı yeni baştan yaptı ki bu iş onu gerçekten yordu, çünkü karyola gerçekten epey genişti. Büfede yiyecek, içecek bir şey bulamayınca canı sıkıldı. Üç gündür evin tek hâkimi olan Pecqueux, raflardaki kırıntılara kadar her şeyi silip süpürmüştü. Odayı aydınlatmak için de bula bula şu ufacık mum parçasını bulmuştu, "İnsan yatakta, ışığa gerek duymaz," diye düşünerek avuttu kendini. Bunca hareketten ısınmış, canlanmış bir halde odanın ortasında durdu, hiçbir şeyin eksik olmadığından emin olmak için etrafına şöyle bir baktı.

Jacques hâlâ ortalarda yoktu, meraklanmaya başlamıştı ki, duyduğu bir düdük sesi pencerelerden birine yaklaşmasına yol açtı. Doğrudan Havre'a giden on bir yirmi treni hareket ediyordu. Aşağıdaki açıklık, gardan Batignolles Tüneli'ne kadar uzanan hendek, üzerinde yelpaze gibi açılan siyah rayların seçildiği kardan bir örtüyle kaplıydı. Lokomotifler, bir kenara çekilmiş vagonlar, ermin kürk altında uyumuş kalmışçasına beyaz yığınlar oluşturmaktaydı. Büyük sundurmaların tertemiz camları ile Europe Köprüsü'nün oymalı iskeleti arasında, Roma Sokağı'nın evleri, geceye rağmen, tüm bu beyazlığın ortasında karşıdan sarımsı ve kirli görünüyordu. Doğrudan Havre'a giden tren, karanlıkları delen keskin ışıklı ön farıyla, simsiyah yol alıyordu. Séverine trenin, gerisindeki üç farıyla karı kızıla boyayarak

köprünün altında kaybolmasını izledi. Tekrar odaya doğru döndüğünde, yine hafif bir ürperti duydu: Gerçekten de yalnız mıydı? Yakıcı bir soluğun ensesini ısıttığını hisseder gibi olmuş, kaba bir elin elbisesinin üzerinden tenine değdiğini hissetmişti sanki. Kocaman açılan gözleri odayı bir kez daha taradı. Hayır, kimse yoktu.

Jacques nerede kalmıştı böyle? Neden bu kadar gecikmişti?

On dakika daha geçti. Biri kapıyı tırmalıyormuş gibi bir tıkırtı duyunca endişelendi. Birden kim olduğunu anlayıp kapıya koştu. Elinde bir şişe Malaga şarabı ve pastayla Jacques'tı gelen.

Séverine gülmekten kırılarak, sevgiyle onun boynuna sarıldı.

"Çok tatlısın!" dedi, "demek bunu da düşündün!"

Fakat Jacques, "Şşt, şşt!" diyerek hemen susturdu onu.

Bunun üzerine Séverine, kapıcı kadının Jacques'ın peşinden geldiğini düşünerek sesini alçalttı. Hayır, şansı yaver gitmişti, tam kapıyı çalacaktı ki, kapı açılmış, Dauvergnelerden indiğine şüphe olmayan bir hanımla kızı çıkmıştı dışarı. Böylece kimseye görünmeden yukarı çıkabilmişti. Gelgelelim, sahanlığa varınca, aralık bir kapıdan gazete satıcısı kadının bir leğende çamaşır yıkadığını görmüştü.

"Gürültü etmeyelim, olmaz mı?" dedi. "Alçak sesle konuşalım."

Séverine karşılık olarak tutkulu bir biçimde kucakladı onu, yüzünü sessiz öpücüklere boğdu. Böyle gizemli buluşmalar, alçak sesle konuşmalar neşelendiriyordu onu.

"Evet, evet, görürsün," dedi "iki küçük fare kadar sessiz olacağız."

Sofrayı ihtiyatla kurdu; iki tabak, iki bardak, iki bıçak koydu; telaşla koyduğu bir şey çınlayınca duruyor, içinden katıla katıla gülmek geliyordu.

Jacques da keyifliydi, onun sofrayı kurmasını seyrederken, "Acıkmış olacağını düşündüm," dedi alçak sesle.

"Açlıktan ölüyorum. Rouen'daki yemek berbattı."

"Gidip bir tavuk alayım mı öyleyse?" dedi Jacques.

"Aman yok, tekrar yukarı çıkamayasın diye değil mi! Hayır hayır, pasta yeter."

Neredeyse aynı sandalyeye oturur gibi dip dibe oturdular, pastayı âşıklara özgü çocukça davranışlarla paylaşıp yediler. Séverine susuzluktan şikâyet ediyordu, üst üste iki kadeh Malaga şarabı içince yanaklarına kan hücum etti. Arkalarında soba kızmış, yakıcı ürpertisi hissedilmeye başlamıştı. Jacques, ensesine fazla gürültülü öpücükler kondurunca, bu sefer de Séverine onu durdurdu.

"Şşt, şşt! Duyacaklar."

Dinlemesi için ona işaret etti; Dauvergnelerden müzik sesiyle uyumlu sarsıntılar geldi kulaklarına. Bu küçük hanımlar danslı bir toplantı düzenlemişlerdi anlaşılan. Bitişikteki gazete satıcısı kadın, sahanlıktaki bulaşık teknesine leğenindeki sabunlu suyu boşaltıyordu. Kapısını kapattı, alt kattaki dans bir an durdu; dışarıda, pencerenin altında, sesleri bastıran karın ortasında, boğuk bir tekerlek gürültüsünden, ağlamaklı, zayıf düdük sesleriyle bir trenin yola koyuluşundan başka şey duyulmaz oldu.

"Bir Auteuil treni," diye mırıldandı Jacques. "Saat on bir elli."

Sonra, sevgi dolu bir fısıltıyla Séverine'in kulağına eğildi:

"Yatağa gidelim mi sevgilim?"

Séverine cevap vermedi, mutluluktan kendinden geçmişken birden geçmişi hatırlamış, kocasıyla bu odada geçirdiği saatleri istemeden de olsa tekrar yaşamaya başlamıştı. Bu akşamki yemek, aynı masada, aynı gürültüler eşliğinde yenen ve şu pastayla süren o eski öğle yemeğinin bir devamı mıydı yoksa? Etrafındaki her şey, tüm bu sesler onu geçmişe sürükler gibiydi, anılar beynine üşüşmekteydi. Her şeyi sevgilisine anlatmayı, içini olduğu gibi ona açmayı hiç bu kadar istememişti. Duyduğu şehvet hissinden ayırt edemediği be-

densel bir arzuydu gibiydi bu. İtirafını sevişirken fısıldarsa kulağına, sanki her şeyiyle onun olacak, gerçek anlamda onun olmanın mutluluğunu yaşayacaktı. Yaşadıkları geliyordu gözünün önüne, kocası oradaydı, onun kıllı, kısa parmaklı elinin omzunun üzerinden bıçağa uzandığı sanrısıyla başını çevirdi.

"Sevgilim, yatağa gitmeyi istiyor musun?" diye tekrar etti Jacques.

Séverine, genç adamın dudaklarının, bir kez daha itirafı engellemek ister gibi dudaklarına kapandığını hissederek ürperdi. Ve sessizce yerinden kalktı, çabucak soyundu, yerde sürünen eteğini bile kaldırmadan yorganın altına süzüldü. Jacques da ortalığı toplamadı: Sofra darmadağınık kaldı, mum sönmeye yüz tutmuş, alevi titremeye başlamıştı bile. O da soyunup yatağa girdi, ikisinin de nefeslerini kesen taşkın bir sahiplenmeyle aniden birbirlerine sarıldılar. Aşağıda müzik devem ederken, odanın ölüm sessizliğinde ne bir nida, ne bir gürültü duyuldu, çılgınca bir titremeyle, baygınlığa varan bir kendinden geçişle gelen bir teslimiyetti bu.

Séverine'de, ilk buluşmalarındaki o duru mavi gözlü, yumuşak, edilgen kadından eser yoktu şimdi; siyah saçlarının karanlığı altında, her geçen gün daha da tutkulu birine dönüşüyordu. Jacques, genç kadının, kendi kollarında, ne Grandmorin'ın ihtiyarca alışkanlıklarının, ne kocası Roubaud'nun evlilikteki kabalığının çekip çıkarabildiği, uzun süren, sevimsiz bir bekâretten yavaş yavaş kurtulduğunu hissediyordu. Eskiden, yalnızca uysal olan bu aşk kadını şimdi gerçekten seviyor, kendisini sakınmadan teslim ediyor ve aldığı zevke karşılık yakıcı bir minnet duyuyordu. Onun da duyguları olduğunu kanıtlayan bu erkeğe şiddetli bir tutku, bir tapınmayla bağlanmıştı. Onunla nihayet özgürce beraber olabildiği, onu kollarına alıp göğsüne bastırabildiği için büyük bir mutluluk duyuyordu; dişlerini kenetleyip göğüs bile geçirmeden sessiz kalmasının nedeni buydu.

Tekrar gözlerini açtıklarında, ilk şaşıran Jacques oldu.

"Bak hele," dedi, "mum sönmüş."

Séverine, mumun sönmesi umurunda değilmiş gibi hafifçe döndü yatakta. Sonra boğuk bir gülüşle fısıldadı:

"Usluydum değil mi?"

"Ah evet," dedi Jacques "kimse bir şey işitmiş olamaz... Fare kadar sessizdik!" Tekrar yattıklarında Séverine yeniden Jacques'ı kolları arasına alarak ona sokuldu, yüzünü boynuna gömdü. Sonra mutlulukla iç geçirdi.

"Tanrım! Her şey ne kadar güzel!"

İkisi de susuyordu. Oda karanlıktı, soluk iki kareden ibaret pencereler zar zor seçiliyordu; sobadan vuran ışık, yuvarlak ve kırmızı bir leke halinde tavana yansıyordu. İkisi de kocaman açılmış gözleriyle bu lekeye bakıyorlardı. Müzik sesi kesilmişti, kapılar çarpıyordu, tüm bina uykunun derin sessizliğine gömülmekteydi. Aşağıda, yaklaşan Caen treni rayların kesişme platformlarında sarsıntılara yol açsa da boğuk sesler çok uzaktan gelircesine zar zor işitiliyordu.

Jacques'ın kolları arasında Séverine'in arzusu ve bununla birlikte itiraf ihtiyacı geri dönmüştü. Bu ihtiyaçla öyle uzun zamandır kıvranıyordu ki! Tavandaki yuvarlak leke genişliyor, sanki bir kan lekesi gibi yayılıyordu. Séverine ona baktıkça hayaller görüyordu, yatağın çevresindeki eşyalar dile geliyor, yüksek sesle cinayetin hikâyesini anlatıyorlardı. Her dokunuşta teni nasıl ona cevap veriyorsa, kelimelerin de öyle dilinin ucuna geldiğini hissediyordu. Bundan böyle hiçbir şey saklamamak, onunla tam bir bütün haline gelmek ne de güzel olurdu!

"Sevgilim" dedi, "sana söylemem gereken bir şey var."

Onun gibi gözünü kan kırmızı lekeden ayırmayan Jacques, Séverine'in ne söyleyeceğini biliyordu. İkisinin de bildiği fakat asla söz etmedikleri o karanlık, korkunç sırrın, bedenine yapışmış bu narin bedenden taştığını hissetmişti. Eski hastalığının habercisi olan ürpertiyi duymaktan korka-

rak, cinayetten söz etmenin birbirlerine karşı hissettiklerini değiştireceğinden ödü koparak o zamana kadar hep susturmuştu Séverine'i. Ama bu sefer, bu ılık yatakta, onun yumuşacık kolları arasında öyle tatlı bir gevşeme halindeydi ki, başını eğip ağzını bir öpücükle kapatacak kadar bile güç bulamıyordu kendinde. Artık geriye dönüş olmadığını, Séverine'in her şeyi söyleyeceğini sandı. Bu yüzden, genç kadın bocalar, duraksar gibi olup sonunda, "Sevgilim bilmelisin ki kocam seninle yattığımdan kuşkulanıyor," dediğinde, endişeli bekleyişinden kurtuldu, rahatladı.

Son saniyede Séverine'in dudaklarından dökülen şey, niyetlendiği itiraf yerine önceki gece Havre'da yaşadıkları olmuştu.

"Böyle mi düşünüyorsun?" diye mırıldandı Jacques inanamamış gibi. "Öyle kibar bir havası var ki! Daha bu sabah tokalaştık."

"Emin ol, her şeyi biliyor. Şu anda bizim böyle koyun koyuna yattığımızı ve seviştiğimizi düşünüyor olmalı! Kanıtlarım var."

Sustu, Jacques'a daha sıkı sarıldı; bu sarılışta, kinle birlikte artan bir sahip olma mutluluğu vardı. Bir süre ürpertilerle dalıp gitti; derken, "Ah! Ondan nefret ediyorum," dedi, "nefret ediyorum ondan!"

Jacques şaşırdı. Roubaud'ya hiç kin duymuyor, aksine onu gayet uyumlu buluyordu.

"Bak hele! Neden peki?" diye sordu. "Bizi hiç rahatsız etmiyor ki!"

Séverine cevap vermedi, önceki sözlerini tekrarladı:

"Nefret ediyorum ondan... Onu yanımda hissetmek bile bir işkence benim için, dayanamıyorum artık. Ah! Keşke kaçmak, hep senin yanında kalmak elimde olsa."

Bu sefer de, bu tutkulu taşkınlıktan etkilenen Jacques onu iyice kendine çekti, tüm bedenini bedeninde hissedecek kadar sıkıca sarıldı. Kollarında sarmaş dolaş yatan Séverine,

boynuna gömdüğü dudaklarını çekmeden, yumuşak bir tonda fısıldamaya başladı:

"Bilmediğin şu ki sevgilim..."

İşte uğursuz itirafın zamanı gelmişti, er ya da geç olacaktı bu. Jacques bu kez anlamıştı onu hiçbir şeyin erteleyemeyeceğini; zira itiraf isteği, engel olunamaz bir kendini teslim etme, sahip olunma tutkusu gibi yükseliyordu Séverine'in içinden.

Evde çıt çıkmıyordu, gazete satıcısı kadın bile derin bir uykuya dalmış olmalıydı. Dışarıda karlara gömülmüş Paris'e tam bir sessizlik hâkimdi, tek bir teker sesi dahi duyulmuyordu. Gece on ikiyi yirmi geçe Havre'a hareket eden son tren gardaki son canlılığı da alıp götürmüş gibiydi. Soba artık gürüldemiyordu, kor haline gelen ateş sönmek üzereydi, dehşetle açılmış bir göze benzeyen tavandaki kırmızı leke daha da belirginleşmişti. Oda öyle sıcaktı ki, kolları bacakları birbirine dolanmış bir halde, gevşek gevşek yattıkları yatak, ağır, boğucu bir pus altında ezilir gibiydi. "Sevgilim, bilmediğin şu ki..."

Bunun üzerine Jacques da dayanamadı ve "Biliyorum, biliyorum," diye cevap verdi.

"Hayır, kuşkulanıyor olabilirsin, ama neler oldu bilemezsin."

"Bunu miras için yaptığını biliyorum onun."

Séverine yatakta döndü, elinde olmadan sinirli sinirli güldü.

"Ya, evet, miras!" diye mırıldandı.

Sonra, zar zor duyulan, camlara sürtünen bir pervanenin vızıltısından da az duyulan bir sesle, Başkan Grandmorin'ın evinde geçen çocukluğunu anlatmaya başladı, başta yalan söylemek, başkanla olan ilişkisini itiraf etmemek istemişti, fakat açıksözlü olmak gerektiğini düşündü sonra, hatta her şeyi itiraf etmekten bir hafifleme, neredeyse bir zevk duydu. O andan itibaren, hafif bir mırıltıyla hiç ara vermeden konuştu:

"Aklın alıyor mu?" dedi, "Burada oldu, bu odada, hatırlarsın, geçen şubatta kaymakamla bir işi vardı, o zaman... Güzel güzel öğle yemeği yemiştik, aynı seninle yediğimiz akşam yemeği gibi, şurada, şu masada. Tabii ki hiçbir şey bilmiyordu, ona bu hikâyeyi anlatmamıştım. Derken eski bir hediye olan bir yüzük yüzünden, bir hiç yüzünden yani, nasıl oldu bilmem her şeyi anladı... Ah sevgilim, bana yaptıklarını hayal bile edemezsin!"

Titriyordu, Jacques, çıplak teni üzerinde gezinen küçük ellerini hissediyordu.

"Beni bir yumrukta yere serdi... Sonra saçlarımdan tutup oradan oraya sürükledi... Ezmek ister gibi topuğunu yüzüme doğru kaldırıyordu... Yok! Yaşadığım sürece bunu unutmam imkânsız. Ve sonra yine defalarca vurdu, Tanrım! Bir de sana, bana o gece sorduğu bütün o soruları, beni anlatmaya zorladığı bütün o şeyleri söylesem... Görüyorsun ya, çok açık konuşuyorum, sana her şeyi itiraf ediyorum, yoksa sana bunları söylemeye hiç de mecbur değilim. Ama cevap vermek zorunda kaldığım iğrenç sorularla ilgili en ufak bir ipucu bile vermeye cesaret edemem, cevap vermek zorunda kaldım, yoksa beni öldürürdü, bu kesin... Beni seviyordu kuşkusuz, bütün bunları öğrendiğinde çok ıstırap çekmiş olmalı. Belki de bunları ona evlenmeden önce anlatmalıydım. Böylesi daha onurlu davranış olurdu, kabul ediyorum. Ama hepsi geçmişte kalmıştı, unutulmuştu, anlıyor musun? Kimsenin kıskançlıktan böyle delirdiğini görmemiştim, vahşi bir hayvan gibiydi. Jacques, sevgilim, şimdi bunu öğrendin diye beni sevmekten vazgeçmeyeceksin değil mi?"

Jacques, canlı yılanlar gibi boynuna, beline sıkıca dolanan bu kolların arasında, kıpırtısızca, ölü gibi kalakalmış, düşüncelere dalmıştı. Böyle bir hikâye hiç aklından geçmezdi, şaşırıp kalmıştı. Vasiyetname olan biteni açıklamak için yeterli olacakken, her şey nasıl da karmaşıklaşmıştı! Hoş, Jacques için bu daha tercih edilir bir durumdu, karıkocanın para için

adam öldürmüş olmamaları, zaman zaman, hatta Séverine'in öpücükleri sırasında bile yaşadığı huzursuzluğun nedeni olan hakir görme yükünden kurtarıyordu onu.

"Neden seni sevmekten vazgeçecekmişim! Geçmişin umurumda değil. Bunların benimle hiç ilgisi yok. Sen Roubaud'nun karısısın, pekâlâ başka birinin karısı da olabilirdin."

Bir sessizlik oldu. Nefesleri kesilecek kadar sıkıca sarılmışlardı birbirlerine, Jacques Séverine'in dolgun ve diri memelerini hissediyordu kendi göğsünde.

"Şu ihtiyarın metresiydin demek! Yine de tuhaf bir durum bu."

Séverine bedenini onun bedeninin üzerinde kaydırıp dudaklarına kadar yükseldi, Jacques'ı öperken fısıldıyordu:

"Tek sevdiğim sensin, senden başka kimseyi sevmedim... Ötekilerle, ah bir bilsen! Onlarla birlikteyken bunun nasıl bir duygu olduğunu bilmiyordum bile; oysa sen sevgilim, beni öyle mutlu ediyorsun ki!"

Arzusunu belli ederek, ellerini bedeninde gezdirerek kendini genç adama sunuyor, okşamalarıyla onu da heyecanlandırıyordu. Jacques da Séverine gibi arzu doluydu, hemen pes etmemek için sarılarak onu durdurmak zorunda kaldı.

"Hayır, hayır, bekle, daha sonra..." dedi. "Peki ya ihtiyar ne oldu?"

Séverine tüm benliğiyle sarsıldı, fısıldayarak itiraf etti:

"Evet, onu öldürdük."

Olanları düşündükçe arzu ürpertileri yerini onu tekrar ele geçiren ölüm ürpertisine bırakıyordu. Böyle mutlulukla kendinden geçtiği bir anda, tüm ıstırabı geri gelmişti. Hafif bir sarhoşluk duygusuyla bir an soluksuz kaldı. Sonra burnunu tekrar sevgilisinin boynuna gömerek aynı kısık sesle devam etti:

"Başkana bizimle aynı trene binmesini, fakat Rouen'dan önce ortaya çıkmamasını söyleyen bir mektup yazmam için beni zorladı... Trende, sürüklendiğimiz felaketi düşünerek

bir köşeye çekilmiş, deli gibi titriyordum. Karşımda hiç konuşmayan, siyahlar giymiş bir kadın oturuyordu, çok korkmuştum ondan. Onu görmüyordum bile, fakat aklımızdan geçenleri okuduğunu ve ne yapacağımızı bildiğini düşünüyordum... Paris'ten Rouen'a kadar iki saat böyle geçti. Tek kelime etmedim, uyuduğumu düşünsünler diye gözlerimi kapayarak hiç kımıldamadım. Roubaud'nun da yanımda kıpırdamadan durduğunu hissediyordum ve beni asıl korkutan, tam olarak ne yapmaya karar verdiğini tahmin edemesem de kafasından geçen korkunç şeyleri biliyor olmamdı... Ah, düdük sesleri, sarsıntılar ve tekerlek gıcırtıları arasında, kafamda dönüp duran bin bir düşünceyle nasıl bir yolculuktu o!"

Jacques dudaklarını onun güzel kokulu, gür saçlarının arasına gömmüş, farkında olmadan uzun uzun, düzenli aralıklarla öpüyordu.

"Fakat madem aynı kompartımanda değildiniz, nasıl öldürdünüz onu?"

"Dur," dedi Séverine, "anlatacağım... Bu, kocamın planıydı ve başarılı da oldu. Gerçi şansımızın yaver gittiğini de söylemek gerek. Rouen'da on dakika mola verildi. Trenden indik, bacaklarımızın uyuşukluğunu gidermek ister gibi yapıp başkanın özel bölmesine kadar yürümemiz için beni zorladı. Ve başkanı kapıda görünce, trende olduğunu bilmiyormuş gibi şaşırmış numarası yaptı. Peronda insanlar itişip kakışıyor, büyük bir kalabalık ertesi gün Havre'da yapılacak bir şenlik için ikinci mevki vagonlara hücum ediyordu. Kapılar kapanmaya başladığı zaman, özel bölmede kalmamızı isteyen başkanın ta kendisiydi. Ben kem küm ettim, valizimiz olduğunu söyledim; ama o itiraz ediyor, valizlerin çalınacağını düşünmediğini, kendisinin Barentin'de ineceğini, bizim de o zaman kompartımanımıza dönebileceğimizi söylüyordu. Kocam bir an tereddüt etti, gidip valizleri getirmeyi düşündü. O an kondüktör düdük çalınca beni içeriye

itti, kendisi de arkamdan girip kapıyı ve pencereyi kapadı. Bizi nasıl oldu da görmediler, hâlâ anlamış değilim. Oradan oraya koşuşturan korkunç bir kalabalık vardı, görevliler ne yapacağını şaşırmış haldeydi, sonuç olarak her şeyi açıkça gören bir tanık çıkmadı. Ve tren ağır ağır gardan ayrıldı."

Séverine o sahneyi yeniden yaşıyormuş gibi bir an sustu. Kolları bacakları gevşemiş, sol uyluğu seğirmeye, ritmik, istemsiz bir hareketle genç adamın dizine değmeye başlamıştı.

"Ah, o özel bölmede yerin ayağımın altından kaydığını hissettiğim o ilk dakika! Sersem gibiydim, başta tek düşünebildiğim valizimdi: Onu nasıl geri alacaktık? Orada bırakırsak bizi ele vermez miydi? Tüm olanlar bana aptalca, imkânsız geliyordu; bir çocuğun kâbuslarında görebileceği bir şeydi bu, tam bir delilikti. Sabahına suçumuz ortaya çıkacak, tutuklanacaktık. Bu yüzden kocamın vazgeçeceğini, böyle bir şey olmayacağını, olamayacağını düşünerek kendimi rahatlatmaya çalışıyordum. Ama hayır, başkanla konuşmasını izlemek bile kararının değişmediğini, onu öldüreceğini anlamama yetiyordu. Her şeye rağmen çok sakindi, hatta her zamanki tavırlarıyla, neşeyle konuşuyor, bir tek ara sıra bana dik dik baktığında ele veriyordu niyetinde ısrarlı olduğunu. Benim bilmediğim, kendisinin belirlediği bir noktada, belki bir, belki iki kilometre sonra öldürecekti onu. Bundan kaçış yoktu, diğerine, yani biraz sonra hayatta olmayacak o adama yönelttiği sakin bakışlarından belliydi. Hiçbir şey söylemiyordum, içten içe titriyor, bana baktıkları zaman gülümsemeye çalışıyordum. Peki neden bütün bunlara engel olmadım? Sonradan düşündüğümde, kapıyı açıp bağırmalı ya da imdat kolunu çekmeliydim, dedim. Fakat o an felç olmuş gibiydim, kendimi tamamen güçsüz hissediyordum. Herhalde kocamı haklı görüyordum ve sevgilim madem sana her şeyi söylüyorum, şunu da itiraf etmeliyim: Her şeye rağmen, tüm benliğimle kocamın yanındaydım, çünkü ikisi de bana sahip olmuştu, öyle değil mi? Fakat kocam, gençti, halbuki diğeri... Of, o okşamaları...

Neyse, ne bileyim! İnsan hiç yapamayacağını sandığı öyle şeyler yapıyor ki... Bir tavuğu bile kesmeye cesaret edemeyeceğimi düşünürken... Ah, o tufan gecesinde hissettiklerim! İçimde uğuldayan o korkunç karanlık!"

Jacques, kollarının arasındaki bu incecik, kırılgan yaratığı ulaşılmaz, bahsettiği kapkara derinliklerden bile daha dipsiz buluyordu artık. Ona ne kadar sıkı sarılırsa sarılsın, ruhuna nüfuz edemeyecekti. Birbirlerinin kollarındayken kesik kesik anlatılan bu cinayet hikâyesi genç adamı heyecanlandırmıştı.

"Söylesene, kocanın ihtiyarı öldürmesine yardım ettin mi?"

Séverine bu soruya cevap vermeksizin anlatmaya devam etti:

"Ben bir köşede oturuyordum. Kocam, diğer köşede oturan başkanla benim aramdaydı. Gelecek seçimlerden bahsediyorlardı. Kocamın sabırsızlandığını, nerede olduğumuzu anlamak için arada bir eğilip dışarıya göz attığını görüyordum. Her defasında ben de bakışlarını takip ediyor, ne kadar yol aldığımızı anlamaya çalışıyordum. Soğuk gecede ağaçlar kara yığınlar halinde art arda belirip yok oluyordu. Tekerlek gıcırtıları her zamanki gibi değildi, öfkeli ve sızlanan korkunç seslerdi bunlar, ölmek üzere olan hayvanların ulumasına benzer iç karartıcı iniltilerdi âdeta, o güne kadar hiç duymamıştım böylesini. Tren son hızla ilerliyordu... Aniden pencereden ışıklar göründü, sonra bir istasyondan geçen trenin gürültüsü yankılandı. Maromme'a gelmiştik, Rouen'a iki buçuk fersah mesafedeydik. Önümüzde önce Malaunay, sonra da Barentin vardı. Bu iş nerede olacaktı? Son dakikaya kadar bekleyecek miydi yoksa? Ne zamanın ne de mekânın farkındaydım artık, düşen bir taş gibi kendimi karanlıklar arasındaki bu sağır edici düşüşe bırakıyordum ki, Malaunay'yi geçerken birdenbire anladım: Bu iş bir kilometre ötedeki tünelde olacaktı. Kocama döndüm, göz geldik: Evet tünelde, iki dakika sonra... Tren hızla yoluna

devam ediyordu, Dieppe kavşağını geçtik, görevinin başındaki makasçıyı fark ettim. Demiryolu bir dizi tepeyi aşıyordu ve yamaçlardan birinde, kollarını kaldırmış birtakım adamların bize küfürler ettiklerini açık seçik hatırlıyorum. Sonra lokomotif uzun uzun düdük çaldı: Tünelin ağzındaydık... Ve karanlığına daldık, aman Tanrım, o basık tavanın altında o ne gürültüydü öyle! Örse vuran çekicin, dövülen demirin sesi gibiydi ve o hayret anında bu sesler bana gök gürültüsü gibi geliyordu."

Séverine tir tir titriyordu, konuşmasına ara verdi; tekrar söze başladığında sesi değişmişti, neredeyse gülerek, "Hâlâ ürpermem ne saçma, değil mi sevgilim?" dedi. "Halbuki burada, senin yanında sıcacığım ve öyle mutluyum ki! Hem biliyorsun, artık korkacak bir şey kalmadı: Dosya kapandı, yetkililer de en az bizim kadar olanların gizli kalmasını istiyor... Bunun farkındayım, bu yüzden dert etmiyorum artık."

Sonra, açık açık gülerek ekledi:

"Aman Tanrım Jacques, bizi çok korkuttun, bununla övünebilirsin! Sahi söylesene, hep kafamı kurcalamıştır: Tam olarak ne gördün?"

"Yargıcın odasında söylediklerimden başka bir şey görmedim," dedi Jacques. "Sadece bir adamı boğazlayan başka bir adam. Bana öyle tuhaf ve yakın davranıyordunuz ki, sonunda şüphelendim. Bir an için kocanı tanıdığımı bile düşündüm... Fakat ancak daha sonra emin oldum..."

Genç kadın Jacques'ın sözünü neşeyle kesti:

"Biliyorum, parkta sana hayır dediğim gün, hatırlıyor musun? Paris'te ilk defa baş başa kalmıştık. Ne garip! Sana biz değildik diyordum ama bir yandan senin gerçeği bildiğinden de emindim. Sana her şeyi anlatmış gibiydim, değil mi? Ah, sevgilim, bunu çok düşündüm ve galiba seni o günden beri seviyorum."

Öyle coşkulu, öyle sıkı sarıldılar ki âdeta birbirlerinin içinde eridiler. Séverine kaldığı yerden devam etti:

"Tren tünelde ilerliyordu. Çok uzun bir tünel, üç dakika kadar sürüyor geçiş. Bana bir saat gibi geldi... Gıcırdayan rayların sağır edici gürültüsü yüzünden başkan konuşmayı kesmişti. O son dakika kocamın da dizlerinin bağı çözülmüş olacak ki, henüz harekete geçememişti. Sallanan lambanın ışığında tek görebildiğim, kulaklarının mosmor kesildiğiydi. Tünelden çıkışımızı mı bekleyecekti? Olacaklar gözümde artık o kadar önlenemez, o kadar kesindi ki, tek bir isteğim kalmıştı: Bekleyişin verdiği acıdan kurtulmak. Madem yapılması gerekiyordu, neden hâlâ öldürmemişti onu? Korku ve acıdan öylesine çileden çıkmıştım ki, buna bir son vermek için neredeyse bıçağı elinden alacaktım... Bana baktı, hislerim yüzümden okunuyordu muhtemelen. Birden atıldı, pencereye doğru dönmüş olan başkanı omuzlarından yakaladı. Başkan korkmuş ve içgüdüsel bir silkinişle elinden kurtulmuştu, başının tam üstündeki imdat düğmesine uzandı. Düğmeye dokunduğunda, kocam onu yakalayıp öyle bir kuvvetle koltuğuna doğru itti ki, adam iki büklüm oldu. Ağzı şaşkınlık ve korkudan bir karış açık, trenin gürültüsünde boğulan çığlıklar atıyordu; kocamın öfkeden tizleşen bir sesle durmadan, 'Domuz! Domuz! Domuz!' diye bağırdığını duyuyordum. Sonra gürültü kesildi, tren tünelden çıkmıştı, kara ağaçların art arda geçtiği soluk renkli kırlar tekrar göründü... Mümkün olduğunca uzakta, koltuğuma yapışmış, kaskatı duruyordum. Boğuşma ne kadar sürdü bilmiyorum, belki birkaç saniye. Ama bana bir türlü bitmiyormuş, bütün yolcular çığlıkları duyuyormuş, ağaçlar bizi görüyormuş gibi geliyordu. Kocam bıçağı elinde olsa da başkana yaklaşamıyor, Grandmorin'ın tekmeleri onu uzak tutuyordu, özel bölmenin hareketli zemininde sendelemeye başladı, neredeyse dizlerinin üstüne düşecekti. Bu arada tren tüm hızıyla ilerliyor, düdüğünü çala çala bizi Croix-de-Maufras Geçidi'ne yaklaştırıyordu... Bunun üzerine, nasıl olduğunu sonradan hatırlamasam da, debelenen adamın bacaklarına atıldım.

Evet, bir paket gibi kendimi bırakarak, kımıldatamasın diye tüm ağırlığımı bacaklarına verdim. Bir şey göremesem de her şeyi hissettim: Boğazına saplanan bıçağı, bedenin uzun uzun titreyişini, kırılan bir saat zembereği gibi üç hıçkırıkla gelen ölümü... Ah! Can çekişirkenki o son titreyişini hâlâ iliklerime kadar hissediyorum!"

Jacques, doymak bilmez bir iştahla tüm detayları bilmek istiyordu, Séverine'in sözünü kesmeye çalıştı. Fakat genç kadın hikâyeyi sonlandırmak için sabırsızlanıyordu.

"Hayır, bekle..." dedi. "Ayağa kalktığım sırada son hızla Croix- de-Maufras'ın önünden geçiyorduk. Uzakta evin pencereleri kapalı cephesini, ardından da bekçi kulübesini gördüm. Barentin'e daha dört, en fazla beş dakika vardı. Ceset yolcu koltuğunda iki büklüm duruyor, akan kanı yerde büyük bir birikinti oluşturuyordu. Kocam ayakta, trenin sallantısından sersemlemiş bir halde, bıçağı mendiliyle silerek cesede bakıyordu. Bir dakika kadar öylece durduk, ne o, ne de ben bu durumdan nasıl kurtulacağımızı kestirebildik. Cesedin yanında bu bölmede kalırsak, Barentin'e vardığımızda her şey ortaya çıkacaktı. Kocam, bıçağı cebine koymuş, kendine gelmeye başlamıştı. Cesedin üstünü aradığını, saatini, parasını, bulduğu her şeyi aldığını gördüm; sonra bölmenin kapısını açtı, üstüne kan bulaşmasından korktuğu için cesedi kucaklamadan, tüm gücüyle raylara itmeye çalışıyordu. 'Yardım etsene! Benimle beraber sen de it!' diye bağırıyordu. Denemedim bile, artık kollarımı, bacaklarımı hissedemiyordum. 'Tanrı aşkına! Benimle itecek misin şunu?' Başkanın başı dışarı çıkmış, basamağa kadar sarkmıştı, ama vücudu tortop olmuş, sıkışıp kalmıştı. Tren hızla yola devam ediyordu. Nihayet güçlü bir sarsıntıyla ceset biraz kımıldadı ve tekerleklerin gürültüsü arasında gözden kayboldu. 'Ah, domuz! Sonun geldi!' dedi kocam. Sonra battaniyeyi toplayıp onu da dışarı fırlattı. Artık yalnızca ikimiz kalmıştık, kanepenin üzerindeki kan gölünün karşısında dikiliyor, oturma-

ya cesaret edemiyorduk... Kapı ardına kadar açılmış, çarpıp duruyordu; başta şaşkınlık ve yorgunluktan, kocamın da neden dışarı çıkıp ortadan kaybolduğunu anlamadım. Geri geldi. 'Haydi çabuk, kafamızın kesilmesini istemiyorsan beni takip et!' dedi. Kımıldayamıyordum bile, o ise sabırsızlanıyordu. 'Tanrı aşkına, gel artık! Kompartımanımız boş, oraya dönebiliriz.' Boş muydu? Nereden biliyordu? Demek ki kompartımanımıza kadar gidebilmişti. Hiç konuşmayan, varlığıyla yokluğu belli olmayan siyahlı kadın ne olacaktı peki? Geri dönmeyeceğinden emin miydi? 'Geliyor musun, yoksa seni de Grandmorin gibi yola mı fırlatayım?' dedi. Tekrar vagona girmiş, beni deli gibi dışarı itiyordu. Kendimi bir an ellerim bakır çubuğa yapışmış bir halde, dışarıda, basamağın üzerinde buldum. O da arkamdan çıkmış, kapıyı dikkatlice kapatmıştı. 'Haydi yürüsene!' diyordu. Fakat fırtına şiddetiyle esen rüzgâr yüzüme çarpıyor, trenin hızından başım dönüyor ve ilerlemeye cesaret edemiyordum. Saçlarım dağılmıştı, çubuğun kaskatı kesilen parmaklarımdan kayıp düşeceğini sanıyordum. 'Yürüsene yahu,' diyordu kocam. Beni itip duruyordu. Bir elimi bırakıp diğer elimle tutunarak, vagonlara yapışa yapışa, bacaklarıma dolanan eteğim rüzgârda savrula savrula ilerlemek zorunda kaldım. Uzak bir tepenin ardında Barentin istasyonunun ışıkları görünmüştü bile. Tren düdük çalmaya başladı. 'Haydi yürü Tanrı'nın cezası!' Ah, o ne cehennemî bir gürültüydü öyle! Hele o, yürümemi zorlaştıran şiddetli sarsıntı yok muydu! Sanki fırtınayla sürüklenen bir saman çöpüydüm de birazdan bir duvara yapışıp kalacaktım. Arkamdan kırlar geçiyor, ağaçlar kendi üzerlerinde dönerek çılgınca peşimden koşuyor, yanlarından geçerken her biri kısa bir feryat koparıyordu. Vagonun sonuna gelip de, bir sonraki vagonun basamağına uzanıp çubuğu almak için atlamam gerektiğinde cesaretim tükendi, durdum. Gücüm imkânı yok yetmezdi buna. 'Yürüsene yahu!' Üzerime çullanmıştı yine, itip duru-

yordu, gözlerimi kapadım, nasıl oldu bilmiyorum, düşmemek için pençelerini geçiren bir hayvanın içgüdüsüyle ilerledim. Bizi nasıl görmediler, bunu da bilmiyorum. Üç vagonun önünden geçtik; içlerinden biri ikinci mevkiydi ve tıklım tıklım doluydu. Lambanın ışığında sıra sıra başlar gördüğümü hatırlıyorum; onlarla bir gün yeniden karşılaşırsam sanırım hepsini hatırlarım: Kızıl favorili şişman bir adamı, özellikle de eğilmiş gülen iki genç kızı. Kocam sürekli, 'Yürüsene Tanrı aşkına! Yürüsene Tanrı aşkına!' diyordu. Sonrasını bilmiyorum, Barentin'in ışıkları yaklaşıyordu, lokomotif düdük çalıyordu, en son sürüklendiğimi, saçlarımdan çekilip götürüldüğümü hissettim. Kocam beni tutup omzumun üzerinden kapıyı açmış ve beni kompartımanın içine fırlatmış olmalı. Tren durduğunda nefes nefese kalmış, yarı baygın bir halde bir köşede oturuyordum. Kıpırdayamıyordum. Kocamın Barentin garının şefiyle birkaç kelimelik bir sohbet ettiğini duydum. Sonra tren yeniden hareket etti, o da bitkin bir halde koltuğuna yığıldı. Havre'a kadar ağzımızı açmadık. Ah! Nasıl da nefret ediyorum ondan, nefret ediyorum! Bana çektirdiklerinden! Ve sen sevgilim, bana öyle büyük bir mutluluk verdin ki, seni seviyorum."

Séverine'in uzun uzun, coşkuyla anlattığı bu öykünün son sözleri, anılarının onda yeniden uyandırdığı nefrete rağmen, mutluluğa duyduğu bir ihtiyaç çığlığı gibiydi. Fakat onun gibi arzuyla yanıp tutuşsa da Jacques onu durdurdu, anlattıklarından rahatsız olmuştu.

"Hayır, hayır bekle..." dedi. "Olanca ağırlığınla bacaklarına yüklenmiştin, öldüğünü hissettin mi?"

Genç adamda yabancı bir duygu uyanıyor, içinden vahşi dalga yükseliyor, beynini kızıl bir görüntü dolduruyordu.

"Ya bıçak, bıçağın saplanışını hissettin mi?"

"Evet, tok bir ses işittim."

"Ya! Tok bir sesti demek... Boynundaki yarılmayı hissettin mi?"

"Yok, sadece darbeyi."

"Ya sonra, titredi, değil mi?"

"Evet, üç kere titredi. Ah! Bütün vücudu nasıl da titredi. Titreme yavaş yavaş tüm bedenine, ayaklarına kadar yayıldı."

"Titredikçe kaskatı oluyordu, değil mi?"

"Evet, birinci titreyiş çok güçlüydü, diğer ikisi daha zayıftı."

"Ve öldü. Ya sen, onun bu şekilde, bir bıçak darbesiyle ölmesi neler hissettirdi sana?"

"Neler mi hissettim? Bilmiyorum."

"Ne demek bilmiyorum, neden yalan söylüyorsun? Hadi anlat bana, ne hissettin, açıkça anlat. Üzüldün mü?"

"Hayır, hayır, üzülmedim!"

"Peki, zevk aldın mı?"

"Zevk mi! Ah, hayır, elbette almadım!"

"Peki öyleyse ne sevgilim? Yalvarırım bana her şeyi anlat... Bir bilsen... İnsan ne hisseder, lütfen anlat bana."

"Tanrım, böyle bir şey nasıl anlatılır? Korkunç bir şey, insanı alıp götürüyor... uzağa, öyle uzağa taşıyor ki! O bir anlık sürede, geçmiş yaşamımın toplamından daha fazla yaşadım sanki."

Jacques dişlerini sıkıp ağzında bir şeyler geveleyerek Séverine'e sarıldı; Séverine de ona. Kızışma döneminde birbirlerini parçalayan hayvanların acılı şehvetiyle, ölümün derinliklerinde aşkı bularak birleştiler. Tek duyulan, boğuk nefesleriydi. Tavandaki kızıl leke kaybolmuş, soba sönmüştü, dışarının korkunç soğuğu içeri işlemeye başlamış, oda buz gibi olmuştu. Karlar altındaki Paris'te çıt çıkmıyordu. Sadece bir an bitişikten, gazete satan kadının evinden gelen horultular duyuldu. Sonra her şey yeniden uyuyan evin karanlığında kaybolup gitti.

Séverine'i kollarında tutan Jacques, onun yıldırım çarpmış gibi karşı konulmaz bir uykuya teslim olduğunu hissetti. Yolculuk, Misardlardaki uzun bekleyiş ve bu tutkulu gece-

nin sonunda halsiz düşmüştü genç kadın. Çocuk gibi, "İyi geceler," diye sayıklayıp düzenli soluklarla uykuya dalmıştı bile. Guguklu saat üçü vuruyordu.

Jacques yaklaşık bir saat daha öylece yattı, Séverine, yavaş yavaş uyuşmaya başlayan sol kolunun üzerindeydi. Karanlıkta görünmez bir el gelip inatla açıyormuş gibi, gözlerini kapalı tutamıyordu. Artık gecenin karanlığına gömülmüş odada bir şeyi seçemez olmuştu, ne sobayı, ne mobilyaları, ne de duvarları görebiliyordu; pencerelerin belli belirsiz ve şimdi bir düşe benzeyen iki çerçevesini görmek için, hafifçe dönmesi gerekiyordu. Yorgunluktan bitap düşmesine rağmen zihni bir türlü durmak bilmiyor, kafasında hep aynı fikirler dolaşıyordu. Büyük bir gayretle uyumaya çalışıyor, tam dalacakken her seferinde aynı saplantıya yeniliyor, hep aynı görüntüler gözünde canlanıyor, onda hep aynı duyguları uyandırıyordu. Bir türlü kapayamadığı sabit bakan gözlerine gölgeler dolarken, bir makine gibi durmadan aynı düzende kafasında dönüp duran şey, tüm ayrıntılarıyla cinayetti. Bir türlü kurtulamadığı, her seferinde zihnini işgal eden hep aynı düşünceydi: Bıçak boğuk bir sesle boğaza saplanıyor, beden üç kere uzun uzun titriyor; hayat, ellerine akışını hissettiği ılık, kıpkırmızı bir kan seli halinde kaybolup gidiyordu. Yirmi kere, otuz kere bıçak saplandı, beden çırpındı. Görüntü gitgide büyüyor, onu soluksuz bırakıyor, içinden taşıyor, geceyi parçalıyordu. Ah! Bıçağı böyle saplayabilmek, bu en eski arzusuna erişebilmek, o anda ne hissedildiğini anlamak, bir ömürden uzun süren o anın tadına varmak istiyordu!

Jacques gitgide daha zor nefes almaya başlamıştı, kolunun üzerindeki Séverine'in ağırlığı yüzünden uyuyamadığını düşündü. Usulca sıyrıldı ve genç kadını uyandırmadan yanına yerleştirdi, birden rahatladı ve nihayet uyuyabileceğini sanıp daha rahat nefes almaya başladı. Fakat tüm çabasına rağmen, görünmez parmaklar gözkapaklarını açıp duruyordu. Cinayet tüm kanlı detaylarıyla karanlıkta yeniden belirdi, bıçak

saplandı, beden çırpındı. Kıpkırmızı bir yağmur karanlıkta yol yol iz bırakıyor, boğazdaki geniş kesik, baltayla yarılmış gibi açılıyordu. Mücadeleden vazgeçti, bu inatçı görüntünün pençesinde teslim olup sırtüstü yattı. Beyninin on kat hızlı çalıştığını hissediyor, içinde bir makinenin homurtusu duyuyordu, çok uzaktan, gençliğinden gelen bir sesti bu. Oysa iyileştiğini sanmıştı, zira bu istek Séverine'e sahip olduğundan bu yana, aylardan beri uyanmamıştı içinde. Ve biraz evvel genç kadının kendisine sımsıkı sarılıp kulağına fısıldadığı bu cinayet hikâyesini duyduğunda, o eski arzusu geçmiştekinden çok daha yoğun bir şekilde geri gelmişti. Ondan uzaklaşmıştı, teninin en ufak temasında yanacakmış gibi, Séverine'in bedenine değmemeye çalışıyordu. Sırtı boyunca dayanılmaz bir yanma hissetti, sanki döşeği kora dönüşmüştü. Ensesi kızgın çivilerle deliniyormuş gibiydi. Bir an ellerini yorganın altından çıkarmayı denedi, fakat soğuktan buz kesip onu ürperttiler. Kendisini korkutan ellerini yeniden yorganın altına soktu; önce karnının üzerinde kenetledi, sonra isteği dışında bir işe kalkışıp kötü bir şeyler yapmalarından korkuyormuş gibi kalçasının altına kaydırıp orada hapsetti.

Jacques guguklu saatin her çalışını sayıyordu. Saat dördü, beşi, altıyı vurdu. Günün doğmasını iple çekiyor, şafağın kâbusu kovacağını umut ediyordu. Yüzünü yine pencereye dönmüş, camları gözlüyordu. Fakat tek görebildiği karın belli belirsiz aksiydi. Beşe çeyrek kala, Havre ekspresinin gara varışını duymuştu; sadece kırk dakika gecikmişti, bu da hattın açık olduğunu gösteriyordu. Camlar yavaşça, beyaz donuk bir ışıkla ağardığında saat yediyi geçmişti. Mobilyaları dalgalanır gibi gösteren bu puslu ışıkla oda nihayet aydınlandı. Soba, dolap, büfe tekrar ortaya çıktı. Jacques gözkapaklarını hâlâ kapayamıyor, hatta karanlıkta görmeye çalışmaktan gözleri yanıyordu. Henüz odanın içi yeterince aydınlanmadan, dün akşam pasta kesmek için kullandığı bıçağı yanındaki masada görmekten ziyade hissetti. Artık

bu bıçaktan başka bir şey görmüyordu, sivri uçlu küçük bir bıçaktı bu. Gün ışıyor ve ışık sanki sadece bıçağın o ince ağzında parlamak için giriyordu odaya. Ellerinden o kadar korkuyordu ki, daha da kuvvetle sıkıştırdı bedeninin altına, zira hareketlendiklerini ve iradesine isyan ettiklerini hissediyordu. Bu eller artık ona ait değil miydi? Bir başkasından, insanların ormanlarda vahşi hayvanları boğazladıkları dönemlerde yaşamış bir atadan miras kalmış olabilirler miydi?

Jacques bıçağı görmemek için Séverine'e döndü. Genç kadın yorgunluktan bitap düşmüş, bir çocuk gibi nefes alıp vererek huzurla uyuyordu. Gür, siyah saçları çözülüp omuzlarına kadar inmişti, koyu renkli bir yastık gibi görünüyordu. Çenesinin altında, saç bukleleri arasında süt beyazlığındaki narin ve yumuşacık boynu seçiliyordu. Jacques genç kadına onu hiç tanımıyormuş gibi baktı. Halbuki ona tapıyordu, nereye giderse gitsin hayali hep gözünün önündeydi, onu her an, lokomotifini kullanırken bile arzuluyordu. Öyle ki, bir gün istasyonlardan birinden kırmızı işarete aldırmadan son hızla geçerken bir anda düşten uyanır gibi kendine gelmişti. Fakat bu beyaz boynun görüntüsü ani ve karşı konulamaz bir büyülenmişlikle kendine çekiyordu onu ve henüz bilinci yerindeyken dehşetle fark etti ki, masanın üzerindeki bıçağı alıp sapına kadar bu kadının etine daldırmamak için kendini zor tutuyordu. Saplanan bıçağın boğuk sesini duyuyor, bedenin üç kere titrediğini ve ölümün kıpkırmızı bir dalga altında bedeni katılaştırdığını görüyordu. Bu saplantıdan kurtulmak için kendisiyle savaşıyor, geçen her saniye iradesi bir nebze daha yenik düşüyordu, içgüdülerine yenilmiş, o aykırı, sabit fikre teslim olmuş gibiydi. Çevresindeki her şey bir anda bulanıklaştı, isyan eden elleri iradesine üstün gelerek çözülüp kurtuldu. Ve Jacques bundan böyle onlara hâkim olamayacağını, Séverine'e bakmaya devam ederse istediklerini yapacaklarını anlayıp kalan son gücüyle kendini yataktan attı, sarhoş gibi yerde yuvarlandı. Toparlanıp ayağa kalmak istedi

fakat ayakları yerdeki eteklere takılınca yeniden düşecek gibi oldu. Sendeler, sersem gibi kıyafetlerini ararken aklında tek bir düşünce vardı: Çabucak giyinip bıçağı almak ve sokaktaki herhangi bir kadını öldürmek. Karşı konulmaz bir acı gibiydi bu his, mutlaka bir kadın öldürmeliydi. Pantolonunu bulamıyordu bir türlü, üç kere yokladıktan sonra ancak anlayabildi elindekinin pantolon olduğunu. Bin bir güçlükle ayakkabılarını giydi. Ortalık iyice aydınlandığı halde, oda ona kızıl dumanlarla dolmuş, dondurucu bir şafak sisine bürünmüş gibi geliyordu. Hummaya tutulmuş gibi titriyordu; nihayet giyinmiş, kaldırımda rastladığı ilk kadını öldüreceğinden emin bir şekilde bıçağı alıp ceketinin yenine saklamıştı ki, bir çarşaf hışırtısı ve yataktan gelen derin bir iç çekiş, onu beti benzi atmış bir halde, masanın yanına mıhladı.

Séverine uyanıyordu.

"Ne oldu sevgilim, bu kadar erken mi gidiyorsun?"

Jacques, tekrar uykuya dalacağını ümit ederek genç kadına bakmıyor, cevap vermiyordu.

"Nereye gidiyorsun sevgilim?"

"Hiç," diye geveledi genç adam. "İstasyona gitmem gerek... Sen uyu, döneceğim."

Bunun üzerine uyku sersemi Séverine, gözleri kapalı mırıldandı:

"Ah! Uykum var, uykum var... Gitmeden gel bana sarıl sevgilim."

Ama Jacques kımıldamıyordu; zira, dönüp elinde bıçakla yanına gitse biliyordu ki o, darmadağın saçları ve çıplaklığıyla böyle narin, böyle güzel görünürken zar zor hâkim olduğu iradesi zayıf düşecek, eli kalkacak, bıçağı boğazına saplayacaktı.

"Sevgilim, gel sarıl bana..."

Séverine'in sesi alçalarak fısıltıya döndü, yumuşacık bir mırıltıyla yeniden tatlı bir uykuya daldı. Jacques gözü dönmüş bir halde kapıyı açtı ve kendisini dışarı attı.

Kendisini Amsterdam Sokağı'nda bir kaldırımda bulduğunda saat sekizdi. Karlar henüz kürenmemişti, tek tük gelip geçenlerin ayak sesleri zor zar duyuluyordu. Yaşlı bir kadın ilişti gözüne aniden, fakat kadın Londra Sokağı'na sapıp gözden kayboldu. Jacques peşine düşmedi. Bir grup erkek sürtünerek yanından geçti, Jacques cebinde sakladığı, ucu yukarı dönük bıçağı sıkarak Havre Meydanı'na doğru ilerledi. On dört yaşlarında bir kız çocuğu yolun karşısındaki evden çıkıyordu, Jacques karşıya geçti fakat ona doğru yürüdüğünde kız çoktan yandaki fırına girip gözden kaybolmuştu. O kadar sabırsızdı ki beklemedi, ileride başka bir kadın bulma ümidiyle yürümeye devam etti. Bıçağı alıp odadan çıktığından beri, artık hareket eden o değil, ruhunun derinliklerinde devindiğini sık sık hissettiği ötekiydi. Uzak bir geçmişten çıkagelen, atalarından miras aldığı cinayet işleme dürtüsüyle yanan o yabancıydı: Daha önce öldürmüştü, yine öldürmek istiyordu. Ve Jacques çevresinde olan bitenleri rüyada gibi algılıyor, her şeye saplantısının ardından bakıyordu. Gündelik yaşamı yok olmuş gibiydi, geçmişe ait hiçbir anısı, geleceğe ilişkin hiçbir beklentisi olmadan, tamamen ihtiyacının dayattığı saplantıya kapılmış, uyurgezer gibi dolaşıyordu. Yürüyen kişiliksiz bir bedendi. Ona sürtünüp önüne geçen kadınlar hızını artırmasına neden oldu ve tam onlara yetişmişti ki, bir adam kadınları durdurdu, üçü gülüşüp konuşmaya başladılar. Bu adamlar da planlarını bozunca yanından geçen, bir şala sarınmış, esmer, ince, yoksul görünüşlü bir başka kadını izlemeye başladı. Kadın ağır ağır yürüyordu, nefret ettiği, zor ve az kazançlı bir işe gidiyordu hiç şüphesiz, zira varmak için hiç acelesi yok gibiydi, umutsuz ve üzgün bir ifadesi vardı. Jacques'ın da acelesi yoktu; kurbanını seçmişti, şimdi geriye sadece bıçağı rahatça saplayacağı yeri seçmek kalmıştı. İzlendiğini fark eden kadın, kendisinden bir şey talep edilmesi karşısında şaşırmıştı, derin bir üzüntü okunan gözlerini delikanlıya çevirdi. Jacques

onu Havre Sokağı'nın ortasına kadar takip etti. İki kez dönüp ona bakan kadın her defasında, yenine sakladığı bıçağı çıkararak boğazına saplamasına engel olmuştu. Gözlerinde öylesine üzgün ve yalvaran bir ifade vardı ki! Karar verdi, daha ötede, kaldırımdan inerken saplayacaktı bıçağı. Sonra aniden, ters yönde ilerleyen bir başka kadının peşine düşmek için geri döndü. Herhangi bir nedeni yoktu bunun, sadece kadın o anda oradan geçiyordu, işte o kadar.

Jacques kadını gara kadar takip etti. Çevik ve sesli adımlarla yürüyen kadın, gerçekten çok güzeldi. En fazla yirmi yaşındaydı, biçimli bir vücudu, sarı saçları, yaşama mutlulukla gülen güzel gözleri vardı. Birinin onu takip ettiğini fark etmedi bile; acelesi vardı muhtemelen. Zira Havre avlusunun merdivenlerini büyük bir çeviklikle tırmandı, büyük salona çıktı, ana hat gişelerine doğru koşarcasına ilerledi. Auteuil'e birinci mevki bir bilet istedi, Jacques da aynısını yapıp bekleme salonları boyunca onu takip etti. Perona geldi, kompartımana kadar onunla yürüdü, arkasından içeri girdi ve kadının yanına oturdu. Tren hemen hareket etti.

"Daha vaktim var," diye düşündü, "onu tren bir tünele girince öldürürüm."

Fakat karşılarında yaşlı bir kadın oturuyordu ve genç kadını tanımıştı.

"Ah, siz misiniz?" dedi şaşırarak, "böyle erken bir saatte nereye gidiyorsunuz?"

Diğeri, alaycı bir çaresizlikle ellerini yukarı kaldırıp kahkahayı bastı.

"Demek ki birine rastlamadan bir şey yapmak mümkün değil," dedi. "Umarım beni ele vermezsiniz... Yarın kocamın doğum günü. O, işe gitmek için evden çıkar çıkmaz ben de fırladım, Auteuil'e gidiyorum. Kocam oradaki fidanlıkta bir orkide görmüş, unutamıyor... Ona sürpriz yapacağım, anlarsınız ya."

Yaşlı kadın anlayışlı ve duygulu bir ifadeyle başını sallıyordu.

"Ya bebek? O nasıl?" diye sordu.

"Ufaklık mı, ah, gerçekten çok sevimli... Bildiğiniz gibi sekiz gün önce onu memeden kestim. Çorbasını nasıl içiyor, bir görseniz... Öyle iyiyiz ki bu neredeyse utanç verici."

Daha yüksek sesle gülüyor, kıpkırmızı dudaklarının arasından beyaz dişleri görünüyordu. Sağında oturan Jacques bıçaklı elini arkasına saklamış, kadını bıçaklayabilmek için doğru bir pozisyon aldığını düşünüyordu. Kolunu kaldırıp ona doğru dönmesi yeterliydi. Fakat Batignolles Tüneli'ne girdiklerinde, şapkasının şeritlerini düşünerek duraksadı. "Çenesinin altında birleşiyor, işime engel oluşturabilir bu. Emin olmalıyım," diye düşündü.

İki kadın neşeyle konuşmaya dalmıştı.

"Çok mutlu görünüyorsunuz."

"Ah, ne kadar mutlu olduğumu bir anlatabilsem! Sanki rüyadayım... İki yıl önce bir hiçtim. Hatırlarsanız, teyzemin evinde hiç mutlu değildim ve tek bir çeyizim bile yoktu... O geldiğinde titrerdim, onu öylesine çok severdim ki. Öyle yakışıklı ve zengindi ki... Ve şimdi bana ait, benim kocam ve ikimizin bir bebeği var! Söylüyorum ya, bu kadarı çok fazla."

Şeritlerin düğümünü inceleyen Jacques, düğümün altında, siyah bir kadifeye bağlı, iri bir altın madalyon fark etti. Her şeyi hesap ediyordu.

"Sol elimle boynundan yakalarım, başını geriye iterek madalyonu çekerim, böylece boğazı ortaya çıkar."

Tren ikide bir duruyor, sonra yeniden hareket ediyordu, Courcelles ve Neuilly'de kısacık tünellerden geçtiler. Her an olabilirdi artık! Bir saniye bile sürmeyecekti.

"Bu yaz tatile gittiniz mi?" diye sordu yaşlı kadın.

"Evet, Bretanya'nın ıssız bir yerinde altı hafta kaldık, cennet gibiydi. Sonra eylül ayını, Poitou'da ormanlık büyük bir arazisi olan kayınpederimin evinde geçirdik."

"Kış için güneye gitmeyecek miydiniz?"

"Evet, ayın on beşine doğru Cannes'a gideceğiz... Ev kiralandı. Küçücük, harika bir bahçesi var, hem de denize nazır. Her şeyi hazır edip bizi karşılaması için birini gönderdik. İkimiz de fazla üşüyen insanlar değiliz ama güneş her şeye rağmen öyle güzel ki... Sonra mart ayında döneceğiz. Gelecek yılı da Paris'te geçireceğiz. İki yıl sonra kızımız büyüdüğünde seyahatlere çıkmayı planlıyoruz. Ne bileyim işte, her günümüz bayram gibi."

Mutluluktan içi içine sığmıyordu, bu mutluluğu paylaşma ihtiyacı duyarak Jacques'a, bu tanımadığı adama dönüp gülümsedi. Bu hareketiyle şapka şeritlerinin düğümü kaydı, madalyonun yeri değişti ve kadının pembe boynu ile gölgenin altın rengine boyadığı ortasındaki ufacık çukur ortaya çıktı.

Jacques'ın parmakları bıçağın kabzasını sıkıca kavramıştı, geri dönüşü olmayan bir karar alıyordu.

"Bıçağı işte burada saplamalıyım," diye düşündü. "Evet, tünelde, Passy'ye varmadan hemen önce."

Fakat tren Trocadéro istasyonunda durduğunda, kompartımana Jacques'ı tanıyan bir memur girdi ve arkasında bir makinist ile ateşçisinin olduğu söylenen kömür hırsızlığından bahsetmeye başladı. O andan itibaren her şey bulandı ve Jacques sonradan, tam anlamıyla neler olduğunu hiç hatırlayamadı. Gülüşmeler sürüp gitmişti, çevresindeki bu mutluluğun etkisi altında dalıp gitmiş, sakinleşmişti. Belki de iki kadınla Auteuil'e kadar gitmişti fakat inip inmediklerini hatırlayamıyordu. Kendini Seine'in kıyısında yürür bulmuştu, oraya nasıl geldiği hakkında hiçbir fikri yoktu. Tek bildiği, hâlâ yeninde, elinde tuttuğu bıçağı nehre fırlatıp attığıydı. Sonrasını bilmiyordu, sersemlemiş, kendini kaybetmişti, ona musallat olan yaratık da bıçaktan kurtulmasıyla beraber yok olup gitmişti. Sokaklar, meydanlar boyunca yürümüş, ayakları onu nereye götürdüyse muhtemelen oraya sürüklenmişti. Yanından geçtiği insanlar, evler hayalet gibi

silik silüetlerdi şimdi. Bir yere girip yemek yemiş olmalıydı: Tıklım tıklım dolu bir salon ve beyaz tabaklar canlanıyordu hafızasında. Bir de kapalı bir dükkânın vitrinine asılmış kırmızı bir ilan beliriyordu gözlerinin önünde. Ve sonrası, zamanın ve mekânın olmadığı, belki de yüzyıllardır hareketsiz beklediği kapkara uçurumda, bir hiçlikte yok oluyordu.

Jacques kendine geldiğinde, Cardinet Sokağı'ndaki küçük odasında, üzerinde kıyafetleri olduğu halde yatağındaydı. İçgüdüsü onu, sürünerek kulübesine giden bitkin bir köpek gibi buraya getirmişti. Üstelik ne merdivenleri çıktığını, ne de uyuduğunu hatırlıyordu. Uzun süren bir baygınlıktan sonra aniden kendi benliğine sahip olmanın verdiği şaşkınlıkla, derin bir uykudan uyanıyordu. Belki üç saat, belki de üç gün uyumuştu. Ve birden hafızası yerine geldi; Séverine'le geçirdiği geceyi, onun cinayeti itiraf edişini ve kendisinin de kan peşine düşen yırtıcı bir hayvan gibi çıkıp gittiğini hatırladı. Kendinde değildi ve şimdi, iradesi dışında yaptıklarının şaşkınlığıyla kendine geliyordu. Genç kadının beklediğini hatırlayıp bir sıçrayışta kalktı. Saatine baktı, çoktan dört olmuştu. Kafası bomboş, kanı çekilmiş gibi sakin, Amsterdam Çıkmazı'na dönmek üzere aceleyle yola çıktı.

Séverine öğlene kadar derin derin uyumuştu. Uyanıp da Jaques'ın hâlâ gelmediğini görünce şaşırmış, sobayı yakmıştı, sonra giyinmiş ve açlıktan ölecek gibi olunca, saat ikiye doğru, yakındaki bir lokantada bir şeyler yemeye karar verip aşağı inmişti. Jacques oraya vardığında, biraz alışveriş yapmış eve çıkmak üzereydi.

"Ah, sevgilim!" dedi. "Nasıl telaşlandım bilemezsin."

Genç adamın boynuna sarılıp gözlerinin içine baktı:

"Ne oldu? Nerelerdeydin?"

Jacques bitkindi, ama soğukkanlılıkla her şeyin yolunda olduğunu söyledi.

"Hiçbir şey, sadece can sıkıcı bir angarya. İnsanı yakaladılar mı bir daha bırakmazlar."

Bunun üzerine Séverine sesini alçaltarak, uysal bir ifadeyle ona sokuldu.

"Ben neler kurdum kafamda bir bilsen... Ah, korkunçtu, öyle acı çektim ki! Sana anlattıklarımdan sonra beni belki de bir daha görmek istemeyeceğini düşündüm... Ve asla dönmemek üzere gittiğini sandım."

Gözyaşlarına hâkim olamıyordu, Jacques'a sıkıca sarılarak hıçkırıklara boğuldu.

"Ah, sevgilim," dedi, "bir bilsen sevilmeye ne kadar ihtiyacım var! Sev beni, beni çok sev, çünkü ancak sevginle unutabilirim olanları, biliyorsun bunu değil mi? Hem de bütün acılarımı anlattıktan sonra... sana yalvarıyorum, beni terk etme!" Bu samimi yakarış Jacques'ı etkilemişti. Karşı konulmaz bir gevşemeyle yavaş yavaş yumuşuyordu.

"Hayır, hayır," diye kekeledi, "seni seviyorum, korkacak bir şey yok."

Ve o da kendini koyuvererek, hiçbir zaman iyileşmeyecek o uğursuz hastalığın kendisini tekrar ele geçirmesine ağladı. Sonsuz bir umutsuzluk, bir utanç kaynağıydı bu.

"Sev beni, sen de beni sev. Ah, bütün kalbinle! Çünkü benim de buna senin kadar ihtiyacım var."

Séverine ürperdi, neden böyle söylemişti?

"Sevgilim," dedi "eğer başın dertteyse sen de bana anlatmalısın."

"Hayır, hayır, ortada dert falan yok, aslında var olmayan birtakım şeyler işte, beni korkunç şekilde rahatsız eden, anlatamayacağım sıkıntılar."

Kucaklaştılar, acılarının korkunç hüznü iç içe geçti. Acılarının sonu yoktu, olanlar ne unutulabilir ne de affedilebilirdi. Birbirlerinin kollarında ağladılar, yaşamın savaş ve ölümden ibaret güçlerinin kurbanı olmuşlardı.

"Haydi," dedi Jacques, Séverine'in kollarından sıyrılarak. "Dönüşünü düşünmemiz lazım... Bu gece Havre'da olacaksın."

Bir anlık sessizlikten sonra, Séverine üzgün ve boş bakışlarla mırıldandı:

"Ah, keşke özgür olsaydım, keşke kocam olmasaydı, o zaman daha kolay olurdu unutmak!"

Jacques asabi bir hareket yapıp kafasından geçeni yüksek sesle dile getirdi:

"Onu öldürecek değiliz, değil mi?" dedi.

Séverine gözlerini üzerine dikmişti, Jacques ise hiç düşünmediği bir şeyi söylemenin verdiği şaşkınlıkla ürperdi. Madem öldürmek istiyordu, öyleyse neden aralarına giren bu adamı öldürmesindi? Sonunda depoya yetişmek için ayrılırken, Séverine onu yeniden kollarına alıp öpücüklere boğdu.

"Ah, sevgilim," dedi, "beni hep sev. Ben de seni çok, hep daha çok seveceğim. Hadi şimdi git, mutlu olacağız, göreceksin."

IX

Havre'a döndükten sonraki birkaç günde Jacques ve Séverine endişeyle, son derece temkinli hareket ettiler. Roubaud her şeyi bildiğine göre, onları takip edip yakalamaya ve büyük bir öfke patlamasıyla intikam almaya kalkışabilirdi. Vaktiyle dışa vurduğu kıskançlık krizlerini, yıllarca demiryollarında çalışmış bu adamın kabalığını, acımasızlığını ve indirdiği yumrukları unutmamışlardı. Sessizliğinden, hareketsizliğinden, karanlık bakışlarından şüpheleniyor, ikisini de eline düşürecek, birtakım sinsilikler planladığını düşünüyorlardı. Bu yüzden ilk ay boyunca sürekli tetikteydiler, bin bir önlem almadan görüşmediler.

Bununla birlikte, Roubaud giderek daha sık ortadan kaybolmaya başlamıştı. Belki de birdenbire dönüp onları sarmaş dolaş yakalamak için yapıyordu bunu. Neyse ki korktukları başlarına gelmedi. Tersine, Roubaud'nun ortadan kaybolduğu süreler uzamaya başladı. İşinden serbest kalır kalmaz sıvışıyor, işi gerektirdiği zaman tam dakikasında geri dönüyordu. Gündüz nöbette olduğu haftalar, saat onda geliyor, beş dakikada öğle yemeğini yiyip gidiyor ve on bir buçuğa kadar ortada görünmüyordu. Akşamları, saat beşte meslektaşı onun yerini almak üzere aşağı indiğinde ise, bazen bütün gece kayboluyordu. Birkaç saat ya uyuyor, ya

uyumuyordu. Gece nöbetinde olduğunda da değişmiyordu bu; sabah saat beşte serbest kalıyor, şüphesiz dışarıda yiyip uyuyor ve her halükârda akşama doğru beşten önce dönmüyordu. Bu düzensizlikte uzun süre örnek memur dakikliği göstermiş, tam zamanında görevinin başına geçmiş, bazen ayakta duramayacak denli bitkin olmasına karşın yine de işlerine titizlikle devam etmişti. Ama son zamanlarda aksaklıklar baş gösteriyordu: Diğer şef yardımcısı Moulin iki kez birer saat beklemek zorunda kalmıştı onu; hatta bir sabah kahvaltıdan sonra ortalarda görünmediğini öğrenince, ihtar almasın diye büyük bir mertlik göstererek onun yerine de çalışmıştı. Roubaud'nun işi, sürdüğü düzensiz hayattan yavaş yavaş etkilenmeye başlamıştı. Gündüzleri, her şeyi bizzat incelemeden bir katarı kabul etmeyen veya yollamayan, gar şefine verdiği raporlarda en ufak bir olayı atlamayan, kendine ve diğerlerine karşı katı olan o çalışkan adam değildi artık. Geceleri de, bürosundaki büyük koltuğa gömülerek derin bir uykuya dalıyordu. Uyandığında ise, hâlâ uykusunu alamamış görünüyor, ellerini arkasında bitiştirerek peronda gidip geliyor, kayıtsız bir sesle emirler veriyor ve bu emirlerin yerine getirilip getirilmediğini kontrol etmiyordu. Yine de işler yürüyorsa, alışkanlık sayesindeydi, fakat bir keresinde ihmali yüzünden bir yolcu trenini kör bir hatta yönlendirmiş ve bir kaza olmuştu. İş arkadaşları kendini eğlenceye verdiğini söylüyor, aralarında gülüşüyordu.

İşin aslı Roubaud artık, Commerce kahvesinin birinci katındaki, yavaş yavaş bir kumarhaneye dönüşen küçük salonda vakit geçiriyordu. Kadınların da olduğu söyleniyordu ama gerçekte tek bir kadın vardı, o da emekli bir yüzbaşının en az kırk yaşında, kendisi de hırslı bir kumarbaz olan, cazibesiz metresiydi. Şef yardımcısı burada sadece iç karartıcı kumar tutkusunu tatmin ediyordu; bu tutku onda cinayetin ertesi günü tesadüfen dâhil olduğu bir piket oyunuyla başlamış, gitgide büyümüş ve bir tür rahatlama, kafasını dağıtma imkânı

verdiği için vazgeçilmez bir alışkanlık halini almıştı. Oyun, bu kaba saba adamı öyle bir ele geçirmişti ki artık kadınları arzulamıyordu; kendisine yeten biricik tatmin kaynağı olup çıkmış, artık onu tamamıyla avcuna almıştı. Roubaud'nun unutma ihtiyacının sebebi, cinayetten dolayı çektiği vicdan azabı değil evliliğinin bozulmasıydı. Kumarda, darmadağın olmuş yaşamında tek başına yaşayabileceği bencil bir mutluluk avuntusu, bir tür teselli bulmuştu ve şimdi tüm düzenini bozan bu tutkunun pençesinde her şey yok oluyordu. İçki bile ona kendini böyle keyifli hissettirmemiş, zamanın böyle hızlı akıp gitmesini sağlamamıştı. Hayatın getirdiği kaygılardan bile kurtulmuştu, tam tersine hayatı asıl şimdi dolu dolu yaşıyor gibiydi, sanki her şeyden uzakta, tüm bağlarını koparmıştı, eskiden onu öfkelendiren şeylerden hiçbirinin bir etkisi yoktu artık üzerinde. Geceleri üzerine çöken yorgunluk dışında kendini çok iyi hissediyordu; kilo bile almıştı, gitgide yağlanıp şişmanlıyor, uykulu, donuk gözleri yarı açık dolaşıyordu. Hantal haliyle evine geldiğinde, uyuşuk uyuşuk bir köşede oturuyordu, artık her şeye karşı son derece kayıtsızdı.

Roubaud döşemenin altından üç yüz altın frangı almaya geldiği gece, oyunlarda arka arkaya kaybetmiş, sonuçta denetim komiseri Mösyö Cauche'a borçlanmıştı. Bu eski kumarbaz, onu amansız bir rakip haline getiren bir soğukkanlılığa sahipti. Sadece zevk için oynadığını söylüyordu; hiç evlenmemiş, eski bir asker olan ve kendi halinde bir müşteri gibi ömrünü kahvede geçiren bu yüksek rütbeli memur, itibarını korumak zorundaydı. Ama bu durum bütün gece kâğıt oynamasına ve çoğu zaman rakiplerinin ceplerini boşaltmasına engel olmuyordu. Etrafta dedikodular dolaşıyor, görevine sadık olmadığı için istifaya zorlandığı söyleniyordu. Fakat konu sürüncemede kalıyor, yapacak zaten çok az işi olduğundan daha fazla çalışmasını istemek de manasını yitiriyordu. Sonuçta herkesin onu selamladığı peronlarda bir süre görünmekle yetiniyordu.

Aradan üç hafta geçtikten sonra Roubaud, Mösyö Cauche'a dört yüz frank daha borçlanmıştı. Karısının konduğu miras sayesinde durumlarının iyi olduğunu, ama karısının kasanın anahtarlarını sakladığını, bu yüzden de kumar borcunu zamanında ödeyemediğini söylemişti gülerek. Sonra bir sabah yalnızken, büyük bir tedirginlikle döşemeyi yeniden kaldırdı ve bin franklık bir banknot aldı. Kolları, bacakları titriyordu, altın paraları aldığı gece bile böyle heyecanlanmamıştı. Bunun nedeni şüphesiz o gün biraz bozukluk ödünç aldığını düşünmesiydi, halbuki bu banknotla birlikte hırsızlık yaptığını biliyordu. Hiçbir zaman dokunmayacağına söz verdiği bu lanetli parayı düşündükçe, büyük bir huzursuzlukla tüyleri diken diken oluyordu. Bir zamanlar bu paraya dokunmaktansa açlıktan ölmeyi tercih edeceğini söylediği halde, şimdi bu sözünü tutmuyor ve işlediği cinayet yavaş yavaş geride kaldıkça, utanma duygusunun da nasıl olup da her gün biraz daha yok olduğunu anlayamıyordu. Paranın durduğu delikte rutubetli, yumuşak ve iğrenç bir şey hissedip korkmuştu. Tahtayı alelacele yerine yerleştirdi ve bir daha yerinden oynatmaktansa bileğini keseceğine dair tekrar yemin etti. Karısı onu görmemişti, rahatlayarak derin bir nefes aldı ve kendine gelmek için büyük bir bardak su içti. Şimdi borcunu ödeyeceğini ve artan parayla da kumar oynayacağını düşündükçe, kalbi mutlulukla çarpıyordu.

Fakat banknotu bozdurmak gerektiğinde Roubaud'nun endişesi yine baş gösterdi. Eskiden daha cesurdu, karısını bu konuya karıştıracak kadar budala olmasaydı teslim bile olurdu. Halbuki şimdi jandarmaları düşünmek bile soğuk soğuk terlemesine neden oluyordu. Adliyede kayıp banknotların numaralarının olmadığını, dosyanın sonsuza kadar kapandığını ve takipsizlik kararı verildiğini bilmesine rağmen, parayı bozdurmak için nereye gitse içini büyük bir korku kaplıyordu. Beş gün boyunca banknotu üzerinde taşıdı; parayı yoklama, bir cebinden öbür cebine geçirme, geceleri ya-

nından ayırmama ihtiyacı bir tür alışkanlık haline geldi. Çok karmaşık planlar kuruyor ve sürekli, önceden düşünmediği engellere tosluyordu. Önce gar gelmişti aklına, tahsilatla görevli bir arkadaşından parayı bozmasını isteyebilirdi. Sonra bu fikri son derece tehlikeli bulup üniformasının kasketini giymeksizin Havre'ın öteki ucuna gidip bir şeyler almayı düşünmüştü. Ama ufacık bir şey almak için böyle büyük bir banknotu bozdurduğunu görenler şaşırmaz mıydı? Nihayet parayı, her gün gittiği Napolyon gezi alanındaki tütüncüde bozdurmaya karar verdi. En kolayı bu değil miydi? Mirasa konduğunu bilen tütüncü şaşırmazdı. Kapıya kadar yürüdü, dizlerinin bağı çözüldü, cesaretini artırmak için Vauban rıhtımına doğru ilerledi. Yarım saatlik bir yürüyüşten sonra geri döndüğünde hâlâ kararsızdı. Akşam Commerce kahvesinde, Mösyö Cauche'ün de orada olduğunu görüp ani bir cesaretle banknotu cebinden çıkardı ve kahvenin patronu olan kadından parayı bozmasını rica etti, fakat onda da bozuk para yoktu, banknotu bozdurması için bir çocuğu tütüncüye göndermek zorunda kaldı. Hatta üzerinde on sene öncesinin tarihi olmasına rağmen yepyeni görünen banknot şakalaşmalara yol açtı. Denetim komiseri parayı eline almış, bu paranın kesinlikle bir delikte uyuduğunu söyleyerek evirip çeviriyordu. Bunun üzerine emekli yüzbaşının metresi, gizlenen ve sonradan bir konsolun mermerinin altında bulunan bir servet hikâyesi anlatmaya koyuldu.

Haftalar geçip gitti. Roubaud'nun elindeki bu para, kumar tutkusunu büsbütün artırıyordu. Büyük paralarla oynamıyordu, fakat bir uğursuzluğun yakasına yapıştığı ve bırakmadığı belliydi, her gün uğradığı küçük kayıplar birikip çok büyük meblağlara ulaştı. Öyle ki, ayın sonuna doğru kendini birkaç louis borçlu, beş parasız buldu; oyun kâğıtlarına dokunacak cesareti kalmamıştı, kendini hasta gibi hissediyordu. Bu hissi yenmeye çalıştı ama neredeyse yatağa düşecekti. Yemek odasının döşemesi altında uyuk-

layan dokuz banknot, bir an bile aklından çıkmayan bir takıntıya dönüşüyordu; tahtaların altında bile olsalar onları görebiliyor, ayak tabanlarını yaktıklarını hissediyordu. İstese bir banknot daha alabilirdi. Ama bu defa çok sıkı yemin etmişti, orayı yeniden karıştırmaktansa elini ateşe sokmayı tercih ederdi. Ve bir akşam Séverine erkenden uyuduğunda, öfkeyle arzusuna teslim olarak döşemenin tahtasını kaldırdı; kendine öyle öfkelenmişti ki gözleri yaşlarla doldu. Böyle direnmek neye yarardı? Boşuna acı çekmiş olacaktı, banknotları sonuncusuna kadar teker teker alacağını şimdi anlıyordu.

Ertesi sabah Séverine tesadüfen döşemenin bir köşesinde yeni bir çizik gördü. Eğilince, ahşabın zorlandığını fark etti. Belli ki kocası buradan para almaya devam ediyordu. Buna öfkelenmesine kendisi de şaştı, zira genelde paraya değer vermezdi; üstelik o da kanla kirlenmiş bu paralara dokunmaktansa açlıktan ölmeyi tercih edeceğini düşünmüştü. Fakat bu paralar kocasının olduğu kadar kendisinin de değil miydi? Neden ona söylemeden, gizli gizli bu paralara el koysundu ki? Akşam yemeğine kadar gerçeği öğrenme ihtiyacıyla kıvrandı; saçları deliği tek başına karıştırma düşüncesiyle diken diken olmasa, tahtayı kaldırıp bakacaktı. Ya ölü adam bu delikten çıkarsa? Bu çocukça korku yüzünden yemek odasında duramadı, örgüsünü alıp odasına kapandı.

O akşam, ikisi yahninin artakalanını sessizce yerken, kocasının döşemeye doğru gizli bakışlar attığını görünce öfkesi yeniden kabardı.

"Yine aldın değil mi?" diye sordu aniden.

Roubaud şaşkınlıkla başını kaldırdı.

"Neyi?"

"Hadi, bana masum numarası yapma, ne dediğimi çok iyi anlıyorsun... Ama dikkat et, bir daha almanı istemiyorum, çünkü oradaki para ne senin, ne de benim ve o banknotlara dokunduğunu bilmek beni hasta ediyor."

Roubaud her zamanki gibi kavgadan kaçıyordu. Ona göre sürdükleri bu ortak yaşam, günlerini tek kelime etmeden geçiren, birbirlerinden habersiz iki yabancı gibi eve girip çıkan, kendilerini yalnız hisseden, birbirine mecburen bağlı iki insanın ilişkisinden başka bir şey değildi artık. Bu yüzden herhangi bir açıklama yapmaksızın omuz silkmekle yetindi.

Fakat Séverine çok sinirliydi, cinayet gününden beri canını sıkan bu saklı para sorununu çözmek istiyordu.

"Bana cevap vermeni istiyorum..." dedi. "Cesaretin varsa dokunmadım de."

"Seni ne ilgilendirir ki?" diye cevap verdi Roubaud.

"İlgilendirir, çünkü rahatsız oluyorum. Bugün de korktum, odada duramadım. Bunu yerinden oynatman, üç gece korkunç rüyalar görmeme yetiyor... Bu konudan hiç bahsetmiyoruz. Akıllı uslu dur da, beni konuşmak zorunda bırakma."

Roubaud gözlerini karısına dikip kabaca karşılık verdi:

"Dokunursam sana ne? Sen de al diye zorlamıyorum ya. Ben alıyorsam, bu benim bileceğim şey."

Séverine onu tokatlamak için elini kaldıracaktı ki kendini zor tuttu. Ona çaresizlikle, tiksinerek baktı:

"Ah, seni anlamıyorum!" dedi. "Oysa namuslu bir adamdın. Evet, kimsenin bir kuruşunu almazdın... Yaptığın şeyi affedilebilirdim, çünkü delirmiş, beni de delirtmiştin. Ama bu para... Ah, senin için artık var olmaması gereken, ama keyfin için kuruş kuruş çaldığın bu iğrenç para! Neler oluyor, nasıl bu kadar alçalabiliyorsun?"

Roubaud dinliyordu, bir an aklı başına geldi ve hırsızlık yapacak kadar alçalmasına kendisi de şaştı. Ahlâki çöküşü hızlı olmuştu, cinayetin darmadağın ettiği hayatını bir türlü toparlayamıyordu. Karısının nefret ettiği, küçümsediği bu yeni hayatın, bu yeni adamın nasıl şekillendiğini anlayamıyordu. Fakat artık çok geçti, olan olmuştu. Kafasındaki bu sıkıcı düşünceleri kovmak istercesine elini havada şöyle bir salladı.

"Evinde sıkılıyorsan," diye homurdandı, "dışarıda eğlenirsin. Mademki beni artık sevmiyorsun..."

"Hayır, seni artık sevmiyorum."

Roubaud karısına baktı, yüzü öfkeden kıpkırmızı kesilmişti, masaya bir yumruk indirdi.

"Öyleyse beni rahat bırak! Ben senin eğlenmene engel oluyor muyum? Seni yargılıyor muyum? Benim yerimde olsa, namus bir adamın yapacağı, ama benim yapmadığım şeyler var. Daha en başta kıçına bir tekme vurup seni kapı dışarı etmem gerekirdi. Böylece belki artık hırsızlık da yapmazdım."

Séverine sapsarı kesilmişti; çünkü o da sık sık, bir erkek, kıskanç bir erkek, karısının sevgilisine hoşgörü gösterecek denli içten içe kemiriliyorsa, yavaş yavaş ilerleyen, tüm utanma duygularını öldüren ve vicdanı tamamen yok eden manevi bir kangrene tutulmuş demektir, diye düşünmüştü. Fakat yine de çırpınıyor, sorumluluğu reddediyordu. Kekeleyerek bağırdı:

"Paraya dokunmanı yasaklıyorum."

Roubaud yemeğini bitirmişti. Son derece sakin, peçetesini katladı, ayağa kalktı ve alaycı bir ifadeyle, "İstediğin buysa paylaşabiliriz," dedi.

Tahtayı kaldırmak üzere eğilmişti bile. Séverine koşarak ayağını tahtanın üzerine koymak zorunda kaldı.

"Hayır, hayır! Biliyorsun ki ölmeyi tercih ederim... Sakın açma! Hayır, hayır! Benim önümde olmaz!"

Séverine o akşam yük trenlerinin durduğu garın arkasında Jacques'la buluşacaktı. Gece yarısından sonra eve geri geldiğinde, akşamki sahne gözünün önünde canlandı, odasının kapısını iki kere kilitleyerek içeriye saklandı. Roubaud gece nöbetindeydi, bazen yaptığı gibi yatmak için bile döneceği şüpheliydi. Fakat yorganı çenesine kadar çekmesine ve lambanın fitilini kısık bırakmasına rağmen bir türlü uyuyamadı. Neden parayı paylaşmayı reddetmişti? Bu paradan yararlanabileceğini düşündükçe, kendisini dürüst olma konusunda

eskisi kadar inatçı hissetmiyordu. Croix-de-Maufras'ı kabul etmemiş miydi? Demek ki parayı da alabilirdi. Bunu düşününce ürperdi. Hayır, asla! Parayı alabilirdi, ama bir ölüden çalınmış bu banknotlara, cinayetten ele geçen bu iğrenç paraya, parmaklarının yanmasından korkmaksızın el süremezdi. Séverine yeniden sakinleşmeye başladı, mantık yürütüyordu: Parayı harcamak için almazdı, aksine onu başka bir yere, sadece kendisinin bileceği bir yere saklardı ve para orada sonsuza kadar gizli kalırdı. Şimdi bu şekilde hareket ederse paranın yarısını kocasının elinden kurtarmış olurdu. Kocası artık tüm paranın kendisinde olmasıyla övünemez ve ona ait bir parayla kumar oynayamazdı. Saat üçü vurduğunda, paylaşmayı kabul etmediği için son derece pişman oldu. Başta uzak, belirsiz görünen bir düşünce zihninde usulca şekillendi: Yataktan kalkmalı ve kocasına hiçbir şey kalmasın diye döşeme tahtasını kaldırıp altındakini almalıydı. Ama vücudu buz kesmişti, bunu düşünmek bile istemiyordu. Onun itiraz etmesine bile fırsat vermeden, her şeyi alsa ve saklasa! Direncinden çok daha güçlü bir istek bilinçaltının derinliklerinde büyürken, bu fikri yavaş yavaş benimsemekteydi. İstemese de, yatağından aniden fırladı, çünkü başka türlü hareket edemezdi. Lambanın fitilini yükseltti ve yemek odasına geçti.

Artık titremiyordu. Korkuları son bulmuştu, bir uyurgezerin yavaş ve kesin hareketleriyle, soğukkanlılıkla işe koyuldu. Tahtayı kaldırmaya yarayan maşayı aradı, delik açıldığında, içini iyi göremediğinden lambayı yaklaştırdı. Fakat öylece eğilmişken, şaşkınlıkla yerine çivilendi kaldı; delik boştu. Belli ki kendisi sevgilisiyle buluşmaya koştuğunda, Roubaud ondan önce davranmış, tıpkı onun gibi, paranın tamamını alıp kendine saklama isteğiyle yukarıya çıkmış, banknotların hepsini cebe indirmiş, geriye bir tane bile bırakmamıştı. Genç kadın diz çöktü, dipte saatten ve kirişlerin arasında parlayan altın zincirden başka bir şey göremiyordu. Yarı çıplak ve kaskatı kesilmiş bir halde bir an buz gibi

bir öfke duydu; kendi kendine yüksek sesle, belki de yirmi kere, "Hırsız! Hırsız! Hırsız!" diye tekrarladı.

Sonra öfkeli bir hareketle saati avuçladığında, rahatı kaçan kapkara bir örümcek duvar boyunca kaçtı. Séverine topuğuyla vurarak tahtayı kapadı ve lambayı komodinin üzerine koyarak, yeniden yattı. Terleyince avcunu açtı, saati uzun uzun inceledi. Başkanın, saatin kapağına kazınmış isminin baş harfleri ilgisini çekti, içinde 2516 seri numarasını okudu. Bu, saklanması çok tehlikeli olacak bir mücevherdi, çünkü mahkeme bu numarayı biliyordu. Fakat bundan başka bir şeyi kurtaramamış olmanın verdiği öfkeyle artık korkmuyordu. Hatta şimdi, döşemenin altında ceset falan olmadığını gördüğüne göre kâbuslarının bittiğini hissediyordu. Artık evinde istediği gibi rahat rahat dolaşabilecekti. Saati yastığının altına soktu, lambayı söndürdü ve uykuya daldı.

Ertesi gün izinli olan Jacques, Roubaud'nun her zamanki gibi Commerce kahvesine gitmesini bekleyecek, sonra da çıkıp Séverine'le öğle yemeği yiyecekti. Ara sıra cesaret edebildiklerinde yaptıkları bir şeydi bu. O gün yemeklerini yerken, titremekten kendini alamayan genç kadın ona paradan bahsetti, gizli yeri nasıl boş bulduğunu anlattı. Kocasına duyduğu öfke bir türlü yatışmıyor, sürekli, "Hırsız! Hırsız! Hırsız!" diye feryat ediyordu.

Sonra saati çıkardı ve Jacques'ın isteksizliğine rağmen, saati ille de ona vermekte ısrar etti.

"Anlasana sevgilim, sende olduğu kimsenin aklına gelmez," diyordu. "Bende kalırsa, kocam yine alacak elimden. Halbuki etimden bir parça almasını tercih ederim... Hayır, gereğinden fazlasını aldı. O parayı istemiyordum. Beni korkutuyordu, bir kuruşunu bile harcayamazdım. Ama onun bu paradan yararlanmaya ne hakkı vardı? Ah, ondan nefret ediyorum!"

Ağladı, yalvardı, ısrar etti ve sonunda, genç adam saati yeleğinin cebine koymak zorunda kaldı.

Aradan bir saat geçti, Séverine hâlâ yarı çıplak bir vaziyette Jacques'ın kucağında oturuyordu. Anahtarı olan Roubaud birden içeriye girdiğinde, genç adamın omzuna yaslanmış, bir kolunu boynuna dolamış, dalgın hareketlerle onu okşuyordu. Genç kadın bir sıçrayışta ayağa kalktı. Fakat geç kalmış, suçüstü yakalanmışlardı, inkâr etmek boşunaydı. Koca görmezden gelememiş, öylece kalakalmış, âşık da şaşkınlıkla yerinden kıpırdayamamıştı. Bunun üzerine Séverine, herhangi bir açıklama yapmaya kalkışmadı bile, kocasına doğru ilerledi ve öfkeyle bağırmaya başladı:

"Hırsız! Hırsız! Hırsız!"

Roubaud bir an için tereddüt etti. Sonra her şeyi boş verdiğini gösteren bir omuz silkmeyle yatak odasına girip evde unuttuğu nöbet defterini aldı. Ama Séverine peşinden gelmiş, onu bunaltmaya devam ediyordu.

"Karıştırmışsın, hadi bakalım karıştırmadığını söyle... Hepsini almışsın, hırsız! Hırsız! Hırsız!"

Roubaud tek kelime etmeden yemek odasını geçti. Ancak kapının önüne geldiğinde döndü, soğuk bakışlarla karısını süzdü.

"Beni rahat bırak!"

Ardından çıkıp gitti, kapıyı çarpmadı bile. Sanki bir şey görmemişti, evdeki sevgiliyle ilgili tek bir laf çıkmamıştı ağzından.

Uzunca bir sessizliğin sonunda Séverine Jacques'a döndü.

"İnanabiliyor musun!"

Tek kelime etmemiş olan genç adam nihayet ayağa kalktı.

"Bu adam bitmiş," diyerek fikrini dile getirdi.

Bu konuda ikisi de hemfikirdi. Sevgililerden birini öldürmüşken diğerini hoş görmesine şaşırmışlardı başta, fakat sonra mezhebi geniş bu kocadan tiksindiklerini fark ettiler. Bir erkek bu noktaya gelmişse, çamura bulanmış demekti, her türlü iğrençliği yapabilirdi.

O günden itibaren Séverine ile Jacques ne isterlerse yapmakta özgür hissettiler kendilerini. Artık Roubaud'dan çekinmiyorlardı ve bu özgürlükten yararlandılar. Fakat şimdi de komşuları Madam Lebleu'nün hafiyeliği endişelendiriyordu onları. Kadın kesinlikle bir şeylerden şüpheleniyordu. Jacques gürültü çıkarmamak için dikkatle yürüdüğü halde, her ziyaretinde karşı kapının belli belirsiz aralandığını ve bir gözün aralıktan onu izlediğini görüyordu. Bu durum dayanılmaz olmuştu, artık yukarıya çıkmaya cesaret edemiyordu; zira her seferinde bir kulağın kapıya yapıştığını biliyordu. Artık sarılıp koklaşmak, hatta rahat rahat konuşmak bile imkânsız olmuştu. Böylece Séverine, aşkının karşısındaki yeni bir engel olarak gördüğü bu durum üzerine iyice çileden çıkarak, lojmanlarına el koymak için Lebleulere karşı yeniden mücadeleye girişti. Orada her zaman şef yardımcısının oturduğu herkesçe biliniyordu. Ama bu defa Séverine'in istediği şey, istasyon avlusuna ve Ingouville tepelerine bakan pencerelerin harika manzarası değildi. Dile getirmediği tek sebep, lojmanın ikinci bir girişi, servis merdivenine açılan bir kapısı olmasıydı. Jacques buradan gelip gidecek, böylece Madam Lebleu ziyaretlerinden haberdar olamayacaktı. Ve nihayet özgür olabileceklerdi.

Mücadele hiç de kolay olmadı. Daha önce bütün koridoru velveleye veren bu sorun yeniden canlanarak, anbean şiddetlendi. Kendini tehlikede hisseden Madam Lebleu, sundurmanın çatısı yüzünden zindan gibi kapkaranlık olan arkadaki lojmana yerleştirilirse öleceğini söyleyerek kendini ümitsizce savunuyordu. Aydınlık, ufku gören, yolcuların sürekli geliş gidişiyle şenlenen odasına o kadar alışmışken, bu kovukta yaşamasını nasıl isterlerdi ondan? Üstelik bacakları yüzünden gezip dolaşamıyordu da; çinko bir damdan başka seyredecek bir şey bırakmıyorlarsa, onu öldürüp kurtulmaları daha iyi olurdu. Ne yazık ki Madam Lebleu, Roubaud'dan önceki eski şef yardımcısının, bekâr olduğu

için kibarlık ederek bu lojmanı kendilerine devrettiğini itiraf etmek zorundaydı; hatta yeni şef yardımcısı talep ederse, lojmanı ona devredeceklerini taahhüt eden bir mektup da olmalıydı kocasında. Mektup hâlâ bulunamadığından, varlığını inkâr ediyordu. Durumu savunulmaz bir hale geldikçe, kadın daha da şirretleşiyor ve saldırganlaşıyordu. Bir ara diğer şef yardımcısı Moulin'in karısını da tehlikeye atarak kendi tarafına çekmeye çalışmış ve onun Madam Roubaud'yu merdivenlerde erkeklerle öpüşürken gördüğünü söylemişti. Fakat bunu duyan Mösyö Moulin öfkeden köpürdü. Kendi halinde, çevresiyle ilgilenmeyen ve kimseyle görüşmeyen karısı, hiçbir şey görmediğine ve bir şey söylemediğine dair ağlayarak yemin ediyordu. Bu dedikodu sayesinde sekiz gün boyunca koridorun bir ucundan öteki ucuna fırtınalar esti. Fakat Madam Lebleu'nün sonunda yenilmesine neden olan en büyük hatası, vazgeçemediği meraklılığıyla ofis sekreteri Matmazel Guichon'un işlerine burnunu sokmasıydı. Bu kızın her gece gar şefiyle buluştuğu Madam Lebleu'de delice bir saplantı haline gelmiş, iki senedir gözetlediği halde hiçbir şey görmemesi, bir nefes sesi bile işitmemesi, onu suçüstü yakalama ihtiyacını daha da artırmıştı. Beraber olduklarından emindi ve bu onu deli ediyordu. Gözetlenmeden evine girip çıkamayan Matmazel Guichon da, artık avlu tarafına yerleştirilmesini istiyordu; böylece aralarında bir lojman olacak, bu kadınla karşılıklı oturmadığı için en azından kapısının önünden geçmek zorunda kalmayacaktı. O ana kadar bu kavgaya ilgisiz kalan gar şefi Mösyö Dabadie'nin, her geçen gün Lebleulerin karşı safında yer alması kaçınılmazdı ki bu da hayra alamet değildi.

Başka kavgalar da işin içine girince durum iyice karıştı. Artık taze yumurtalarını Séverine'e getiren Philomène, Madam Lebleu'yle her karşılaştığında küstahça davranıyordu ona. Madam Lebleu herkesi huzursuz etmek için kapısını hep açık bıraktığından, iki kadın arasında her seferinde tat-

sız konuşmalar oluyordu. Séverine ile Philomène arasındaki yakınlık sırdaşlığa dönüşmüş, Jacques yukarıya çıkmaya cesaret edemediğinde Philomène genç kadına sevgilisinden haber taşımaya başlamıştı. Yumurtalarını alıp geliyor, ikisinin randevularını ayarlıyor, Jacques'ın önceki gün neden ihtiyatlı davranmak zorunda olduğunu açıklayarak, kendi evinde bir saat geçirdiklerini anlatıyordu. Bazen, bir engel çıktığında, Jacques depo şefi Sauvagnat'nın küçük evinde kalıyordu. Bütün bir geceyi yalnız başına geçirmekten korkar gibi, bir tür avunma ihtiyacıyla ateşçisi Pecqueux'nün peşinden gidiyordu. Hatta ateşçi, gemici meyhanelerinde hovardalık yapmak için ortadan kaybolduğu zamanlar Philomène'in evine gidiyor, bir mesaj iletmesini isteyecekken oturup kalıyor ve bir daha çıkmıyordu. Bu aşka tanık olan Philomène'in içi yavaş yavaş sızlamaya başlamıştı, çünkü o güne kadar sadece kaba saba sevgilileri olmuştu. Hüzünlü ve yumuşacık bir havası olan bu delikanlının ufak elleri, kibar tavırları ona henüz tadına bakmadığı şekerlemeler gibi geliyordu. Artık karıkoca hayatı yaşadığı Pecqueux'yle ilişkisi okşamalardan ziyade sarhoşluktan ve kabalıktan ibaretti; halbuki kibar makinistten şef yardımcısının karısına haber taşıdığında, yasak bir meyvenin tadına bakmış gibi hissediyordu kendini. Bir gün Jacques'a açıldı, ateşçiden şikâyet etti; güler yüzünün ardında sinsi, sarhoş olduğu günlerindeyse büsbütün kötülüğe yatkın bir adam olduğunu anlattı. Jacques, Philomène'in tutkulu güzel gözleriyle her şeye rağmen arzu uyandıran, sıska bir kısrak gibi kavruk, ama ince kemikli bedenine daha fazla özen gösterdiğini, daha az içmeye ve evini nispeten daha temiz tutmaya başladığını fark etti. Erkek kardeşi Sauvagnat bir akşam yine bir erkek sesi duyup kız kardeşini cezalandırmak üzere eli havada içeri girmiş, fakat kiminle konuştuğunu görünce onlara bir şişe elma şarabı ikram etmişti. Bu evde iyi karşılanan, ürpertisi geçen Jacques, bu ziyaretlerinden memnun görünüyordu. Philomène de Sé-

verine'le yakın arkadaş olmuştu. Madam Lebleu'ye ise ateş püskürerek, kadından her yerde, "Namussuz moruk," diye bahsediyordu.

Bir gece, küçük bahçesinin arkasında iki sevgiliye rastladı ve onlara karanlıkta, daha önce de saklandıkları garaja kadar eşlik etti.

"Fazla nazik davranıyorsunuz!" dedi Philomène Séverine'e. "Madem lojman size ait, ne diye katlanıyorsunuz buna, ben olsam onu saçlarından sürüye sürüye çıkarırdım oradan. Biraz daha bastırsanıza!"

Fakat Jacques bir skandaldan yana değildi.

"Hayır, hayır, Mösyö Dabadie bu işle ilgileniyor, sorunun kurallara uygun çözülmesini beklemek daha iyi."

"Ay sonundan önce," dedi Séverine, "onun yatak odasında yatacağım ve istediğimiz zaman görüşebileceğiz."

Karanlığa rağmen Philomène, genç kadının bu umutla sevgilisinin kolunu hafifçe sıktığını hissetmişti. Evine dönmek üzere onları yalnız bıraktı. Fakat otuz adım atmamıştı ki durdu, arkasını dönüp karanlık bir köşeye saklandı. İkisini birlikte görmek onu heyecanlandırıyordu. Kıskanmıyordu, kendisi de böyle sevmek ve sevilmek istiyordu sadece.

Jacques gün geçtikçe mutsuzluğa gömülüyordu. Séverine'le buluşabileceği halde, iki kez bahane uydurup buluşmamıştı. Sauvagnatlarda geç vakitlere kadar kalışının sebebi de yine ondan kaçmak isteyişiydi. Bununla birlikte Séverine'i hâlâ seviyor, ona karşı durmadan artan bir arzu besliyordu. Fakat şimdi ne zaman onu kollarına alsa korkunç illeti onu yeniden ele geçiriyordu. İçinde, ısırmak üzere uyanan hayvanı hissedip başı dönüyor, kendine hâkim olamama korkusuyla vücudu buz kesiyor ve ondan kaçarcasına uzaklaşıyordu. Kendini uzun yollara vurup yormaya çalışmış, ek işler üstlenmiş, vücudu sarsıntılarla perişan olmuş, ciğerleri rüzgârdan kavrulmuş bir halde lokomotifinin başında on iki saat ayakta durmuştu. Meslektaşları makinistliğin zorlukla-

rından yakınır, bir insanı yirmi yılda tükettiğini söylerlerdi. Jacques'a kalsa hemen tükenmeyi tercih ederdi ama hiçbir zaman yeterince yorulmuyor, bir tek La Lison onu alıp götürdüğünde mutlu oluyordu. Böylece hiçbir şey düşünmüyor, gözleri artık sadece işaretleri görüyordu. Döndüğünde, elini yüzünü bile yıkayamadan ölü gibi uyuyordu. Fakat uyanır uyanmaz saplantısı yeniden ona azap vermeye başlıyordu. Ayrıca, La Lison'a tekrar ilgi göstermeye çalışmış, onu yine saatlerce yıkamaya başlamış, Pecqueux'den çelikleri gümüş gibi parlatmasını istemişti. Onunla birlikte yolculuk eden müfettişler yanına çıkarak onu tebrik ediyordu. Jacques hoşnutsuz bir ifadeyle başını sallıyordu; çünkü çok iyi biliyordu ki, karda kaldığı o günden beri lokomotifi artık eskisi kadar güçlü ve sağlam değildi. Pistonlar ve supap tertibatı onarılmış, fakat lokomotif montajdaki o rastlantısal yaşam dengesinden, yani ruhundan bir şeyler kaybetmişti. Jacques buna çok üzülüyor, bu güç kaybından dolayı âdeta acı çekiyordu. Onu eski haline döndürebilmek için üstlerine durmadan anlamsız şikâyetlerde bulunuyor, gereksiz tamiratlar talep ediyor, imkânsız olsa da bazı parçaların yenilendiğini hayal ediyordu. Reddedildikçe daha da karamsarlaşıyor, La Lison'un artık eski haline dönemeyecek kadar hasta olduğuna inanıyordu. Sevgi konusunda cesareti kırılmıştı. Sevdiklerinin hepsini öldürecekse, sevmek neye yarardı ki? Artık ne acının ne yorgunluğun yıpratabildiği öfkeli, umutsuz bir tutkuyla seviyordu sevgilisini.

Séverine de Jacques'taki değişikliğin farkındaydı ve genç adamın, onun yüzünden, ona anlattıkları yüzünden mutsuz olduğunu düşünüp kederleniyordu. Boynuna sarıldığı zamanlar ürpermesi, onu öpmek istediğinde aniden kendini geri çekmesi, cinayeti hatırlamasının ve Séverine'den iğrenmesinin sonucu değil miydi? Genç kadın bu konuyu açmaya bir daha asla cesaret edememiş, açtığına da pişman olmuştu. Aşk ateşiyle tutuştukları o yabancı yatakta her şeyi

itiraf edişine şaşıyordu şimdi. Jacques'ı da bu sırra ortak ettiği için artık rahatladığından, içini dökme ihtiyacının o gece ne kadar önlenemez olduğunu unutmuştu. Jacques her şeyi biliyor, bu da Séverine'in onu daha fazla sevmesine ve özlemesine sebep oluyordu. Sadece okşanmak için yaratılmış, bir anne olarak değil bir âşık olarak sevilmek isteyen bir kadının dindirilmez tutkusunun uyanışıydı bu. Artık sadece Jacques için yaşıyordu; onun içinde erimek istediğini söylemesi yalan değildi, çünkü Jacques'ın onu da yanında götürmesi, bedeninin bir parçası olarak saklaması tek hayaliydi. Sadece onunla mutlu oluyor ve uysal kedi gibi, sabahtan akşama kadar onun dizlerinde uyumak istiyordu. O korkunç olaydan geriye sadece o işe karışmanın verdiği şaşkınlık kalmıştı; sanki gençliğinde maruz kaldığı korkunç muamelelere rağmen bakire ve saf kalabilmişti. Her şey geçmişte kalmıştı, artık gülümseyebiliyor, hatta kocası rahatsız etmedikçe ona öfkelenmiyordu bile. Fakat Jacques'a olan tutkusu, ihtiyacı büyüdükçe, bu adama duyduğu tiksinti de artıyordu. Jacques her şeyi öğrendiğine ve onu bağışladığına göre, artık genç kadının efendisiydi, istediği gibi kullanabilirdi onu. Séverine, Jacques'tan bir fotoğrafını istemişti; dudaklarını yapıştırıp bu fotoğrafla uyuyor, mutsuz görünen sevgilisine üzülüyor, fakat neden böyle üzgün olduğunu bir türlü kestiremiyordu.

Bu arada, ele geçirilecek yeni lojmanda rahat rahat görüşebilmeyi beklerken, dışarıda buluşmaya devam ediyorlardı. Kış sona eriyordu, o şubat hava çok yumuşaktı. Gezintilerini uzatıyor, garın etrafındaki boş arazilerinde saatlerce yürüyorlardı; çünkü Jacques öylece durmaktan rahatsız oluyordu. Séverine omzuna asılıp da onu oturmaya ve kendisine sahip olmaya zorladığında, genç kadının çıplak vücudunu görüp ona bıçağı saplama korkusuyla ışığı yakmalarını istemiyordu. Görmezse, direnebilirdi belki. Her cuma Séverine'in ona eşlik ettiği Paris'te, aydınlığın isteği-

ni öldürdüğünü bahane ederek perdeleri sıkıca kapıyordu. Genç kadın bu haftalık yolculukları konusunda kocasına hiçbir açıklama yapmıyordu artık. Komşulara gelince, o eski bahaneyi, dizkapağındaki ağrıyı ileri sürüyordu; bir de hâlâ hastanede kalan ve iyileşmesi beklenenden uzun süren sütannesi Victoire Ana'yı görmeye gittiğini söylüyordu. İkisi de bundan hâlâ büyük zevk alıyordu; Jacques o gün lokomotifini büyük bir dikkatle kullanıyor, Séverine ise sevgilisinin canlandığını görerek neşeleniyor, yollarının üstündeki bütün bayırları, ağaç kümelerini bildiği halde kendi kendine eğleniyordu. Havre'dan Motteville'e kadar çayırlar, dikenli çalılarla ayrılmış düz tarlalar, elma ağaçları vardı; sonrasında Rouen'a kadarki arazi daha engebeli ve ıssızdı. Rouen'dan sonra demiryolu Seine Nehri'ni takip ediyordu. Sotteville'de, Oissel'de, Pont de-l'Arche'ta nehrin üzerinden geçiliyor, sonra geniş ovaların ortasında, nehir tekrar görünür hale geliyordu. Gaillon'dan itibaren artık hiç kaybolmuyor, sol tarafta, kavak ve söğütlerin göze çarptığı kıyılar arasından ağır ağır akıyordu. Yamaç kenarından ilerlerken, Bonnières'de bir an için kaybolup Rolleboise Tüneli'nin çıkışında, Rosny'de aniden yeniden ortaya çıkıyordu. Nehir bir dost gibi eşlik ediyordu trene. Paris'e varmadan evvel hat üç kez daha üzerinden geçecekti. Ağaçlar arasından görünen çan kulesi ile Mantes, beyaz lekeler halinde görülen alçı ocaklarıyla Triel, demiryolunun şehrin tam ortasından geçtiği Poissy, ormanın iki yeşil duvar halinde yükseldiği Saint-Germain, leylaklarla bezeli Colombes bayırları, nihayet banliyöleri ile Asnières Köprüsü'nden hayal meyal seçilen Paris; uzakta, fabrika bacalarının yükseldiği dökük sıvalı binaların üzerinde Zafer Takı. Lokomotif Batignolles'e girip uğultulu garda durduğunda tüm yolcular iniyor, iki sevgili akşama kadar özgürce birbirlerinin oluyorlardı. Dönüşte hava kararmış oluyor, Séverine gözlerini kapayıp o günkü mutluluğunu tekrar yaşıyordu. Fakat ister akşam olsun is-

ter sabah Croix-de-Maufras'tan her geçişlerinde, pencereye yaklaşıyor, geçidin önünde Flore'u ayakta, kılıfa geçirilmiş bayrağı uzatır ve ateş saçan bakışlarla treni takip ederken göreceğinden emin, kendini göstermemeye dikkat ederek hızlıca dışarı bakıyordu.

O karlı günde Flore onları öpüşürken gördüğünden beri, Jacques ona dikkat etmesi konusunda Séverine'i uyarmıştı. Genç adam bu kızın vahşi bir çocuk tutkusuyla kendisini neden izlediğini bilmiyor ve onun erkeklere özgü dizginsiz ve öldürücü bir kinle kıskandığını hissediyordu. Diğer yandan Flore bir şeyler biliyor gibiydi, onun başkanın, kimsenin şüphelenmediği ve kendi elleriyle evlendirdiği bir genç kızla ilişkisi olduğuna dair imalarda bulunduğunu hatırlıyordu. Bunu biliyorsa, cinayeti kimin işlediğini de tahmin edebilirdi; bundan bahsedebilir, birilerine yazabilir, intikam almak için ihbarda bulunabilirdi. Fakat günler, haftalar geçiyor, bir şey olmuyordu. Jacques onu hep yolun kenarında, elinde bayrağıyla, kaskatı, dikilmiş görüyordu. Genç kız uzaktan görünür görünmez, Jacques onun ateş saçan bakışlarını üzerinde hissediyordu. Flore dumana rağmen onu görüyor, lokomotif şimşek hızıyla, gürültüyle geçip giderken, üzerine diktiği gözleriyle onu takip ediyordu. Ayrıca tüm treni ilk vagondan son vagona kadar merakla inceliyor, iyice bir gözden geçiriyordu. Diğerini, erkeğini elinden alan o kadını her defasında buluyor ve onun artık her cuma orada olduğunu biliyordu. Séverine önüne geçemediği bir görme ihtiyacıyla başını azıcık öne uzatsa bile fark ediliyor ve ikisinin bakışları kılıç gibi çarpışıyordu. Tren yolları yutarcasına ilerlerken, tek mutluluk şansını da beraberinde götürüyor, onu arkada öfkeli ve incinmiş halde bırakıyordu. Jacques kızı her gördüğünde biraz daha uzamış buluyor, şimdiye kadar hiçbir şey yapmaması onu endişelendiriyor, karşısında kımıldamadan durmasını engelleyemediği bu üzgün ve iri kızın kafasından neler geçtiğini merak ediyordu.

Séverine ile Jacques'ı rahatsız eden bir başka demiryolu görevlisi de şef kondüktör Henri Dauvergne'di. Cuma günleri görevli olan bu adam genç kadına rahatsız edici bir yakınlık gösteriyordu. Makinistle ilişkisini fark etmiş ve sıra belki kendisine de gelir diye düşünüyordu. Henri'nin ilgisi öyle dikkat çekiciydi ki, görevli olduğu sabahlarda Roubaud, tren Havre'dan yola çıkmadan onunla alay etmeyi âdet haline getirmişti. Henri Dauvergne bütün bir kompartımanı Séverine'e ayırıyor, onu yerine oturtuyor ve ısıtıcıları yokluyordu. Hatta bir gün, aralarında hiçbir sorun yokmuş gibi Jacques'la rahat rahat konuşmaya devam eden Roubaud, karısının etrafında pervane olan Dauvergne'den yana bakıp buna nasıl tahammül ettiğini sorarcasına göz kırpmıştı ona. Zaten kavgaları sırasında, karısını ikisiyle birden yatmakla suçluyordu. Séverine bir ara, Jacques'ın da buna inandığını ve bu yüzden üzgün olduğunu düşünmüştü. Bir ağlama krizi sırasında masum olduğunu söylemiş, eğer sadakatsiz olduğuna inanıyorsa kendisini öldürmesini istemişti. Bunun üzerine rengi atan genç adam işi şakaya vurmuş, sevgilisine sarılarak ona güvendiğini ve kimseyi öldürmeyeceğini umut ettiğini söylemişti.

Fakat mart ayının ilk akşamları hava korkunçtu, buluşmalarına ara vermek zorunda kaldılar. Paris yolculukları, uzaklarda aranan birkaç saatlik özgürlük artık Séverine'e yetmemeye başlamıştı. Jacques'a tümüyle sahip olmak, hiç ayrılmadan günler geceler boyunca onunla kalmak, gittikçe artan bir ihtiyaç haline gelmişti. Artık kocasından daha da tiksiniyor, varlığına tahammül edemediğinden kendini hasta gibi hissediyordu. Eskiden uysal ve yumuşak bir mizacı olan bu kadın, şimdi kocasının herhangi bir hareketinde onu isteklerine engel olmakla suçlayarak öfkeden köpürüyordu, böyle zamanlarda saçlarının siyahlığı, gözlerinin berrak maviliğini karartır gibi oluyordu. Kabalaşıyor, birlikte yaşamaya devam ederlerse hayatının çekilmez olacağını söyleyerek,

onu tüm yaşamını mahvetmekle suçluyordu. Olanlardan o sorumlu değil miydi? Artık aile hayatları kalmamışsa, bir sevgilisi varsa, bu onun suçu değil miydi? Onun o rahatsız edici sakinliği, öfkelendiğinde üzerine çevirdiği kayıtsız bakışları, kamburlaşmış sırtı, mutluluktan ileri geliyormuş gibi görünen o çirkin şişmanlığı, zaten acı çeken genç kadını iyice zıvanadan çıkarıyordu. Tüm bağlarını koparmak, uzaklaşmak, farklı bir yerde yeni bir hayata başlamak dışında bir şey düşünemez olmuştu. Ah, geçmişi yok sayıp yeniden başlamak, tüm bu iğrençlikler olmadan önceki hayata dönebilmek, yine on beş yaşında olmak, hep hayal ettiği gibi sevilerek ve severek yaşamak ne harika olurdu. Sekiz gün boyunca kaçışını planladı: Jacques'la birlikte Belçika'ya gidebilir, yeni evlenmiş, çalışkan bir çift gibi orada yaşayabilirlerdi. Fakat daha bunlardan ona bahsetmeden karşısına engeller çıkıyordu; bir kere durumları yasadışı olacak, hep korku içinde yaşayacaklardı; üstelik servetini, parasını ve Croix-de-Maufras'ı kocasına bırakmak istemiyordu. Eşlerden biri öldüğünde bütün malların hayatta kalana devredileceğine dair bir sözleşme imzalamışlardı; kadın yasalara göre kocasına bağımlı olduğundan eli kolu bağlı, çaresiz kalmıştı. Bir kuruşu bırakıp gitmektense ölürdü daha iyi. Roubaud bir gün eve sararmış solmuş bir halde gelip de lokomotiflerden birinin önünden geçerken tamponunun yavaşça dirseğine çarptığını söyleyince, ölümü halinde tamamen özgür olacağını düşündü. Kocasına kocaman açılmış gözlerle bakakaldı. Artık onu sevmiyordu, Roubaud da herkesi rahatsız ettiğine göre, yaşamanın ne gereği vardı?

O günden sonra Séverine'in hayalleri değişti. Roubaud bir kazada ölüyor, o da Jacques ile birlikte Amerika'ya gidiyordu. Artık evliydiler, Croix-de-Maufras'ı satmış, tüm serveti paraya çevirmişlerdi. Bütün korkuları geride kalmıştı artık. Başka bir ülkeye birbirlerinin kollarında yeniden doğmaya gidiyorlardı. Amerika'da unutması gereken hiçbir şey

olmayacak, yeni bir hayata başlayacaktı. Geçmişte hatalar yapmış olabilirdi, fakat şimdi yeniden mutlu olmayı deneyecekti. Jacques orada iyi bir işe girer, kendisi de yapacak bir şeyler bulurdu. Paraları, şüphesiz çocukları da olacaktı, refah ve mutlulukla dolduracakları yeni bir yaşam vardı önlerinde. Séverine sabahları yatakta, gün ortasında nakış işlerken, yalnız kaldığı her fırsatta bu hayale dalıyor, her seferinde onu geliştiriyor, genişletiyor, yeni ayrıntılarla zenginleştiriyor ve sonunda kendini mutlu ve zengin görebiliyordu. Eskiden dışarıya nadiren çıkan genç kadın, artık yeni bir tutkuya kapılmış, yolcu gemilerinin uzaklara doğru yelken açışını seyrediyordu. Rıhtıma iniyor, dirseklerini korkuluklara dayıyor, açıklardaki sise karışana kadar gemi dumanını izliyordu. Böyle anlarda kendini iki ayrı kişi gibi görüyor, bir suretinin Jacques'la geminin güvertesinde, Fransa'dan uzaklaşmış ve hayalindeki cennete doğru yol aldığını hayal ediyordu.

Mart ayının ortalarında bir akşam Séverine'i dairesinde ziyaret etmeyi göze alan Jacques, eski okul arkadaşlarından birini Paris'ten treniyle getirdiğini anlattı. Arkadaşı, yeni icat edilen bir düğme üretme makinesinin tanıtımını yapmak üzere New York'a gidiyordu ve makinelerden anlayan bir ortağa ihtiyacı olduğundan Jacques'a birlikte gitmeyi teklif etmişti. Harika bir işti bu, sadece otuz bin frank gerekiyordu ve karşılığında milyonlar kazanabilirdi. Bunları laf olsun diye anlatmıştı, hem zaten öneriyi de geri çevirmişti. Yine de biraz üzülmüştü, çünkü ayağına kadar gelen kısmeti tepmek zordu ne de olsa.

Séverine dalgın bakışlarla, ayakta durmuş onu dinliyordu. Bu, hayalinin gerçek olması gibi bir şeydi.

"Ah..." diye mırıldandı nihayet, "hemen yarın giderdik buralardan, şayet..."

Jacques şaşkınlıkla başını kaldırdı.

"Ne demek yarın giderdik buralardan?"

"Evet giderdik, şayet ölseydi."

Roubaud'nun adını telaffuz etmemişti, sadece çenesiyle işaret etmişti. Fakat Jacques anlamıştı, ellerini havaya kaldırıp ne yazık ki daha ölmedi der gibi bir hareket yaptı.

"Gidebilseydik..." diye devam etti Séverine, derinden gelen bir sesle usulca, "orada öyle mutlu olurduk ki! Evi satıp otuz bin frangı temin ederdim, bir ev almamız için para bile artardı... Sen kendin için iyi bir iş yapmış olurdun, ben de ikimiz için küçük bir ev hazırlardım, orada gönül rahatlığı ile birbirimizin olurduk. Ah, ne iyi olurdu, öyle iyi olurdu ki!"

Sonra sesini iyice alçaltarak ekledi:

"Bütün anılardan kurtulurduk, önümüzde yalnızca yepyeni bir başlangıç olurdu."

Jacques büyük bir mutluluğa gömülmüştü, elleri birleşti, içgüdüsel olarak sarıldılar. İkisi de bu umuda öyle kaptırmıştı ki kendini, bir süre sessiz kaldılar. Sonunda konuşan yine Séverine oldu.

"Yine de gitmeden önce arkadaşını görmeli ve sana sormadan başka bir ortakla anlaşmamaya ikna etmelisin onu."

Jacques bir kez daha şaşırdı.

"Peki ama neden?"

"Tanrım! Belli mi olur! Geçen gün şu lokomotif bir saniye önce hareket etseydi, özgür bir kadın olacaktım... Sabah sağ salim kalkan insan, bir de bakarsın gece ölmüş, öyle değil mi?"

Gözlerini genç adama dikerek tekrarladı:

"Ah, keşke ölseydi!"

"Onu öldürmemi istemiyorsun değil mi?" diye sordu Jacques gülümsemeye çalışarak.

Séverine üç kez üst üste reddetse de tutkunun acımasız bir vahşetle parlattığı yumuşacık kadın gözleri "evet" diyordu. Madem Roubaud birini öldürmüştü, öyleyse neden o da öldürülmesindi? Bu düşünce mantıklı bir çözüm gibi, doğal bir son gibi aniden ortaya çıkmıştı. Onu öldürmek ve gitmekten daha basit bir şey olamazdı. O ölünce her şey sona

erecek, kendisi de her şeye yeniden başlayabilecekti. Artık başka bir alternatif gelmiyordu aklına, kesin kararını vermişti. Fakat yine de başını nazikçe sallayarak bunu reddediyor, aklından geçenleri itirafa yanaşmıyordu.

Jacques büfeye yaslanmış, gülümsemeye çalışıyordu. Buna rağmen yanında duran bıçağı fark etmişti.

"Onu öldürmemi istiyorsan, bıçağı da bana vermelisin..." dedi. "Zaten saati aldım; böylece küçük bir koleksiyonum olur."

Bunları söylerken yüksek sesle gülüyordu. Séverine ciddi bir sesle karşılık verdi:

"Bıçağı al."

Jacques şakayı sonuna kadar götürmek ister gibi bıçağı cebine koyduktan sonra, genç kadına sarıldı.

"Tamam o zaman. Şimdilik iyi akşamlar... Hemen arkadaşımı görmeye gideceğim ve ondan beklemesini isteyeceğim. Cumartesi günü hava yağmurlu olmazsa, Sauvagnatların evinin arkasında buluşalım, olur mu? Ayrıca rahat ol, kimseyi öldürmeyeceğiz tamam mı, şakaydı söylediklerim."

Geç saate rağmen, Jacques ertesi gün yola koyulacağını bildiği arkadaşını otelinde görmek için rıhtıma indi. Kendisine bir miras kalma ihtimali olduğunu söyleyip kesin bir cevap verebilmek için on beş gün süre istedi. Sonra karanlık, geniş sokaklardan geçerek gara doğru ilerlerken durup kalkıştığı işi düşündü. Şaşırmıştı. Parasını ve karısını şimdiden sahiplendiğine göre, Roubaud'yu öldürmeye mi karar vermişti? Tabii ki hayır, hiçbir şeye karar vermemişti; sadece bir karar verme durumunda kalırsa diye önlem almıştı o kadar. Fakat Séverine'in o hali, alev alev yanan elleri, ağzı hayır derken, evet diyen sabit gözleri canlanıverdi kafasında. Kuşkusuz, Jacques'ın Roubaud'yu öldürmesini istiyordu. Altüst oldu; peki şimdi ne yapacaktı?

Jacques, François-Mazeline Sokağı'na dönüp de horlamakta olan Pecqueux'nün yanına yattığında uyuyamadı.

İstemeden de olsa zihni bu cinayet fikri üzerinde yoğunlaşıyor, facia tasarısına odaklanıyor, en uzak sonuçları bile hesaplıyordu. Eylemi nasıl gerçekleştireceğini, sonuçlarının ne olacağını tartıyor, araştırıyordu. Sonunda soğukkanlılıkla, heyecanlanmadan düşününce, yapması gerekenin bu olduğuna karar verdi. Roubaud, mutluluğunun karşısındaki tek engel değil miydi? O ölürse taparcasına sevdiği Séverine'le evlenebilecek, artık gizlenmek zorunda kalmayacak, ona sonsuza kadar sahip olabilecekti. Hem işin ucunda para vardı, bir servet. Onu tüketen mesleğini bırakacaktı; arkadaşlarının, teknisyenlerin çuvalla para kazandığı bir ülke diye anlattıkları Amerika'da o da patron olacaktı. Yeni yaşamı rüya gibi olacaktı orada. Onu delice seven bir kadın, kolay yoldan kazanılacak milyonlar, rahat bir yaşam, sınırsız tutku, istediği her şey. Bu hayali gerçekleştirmek için tek bir adamı, yoluna çıkan bir otu, bir hayvanı ezer gibi ortadan kaldırmak gerekiyordu, o kadar. Üstelik artık şişmanlamış, hantallaşmış, kumar tutkusu yüzünden tüm eski enerjisini kaybetmiş bu adamın kimseye zerrece bir faydası yoktu. Canını bağışlamaya ne gerek vardı? Hiçbir şey, gerçekten hiçbir şey onun lehine değildi. Verdiği her cevapla onu mahkûm ediyordu, zira diğerlerinin çıkarları gereği ölmesi gerekiyordu. Bu konuda tereddüt etmek aptallık ve korkaklık olurdu.

Sırtı yandığı için yüzükoyun yatan Jacques, o ana kadar aklını belli belirsiz kurcalayan, ama birdenbire beynini iğne gibi dürtmeye başlayan bir düşünceyle yerinden fırlayarak döndü. Çocukluğundan beri adam öldürmek isteyip bu saplantının verdiği korkuyla işkence çekiyordu madem, neden Roubaud'yu öldürmüyordu ki? Belki de seçtiği bu kurban sayesinde, öldürme ihtiyacını sonsuza kadar tatmin etmiş olurdu. Böylece yalnızca iyi bir iş yapmış olmakla kalmaz, iyileşirdi de. Tanrı aşkına, iyileşmek, kanın neden olduğu o ürpertiyi duymamak, karnı deşilmiş dişileri sırtlayıp götüren o ilkel erkeğin uyanışını hissetmeksizin Séverine'e sahip ol-

mak! Bütün vücudu ter içinde kaldı. Roubaud başkanı nasıl öldürdüyse, kendini de öyle, elinde bıçak, Roubaud'nun gırtlağını keserken hayal etti; ellerine bulaşan kan onu nasıl da rahatlamış, tatmin etmişti. Mademki iyileşmesi, sevdiği kadına ve servete sahip olması buna bağlıydı, onu öldürecekti, karar vermişti. Birini öldürmesi gerekiyorsa onu öldürecekti, hiç değilse bu işi bilerek, hesaplayarak, çıkarına göre, mantıklı bir şekilde yapacaktı.

Bu kararı aldığında saat üç olmuştu, Jacques uyumaya çalıştı. Tam içi geçiyordu ki, bir şey onu sarsarak uyandırdı, nefes nefese kalkıp yatakta oturmaya zorladı. Tanrım, bu adamı öldürmeye ne hakkı vardı? Bir sinek canını sıktığında, onu bir vuruşta eziyordu. Evet, bir gün bir kedi bacaklarına sürtündüğünde, istemeden bir tekme yapıştırmıştı, doğru. Fakat bu adam, kendi türdeşiydi! Öldürme hakkı olduğunu, güçlülerin yollarına çıkan zayıfları ezip geçme hakkı olduğunu kendine kanıtlamak için, tüm savlarını yeniden ele almak zorunda kaldı. Şu anda Roubaud'nun karısının sevdiği oydu; onunla evlenebilmek için serbest olmak ve tüm servetini ona teslim etmek istiyordu. O sadece aradaki engeli ortadan kaldıracaktı. Ormanda eş arayan iki erkek kurt karşılaştığında, güçlü olan diğerinden bir ısırışta kurtulmaz mıydı? Hem insanların kurtlar gibi mağaralarda yaşadıkları zamanlarda, en çok arzulanan dişi, rakiplerinin kanını döken adamın olmuyor muydu? Mademki yaşamın kanunu buydu, sonradan ortak yaşam adına yaratılan utanma duygularını bir kenara bırakıp ona uymalıydı. Yavaş yavaş bu hak kendisine mutlak gibi gelmeye başladı, tüm azminin yerine geldiğini hissetti: Hemen ertesi gün yeri ve saati belirleyecek, planını hazırlayacaktı. Şüphesiz en iyisi Roubaud'yu gece garda, teftişe çıktığı zaman bıçaklamaktı; böylece cinayeti, yakalamaya çalıştığı hırsızlar işlemiş gibi görünecekti. Oradaki kömür yığınlarının arkasında iyi bir yer biliyordu, Roubaud'yu oraya çekebilirse iş tamamdı. Jacques uyumak

için çabaladığı halde, kafasında bir senaryo yazıyor, nereye yerleşeceğini, onu yere sermek için nasıl saldıracağını hesaplıyordu; ayrıntıları düşündükçe huzursuzluğu geri geliyor, içinde kendisini yapması gerekenden alıkoyan bir isyan kabarıyordu. Hayır, hayır, yapamayacaktı. Bu ona canavarca, yapılması imkânsız bir şey gibi görünüyordu. İçindeki uygar insan başkaldırıyor, inanmak üzere eğitildiği her şey, ona tüm öğretilenler yüzeye çıkıyordu. Öldürmek yanlıştı, nesiller öncesine dayanan bu bilgi zihnine nakşedilmişti. Gelişmiş, utanma duygusuyla donatılmış beyni, cinayet fikrini daha düşünmeye başlar başlamaz nefretle reddediyordu. Evet, başka bir yol kalmayınca, kontrol kaybedilince birini öldürebilirdi insan. Fakat bilerek, hesaplayarak, çıkar için öldürmeye gelince, hayır, asla, asla yapamazdı bunu.

Jacques uykuya daldığında neredeyse gün doğuyordu; bu öyle hafif bir uykuydu ki, içindeki korkunç kavga belli belirsiz devam ediyordu. Sonraki günler hayatının en acı verici günleri oldu. Séverine'den kaçıyordu, onunla göz göze gelmekten korkarak cumartesi günkü randevuya gelmemesi için haber yollamıştı. Fakat pazartesi günü görüştüler ve korktuğu gibi genç kadının yumuşacık bakan, derin mavi iri gözleri içini sıkıntıyla doldurdu. Séverine malum konuyu hiç açmadı, genç adamı teşvik etmek için ne bir hareket yaptı, ne de tek kelime söyledi. Sadece soran gözlerle bakıyor, yalvarıyordu. Jacques o gözlerdeki sabırsızlıktan ve sitemden nasıl kurtulacağını bilemiyordu, genç kadının gözleri, mutluluğa ulaşmak konusunda neden böyle tereddüt ettiğine şaşar gibi daima üzerindeydi. Séverine'in yanından ayrılırken, kararını verdiğini göstermek için ona sıkıca sarıldı. Gerçekten de karar vermişti, merdivenlerin son basamağına gelinceye kadar da kararına sadıktı, ama sonra yine vicdanıyla boğuşmaya başladı. Séverine'i bir sonraki gün tekrar gördüğü zaman, genç adam solgun görünüyor, yapması gereken bir şey karşısında gerileyen biri gibi korkak ve

kaçamak gözlerle bakıyordu. Séverine onun boynuna sarılarak, tek kelime etmeden hıçkıra hıçkıra ağladı; Jacques da altüst olmuştu, kendinden nefret ediyordu. Artık bir karar vermeliydi.

"Perşembe aynı yerde görüşürüz," dedi genç kadın fısıldayarak.

"Tamam," dedi Jacques, "perşembe günü seni bekleyeceğim."

O perşembe gökyüzü çok karanlık, denizden gelen sisle donuk ve durgundu, tek bir yıldız görünmüyordu. Her zamanki gibi randevuya ilk gelen Jacques oldu; Sauvagnatların evinin arkasında dikilerek Séverine'in yolunu gözledi. Fakat etraf öyle karanlık ve genç kadının adımları öyle sessizdi ki, Séverine kendisine yavaşça dokunduğunda, o ana kadar onu fark etmeyen Jacques ürperdi. Genç kadın sevgilisinin kollarına atılmış, onun titrediğini hissedip endişelenmişti.

"Seni korkuttum," diye mırıldandı.

"Hayır, hayır, seni bekliyordum... Hadi şöyle yürüyelim; böylece kimse bizi göremez."

Birbirlerinin beline sarılmış halde, boş arazide aheste aheste dolaştılar. Deponun bu tarafında hava gazı lambaları seyrekti; bazı kuytu yerlerde ise hiç yoktu. Halbuki uzakta, garın lambaları yıldızlar gibi ışıl ışıl parlıyordu.

Uzunca bir süre tek kelime etmeden yürüdüler. Séverine sevgilisinin omzuna dayadığı başını ara sıra kaldırıyor, onu çenesinden öpüyordu; Jacques da eğilip şakağına, tam saçlarının başladığı yere bir öpücük kondurarak karşılık veriyordu ona. Uzaklardaki kiliselerin çanları pes perdeden tek bir vuruşla saatin bir olduğunu haber verdi. Konuşmuyorlardı, birbirlerine sarılmış, düşüncelere dalmışlardı. Ne zaman birlikte olsalar kafalarından atamadıkları tek bir düşünce vardı: Roubaud. İçten içe ikisi de kendiyle çatışma halindeydi, harekete geçileceğine göre konuşmak neye yarardı? Séverine onu öpmek için ayak parmaklarının üzerinde yükseldiği her

seferinde genç adamın cebindeki bıçağı hissetti. Kararını vermiş miydi?

Genç kadın artık düşüncelerini saklamakta zorluk çekiyordu, dudakları aralandı, güçlükle işitilen bir fısıltıyla konuşuyordu:

"Biraz önce yukarı çıktı, nedenini anlayamadım... Sonra evde unuttuğu silahını aldığını gördüm. Teftişe çıkacak, eminim bundan."

Aralarında bir sessizlik oldu, yirmi adım sonra bu kez Jacques konuştu.

"Bir gece önce hırsızlar buradan kurşun çalmışlar... Birazdan teftişe gelir, geleceğini biliyorum."

Bu sözleri duyan genç kadın ürperdi. Konuşmadan, ağır ağır yürümeye devam ettiler. Séverine'de şüphe uyandırmıştı: Jacques'ın cebinde hissettiği gerçekten de bıçak mıydı? Emin olmak için bedenini bedenine bastırarak genç adamı iki kere daha öptü. Fakat emin olamadı. Ardından, üçüncü bir öpücükle elini onun cebine soktu. Evet, bıçaktı bu. Genç adam, niyetini anlayarak genç kadını sıkıca göğsüne bastırdı ve kulağına fısıldadı:

"Gelmesini bekleyeceğiz, artık özgür olacaksın."

Cinayete karar verilmişti; sanki yürümüyorlar da, bilinmeyen bir güç ayaklarını yerden kesmiş, onları sürüklüyordu. Duyuları, özellikle de dokunma duyuları aşırı keskinleşmişti, iç içe geçmiş elleri sızlıyor, dudakları hafifçe birbirine değdiğinde bile tırnakla çizilmiş gibi acıyordu. Kulakları daha önce duymadıkları seslerle doluyordu şimdi; tekerleklerin çıkardığı gürültüler, lokomotiflerin uzaktan gelen solukları, boğuk çarpışmaları, karanlıklarda dolananların ayak sesleri... Karanlıkta görüyor, gözlerindeki perde kalkmış gibi tüm karaltıları seçebiliyorlardı; havadaki ani manevralarını çok net izleyebildikleri bir yarasa geçip gitti gözlerinin önünden. Bir kömür yığınının yanında, hem gözlerini hem kulaklarını dört açmış, gergin ve hareketsiz durdular. Şimdi fısıldaşarak konuşuyorlardı.

"Duydun mu, şu taraftan bir çığlık geldi."

"Hayır, bir vagonu çekiyorlar."

"Solumuzda biri var. Çıtırtıları duyuyor musun, ayak sesleri..."

"Hayır, hayır, kömürlerin arasında koşuşturan farelerden geliyor o ses."

Dakikalar geçti. Séverine, Jacques'a aniden daha sıkı sarıldı.

"İşte o!"

"Nerede? Göremiyorum."

"Şimdi hangarın yanından döndü, bize doğru geliyor... Bak, gölgesi beyaz duvara vurdu!"

"O olduğundan emin misin? Yalnız mı peki?"

"Evet, yalnız."

Beklenen an gelmişti. Séverine heyecanla Jacques'ın boynuna sarıldı, alev alev yanan dudaklarını genç adamınkilere yapıştırdı, onu uzun uzun tutkuyla öptü. Tüm kalbiyle ona ait olmak istiyordu. Onu nasıl seviyor, ötekinden nasıl da iğreniyordu. Cesareti olsa, şimdiye kadar yirmi kere bu işi yapmış, Jacques'ı bu korkunçluğu yaşamaktan kurtarmış olurdu, fakat elinden gelmezdi, yeterince güçlü değildi. Ancak kuvvetli bir erkeğin yapabileceği bir işti bu. Bu bitmek bilmeyen öpücük, cesaretinden ona aktarabildiği tek şeydi; her şeyiyle, bedenen ve ruhen ona ait olduğunun bir ifadesiydi. Uzaklardan, geceye acı çığlığını salar gibi bir tren düdüğü işitildi, nereden geldiği bilinmeyen gümbürtülerle bir istim çekici ısrarlı darbeler indiriyordu. Denizden yükselen sis, gökyüzünde durmadan şekil değiştiren bulutlara dönüşüyor, hava gazı lambalarının parlak ışıkları bu hareketli sisin gerisinde zaman zaman gözden kayboluyordu. Séverine nihayet dudaklarını çektiğinde, artık kendinde değildi; kendini bütünüyle genç adama teslim ettiğini hissetti.

Jacques ani bir hareketle bıçağı açmıştı bile. Açmasıyla beraber boğuk sesle bir küfür savurdu.

"Lanet olsun," dedi, "diğer tarafa gidiyor, yine olmadı."

Duvarda hareket eden gölge, aralarında elli adım kalacak kadar yaklaştıktan sonra sola dönmüş, hiçbir şeyden korkmayan bir gece bekçisinin düzenli adımlarıyla uzaklaşmıştı.

Bunun üzerine Séverine genç adamı iterek, "Hadi yürü," dedi. "Yürüsene!"

Jacques önde, Séverine ise hemen arkasında ilerleyerek, hiç ses çıkarmadan avlarının peşine düştüler. Bir ara tamir atölyelerinin köşesinde gözden kaybettilerse de kör bir hattı geçip kestirmeden giderek onu yirmi adım sonra tekrar yakalayabildiler. Gördükleri her duvarın ardına saklandılar, tek bir yanlış adım onları ele verebilirdi.

"Onu yakalayamayacağız," diye homurdandı Jacques boğuk bir sesle. "Makasçının kulübesine varırsa elimizden kaçırdık demektir."

Séverine onun ensesinde, sürekli aynı şeyi tekrarlıyordu: "Hadi yürü, yürüsene!"

Jacques o anda karanlığa gömülmüş, uçsuz bucaksız, ıssız bir demiryolu arazisinin ortasında da olsa, tenha, dar bir sokakta pusuya yatmışçasına kararlıydı. Bir yandan adımlarını sessizce hızlandırırken, bir yandan da kendine cesaret veriyor, akıl yürütüyor, bu cinayeti ölçüp biçilmiş ve hakkında karar verilmiş bir eylem gibi makul ve meşru gösterecek nedenleri kendi kendine sayıp döküyordu. Kendi hayatı için bir başkasının kanının dökülmesi şartsa, bu onun hakkıydı, bu yaşamsal bir haktı. Şu bıçağı saplaması yeterliydi, mutluluğu böylece garantilenecekti.

"Yakalayamayacağız, yakalayamayacağız," diye tekrarladı öfkeyle. Roubaud'nun gölgesinin makasçının kulübesini geride bıraktığını görmüştü. "Hapı yuttuk, gidiyor işte."

Fakat Séverine birdenbire onu kolundan tutarak durdurdu. Titriyordu.

"Bak," dedi, "geri geliyor!"

Roubaud gerçekten de geri geliyordu. Sağa dönmüş, onlara doğru ilerliyordu. Belki de peşinde katillerin olduğunu

hissetmişti bir şekilde. Yine de, her yeri teftiş etmeden dönmek istemeyen, işine bağlı bir bekçi gibi sakin sakin yürümeye devam etti.

Séverine ve Jacques hiç kımıldamadan oldukları yerde çakılıp kaldılar. Tesadüfen bir kömür yığınının yanında durmuşlardı. Sırtlarını yasladılar; âdeta kara duvarla bütünleşmiş, karanlığında kaybolmuşlardı. Nefes bile almıyorlardı.

Jacques dosdoğru onlardan yana ilerleyen Roubaud'yu izliyordu. Aralarında otuz metreden fazla yoktu, kaderin acımasız sarkacı hızını almıştı artık, attığı her adımla aralarındaki mesafe biraz daha azalıyordu. Yirmi adım daha, on adım daha... Sonra Jacques'ın karşısında olacaktı, genç adam kolunu şöyle bir kaldırıp bıçağı boğazına saplayacak, çığlıklarını susturmak için bıçağı sağdan sola doğru döndürecekti. Saniyeler geçmek bilmiyordu, zihnine hücum eden onca fikirden sonra zaman mefhumunu tamamen kaybetmişti. Öldürmeye karar vermesini sağlayan tüm nedenler bir kez daha gözünün önünden geçti, cinayeti, nedenlerini ve sonuçlarını iyice gözden geçirdi. Beş adım kalmıştı. Sinirleri kopacak kadar gerilmiş, ama azminden bir şey kaybetmemişti. Öldürmek istiyor, neden öldüreceğini biliyordu.

Fakat bir iki adım kala Jacques'ta bir çözülme oldu. Cesareti onu birden yarı yolda bıraktı. Hayır, hayır, kesinlikle öldüremeyecekti, savunmasız bir adamı böyle öldüremezdi. Mantıkla cinayet işlenemezdi; bir tür öldürme içgüdüsü, avın üzerine atılmayı tetikleyen, onu parçalamasını gerektiren açlık ya da tutku gerekliydi bunun için. Vicdan, adalet mirasıyla zamanla yavaş yavaş aktarılmış fikirlerden ibaret olabilirdi. Fakat yine de kendinde öldürme hakkı görmüyordu, ne kadar uğraşırsa uğraşsın bu hakka sahip olacağına da inanmıyordu.

Roubaud elini kolunu sallaya sallaya geçip gitti. Dirseği, kömürlere neredeyse gömülmüş bu ikiliye değecek gibi oldu. Tek solukla ele verebilirlerdi kendilerini, fakat kıpırdama-

dan, ölü gibi durdular. Jacques kolunu kaldırmadı, bıçağı saplamadı. Koyu karanlığı sarsacak hiçbir şey, bir ürperti bile olmadı. İkisi hâlâ sırtlarını kara yığına dayamış, sakin sakin yürüyerek yanlarından geçip giden bu yalnız ve silahsız adamın verdiği korkuyla soluk bile almadan dururken, Roubaud geçip gitmiş, on adım kadar uzaklaşmıştı bile.

Jacques, öfke ve utancın boğduğu bir hıçkırıkla, "Yapamam! Yapamam!" dedi.

Séverine'e sarılmak, affedilme ve avutulma ihtiyacıyla ona yaslanmak istedi. Fakat genç kadın tek kelime etmeden arkasını dönmüştü bile. Jacques ellerini uzatsa da parmaklarının arasından kayıp giden eteğine dokunabildi ancak. Sadece tüy gibi adımlarla koşarcasına uzaklaştığını duyuyordu genç kadının. Jacques bir müddet onu takip etti, fakat çok geçmeden bunun bir anlamı olmadığını anladı. Onun böyle kaçtığını görünce altüst olmuştu. Zayıflığı mıydı onu böyle kızdıran? Onu küçümsüyor muydu? Onu takip etmemenin daha iyi olacağına karar verdi. Fakat sarı gaz damlalarıyla lekelenmiş o geniş, dümdüz arazide kendini yapayalnız bulunca, korkunç bir umutsuzluğa kapıldı, odasına dönmek, başını yastığına koymak ve bu felaketi unutmak için hızlı adımlarla uzaklaştı.

On gün kadar sonra, mart ayının sonlarına doğru Roubaudlar nihayet Lebleulerin hakkından gelmişti. Yönetim, Mösyö Dabadie'nin de desteklediği taleplerini haklı bulmuş, üstelik yeni şef yardımcısının talebi halinde lojmanın devredilmesine ilişkin şu meşhur mektup da, garın arşivlerinde eski hesapları karıştıran Matmazel Guichon tarafından bulunmuştu. Madam Lebleu uğradığı yenilgiden dolayı öfkeden deliye dönmüştü, derhâl taşınacağını söyledi; mademi ölmesini istiyorlardı, beklemelerine hiç gerek yoktu. Taşınma işi, üç gün boyunca koridoru birbirine kattı. İçeriye girdiği de çıktığı da görülmeyen, o silik Madam Moulincik bile, Séverine'in iş masasını bir lojmandan diğerine taşıya-

rak olaya dâhil oldu. Fakat herkesten önce yardıma koşan Philomène'di, eşyaları paketlemiş, mobilyaları taşımış, Lebleuler henüz evi terk etmeden öndeki lojmanı doldurmaya başlayarak anlaşmazlığı iyice körüklemişti. Taşınma sırasında iki evin eşyaları daha yan yana duruyorken Madam Lebleu'yü evinden çıkarıp atan da o oldu. Jacques ve sevdikleri için öyle canla başla çalışıyordu ki, Pecqueux şaşırmış ve şüphelenmeye başlamıştı. Sarhoş olduğu günlerden birinde ona makinistiyle yatıp yatmadığını sormuş ve yakalarsa ikisinin de icabına bakacağını söyleyerek Philomène'i tehdit etmişti. Fakat bu, Jacques'a bağlılığının daha da artmasından başka bir işe yaramamıştı; Philomène, onunla biraz da kendi yatıp kalkabilme umuduyla, genç adam ile metresinin hizmetkârı olmuştu. Son sandalyeyi de taşıdığında kapılar kapandı. Son anda Madam Lebleu'nün unuttuğu bir tabure gözüne çarpınca, kapıyı tekrar açarak tabureyi koridora fırlattı. Böylece her iş tamamlanmıştı.

Yaşamları yavaş yavaş eski tekdüzeliğine dönmüştü. Madam Lebleu arka tarafta, romatizması yüzünden koltuğuna çivilenmiş, gökyüzünü kapayan sundurmanın çinkosundan başka bir şey göremediği için gözyaşları döker ve sıkıntıdan ölürken Séverine ön taraftaki pencerelerden birinin kenarına oturmuş, bitmek bilmeyen yatak örtüsünü örüyordu. Aşağıda, hareket avlusunda neşeli bir canlılık, yayaların ve vagonların kesintisiz akışı vardı; kaldırımların kenarındaki büyük ağaçlar vaktinden önce gelen baharla filizlenmişti ve uzakta, Ingouville'in ağaçlı bayırlarında göze çarpan yazlık evler beyaz benekler halinde uzanıyordu. Genç kadın sonunda rüyasının gerçekleşmesine, burada, çok istediği bu günlük güneşlik manzaralı lojmanda oturmasına rağmen yeterince mutlu olmadığını fark ederek şaşırıyordu. Hatta hizmetçisi Simon Ana alıştığı eski düzeni burada bulamadığı için homurdanıp söylendikçe Séverine de sinirleniyor ve daha az kir gösteren, "eski kovuğunu" özlüyordu. Roubaud işi oluruna bırak-

mıştı. Evlerinin değiştiğinin bile farkında değil gibiydi. Hâlâ evleri karıştırıyor, yeni anahtarı eski kilide girmediği zaman yanıldığını anlıyordu. Gitgide ortalarda görünmez olmuştu, kayıtsızlığı sürüp gidiyordu. Buna rağmen, siyasi fikirlerinin uyanmasıyla birlikte bir ara canlanır gibi oldu. Bunlar çok belirgin, hararetle savunduğu fikirler değildi, ama kaymakamla arasında geçen ve az daha onu işinden eden konu yüreğine oturmuştu. imparatorluk, genel seçimlerden sonra sarsılmaya başlayıp krize girdiğinde, Roubaud zafer kazanmış gibi, efendiliğin her zaman bu insanlarda kalmayacağını tekrarlayıp duruyordu. Matmazel Guichon'un yanında söylediği bu ihtilalci sözler Mösyö Dabadie'nin de kulağına gidince, Roubaud dostça uyarılmış ve bu da onu yatıştırmaya yetmişti. Artık üzüntüden mahvolan Madam Lebleu gücünü kaybettiği için koridor sessizleşmiş ve herkes uyum içinde yaşamaya başlamıştı, hükümet işlerine karışıp yeni dertler çıkarmanın ne gereği vardı? Roubaud elini şöyle bir savurmakla yetinmişti, her şeye olduğu gibi siyasete de aldırdığı yoktu. Hiç vicdan azabı duymadığı gibi her geçen gün biraz daha şişmanlıyor, dünyaya sırtını dönerek hantal adımlarla yürüyüp gidiyordu.

Jacques ile Séverine artık istedikleri gibi görüşebildikleri halde aralarındaki gerginlik artmıştı. Artık mutluluklarını engelleyecek bir şey kalmadığından, Jacques gözetlenme korkusu olmaksızın istediği zaman arkadaki merdivenden çıkıp sevgilisini görebiliyordu. Lojman artık onlara aitti, cesareti olsa orada yatabilirdi bile. Fakat ikisinin de istediği ve onayladığı o iş gerçekleşmediğinden, başarısızlığı aralarına bir tür duvar örerek huzursuzluk yaratmıştı. Zayıflığından utanan Jacques, Séverine'i her seferinde, boşuna beklediği için daha mutsuz ve daha hasta buluyordu. Dudakları artık birbirini aramıyordu, zira bu yarım aidiyetten bekledikleri bir şey kalmamıştı; tüm mutlulukları uzak bir ülkeye kaçmalarına, orada evlenmelerine, başka bir yaşam kurmalarına bağlıydı.

Jacques bir akşam Séverine'i gözyaşları içinde buldu; genç kadın onu görünce de susmadı, tam tersine boynuna atılarak hıçkıra hıçkıra ağlamaya devam etti. Daha önceden de böyle ağladığı olmuştu, ama Jacques ona sarılınca yatışırdı; halbuki şimdi genç adam onu göğsüne ne kadar bastırırsa bastırsın Séverine'in gitgide artan bir umutsuzlukla tükendiğini hissediyordu. Perişan oldu. Sonunda çaresizlikle genç kadının başını ellerinin arasına alarak yüzünü yüzüne yaklaştırdı ve ıslak gözlerinin derinliğinde, onun yumuşak, iyi huylu bir kadın olarak bu işi yapmaya cesaret edemediğini, bu yüzden böyle umutsuz olduğunu anladı ve söz verdi:

"Beni affet, biraz daha bekle... Sana söz veriyorum, yapacağım bunu, bir yolunu bulur bulmaz yapacağım."

Bunun üzerine Séverine, bu yemini mühürlemek istercesine dudaklarını Jacques'ınkilere yapıştırdı, iki bedenin tek bir beden haline geldiği uzun öpüşmelerden biri oldu bu.

X

Phasie Hala perşembe akşamı saat dokuzda, geçirdiği son nöbetin ardından ölmüştü; başucunda bekleyen Misard gözkapaklarını boşuna kapamaya çalışmıştı. Gözleri açık kalmakta inat ediyordu, kaskatı kesilen başı, odanın içini görmek istercesine bir omzunun üzerine eğilmiş ve dudakları alayla güler gibi gerilmişti. Ölünün hemen yanındaki masanın bir köşesinde tek bir mum yanıyordu. Ve saat dokuzdan beri, orada henüz soğumamış bir ölünün yattığından habersiz, son hızla geçen trenler, mumun titreyen ışığında cesedi bir anlığına sarsıyordu.

Misard, Flore'dan kurtulmak için onu derhâl Doinville'e, ölüm haberini vermeye yolladı. Saat on birden önce dönemeyeceğinden, Misard'ın iki saati vardı. Önce sakin sakin bir dilim ekmek kesti, bir türlü sonu gelmeyen bu can çekişme yüzünden akşam yemeğini yiyememişti, karnı zil çalıyordu. Ekmeğini ayakta yedi, bir yandan da gidip geliyor, ortalığı topluyordu. Ara sıra kapıldığı öksürük krizleri yüzünden duralıyor, iki büklüm oluyordu. Rengi kaçmış saçları, cılız, güçsüz bedeniyle kendisi de yarı ölü sayılırdı. Zaferinin tadını uzun süre çıkaracağa benzemiyordu. Fakat bunu dert etmiyordu: Bir böceğin meşe ağacını içten içe kemirmesi gibi, o da bu iriyarı, neşeli ve güzel kadını yiyip bitirmişti ya, bu

ona yeterdi, karısı şimdi tarihe karışmış, bir hiç olmuş, sırtüstü serilmiş yatarken, Misard hâlâ yaşıyordu işte. Birden aklına bir şey geldi; içinde lavman olarak hazırlanmış kepek suyu bulunan çömleği yatağın altından almak için eğildi. Phasie ondan şüphelenmeye başladığından beri, Misard fare zehrini[8] tuz yerine lavman suyuna karıştırmaya başlamıştı. Kadıncağız da çok aptal olduğundan işin bu yönünden hiç şüphelenmemiş ve sonu olacak bu suyu kullanmaya devam etmişti. Çömleği dışarıya boşaltır boşaltmaz odaya geri döndü, döşeme tahtasının üzerindeki ıslak lekeleri süngerle sildi. Phasie neden bu kadar inat etmişti sanki? Aklı sıra onu kurnazlıkla alt edecekti, oh olsun! Bir karıkoca, kimseyi işin içine karıştırmadan kim kimi gömecek diye inatlaşırsa, sürekli tetikte olmak gerekirdi. Kendi kendine kıkırdadı. Ağzına giren her şeye bu derece dikkat ederken, poposundan giren zehrin vücuduna yayıldığını fark etmemesi komik geliyordu ona. Tam o sırada basık ev, fırtına misali geçip giden bir ekspresle sarsıldı. Buna alışık olduğu halde Misard, ürpererek pencereye döndü. Ah, dünyanın dört bir yanından gelen, neyi ezip geçtiğini bilmeyen ve buna aldırmayan, cehennemin dibine gitmeye çok hevesli şu bitmez tükenmez insan seli! Trenin gözden kayboluşunun ardından çöken ağır sessizlikte, ölünün kocaman açılmış gözleriyle karşılaştı. Sabit gözbebekleri her hareketini izliyor, kıvrık dudakları gülümsüyor gibiydi.

Normalde soğukkanlı olan Misard, sinirlendiğini fark etti. Phasie'nin ne dediğini hayal edebiliyordu: "Ara! Ara!" Bin frangını mezara götürecek hali yoktu ve mademki artık ölmüştü, Misard eninde sonunda parayı bulacaktı. Gönül rızasıyla verse olmaz mıydı şunu? O zaman bunca sıkıntıya gerek kalmazdı. Gözleri hep Misard'ı izler gibiydi. "Ara! Ara!" Phasie hayattayken karıştırmaya hiç cesaret edemediği bu odayı bakışlarıyla taradı. Önce dolaba bakacak-

8 Arsenik anhidrid denen beyaz arsenik.

tı; yastığın altından anahtarları aldı, çamaşırların olduğu rafları altüst etti, iki çekmeceyi boşalttı, hatta gizli gözleri olup olmadığını anlamak için çekmeceleri bile yerlerinden çıkardı. Hiçbir şey bulamadı. Sonra aklına komodin geldi. Mermerlerini söktü, ters çevirdi ama nafile, hiçbir şey yoktu. Şöminenin, panayırdan alınıp iki çiviyle tutturulmuş ince aynasının arkasını da bir cetvelle araştırdı, ama kara bir toz yumağından başka bir şey çıkaramadı. "Ara! Ara!" Daima üzerinde hissettiği kocaman açılmış gözlerden kurtulmak için, araştırmayı dört ayak üzerinde sürdürdü; döşeme tahtalarına yumruğuyla hafif hafif vurarak, altlarında boşluk olup olmadığını anlamaya çalıştı. Bir sürü tahta yerinden oynamıştı, onları kaldırıp baktı. Yine hiçbir şey yoktu. Tekrar ayağa kalktığında yine aynı gözlerle karşılaştı, ölünün sabit bakışlarına karşılık vermek için döndü; Phasie'nin dudakları korkunç bir gülüşle kıvrılmış gibiydi şimdi. Misard, kendisiyle alay ettiğinden emindi artık. "Ara! Ara!" Ateşi başına vurmuş gibiydi, solgun yüzünü iyice sarartan bir şüpheyle, günaha girmeyi göze alarak ölüye yaklaştı. Nasıl olmuştu da o bin frangı yanında götüremeyeceğini düşünmüştü? Belki de götürüyordu. Mademki aramasını istiyordu, o da ölünün üstünü açacak, kıyafetlerini çıkaracak, her tarafını yoklayıp araştıracaktı. Bacaklarının arasını, ensesinin arkasını, her yerini aradı. Yatağın altı üstüne gelmişti, kolunu omzuna kadar ot yastığın içine daldırdı. Hiçbir şey bulamadı. "Ara! Ara!" Başı yeniden dağınık yatağın üzerine düşen Phasie, alaycı gözlerle hâlâ ona bakıyordu.

Misard öfkeden titreyerek yatağı düzeltmeye çalışırken, Donville'den dönen Flore içeri girdi.

"Öbür gün için ayarlandı," dedi "cumartesi saat on birde."

Cenaze töreninden bahsediyordu. Fakat yokluğunda Misard'ın ne işle meşgul olup da soluk soluğa kaldığını bir bakışta anladı. Küçümsercesine kayıtsız bir el hareketiyle, "Boş verin," dedi, "bulamazsınız."

Misard onun da kendisine meydan okuduğunu düşündü. Dişlerini sıkarak üzerine yürüdü:

"Parayı sana verdi değil mi?" dedi, "yerini biliyorsun."

Annesinin bin frangını, kendi kızı bile olsa bir başkasına vermesinin hayal olduğunu düşünen Flore omuz silkti. "Ah, tabii ya, verdi! Toprağa verdi, evet! Bakın orada, arayabilirsiniz."

Bunu söylerken elini geniş bir hareketle savurarak evi, kuyusuyla beraber bahçeyi, demiryolunu, geniş kırları göstermişti. Evet, orada bir deliğin dibine, kimsenin, hiçbir zaman bulamayacağı bir yere gömmüştü paralarını. Misard kendinden geçmiş bir halde, genç kızdan çekinmeksizin eşyaları yerlerinden oynatır, duvarlara vururken, pencerenin yanında ayakta duran Flore kısık bir sesle mırıldanmaya devam etti:

"Dışarıda hava çok tatlı, güzel bir gece... Hızlı yürüdüm, yıldızlar ortalığı gündüz gibi aydınlatıyor... Yarın gün doğarken hava çok güzel olacak!"

Flore, huzur veren kırlara bakarak bir süre daha pencerenin önünde durdu, nisan ayıyla birlikte ılınmış hava onu duygulandırmış, hâlâ taze ve gitgide artan acısıyla düşüncelere dalmıştı. Misard'ın odadan çıkıp diğer odaları araştırmaya başladığını duyunca yatağa yaklaştı, gözlerini ondan ayırmadan annesinin yanına oturdu. Masanın köşesindeki mum sabit ve yüksek aleviyle yanmaya devam ediyordu. Bir tren evi sarsarak geçti.

Flore geceyi annesinin yanında geçirmeyi düşünüyordu. Ölü kadının görüntüsü onu, sakin gecede yıldızların altında Doinville'den dönerken kafasında evirip çevirdiği, aklını meşgul eden takıntıdan kurtarmıştı. Şimdi tuhaf bir şaşkınlık acısını unutturuyordu: Annesinin ölümü neden onu daha fazla üzmemişti? Şimdi bile neden ağlamıyordu? İşi biter bitmez kaçıp giden, kırlarda dolaşan, sessiz, yabani iriyarı bir kız olduğu halde annesini seviyordu. Onu öldüren son

nöbet sırasında, yirmi defa buraya gelip oturmuş ve bir doktor çağırması için ona yalvarmıştı; Misard'dan şüpheleniyor ve doktorun onu korkutacağını düşünüyordu. Fakat annesinden hep öfkeli bir "hayır" cevabı almıştı, parayı mezara götüreceği için zafer kazanmış ve herhangi birinden yardım istememeyi gurur meselesi haline getirmiş gibi görünüyordu. Bunun üzerine o da ısrar etmemişti; zaten kendi derdi ona yetiyor, acısını unutmak için öfkeyle kırları arşınlıyordu. İnsanın çok büyük bir derdi varsa, başka bir derde yer kalmıyordu; ağlamasına engel olan da bu olsa gerekti. Annesi gitmişti. Yatakta yatan bu sapsarı, cansız kadına baktı; ne kadar uğraşırsa uğraşsın bundan fazla üzülemiyordu. Jandarmaları çağırmak, Misard'ı ihbar etmek neye yarardı? Hayatı zaten darmadağın olmuştu. Bakışları hâlâ ölünün üzerinde olmasına rağmen yavaş yavaş onu görmez oldu, bir çiviyle çakılmış gibi aklından çıkmayan fikirle kendi iç dünyasına döndü. Şimdi tek hissettiği, saat başı geçen trenlerin neden olduğu sarsıntılardı.

Uzaktan gelen sesler Paris'ten gelen posta treninin yaklaştığını haber veriyordu. Tren nihayet pencerenin önünden geçerken, feneri odanın içini şimşek çakmış ya da yangın çıkmış gibi aydınlattı.

"Bir on sekiz," diye düşündü. "Yedi saat daha var. Sabah sekiz on altıda geçecekler."

Aylardan beri haftada bir geçen bu treni takip etmek onda bir takıntı halini almıştı. Her cuma sabahı ekspres trenini Jacques'ın kullandığını ve Séverine'i de beraberinde Paris'e götürdüğünü biliyordu. Kıskançlıktan kıvranıyor, tüm hafta boyunca yollarını gözlemekten, onları geçip giderken izlemekten ve Paris'te özgürce birbirlerinin olacaklarını düşünmekten başka bir şey yapamıyordu. Ah, kaçıp giden bu trenden nasıl da nefret ediyor, son vagonuna asılıp kendisini de Paris'e götürmesini ne çok istiyordu! Tekerleri kalbini çiğneyip geçiyordu sanki. O kadar acı çekmişti ki, bir gece

odasına kapanıp mahkemeye yazmayı bile hayal etmişti; böylelikle o kadını tutuklatabilir, tüm acıları da bir son bulurdu. Bir zamanlar Séverine ile Başkan Grandmorin'ı birlikte görmüş ve aralarındaki kirli ilişkiyi öğrendiğinde şaşkına dönmüştü, bunu yargıçlara bildirdiği zaman onu ele vermiş olacağını düşünüyordu. Fakat kalemi eline alınca bunu beceremedi. Hem sonra mahkeme onu dinler miydi ki? Bütün bu kibarlar aralarında anlaşmış olmalıydılar. Belki de Cabuche'e yaptıkları gibi kendisini hapse atarlardı. Hayır! İntikam almak istiyordu, intikamını kimseye muhtaç olmadan tek başına alacaktı. Flore, intikam denilince herkesten farklı bir şey anlıyordu; ona göre insanın kendi acısını gidermek için bir başkasına kötülük yapmayı düşünmesi intikam sayılmazdı; intikam tıpkı bir tufan gibi her şeyi altüst ederek tüm olup bitene bir son vermeliydi. Séverine'den daha onurlu, daha güçlü ve daha güzeldi, sevilmek onun da hakkıydı. Bu ücra kasabanın patikalarında, rüzgârda dalgalanan gür sarı saçlarıyla tek başına yürürken, diğer kadını yakalamak ve ormanın derinliklerinde, birbirine düşman iki savaşçı gibi aralarındaki kavganın hesabını görmek istiyordu. Henüz hiçbir erkek ona dokunamamıştı, erkekleri alt ediyordu; bu onun karşı konulmaz kuvvetiydi, galip gelecekti.

Bir hafta önce aniden aklına bir fikir geldi, nereden geldiğini bilmediği bir çekiç darbesiyle beynine çakılmıştı sanki: Bir daha oradan geçmemeleri, Paris'e birlikte gitmemeleri için ikisini birden öldürmeliydi. Bu üzerine kafa yorduğu bir şey değildi, tamamen vahşi bir yok etme dürtüsüne boyun eğiyordu. Bir diken etine batıp orada kalsa, onu çeker çıkarır, gerekirse parmağını keserdi. Onları öldürmeliydi. Bir dahaki geçişlerinde öldürmeliydi onları; bunun için treni devirebilir, demiryolunun üzerine bir kalas çekebilir, bir rayı yerinden sökebilir, kısacası her şeyi kırıp dökebilir, yok edebilirdi. Jacques mutlaka lokomotifinde yamyassı olurdu; ona yakın olmak için hep ilk vagonda oturan kadın da kur-

tulamazdı; diğerlerine gelince, bu bir türlü sonu gelmeyen insan seli umurunda bile değildi. Hiçbir şey ifade etmiyorlardı ona, hiçbirini tanımıyordu. Trenin parçalanması, onca hayatın kurban edilmesi, her anını dolduran bir saplantı haline gelmişti. Ancak böyle büyük bir felaket, bunca çok insanın hayatından olması, bunca acı, yüreğindeki ağrıyı dindirebilir, döktüğü gözyaşlarını telafi edebilirdi.

Bununla birlikte cuma sabahı, cesareti kırılmış, nereden ve ne şekilde bir ray sökeceğine karar verememişti. Fakat akşam işi bitince, aklına başka bir fikir gelmiş, tünelden geçerek Dieppe sapağına kadar yürümüştü. Yarım fersah uzunluğundaki bu dümdüz, tonozlu yer altı yolu, trenlerin göz kamaştırıcı fenerleriyle üzerine doğru gelmesinden heyecan duyduğu her zamanki gezinti yerlerinden biriydi. Ezilmekten hep kıl payı kurtulurdu, onu çeken tehlikeye meydan okuma ihtiyacı olsa gerekti. Fakat o akşam, gece bekçisinin gözüne ilişmeden, karşıdan gelen trenlerin sağından geçeceğini düşünerek, sol taraftan tünelin ortasına kadar gelmiş, sonra da Havre'a giden bir trenin ışıklarına bakmak üzere arkasına dönme tedbirsizliğini göstermişti. Ve yeniden yürümeye başladığında, sendeleyip tekrar kendi etrafında dönmüş, kırmızı ışıkların hangi tarafta ilerleyip kaybolduğunu ayırt edemez olmuştu. Cesaretine rağmen, korkutucu bir rüzgâr başörtüsüz saçlarını havalandırırken, tekerleklerin sesiyle sersemlemiş, başı dönmüş, elleri buz tutmuş bir halde kalakalmıştı. Şimdi başka bir tren geçerse, trenin şehre mi gittiğini, yoksa şehirden mi geldiğini bilemeyeceğinden ya sağa ya sola atılacak ve muhtemelen ezilip gidecekti. Son bir gayretle kafasını toplamaya. hatırlamaya, durumu tartmaya çalıştı. Fakat birden büyük bir korkuya kapılarak, ileri doğru rasgele bütün hızıyla koşmaya başladı. Hayır! Hayır, o ikisini öldürmeden ölmek istemiyordu! Ayakları raylara takılıyor, kayıyor, düşüyor, kalkıp daha hızlı koşuyordu. Tünelin neden olduğu bir delilikti bu; duvarlar onu sıkıştırmak ister gibi daralıyor, tonoz hayalî gü-

rültüler, korkunç uğultular, tehlikeli sesler yayıyordu. Her an bir trenin yakıcı soluğunu ensesinde hissedebileceğini düşünerek kafasını çeviriyordu. Şaşırdığı ve kaçtığı tarafta öleceği düşüncesiyle, iki kere sıçrayarak yön değiştirmişti. Uzakta bir yıldız, parlayan ve gitgide büyüyen yuvarlak bir göz belirene kadar deli gibi koştu. Fakat geri dönüp kaçmak için duyduğu büyük isteğe karşı koydu. Göz alev alev yanan bir ateş, aç bir fırın ağzı haline gelmişti. Işıktan gözleri körleşen genç kız, nedenini bilmeden sol tarafa sıçramıştı; tren fırtına gibi esen rüzgârıyla yanından geçip gitti. Flore, beş dakika sonra tünelin Malaunay tarafından sağ salim çıkmıştı.

Saat dokuzdu, birkaç dakika sonra Paris'ten gelen tren geçecekti. Tünelden çıkar çıkmaz, iki yüz metre ilerideki Dieppe sapağına kadar, işine yarayacak herhangi bir şey bulabilmek için sağa sola bakınarak, sebatla yürümeye devam etti. Tam da o sırada, Dieppe hattındaki onarım sürüyordu. Arkadaşı makasçı Ozil'in yönlendirdiği bir balast[9] treni duruyordu. Aniden aklına gelen bir fikirle planını hazırladı: Ozil'in makası tekrar Havre hattına kaydırmasını engellerse, ekspres trenin balast trenine çarpmasını sağlayabilirdi. Genç kız bu Ozil'e, arzudan gözü dönmüş bir halde üzerine saldırdığı ve kendisinin de sopayla neredeyse kafasını yardığı günden beri bir dostluk besliyor, dağdan kaçmış bir keçi gibi tünelden geçerek, makasçıyı hiç beklemediği zamanlarda ziyaret etmeyi seviyordu. Sıska, fazla konuşmayan, emirlere sıkı sıkıya bağlı eski bir asker olan makasçı, gece gündüz görevinin başındaydı, kimse onu işini ihmal etmekle suçlayamazdı. Fakat dayağını yediği, bir erkek gibi kuvvetli bu yabani kız parmağını oynatsa, Ozil'in içinde bir şeyler kıpırdıyordu. Flore'dan on dört yaş büyük olmasına rağmen onu istiyordu ve şiddet bir işe yaramadığından, ona sevgiyle ve sabırla yaklaşarak sahip olmayı kafasına koymuştu. O gece Flore karanlıkta kulübesine yaklaşıp da onu dışarı ça-

9 Demiryolları traverslerinin altına konan kırma taş.

ğırdığında, her şeyi unutarak kızın yanına koştu. Genç kız başını döndürüyor, karmakarışık hikâyeler anlatarak onu kırlara doğru götürüyor, annesinin hasta olduğunu, ölürse Croix-de-Maufras'ta kalamayacağını söylüyordu. Kulağı, Malaunay'den ayrılarak, son hızla yaklaşmakta olan ekspres trenin gürültüsündeydi. Flore trenin kavşağa vardığını tahmin ettiğinde olacakları izlemek için arkasını döndü. Fakat yeni uyarı sistemini aklına getirmemişti; lokomotif Dieppe hattına girince, durma işareti kendiliğinden devreye girmiş ve makinist de balast trenine birkaç adım kala treni durdurmuştu. Ozil yıkılan bir evin altında kalmış gibi bir çığlık koparark, koşa koşa görev yerine döndü. Flore ise karanlıkların gerisinde kaskatı kesilmiş, kıpırdamadan, kazayla sonuçlanması gereken manevrayı izliyordu. İki gün sonra, başka bir yere nakledilen makasçı onunla vedalaşmaya geldi. Yaşananlardan Flore'un sorumlu olduğu aklından bile geçmiyor, annesi ölür ölmez yanına gelmesi için genç kıza yalvarıyordu. Eh! Bu defa olmamıştı, başka bir çare düşünmesi gerekecekti.

Tüm bu olanlar yeniden hafızasında canlanınca, gözlerinin önündeki hayalî perde kalktı ve Flore yeniden mumun sarı alevinin aydınlattığı ölüyü gördü. Artık annesi yoktu, gidip kendisini isteyen, belki de mutlu edecek olan Ozil'le evlense miydi? Fakat tüm benliği bu fikre karşı ayaklandı. Hayır, hayır! O ikisinin yaşamasına izin verip de yaşamaya devam edecek kadar korkaksa, sevmediği bir adamın olmaktansa, kendini yollara vurup hizmetçilik yapmayı tercih ederdi. Tuhaf bir ses duyup kulak kabarttı, Misard'ın bir kazmayla mutfağın toprak zeminini kazdığını anladı: Hâlâ saklı parayı arıyordu, elinden gelse evi yıkacaktı. Flore bu adamla da kalmak istemiyordu. Ne yapacaktı? Sert bir rüzgâr esti, duvarlar titredi, geçen bir trenin kazanından çıkan alev ölünün bembeyaz yüzünden, açık gözlerini ve dudaklarının alaycı kıvrımını kırmızıya boyayarak geçti. Bu,

ağır ve hantal lokomotifiyle Paris'ten yola çıkan ve Havre istikametinde yol alan son posta treniydi.

Flore başını çevirip bahar gecesinin dinginliğinde parlayan yıldızlara baktı.

"Saat üçü on geçiyor. Beş saat sonra geçen onların treni olacak."

Düşüncesi bile acı veriyordu, bir daha denemeliydi. Onları her hafta böyle sevişmeye giderken görmeye dayanamıyordu. Artık Jacques'a sahip olamayacağını bildiğinden, onun yok olmasını, her şeyin son bulmasını tercih ediyordu. Cenazeyi beklediği bu iç karartıcı oda, onu yasa boğuyor; içindeki, her şeyi yok etme ihtiyacı giderek büyüyordu. Artık dünyada onu seven kimse kalmadığına göre, diğerleri de annesiyle gidebilirdi. Daha çok insan ölecekti, çok insan. Hepsi bir çırpıda göçüp gidiverecekti bu dünyadan. Kız kardeşi ölmüştü, annesi ölmüştü, aşkı ölmüştü; geriye ne kalmıştı? O yalnızdı. Gitse de kalsa da, her zaman yalnız olacaktı, ama onlar öyle mi, onlar birbirlerine sahipti. Hayır, hayır! Her şeye son noktayı koyacaktı, burada, bu kasvetli odada bile ölümle baş başaydı işte. Demiryolunun üzerinde esecek bir rüzgâr her şeyi, hepsini süpürecekti.

Bu uzun iç hesaplaşmadan sonra kararını vermişti, planını uygulamaya koymanın yollarını düşünmeye başladı. Yine rayların bir kısmını sökme fikri geldi aklına. En emin, en pratik, uygulaması en basit yöntem buydu; yatakları bir çekiçle yerinden sökmek, sonra da rayı traverslerden çıkarmaktan başka bir şey gerekmiyordu. Bu iş için elinde gerekli aletler vardı, bu ıssız yerde kimsenin onu göreceği yoktu. En uygun yer, Barentin yönünde giderken, hendekten sonra küçük bir vadiden geçen yedi sekiz metrelik dolgu dönemeçti. Tren burada kesinlikle raydan çıkacak ve korkunç bir takla atacaktı. Fakat daha sonra yaptığı saat hesabı canını sıktı. Sekiz on altıda geçen Havre ekspresinden önce, yukarı giden hat üzerinden yedi elli beşteki posta treni geçiyordu. Bu

durumda işini bitirmesi için ona yirmi dakika kalıyordu ki, bu da yeterliydi. Ancak, tarifeli trenlerin arasında, özellikle çok mal geldiği zamanlar hesapta olmayan yük trenleri gönderildiği de olurdu. Yine böyle bir şey olursa, tüm çabaları boşa giderdi. Parçalananın ekspres treni olduğundan emin olmalıydı. Bir süre oturduğu yerden, kafasında olasılıkları tarttı. Dışarıda hava hâlâ karanlıktı; Flore'un fitilini kesmediği kandil, uzun, isli bir alevle yanmaya devam ediyordu.

Rouen'dan gelen bir yük treni yaklaşırken Misard içeri girdi. Odunluğu aramış, elleri toz toprak içinde kalmıştı. Nefes nefeseydi, hiçbir şey bulamamış, çılgına dönmüştü, beceriksizliğinin verdiği öfkeyle yeniden mobilyaların altlarını, şöminenin içini, her yanı aramaya koyuldu. Büyük tekerleklerinin düzenli gümbürtüsüyle geçen ve her sarsıntısıyla ölüyü yatağında sallayan trenin sonu bir türlü gelmiyordu. Misard duvara asılı küçük tabloyu çıkarmak için uzandığında, yine kendisini izleyen gözlerle karşılaştı. Gülümseyen dudaklar kıpırdadı.

Misard'ın rengi soldu, korkuyla karışık bir öfkeyle, titreyerek söylendi:

"Evet, evet 'Ara! Ara!' diyorsun, biliyorum ne söylediğini! Onları bulacağım Tanrı'nın belası! Evin her taşını, kasabadaki her karış toprağı yerinden oynatmam gerekse de bulacağım!"

Yük treni ezici bir yavaşlıkla geçip karanlıkta kaybolmuştu; tekrar hareketsizleşen ölü, kocasına zaferinden öyle emin, öyle bir alaycılıkla bakıyordu ki, Misard kapıyı açık bırakarak yeniden gözden kayboldu.

Düşüncelere dalmış olan Flore kalkıp kapıyı kapattı. Misard'ın geri gelip annesini tekrar rahatsız etmesini istemiyordu. Birdenbire, "On dakika önce olursa, daha iyi olur," diyen sesini duyunca şaşırıp kaldı.

Gerçekten de on dakika yeterdi. Ekspres trenden on dakika önce, herhangi bir trenin geleceğine dair bir işaret gel-

mezse işe koyulabilirdi. Kararını verdiği ve ne yapacağından emin olduğu o andan itibaren sıkıntısı geçti, sakinleşti.

Saat beşe doğru serin ve pırıl pırıl bir şafakla birlikte gün doğdu. Dışarıdaki soğuğa rağmen pencereyi sonuna kadar açtı; kandil isi ve ölü kokan kasvetli odaya tatlı bir sabah havası girdi. Güneş hâlâ ufkun altında, ağaçlarla örtülü bir tepenin arkasındaydı. Derken kırmızı bir leke halinde gökte yükseldi, ışığı yamaçlardan akıp çukurda kalan kasaba yollarına yayılırken, toprak her yılki gibi büyük bir neşeyle, bahara merhaba diyordu. Flore önceki geceden biliyordu; sabah hava güzel olacaktı, insana yaşama sevinci veren o gençlik, neşe ve sağlık dolu günlerden biri olacaktı. Bu bomboş topraklarda, daracık küçük vadilerin kestiği tepeler arasındaki keçiyolları boyunca gönlünce gezinmek ne güzel olurdu. Pencereden çekilip odanın ortasına kadar yürüdü, neredeyse sönmek üzere olan mumun ağaran günü ancak soluk bir damla halinde aydınlattığını görünce şaşırdı. Ölü kadın şimdi gelip geçen trenleri izler, hemen yanındaki solgun mum ışığını fark etmez gibiydi.

Flore sadece gündüz çalışıyordu. Odadan ancak altı on ikide, Paris treni için çıktı. Misard da saat altıda, gece nöbetçisi arkadaşından devralmıştı görevi. Flore, Misard'ın çaldığı boru sesi üzerine elinde bayrağıyla bariyerin önünde dikildi. Bir süre gözleriyle treni izledi.

Yüksek sesle, "İki saat daha!" dedi kendi kendine.

Annesinin artık kimseye ihtiyacı yoktu. Odaya girmeyi düşünmek bile hasta ediyordu onu. Her şey sona ermişti, annesini öpmüştü, bundan böyle hem kendi hayatını hem de başkalarınınkini mahvetmekte özgürdü. Genelde tren saatleri arasında ortadan kaybolurdu ama o sabah âdeta bir şey ona engel oluyordu. Tuhaf bir ilgiyle bariyerin yanında kaldı, hattın kenarında duran tahta bir sıranın üzerine oturdu. Hava tertemizdi; güneş ufukta yükseliyor, bir sağanak gibi inen altın renkli sıcacık ışıklarıyla ortalığı aydınlatıyordu.

Flore nisan ayının canlılığıyla ürperen bu uçsuz bucaksız kırların ortasında huzur içinde oturuyor, kımıldamıyordu. Bir süre, hattın öbür ucundaki tahta kulübesinde her zamanki uyuşukluğundan farklı bir heyecanla hareket eden Misard'la ilgilendi; adam kulübesine giriyor, çıkıyor, asabi hareketlerle aletlerini kullanıyor, sanki aklı orada kalmış, hâlâ bir şeyler arıyormuş gibi ikide bir eve göz atıyordu. Flore bir süre sonra onu unutmuş, orada olduğunu bile fark etmez olmuştu. Yüzü sert ve ifadesiz, gözleri Barentin tarafına, hattın sonuna dikiliydi, bir şey bekler gibiydi. Orada, güneşin neşeyle doğduğu noktada, vahşi bakışlarının sabırsızlıkla beklediği bir görüntü çıkacaktı ortaya.

Dakikalar geçti. Flore kımıldamadı. Nihayet saat yedi elli beşte, Misard borusunu iki defa öttürerek, yukarı hattan Havre posta treninin geldiğini bildirince, genç kız kalkarak bariyeri kapadı ve elinde bayrağıyla bariyerin önünde durdu. Tren yeri sarsarak uzaklaştı; genç kız onun tünele girdiğini gördü ve gürültü birdenbire kesildi. Flore sırasına dönmedi, dakikaları sayarak ayakta durmayı sürdürdü. On dakika içinde herhangi bir yük treninin geldiği işaret edilmezse, hendeğin ötesine koşacak ve bir ray sökecekti. Çok sakindi, yapacağı işin ağırlığı yüzünden olsa gerek göğsünde bir sıkışma hissediyordu sadece. Öte yandan, Jacques ile Séverine'in yaklaşmakta oldukları ve onları durdurmazsa yine oradan geçerek sevişmeye gidecekleri düşüncesi kararını perçinlemişti, tıpkı bir dişi kurt gibi pençeleriyle saldırmaya hazır, herhangi bir iç hesaplaşmaya meydan vermeyecek şekilde kör ve sağırdı. Karar verilmişti artık, geri dönülmez bir karardı bu. İntikam alma bencilliğiyle, yıllardır önünden geçip giden, tanımadığı bu insan kalabalığını düşünmüyor, gözü parçalanmış iki bedenden başka bir şey görmüyordu. Güneş, müşfik neşesiyle şimdi onun canını sıkan o güneş, onca ölüm ve kandan sonra belki de yüzünü gizleyecekti.

İki dakika kaldı, sonra da bir. Flore tam yola çıkmak üzereydi ki, Bécourt yolu üzerinden gelen boğuk bir gürültü onu durdurdu. Bir araba, şüphesiz taş arabasıydı bu. Ondan yol isteyeceklerdi, bariyeri açması, onlarla konuşması, burada kalması gerekecekti; kımıldamasına imkân yoktu, fırsat yine kaçacaktı. Öfkeli bir kayıtsızlıkla, görev yerini terk etti. Araba ve sürücüsü başlarının çaresine bakacaktı artık. Fakat durgun sabah havasında şaklayan bir kamçı ve ona seslenen neşeli bir ses durmasına sebep oldu.

"Hey, Flore!"

Seslenen Cabuche'tü. Flore bir adım bile atamadan, bariyerinin önünde kalakaldı.

"Ne o?" diye konuşmaya devam etti Cabuche. "Bu günlük güneşlik havada hâlâ uyuyor musun? Acele et de, ekspres treninden önce geçeyim!"

Flore'un içinde bir şeyler yıkıldı. İş bozulmuştu, onları yok etme fırsatı bulamadan, o ikisi mutluluklarına doğru yol alacaktı. Paslı demirleri gıcırdayan, yarı yarıya çürümüş, köhne bariyeri ağır ağır açarken, bir yandan da yola atabileceği bir şeyler arıyordu; o kadar çaresizdi ki, kemiklerinin lokomotifi raydan çıkaracak kadar sert olduğunu bilseydi, yola kendisi uzanırdı. Bakışları geniş ve alçak taş arabasına takıldı; iki taş blokunun yüklü olduğu arabayı güçlü kuvvetli beş at zorlukla çekiyordu. Bu geniş ve yüksek taşlar, yolu kapatabilecek devasa kütleleriyle elinin altındaydı ve ani bir gözü dönmüşlükle taşları alıp rayların üzerine yerleştirmek gibi delice bir arzuya kapıldı. Bariyer tamamen açılmıştı, ter içinde ve nefes nefese kalmış beş at bekliyordu.

"Bu sabah neyin var?" diye sordu Cabuche. "Tuhaf görünüyorsun."

Bunun üzerine Flore nihayet, "Dün akşam annem öldü," diyebildi.

Kırbacını bir kenara koyup Flore'un ellerini avcuna alan Cabuche, bir dost acısıyla haykırdı:

"Vah zavallı Flore'um! Uzun zamandır belliydi, ama yine de çok acı! Şimdi evde mi? Onu görmek isterim, Louisette'in başına gelen felaket olmasaydı eminim eninde sonunda anlaşırdık."

Flore'la birlikte ağır ağır eve doğru yürüdü. Eşiğe gelince, ne olur ne olmaz diye dönüp atlarına bir göz attı. Genç kız onu rahatlattı. "Korkma," dedi "kımıldamazlar. Hem ekspres de uzakta."

Yalan söylüyordu. Sıcacık kırların ürpertisine duyarlı, tecrübeli kulağı, trenin Barentin istasyonundan hareket ettiğini duymuştu. Beş dakika sonra geçitten yüz metre ötedeki hendeği geçip burada olacaktı. Sürücü, ölünün odasında ayakta durup duygulanmış bir halde dalgın dalgın Louisette'i düşünürken, Flore dışarıda, pencerenin önünde dikiliyor, lokomotifin uzaklardan gitgide yaklaşan düzenli homurtusunu dinliyordu. Aniden aklına Misard geldi; onu görmüştü muhtemelen, işi bozabilirdi. Dönüp de onu görev yerinde göremeyince yüreği ağzına geldi. Misard'ı evin diğer köşesinde, kuyunun bilezik taşının altını kazarken buldu; arama çılgınlığına direnememiş, saklı paranın burada olduğundan emin, çevresindeki hiçbir şeyi görmeden, duymadan tutkuyla kazıyor, kazıyordu. Bu manzara Flore için son teşvik oldu. Her şey olması gerektiği gibi ilerliyordu. Hendeğin ötesinde tren, onlara doğru koşan aceleci bir insan gibi soluyup tıslarken, atlardan biri kişnemeye başladı.

"Ben gidip onları sakinleştiririm," dedi Cabuche'e. "Merak etme."

Koştu, ilk atı geminden yakalayıp on savaşçı kadının gücüyle çekti. Atlar kasıldı, araba ağır yükünün altında bir an yaylandı, fakat yerinden kıpırdamadı; sonra, Flore da arabaya koşulmuş takviye bir atmış gibi koşumlara yüklenince, yerinden oynadı, yola girdi, Ekspres tren hendeği geçip yüz metre öteye geldiğinde, araba tam rayların üzerindeydi. Flore rayları geçer korkusuyla arabayı durdurmak

için kollarını çatırdatan insanüstü bir güç sarf ederek koşum takımlarını tuttu. Hakkında yamaçtan aşağı kayan bir vagonu durdurduğundan, bir yük arabasını trenin önünden çekip kurtarmasına kadar birçok olağanüstü kahramanlık hikâyesi anlatılan Flore, şimdi yine aynı şeyi yapıyor, tehlike karşısında içgüdüsel olarak kasılan, kişneyen beş atı demir yumruğuyla zapt ediyordu.

En fazla on saniye süren, ama sonu hiç gelmeyecekmiş gibi hissedilen bir dehşet yaşandı. İki devasa taş sanki ufku kapatıyordu. Açık renk bakırları, pırıl pırıl parlayan çelikleriyle lokomotif kayar gibi ilerliyor, güneşin altın huzmeleri içinde baş döndürücü bir hız ve ahenkli bir sesle yaklaşıyordu. Kaçınılmaz olan gerçekleşmek üzereydi, artık çarpışmaya hiçbir şey engel olamazdı. Bu bir an sonsuza dek sürecek gibiydi.

Aceleyle görev yerine dönen Misard, kazaya engel olmak ve treni durdurmak için çılgınca bir istekle, kollarını havaya kaldırmış, ellerini sallıyor, bağırıyordu. Tekerlek sesleri ve kişnemeleri duyup evden çıkan Cabuche de, atları yürütmek için bağırarak ileri atılmıştı. Fakat kendini yana atan Flore onu tuttu, bu da Cabuche'un hayatını kurtardı. Flore'un atları zapt etmeye gücünün yetmediğini ve hayvanların genç kızı sürüklediğini zannediyordu. Kendini suçluyor, korkudan ve çaresizlikten inleyerek hıçkırıyordu. Flore ise hareketsiz, daha da uzamış gibi dimdik duruyor, irileşen çakmak çakmak gözleriyle bakıyordu. Lokomotifin göğsü tam taşlara değecekken, aralarında neredeyse bir metre kaldığı sırada, o kısacık zaman zarfında, Jacques'ı, eli hız manivelasında açık seçik gördü. Genç adam başını çevirdi, Flore'a sonsuz gibi gelen bir anda göz göze geldiler.

Séverine, o sabah da her cuma olduğu gibi Havre'dan ekspres trene binmek üzere perona indiğinde, Jacques onu gülümseyerek selamlamıştı. Yaşamı kâbuslarla zehir etmeye ne lüzum vardı? Fırsatını bulmuşken mutlu günlerin tadını neden çıkarmasınlardı? Belki de sonunda her şey yoluna gi-

recekti. Genç adam hiç olmazsa o günün tadını çıkarmaya karar vermişti, planlar kuruyor, öğlen Séverine'le bir lokantada yemek yemeyi düşünüyordu. Bu yüzden, Séverine ilk vagonda birinci mevki yer olmadığından, arkalardaki vagonlardan birine binmesi gerekince sevgilisinden uzak kalacağı için hüzünle baktığında, neşeyle gülümsemiş, onu avutmak istemişti. Nasıl olsa Paris'e birlikte varacaklardı, ayrı kalmanın acısını orada çıkarırlardı. Hatta neşesi öyle yerindeydi ki Séverine'i sonlardaki bir kompartımana çıkarken görmek için eğildiğinde, genç kadına âşık olduğunu bildiği şef kondüktör Henri Dauvergne'le bile şakalaşmıştı. Geçen hafta, bu adamın artık fazla cüretkâr davrandığını, Séverine'in de, kendi yarattığı bu berbat yaşamdan kurtulmak için avunma ihtiyacıyla ona cesaret verdiğini düşünmüştü. Roubaud belki de söylediklerinde haklıydı, Séverine sırf hayatında bir değişiklik olsun diye, hiç zevk almasa da sonunda bu genç adamla yatacaktı. Jacques Henri'ye, hareket avlusundaki karaağaçlardan birinin arkasına saklanarak kimin için havaya öpücükler gönderdiğini sormuş, bacasından dumanlar çıkan, harekete hazır La Lison'un ocağına kömür doldurmakla uğraşan Pecqueux bunu duyup kahkahayı basmıştı.

Havre'dan Barentin'e kadar herhangi bir terslik olmamış, tren normal hızında yol almıştı. Hendeği geçtikten sonra, oturduğu gözcü kabininden yol üzerindeki ağır taş arabasını ilk kez gören ve haber veren, Henri oldu. Baştaki furgon ağzına kadar eşya doluydu, çünkü tren önceki gece yanaşan gemiden inen yolcuları taşıyordu. Sarsıntıyla zıplayıp duran bu sandık ve valiz yığını ortasında sıkışıp kalan şef kondüktör yazı masasının başında ayakta duruyor, evrakları ayırıyordu; bir çiviye asılı küçük mürekkep hokkası bir o yana bir bu yana sallanıyordu. Eşya indirdiği her istasyondan sonra, dört beş dakika kadar form doldurması gerekiyordu. Barentin'de iki yolcu indirdikten sonra evrakları yeniden düzenlemiş ve gözcü kabinine oturmaya çıktığında

alışkanlıkla yolun gerisine ve ilerisine göz atmıştı. Başka bir işi olmadığında her zaman bu camlı kabinde oturur ve gözünü önünde uzanan raylardan ayırmazdı. Kazan yüzünden makinisti göremezdi fakat makinistten daha yüksekte oturduğu için daha uzağı görebilir, yoldaki herhangi bir şeyin farkına makinistten daha çabuk varabilirdi. İşte bu nedenle, tren henüz hendeği geride bırakmamışken, ilerideki engeli görmüştü. O denli şaşırmıştı ki, bir an gördüğünden şüpheye düşerek korkudan felç olmuş gibi kalakaldı. Tren hendeği geçtiğinde birkaç saniye kaybedilmişti bile; lokomotiften korkunç bir gıcırtı yükselirken, nihayet önünde sallanan imdat çanının ipini çekmeyi başarabildi.

O son dakikada Jacques, eli hız manivelasında, uzaklara dalmıştı; bakıyor fakat görmüyordu. Séverine'in hayalinin bile silindiği, uzak ve dağınık anılar vardı aklında. Çılgın gibi çalınan çan ve arkasındaki Pecqueux'nün çığlıklarıyla kendine geldi. Ocağın çekişini beğenmeyen Pecqueux, küllüğün demirini kaldırmış, hıza bakmak için eğilince manzarayı görmüştü. Ölü gibi sararan Jacques da her şeyi görmüş, olacakları anlamıştı: Yolun üzerinde bir taş arabası duruyordu. Tren ona doğru hızla ilerliyordu. Korkunç bir çarpışma olacaktı. Kesin ve net biliyordu bunu, iki taşın üzerindeki en ufak pürtüğü bile seçebiliyordu. Çarpışma kaçınılmazdı, bunu iliklerine kadar hissetmişti. Şiddetle hız manivelasını çevirmiş, regülatörü kapamış, fren kolunu çekmişti. Tornistan ediyordu, uyarmak ve o dev gibi engelin oradan çekilmesini sağlamak için, çaresizlik ve öfke içinde bir eliyle hiç düşünmeden düdüğün ipine asılmıştı. Fakat havayı yırtan bu korkunç acı çığlığına rağmen La Lison itaat etmiyor, azıcık yavaşladığı halde yol almaya devam ediyordu. Eskisi gibi itaatkâr değildi; karda kaldığı o günden beri, buharını düzgünce salıverme, kolayca hareket etme kabiliyetini kaybetmiş, soğuk algınlığı sonucu ciğerleri perişan olmuş yaşlı ve inatçı bir kadın gibi huysuzlaşmıştı. Soluyor, frenin etkisiyle kasılıyor, iri ve han-

tal gövdesinin inatçılığıyla gidiyor da gidiyordu. Korkudan çılgına dönen Pecqueux trenden atladı. Jacques, sağ eli hız manivelasına kenetlenmiş, diğer eli farkında olmadan düdüğün ipine asılmış, görevinin başında kaskatı olmuş bekliyordu. Dumanlar çıkararak nefes nefese ilerleyen La Lison, bu durmak bilmeyen keskin feryadın arasında, çektiği on üç vagonun korkunç ağırlığıyla taş arabasına bindirdi.

Onlardan yirmi metre uzakta, rayların kenarında, dehşetten kolları havada donup kalan Misard ile Cabuche ve gözleri fal taşı gibi açılmış Flore gerçekleşen felaketi izlediler. Tren havaya dikildi, yedi vagon üst üste bindi, ardından büyük bir çatırtıyla şekilsiz, karmakarışık bir yığın halinde yere yuvarlandı. İlk üç vagon un ufak olmuş, diğer dördü, çökmüş tavanları, kırılmış tekerlekleri, kapıları, zincirleri ve tamponlarıyla iç içe geçmiş, cam kırıklarının ortasında dağ gibi yükselmişti. Lokomotifin taşlara çarpıp ezilmesi üzerine, bir can çekişme çığlığıyla biten boğuk bir çatırtı duyuldu. La Lison ezilmiş ve sola, taş arabasının üzerine devrilmişti. Koca taşlar paramparça olmuş, parçaları mayınla patlamış gibi havada savrulmuş, beş attan dördü tekerleklerin altında sürüklenerek anında ölmüştü. En arkadaki diğer altı vagon raylardan bile çıkmadan, sapasağlam duruyordu.

O sırada çığlıklar, anlamsız hayvan ulumalarına benzeyen imdat sesleri yükseldi.

"Yetişin! İmdat! Aman Tanrım, ölüyorum! Yardım edin! imdat!"

Artık kimse kimseyi işitmiyor, görmüyordu. La Lison ters dönmüş, bir devin öfkeli hırıltılarına benzer korkunç sesler çıkararak, kopan musluklarından, patlayan borularından buhar kaçırıyordu, sonu gelmeyen buhar, beyaz yoğun bulutlar halinde, döne döne yükseliyordu yerden; ocaktan düşen közler, bağırsaklardan sızan kan gibi kıpkırmızıydı ve havaya siyah bir duman salıyorlardı. Baca, çarpmanın şiddetiyle toprağa gömülmüştü; şasi, iki ana direği yamultarak kopmuş,

yerde duruyordu; La Lison kuvvetli bir boynuz darbesiyle parçalanmış iri bir kısrak gibi, tekerlekleri havada, eğrilen rot bağlantısını, kırılan silindirlerini, ezilen piston kolunu ve supap tertibatını gösteriyor, ruhu, açılan bu korkunç yaradan bedenini terk eder gibi korkunç, öfkeli sesler çıkarıyordu. Hayatta kalan at da hemen yanı başında kımıltısız yatıyordu; iki ön bacağı kopmuş, yarılan karnından dışarı bağırsakları dökülmüştü. Dayanılmaz bir ıstırabın neden olduğu kasılmayla dimdik kalmış başı, korkunç bir sesle kişnediğini gösteriyor, ancak can çekişen lokomotifin gök gürültüsünü andıran sesinden başka bir şey işitilmiyordu.

Yükselen çığlıklar işitilmeden havaya karışıp kayboluyordu.

"Yardım edin! Öldürün beni! Çok acı çekiyorum, beni öldürün! Hadi öldürsenize!"

Kulakları sağır eden bu gürültü ve gözleri kör eden bu duman arasında, sağlam kalmış vagonların kapıları açılıyor, yolcular kendilerini dışarı atıyordu. Rayların üstüne düşüyor, tekrar ayağa kalkıyor, tekme tokat birbirlerine giriyorlardı. Yere bastıklarını fark edip önlerinde uzanan kırları görünce, tehlikeden uzağa, çok çok uzaklara kaçma içgüdüsüyle koşabildikleri kadar hızla koşuyor, çalıların üzerinden atlayıp tarlalara dalıyorlardı. Kadınlar, adamlar çığlık çığlığa bağırarak ormanın derinliklerinde kayboldular.

Kalabalıkta ezilmiş, saçları dağılmış, elbisesi lime lime olmuş Séverine nihayet kendini kurtarabilmişti. Bir an bile kendini düşünmeden, homurdanan lokomotife doğru koşuyordu ki, Pecqueux'yle karşılaştı.

"Jacques, Jacques! Kurtuldu değil mi?"

Mucize eseri hiç yara almayan ateşçi de, makinistinin enkaz altında kaldığını düşünerek, vicdan azabından perişan halde lokomotife koşuyordu. Yorucu, şiddetli rüzgârlara karşı birlikte onca yolculuk etmiş, onca sıkıntı çekmişlerdi. Ya lokomotifleri! Zavallı lokomotifleri, üç kişilik hayatla-

rının aziz dostu, şimdi orada sırtüstü serilmiş, parçalanan ciğerlerinden son soluğunu veriyordu.

"Ben atladım," diye kekeledi. "Bir şey bilmiyorum, hiçbir şey... Koşalım, çabuk koşalım!"

Daha ileride, gelişlerini seyreden Flore'a çarptılar. Neden olduğu katliamın, başardıklarının şaşkınlığıyla aynı yerde duruyor, kımıldamıyordu. Olup bitmişti işte, iyi de olmuştu; bir ihtiyacının karşılanmasından ötürü duyduğu rahatlık dışında bir şey hissetmiyor, diğerlerinin acısını görmüyor, onlar için üzülmüyordu bile. Fakat Séverine'i görünce, gözleri büyüdü ve solgun yüzü korkunç bir acının gölgesiyle karardı. Nasıl olabilirdi bu? Jacques mutlaka ölmüştü, bu kadın hâlâ yaşıyordu ha! Sevgilisini öldürmüş, ama aslında bıçağı kendi kalbine saplamıştı; bu acıyla, işlediği cinayetin korkunçluğunu aniden kavradı. Evet yaptığı buydu, onu öldürmüştü, bütün bu insanları öldürmüştü! Şiddetli bir çığlık boğazını yırttı, kollarını sallayarak deli gibi oradan oraya koşmaya başladı.

"Jacques, aman Tanrım, Jacques... Oradaydı, arkaya doğru fırladı, onu gördüm... Jacques, Jacques!"

La Lison, gittikçe zayıflayan boğuk bir inilti gibi zar zor duyulan bir sesle hırıldıyordu artık; yaralıların çığlıkları ise bu durumda gitgide yükseliyor, daha da yürek paralayıcı oluyordu. Duman hâlâ çok yoğundu, acı ve dehşet dolu yakarışlarla çınlayan muazzam enkaz, güneşin altında hareketsiz, kapkara bir sisle örtülmüş gibiydi. Ne yapmalıydı? Nereden başlamalıydı? Bu zavallılara nasıl ulaşmalıydı?

"Jacques!" diye bağırmaya devam ediyordu Flore. "Size söylüyorum, bana baktı ve oraya, kazanın altına savruldu. Hadi koşun! Bana yardım edin!"

Cabuche ve Misard, kendini son saniyede dışarı atan şef kondüktör Henri'ye yardım ediyordu. Ayağı çıkmıştı, onu yere oturtarak çite yasladılar; sesini çıkarmadan, şaşkın şaşkın, acı çekmiyormuş gibi kurtarma işini seyre koyuldu.

"Cabuche, hadi bana yardım et. Jacques bunun altında diyorum sana!"

Diğer yaralıların yardımına koşan arabacı onu duymuyordu; bacakları kalçalarından kırılmış sarkan genç bir kadını taşıyordu.

Flore'un yardım isteğine koşan Séverine oldu.

"Jacques, Jacques! O nerede? Bırakın yardım edeyim."

"Tamam, siz yardım edin bakalım!" dedi Flore.

El ele verdiler, kırık bir tekerleği çekmeye koyuldular. Fakat birinin nazik parmakları hiçbir şey beceremezken, diğerinin güçlü elleri tüm engelleri deviriyordu.

"Dikkat!" dedi, onlara yardıma gelen Pecqueux.

Séverine, omzundan kopmuş, hâlâ mavi yeninde duran bir kola basacakken, ateşçi sert bir hareketle genç kadını durdurmuştu. Dehşetle geriledi. Ama bu yeni tanımıyordu; şüphesiz başka bir yerdeki bir vücuttan buraya kadar yuvarlanmış yabancı bir koldu. Gördükleri karşısında titremekten âdeta felç olmuştu; öylece dikilip ağlayarak, diğerlerinin çalışmasını seyrediyor, ellerini kesen cam kırıklarını bile toplayamıyordu.

Can çekişenlerin kurtarılması ve cesetlerin aranması zorlaşmış, tehlikeli olmaya başlamıştı; çünkü lokomotifteki yangın ahşap bölümlere sıçramıştı. Yangını kontrol altına alabilmek için alevlere küreklerle toprak atılması şarttı. Yardım istemek için Barentin'e koşulduğu ve Rouen'a haber gönderildiği sırada, yangın söndürme işi de mümkün olduğunca etkin bir biçimde sürdürülüyordu, herkes büyük bir cesaretle işe koyulmuştu. Kaçanların çoğu, korktukları için utanarak geri dönmüştü. Fakat bin bir önlem alarak çalışıldığından pek az ilerleme kaydedebildiler, kaldırılması gereken her yığın büyük özen gerektiriyordu, çünkü bir çökme halinde altta kalanların ölmesinden korkuluyordu. Enkaz altından, mengeneyle sıkıştırılmış gibi göğüslerine kadar toprağa gömülmüş, avaz avaz bağıran yaralılar çıkıyordu.

Yüzü korkudan bembeyaz olmuş birini çıkarmak için on beş dakika kadar uğraştılar; adam şikâyet etmiyor, iyi olduğunu, canının hiç acımadığını söylüyordu. Çıkarıldığında bacakları yoktu, anında öldü. Öylesine büyük bir korku yaşamıştı ki bacaklarının koptuğunu hissedememişti. Yangının sıçradığı ikinci mevkideki bir vagondan topluca bir aile çıkarıldı: Anne ile baba dizlerinden yaralanmış, büyükannenin kolu kırılmıştı, fakat onlar da acı hissetmiyor, ağlayarak yıkıntıda kaybolan henüz üç yaşındaki sarışın minik kızlarını arıyorlardı. Küçük kız kopmuş bir vagon tavanının altında sağ salim bulundu, neşeli bir ifadeyle gülümsüyordu. Minicik elleri ezilmiş, kan içinde kalmış bir başka küçük kızı ise bir kenara götürmüşlerdi; kızcağız anne ile babasının bulunmasını beklerken öyle yalnız, kimsesizdi ve öyle acı çekiyordu ki, hiç sesini çıkarmadan duruyor, birisi yanına yaklaştığında yüzü, anlatılmaz bir korku ifadesiyle kasılıyordu. Çarpışmanın şiddetiyle demirler eğrildiğinden kapılar açılamıyordu, kompartımanlara kırılan camlardan girmek gerekiyordu. Dört ceset yolun kenarına yan yana dizilmişti bile. Ölülerin hemen yanında, yere yatırılmış on kadar yaralı bekliyordu; onlara pansuman yapacak bir doktor, yardım edecek kimse yoktu. Enkazın kaldırılmasına yeni başlanmıştı, her yıkımının altından yeni bir kurban çıkıyor, ölümle titreşen, içinde ölüm kaynayan bu yığın bir türlü küçülmüyordu.

"Jacques aşağıda diyorum size!" diye tekrar edip duruyordu Flore, umutsuzluğun neden olduğu bir sızlanma gibi, nedensiz yere sürekli aynı şeyi söyleyerek kendini rahatlatıyordu sanki. "Bakın sesleniyor! Dinleyin!"

Kazan, üst üste binip sonra devrilen vagonların altında kalmıştı. Artık lokomotifin homurtusu azaldığından, enkaz altından bağıran bir adamın kalın sesi duyuluyordu. Ona doğru ilerledikçe, bu canhıraş çığlık daha da yükseliyor, öyle büyük bir acıyı dile getiriyordu ki, çalışanlar da bu acıya daha fazla dayanamayarak ağlıyor, çığlık atıyordu. Nihayet

adamı bulduklarında ve bacaklarını kurtarıp kendilerine doğru çektiklerinde feryat kesildi. Adam ölmüştü.

"Hayır," dedi Flore. "Bu o değil. O daha dipte, aşağıda."

Savaşçı kadın kollarıyla tekerlekleri kaldırıp uzağa fırlatıyor, tavanların çinkosunu büküyor, vagon kapılarını kırıyor, zincirleri söküp alıyordu. Bir ölüye ya da yaralıya rastladığında, onu çıkarmaları için birilerini çağırıyor, çılgınca arayışına bir saniye bile ara vermek istemiyordu.

Onun arkasında Cabuche, Pecqueux ve Misard çalışıyordu; Séverine ise elinden hiçbir iş gelmeksizin öylece ayakta dikilmekten yorulmuş, bir vagonun kırık yolcu koltuğuna oturmuştu. Her zamanki kayıtsızlığına yeniden kavuşan Misard, kendini fazla yormuyor, sesini çıkarmadan cesetlerin taşınmasına yardım ediyordu. O da Flore gibi, tanımayı umarcasına cesetlere bakıyordu; on yıl boyunca önlerinden hızla geçip giden, geride yalnızca şimşek hızıyla akıp geçen bir insan kalabalığının karmakarışık anısını bırakan binlerce ve binlerce yüzün arasından birilerini seçecek gibi hissediyordu kendini. Fakat hayır, gördüğü yine yabancı yüzlerden ibaret bir insan seliydi sadece. Beklenmeyen, ani bir kazayla gelen ölümün yüzü de tıpkı camlarının önünden dörtnala geçip giden hayatınki gibi yabancıydı; ilerleyen bir ordunun saldırısı karşısında, cesetleri çukurları dolduran askerler gibi, düşmüş, çiğnenmiş, ezilmiş bu zavallıların dehşetle çarpılmış yüzlerine bir isim koyamıyor, haklarında kesin bir bilgi edinemiyorlardı. Buna rağmen Flore, içlerinden birini, trenin kara saplandığı o gün konuştuğu Amerikalıyı tanır gibi oldu: Adı, ailesi ve hakkında hiçbir şey bilmediği halde yüzü tanıdıktı. Misard onu da, nereden geldikleri bilinmeyen ve kimbilir nereye gidecekken orada ölüp kalmış diğerlerinin yanına götürdü.

Sonra iç parçalayıcı bir görüntüyle daha karşılaştılar: Ters dönmüş birinci mevki bir kompartımanda, muhtemelen yeni evli, genç bir çift bulundu; kadın adamın üzerine

devrilmiş, onu eziyor ve kocasını rahatlatabilmek için kıpırdayamıyordu bile. Adam nefes alamıyor, hırıldıyordu; karısı, bir tek dudaklarını oynatabiliyor ve kocasını öldürmek üzere olduğunu hissettiğinden yüreği paramparça, dehşet içinde, acele etmeleri için çılgın gibi yalvarıyordu. Onları birbirlerinden ayırıp dışarı çıkardıklarında, birden ruhunu teslim eden kadın oldu; böğrüne bir tampon saplanmıştı. Adam kendine gelmiş, karısının yanına diz çökmüş, acıyla feryat ediyordu. Kadının gözleri hâlâ yaşlıydı.

Ölülerin sayısı on ikiyi bulmuştu, otuzdan fazla yaralı vardı. Nihayet kazanı yerinden çıkarmayı başardılar. Flore zaman zaman duruyor, parçalanmış tahtaların, eğrilmiş demirlerin arasından başını uzatıyor, makinisti görebilmek için heyecanla içeriye bakıyordu. Birdenbire çığlık çığlığa bağırmaya başladı.

"Onu görüyorum, orada, aşağıda... Bakın, işte onun kolu, mavi yün ceketinden tanıdım... Kımıldamıyor, nefes almıyor..."

Doğrulmuştu, erkek gibi küfrediyordu. "Haydi, Tanrı aşkına, acele edin! Onu çekip kurtarsanıza!"

İki eliyle vagonun döşemesini sökmeye çalışıyor, ancak diğer enkaz parçaları kaldırmasına engel oluyordu. Bunun üzerine eve koştu ve odun parçalamak için kullandıkları baltayla geri geldi. Bir meşe ormanındaki oduncu gibi balta sallayarak hırsla döşemeyi kırmaya başladı. İşe koyulduğunda herkes geri çekilmişti, sadece bağırarak dikkat etmesini söylüyorlardı. Fakat o anda düşünebildiği tek şey, iç içe geçmiş dingiller ile tekerleklerin altındaki Jacques'tı. Uyarılarını duymuyor, kendini tamamen kaptırmış, karşı konulmaz bir hızla atılarak tahtaları parçalıyor, her vuruşta bir engeli ortadan kaldırıyordu. Uçuşan sarı saçları, çıplak kollarını açıkta bırakan yırtılmış gömleğiyle, sebep olduğu yıkıntının ortasında kendine bir geçit açan korkunç bir biçici gibiydi. Dingillerden birine rastlayan son vuruşla baltanın başı ikiye

ayrıldı. Flore genç adamı mutlak bir ezilmeden koruyan tekerlekleri bir yana alırken, diğerleri yardıma geldi. Jacques'a ilk ulaşıp onu kollarında taşıyan da yine Flore oldu.

"Jacques, Jacques! Nefes alıyor, yaşıyor. Aman Tanrım, yaşıyor... Onu düşerken görmüştüm, orada olduğunu biliyordum!"

Séverine çılgın gibi genç kızın peşinden koşuyordu, ikisi birlikte Jacques'ı çitin kenarına, hâlâ nerede olduğunun ve çevresinde olup bitenlerin şaşkınlığını üzerinden atamayan Henri'nin yanına yatırdılar. Pecqueux yanlarına geldi ve ayakta dikilerek makinistine bakakaldı, onu böyle kötü bir durumda gördüğü için allak bullak olmuştu. Biri sağına, diğeri soluna olmak üzere iki kadın da Jacques'ın yanına diz çökmüş, başını tutarak yüzündeki en ufak kıpırtıyı heyecanla izliyordu.

Sonunda genç adam gözlerini açtı. Donuk bakışları sırayla, tanımadığı bu iki kadının üzerinde dolaştı. İkisi de onun için bir şey ifade etmiyordu. Fakat sonra, birkaç metre ileride can çekişen lokomotifi gördüğünde, gözleri önce korkuyla doldu, sonra gitgide büyüyen bir acıyla gözbebekleri titredi, bakışları lokomotife takıldı kaldı. La Lison'du bu. Onu tanımakta hiç güçlük çekmemişti, sonra her şeyi sırasıyla hatırlamaya başladı: Yolun üzerindeki iki devasa taşı, o müthiş sarsıntıyı, hem onun hem kendisinin pestil gibi ezildiğini. Halbuki şimdi kendisi tekrar hayata dönerken, La Lison ölüyordu. Huysuzluk yaptığı için suçlanamazdı, zira karda yakalandığı hastalıktan sonra çevikliğini kaybetmiş, üstelik herkes gibi o da yaşlanmış, hantallaşmış ve eklemleri sertleşmişti. Ölümcül bir yara almış olan La Lison'u orada öylece can çekişirken görünce hüzne boğulmuştu, onu affetti. Zavallı La Lison'cuğun birkaç dakikalık ömrü kalmıştı. Soğuyordu; ocağındaki korlar küle dönüşüyor, yarılan böğründen şiddetle fışkıran soluğu ağlayan bir çocuğun iniltisi gibi tükeniyordu. Her zaman pırıl pırıl olan La Lison, şimdi toza, çamura bulan-

mış, kapkara bir kömür yığınının ortasında sırtüstü yığılıp kalmıştı; yol ortasında kaza sonucu ölen kıymetli bir at gibi, acıklı olmuştu sonu. Bir an, yarılmış karnındaki organlar çalışır gibi olmuştu: Pistonlar bir çift kalp gibi çarpmış; buhar, damarlardaki kan gibi silindirlerinde dolaşmıştı. Fakat piston kolları, ölmekte olan bir insanın son bir çırpınışıyla kasılan kolları gibi hafif hafif seğirmekle kalıyor ve ruhu, içinden tamamen boşaltamadığı o çok derin nefesle, onu yaşatan güçle beraber bedeninden ayrılıyordu. Karnı deşilen dev gitgide sakinleşti, yavaş yavaş huzurlu bir uykuya daldı ve sonunda tamamen sessizleşti. Ölmüştü. Yamulmuş demir gövdesi, dağılan kolları, bacakları ve parçalanan organlarıyla bu devden, La Lison'dan geriye kalan demir, çelik ve bakır yığını devasa bir insan cesedinin içler acısı görüntüsüne bürünüyordu; yeryüzünde var olmuş ve şimdi hayatı acılar içinde elinden alınan insanlık âleminin topyekûn ölümüydü bu.

Jacques, La Lison'un öldüğünü anlayınca, onunla beraber ölmek istercesine gözlerini kapadı. Kendini öyle güçsüz hissediyordu ki, lokomotif son nefesini verirken kendisini de yanında götüreceğini sanmıştı. Gözyaşları sessizce yanaklarından aşağı süzüldü. Boğazı düğümlenen, hareketsiz duran Pecqueux için bu kadarı fazlaydı. Sevgili dostları ölmüştü ve işte şimdi makinisti de onunla ölmek istiyordu. Öyleyse üçlü yaşamları artık sona mı eriyordu? Hiç konuşmadıkları halde yine de gayet iyi anlaşan, birbirlerini anlamak için işaretlere ihtiyacı olmayan bu üçlü, birlikte binlerce fersah kat etmişti; birlikte çıktıkları yolculukların sonuydu bu. Ah, zavallı La Lison! O büyük gücüne karşın ne uysal, güneşin altında parladığı zaman ne güzeldi. Pecqueux ayık olmasına rağmen, hıçkıra hıçkıra ağlamaya başladı; hıçkırıkların koca vücudunu sarsmasına engel olamıyordu.

Séverine ile Flore da Jacques'ın yeniden kendinden geçmesiyle telaşlanmış, umutsuzluğa kapılmışlardı. Flore eve koşarak kâfurlu alkolle geri geldi, bir şeyler yapmış olmak

için bununla Jacques'ın göğsünü ovmaya başladı. Endişeleri yetmezmiş gibi, iki ön bacağı kopmuş fakat sağ kalmış tek atın bitmek bilmez can çekişmesi iki kadını iyice çileden çıkarıyordu. Hayvan yanı başlarında yatıyor ve sürekli kişniyordu. Kişnemesi tıpkı insan feryadı gibiydi ve öyle büyük bir acıyı dile getiriyordu ki, yaralılardan ikisine de sirayet etmiş, onlar da hayvanlar gibi ulumaya başlamıştı.

Hiçbir ölüm çığlığı insanın kanını donduran böyle derin ve akıldan çıkmayacak bir acıyla yırtamazdı havayı. Acı dayanılmaz hale geliyordu. Böyle ıstırap çeken zavallı hayvanın öldürülmesi için yalvaran, merhamet ve öfkeden titreyen sesler yükseliyordu kalabalıktan; lokomotif de ölüp sessizliğe gömüldüğünden atın sonu gelmez hırıltısı, kazadan geriye kalan son inilti gibiydi. Bunun üzerine hâlâ hıçkıra hıçkıra ağlayan Pecqueux, kırık baltayı yerden alarak hayvanın kafasına indirdi. Katliam meydanı sessizliğe gömüldü.

İki saatlik bekleyişten sonra nihayet yardım geldi. Çarpışmanın şiddetiyle vagonlar hep sola doğru devrilmişti, bu yüzden aşağıya inen yolun temizlenmesi sadece birkaç saat alacaktı. Kılavuz lokomotifin çektiği üç vagonluk bir tren, Rouen'dan valinin özel kalem müdürünü, savcıyı, şirketin mühendisleri ile doktorlarını getirmişti; hepsi ürkmüş, canla başla çalışıyordu. Barentin garının şefi Mösyö Bessière de bir ekiple olay yerine varmış, enkazı kaldırmak için çalışmaları başlatmıştı. Genelde ıssız ve sakin olan bu unutulmuş bölgeye olağanüstü bir hareketlilik ve heyecan hâkimdi şimdi. Sağ salim kurtulan yolcular yaşadıkları korkunun heyecanıyla yerlerinde duramaz olmuştu; kimileri tekrar vagonlara çıkmaktan korkarak araba arıyor, kimileri de bir el arabası bile bulmanın mümkün olmadığını görüp kara kara ne yiyip içeceklerini, nerede yatacaklarını düşünüyordu ve hepsi telgraf çekmek istiyor, birçoğu da haber götürmek için yaya olarak Barentin'e gidiyordu. Yetkililer yönetimin yardımıyla tahkikata başlarken, doktorlar da

yaralılarla ilgilendi. Çoğu kan içinde kendinden geçmişti. Diğerleri doktorların pensleri ve iğnelerinin etkisiyle hafif hafif inliyordu. Toplamda on beş ölü ve otuz iki ağır yaralı vardı. Kimlikleri tespit edilene kadar ölüler çit boyunca, sırtüstü yatırılmıştı. Onlarla sarışın ve pembe yüzlü, genç bir savcı yardımcısı ilgileniyor, her birinin üzerine isim ve adres yazan bir etiket iliştirebilmek için büyük bir gayretle ceplerinde bir kâğıt, kart ya da mektup arıyordu. Etrafında geniş bir halka oluşmuştu; çepeçevre bir fersah mesafede hiç ev olmadığı halde, nereden geldikleri belli olmayan otuz kadar meraklı erkek, kadın ve çocuk hiçbir şeye yardımları dokunmadan ayakaltında dolanıyordu. Her şeyin üstünü örten o kara sis, duman ve buhar perdesi kalktığından, parlak nisan sabahı bu katliam meydanına egemen olmuştu; can çekişenleri, ölüleri, karnı deşilmiş sırtüstü yatan La Lison'u, dalgın bir yolcunun bir tekmeyle dağıttığı yuvalarını onaran karıncalar gibi etrafa yayılarak enkaz yığınını ortadan kaldıran işçileri güneşin yumuşak ve iç açıcı ışığıyla yıkıyordu.

Jacques hâlâ baygındı; Séverine geçen doktorlardan birini durdurarak ona bakması için yalvarmıştı. Doktor, genç adamı muayene etmiş, görünürde hiçbir yaraya rastlayamamış, dudaklarındaki ince kan sızıntısına bakarak iç kanamadan şüphelenmişti. Kararını bildirmemiş, genç adamı sarsmadan götürüp derhâl bir yatağa yatırmalarını önermişti.

Kendisini yoklayan eller Jacques'ın yeniden gözlerini açmasına neden oldu, acıyla hafif bir çığlık attı; bu kez Séverine'i tanımıştı, sarhoş gibi mırıldandı:

"Götür beni buradan, götür!"

Flore eğilmişti, fakat başını çevirince Jacques onu da tanıdı. Bakışlarında çocuksu bir korku belirdi, kin ve dehşetle kendini çekip Séverine'e döndü.

"Götür beni, hemen gidelim buradan!"

Séverine de, Flore'u hiç önemsemeden, sanki baş başaymışçasına Jacques'la senli benli konuşarak, "Croix-de-Mau-

fras'a gitmek ister misin?" diye sordu. "Ne dersin sevgilim? Hem orada evimizde oluruz."

Jacques bakışlarını Flore'dan ayırmadan, titreyerek kabul etti.

"Nereye istersen," dedi, "fakat hemen gidelim."

Kımıldamadan duran Flore, bu dehşet ve nefret dolu bakışlar karşısında sapsarı kesilmişti. Tanımadığı bunca masum insanı katlederken, ne birini, ne öbürünü öldürmeyi becerebilmişti. Kadın tek bir sıyrık bile almadan kurtulmuştu, diğeri de iyileşecekti; onları birbirine daha da yaklaştırmaktan, o evde baş başa kalmalarını sağlamaktan başka bir şey yapmamıştı. İkisini o ıssız evde yaşarken hayal etti; Jacques iyileşiyor, gücünü yeniden kazanıyordu, metresi ise geceler boyu ona gösterdiği ihtimamın karşılığını okşamalarla alıyor, ikisi dünyadan uzak tam bir özgürlük içinde kaza sonrası balaylarını yaşıyordu. Ölülere baktı, bunca insanı boşuna öldürmüştü. Kanı dondu.

Ölüleri incelerken Flore, birtakım adamlar tarafından sorguya çekilen Misard ile Cabuche'ü gördü; bunlar adliyeden olmalıydı. Grubun ortasında duran savcı ile valinin özel kalem müdürü, bu taş arabasının neden yol üzerinde durduğunu anlamaya çalışıyordu. Misard görev yerinden hiç ayrılmadığını iddia ediyor, ama olanlara kesin hiçbir açıklama getiremiyordu; gerçekten de hiçbir şey bilmiyordu, o sırada arkası dönük, aletleriyle ilgilendiğini ileri sürüyordu. Hâlâ kendine gelememiş olan Cabuche ise karmakarışık uzun bir hikâye anlatıyor, büyük bir hata yaparak atları bir başına bıraktığını, fakat ölüyü görmek istediğini, hayvanların kendi başlarına ilerlemeye başladığını ve genç kızın onları durduramadığını açıklıyordu. Anlatırken şaşırıyor, yeni baştan alıyordu, ne dediğini kimse anlayamamıştı.

Vahşi bir özgürlük içgüdüsü, Flore'un donmuş kanını tekrar harekete geçirdi. Doğru yolu bulmak için hiç kimseye muhtaç değildi, yalnız başına kalıp özgürce düşünmek, bir

karar vermek istiyordu. Sorularla canını sıkmalarını, hatta belki de kendisini tutuklamalarını beklemek neye yarardı? Çünkü cinayetin dışında, bir de görevlerini aksatması vardı ve bir şekilde sorumlu tutulacağı kesindi. Ama yine de orada kaldı, Jacques hâlâ oradayken bir yere kıpırdayamıyordu.

Séverine Pecqueux'ye o kadar yalvarmıştı ki, ateşçi sonunda bir sedye bulmuştu; şimdi de yaralıyı taşımak için bir arkadaşını getiriyordu. Doktor genç kadını, beyin sarsıntısı geçirdiğinden şüphelendiği şef kondüktör Henri'yi de evine almaya razı etmişti. Pecqueux Jacques'ı taşıdıktan sonra onun için döneceğine söz verdi.

Séverine, eğilip Jacques'ın fazla sıkı olan yakasının düğmelerini çözerken, taşınırken cesaretli olması için onu herkesin içinde gözkapaklarından öptü.

"Korkma," dedi, "mutlu olacağız."

Jacques da gülümseyerek, genç kadını öptü. Bu, Flore için, Jacques'ı ondan sonsuza dek koparıp alan en son darbe oldu. Kendisi de ölümcül bir yara almış da oluk oluk kan kaybediyordu sanki. Genç adamı taşırlarken, o da fırlayıp kaçtı. Fakat basık evin yanından geçerken pencereden cenaze odasını gördü, kandil güpegündüz, ölgün bir alevle annesinin cesedinin yanında hâlâ yanıyordu. Kaza sırasında ölü kadın yalnızdı; tanımadığı bu insanların ezilmesini, ölüşünü izler gibi, başı o yana dönmüş, gözleri alabildiğine açılmış, dudakları donuk bir gülümsemeyle kıvrılmıştı.

Flore koşmaya başladı, Doinville yolundaki dönemeci geçer geçmez sol taraftaki çalılığa daldı. Bu toprakları avcunun içi gibi biliyordu, jandarmalar onu yakalamak için peşine düşerse vız gelirdi. Bunun üzerine koşmayı aniden bıraktı, ağır adımlarla yürümeye başladı; mutsuz günlerinde içine çekilip oturmaktan hoşlandığı, tünelin üzerindeki bir kovuğa doğru ilerledi. Gözlerini yukarı kaldırınca, güneşin konumundan öğlen vakti olduğunu anladı. Deliğine ulaştığında sert bir kayanın üzerine uzandı, ellerini ensesinde

birleştirip kımıldamadan yatarak düşüncelere daldı. İçinde sadece büyük bir boşluk hissediyordu, ölmek üzereymiş gibi vücudu yavaş yavaş uyuşuyordu. Hayır, onca insanı boşu boşuna öldürdüğü için vicdan azabı çekmiyordu, vicdan azabı tanıdık bir his değildi onun için. Fakat artık bir şeyden emindi, Jacques atları tuttuğunu görmüştü. Genç adamın kendini geri çekmesinin nedenini anlıyordu, Jacques ona baktığında bir canavar görmüş gibi korkuyla karışık bir tiksinti duyuyordu. Flore'un bu yaptığını hiçbir zaman unutmayacaktı. Onu öldürmeye çalışıp başarısız olmuşsa, kendini öldürmeyi mutlaka başarmalıydı. Kendini öldürmeliydi, hem de derhâl. Başka hiçbir umudu kalmamıştı, yattığı yerde sakince düşündüğünde, başka bir seçeneğin olmadığını daha da iyi anlıyordu. Ayağa kalkıp kendini öldürmek için bir silah aramasına engel olan tek şey, vücudunda hissettiği o korkunç halsizlikti. Fakat etkisinde kaldığı bu uyuşukluğun derinliklerinden, yaşam sevgisi, mutlu olma ihtiyacı yükseliyordu; o ikisini birlikte mutlu olsunlar diye özgür bıraktığına göre, kendisi de mutlu olma hayali kurabilirdi. Neden ona tapan ve onu koruyacağından emin olduğu Ozil'le buluşmak için geceyi beklemesindi? Düşünceleri yumuşayıp bulanıklaşıyordu, rüyasız, karanlık bir uykuya daldı.

Flore uyandığında gece çökmüştü, etraf zifirî karanlıktı. Şaşkınlıkla etrafını yoklayıp kayayı hissedince nerede uyuduğunu hatırladı. Ve birdenbire hatırladı, bundan kaçış yoktu. Ölmesi gerekiyordu. Yorgunluğu üzerinden atınca, hâlâ yaşamanın mümkün olduğu inancı, o gevşeklik de yok olmuştu. Hayır, hayır! Ölüm tek çözümdü. Şimdi başka birinin olan sevdiği tek erkek kendisinden nefret ederken ve kalbi paramparça olmuşken, bu kan deryasının ortasında yaşayamazdı. Şimdi henüz gücü yeterken ölmeliydi.

Flore kalktı, kaya kovuğundan çıktı. Hiç tereddüt etmedi, nereye gitmesi gerektiğini içgüdüsel olarak biliyordu. Gökyüzüne, yıldızlara doğru tekrar baktığında, saatin dokuza

geldiğini anladı. Demiryoluna vardığında, aşağı inen hattan son hızla bir tren geçti; bu onu sevindirmiş gibiydi. Demek ki bu hat açılmıştı, planı işe yarayacaktı; diğer hat muhtemelen hâlâ kapalıydı, zira o yönde gelip giden bir tren yok gibiydi. Bu vahşi toprakların sessizliğinde, çalılardan oluşan çit boyunca yürüdü. Hiç acelesi yoktu, Paris ekspresinden önce tren geçmeyeceğini biliyordu, o da dokuz yirmi beşte burada olacaktı. Zifirî karanlıkta, ağır ağır çit boyunca yürümeye devam etti, bomboş patikalarda her zamanki gezintilerinden birini yapıyormuşçasına sakindi. Fakat tünele varmadan önce çiti aştı, aynı yol üzerinde, ekspres trenin geleceği yöne doğru aynı ağır adımlarla yürümeye devam etti. Bekçi tarafından görülmemek için kurnaz olmak gerekiyordu, bu yüzden Ozil'i her ziyaret ettiğinde yaptığı gibi diğer uçtan yürüyordu. Tünele girdiğinde ileriye doğru yürümeyi sürdürdü. Fakat geçen haftaki gibi değildi, geriye dönerse gittiği yönü kesin olarak tayin edememekten korkmuyordu artık. Tünelde tonozun basıklığı ve korkunç gürültülerin etkisiyle kapıldığı, cisimlerin, zamanın ve mekânın yok olduğu, beynini zonklatan o delilik nöbetinden eser yoktu. Hiçbir şeyin önemi kalmamıştı! Artık düşünmüyordu bile; tek amacı vardı: Yürümek, trenle karşılaşıncaya kadar dümdüz yürümek, karanlıkta parladığını görünce trenin fenerine doğru yürümek.

Fakat onu yine de şaşırtan, kendini saatlerdir yürüyormuş gibi hissedişiydi. Ulaşmak istediği ölüm amma da uzaktı. Fersahlarca yürüse bile onunla karşılaşamayacağı, ölüme ulaşamayacağı düşüncesi bir an umutsuzluğa kapılmasına neden oldu. Ayakları ağrımaya başlamıştı, rayların ortasına uzanıp ölümün gelişini beklemek zorunda mı kalacaktı? Fakat bunu kendisine yakıştıramıyordu; sonuna kadar yürümek, bakire savaşçı içgüdüsüyle ayakta ölmek istiyordu. Ekspres trenin fenerini, uzakta zifirî karanlıkta tek başına parlayan küçük bir yıldız gibi görünce canlandı, yeniden ileriye doğru bir hamle yaptı. Trenin tünele girdiğini belirten

hiçbir gürültü duyulmuyordu henüz, sadece giderek büyüyen o keskin ve parlak ışık vardı. Flore asil bir heykel gibi dimdik, uzun endamıyla doğrulmuş, koşmadan, karşıdan gelen bir dostunu yolun sonuna kadar yürüme zahmetinden kurtarmak istermişçesine, güçlü bacaklarının üzerinde yaylanarak uzun adımlarla yürüyordu. Tren tünele girmişti, yer yaklaşan bir fırtınanın uğultusuyla sarsılıyordu. Artık kocaman bir göz halini alan yıldız, karanlık yuvasından fırlamış gibi gitgide büyüyordu. Genç kız açıklanamaz bir duygunun etkisi altında, belki de ölürken yanına hiçbir şey almamış olmak için, inatla kesmediği kahramanca yürüyüşüne ara verip ceplerini boşalttı, rayların kenarına bir mendil, anahtarlar, bir sicim parçası ve iki bıçak bıraktı; hatta fularını çıkardı, gömleğinin önünü parçalayarak açtı. Göz alev alev yanan bir kor, ateş kusan bir fırına dönüşüyordu; artık kulakları sağır eden bir yankıyla yaklaşan gümbürtü, canavarın sıcak ve ıslak nefesini taşıyordu. Flore yürümeye devam ediyor, ışığa çekilen bir pervane gibi büyülenmiş, lokomotifi kaçırmamak için dümdüz fırının ağzına doğru ilerliyordu. Korkunç çarpışma, kucaklaşma esnasında, son direnişiyle devi tutup yere sermek ister gibi yeniden dimdik durdu. Başı fenere çarptı ve fener söndü.

Flore'un cesedini almaya ancak bir saat sonra geldiler. Makinist bu soluk renkli, iriyarı insanın, göz kamaştırıcı ışık demeti içinde, korkutucu bir tuhaflıkla lokomotife doğru ilerlediğini görmüştü; fener aniden sönüp de, tren zifirî karanlıkta yıldırım gibi yoluna devam ederken, adam geçip giden ölümü hissederek ürpermişti. Tünelden çıkarken, bekçiye kazayı bildirmek için bağırmaya çalışmıştı. Fakat ancak Barentin'e vardığı zaman rapor edebilmişti birini ezdiğini. Ölenin bir kadın olduğundan emindi. Kafatası parçalarıyla karışmış saç tutamları, hâlâ fenerin kırılmış camında duruyordu. Cesedi aramaya gönderilen görevliler, onu bu kadar beyaz, mermer gibi bembeyaz bulduklarında şaşırıp kaldılar.

Çarpmanın şiddetiyle, yukarı hatta fırlamıştı; başı paramparçayken vücudunda tek bir çizik yoktu; yarı çıplak, saf ve güçlü görünümüyle insanı hayran bırakan bir güzelliği vardı. Adamlar onu sessizce sarıp sarmaladılar. Onu tanımışlardı. Deli kız! Anlaşılan, üzerindeki korkunç sorumluluktan kurtulmak için öldürmüştü kendini.

Gece yarısı olduğunda Flore'un cesedi, basık, küçük evde annesininkinin yanına yatırıldı. Yere bir şilte serilmiş, ikisinin arasına yeni bir mum konmuştu. Phasie, başı hâlâ eğik, kıvrılmış dudaklarında hep o korkunç gülüşle, gözlerini şimdi de kızına dikmiş gibiydi. Bu derin sessizlikte, bitmek bilmez uğraşına geri dönüp parayı aramaya başlayan Misard'ın solukları işitiliyordu. Seferler eski düzenine girdiğinden, tarifeli trenler iki hat üzerinde çalışmaya devam ediyordu. Bunca acı ve ölümden habersiz, makinelerinin kudretiyle, kimsenin gözünün yaşına bakmadan, tam bir kayıtsızlık içinde geçip gidiyorlardı. Yollara savrulan, tekerleklerin altında kalan yabancıların ne önemi vardı! Ölüler kaldırılmış, kanlar yıkanmıştı. Ve insanlar parlak geleceklerine doğru yeniden yollara düşmüştü!

XI

Croix-de-Maufras'taki, iki yüksek penceresi birkaç metre ilerideki demiryoluna bakan, kırmızı damaskoyla döşenmiş büyük yatak odasındaydılar. Pencerenin karşısındaki dört direkli eski karyoladan gelip geçen trenler görülüyordu. Yıllardır bu odadan tek eşya kaldırılmamış, bir tek mobilyanın yeri değiştirilmemişti.

Séverine yaralı ve baygın haldeki Jacques'ı bu odaya taşıtmıştı. Henri Dauvergne ise girişteki daha küçük bir yatak odasına yerleştirilmişti. Genç kadın Jacques'ınkine yakın bir odaya geçmişti, odaların arasında sadece sahanlık vardı. Rahatça kalabilecek bir ortam hazırlanması için iki saat yetmişti, zira evde dolaplardaki nevresimlere varıncaya kadar her şey mevcuttu. Kıyafetinin üzerine giydiği bir önlükle hemşirelik vazifesi üstlenen Séverine, işe Roubaud'ya bir telgraf çekerek başladı, kendisini beklememesini, evinde ağırladığı yaralılara bakmak için büyük ihtimalle birkaç gün Croix-de-Maufras'ta kalması gerekeceğini bildirmişti.

Ertesi gün doktor Jacques'ın çok daha iyi olduğu konusunda güvence vermiş, hatta sekiz güne ayağa kalkabileceğini söylemişti; iç organlarındaki ufak tefek hasarlar dışında kurtulmuş olması gerçekten de mucizeydi. Fakat yine de iyi bakılması, kesinlikle hareket ettirilmemesi gerekiyordu. Bu yüzden Jacques gözlerini açtığında, çocuk gibi başucunda

bekleyen Séverine, ondan uslu olmasını, sözünü dinlemesini istedi. Hâlâ çok güçsüz olan genç adam başını sallamakla yetindi. Öte yandan aklı tamamen başındaydı, itiraf gecesi Séverine'in anlattığı bu odayı tanımıştı. Henüz on altı buçuk yaşındayken, Başkan Grandmorin'ın tecavüzlerine boyun eğdiği kırmızı odaydı. Bir zamanlar Grandmorin'ın yattığı karyolaydı bu; şu karşıdakiler de evi sarsarak geçen trenleri başını kaldırmasına gerek kalmadan seyredebildiği pencereler. İçinde bulunduğu bu ev, treniyle önünden geçerken çok kereler gördüğü o evdi işte. Yolun kıyısında, demiryoluna paralel yükselen evi, ona büsbütün kaderine terk edilmiş ve kasvetli bir hava veren kapalı panjurlarıyla, satılığa çıkarıldıktan sonra daha da içler acısı ve şüphe uyandırıcı görünmesine yol açan önündeki kocaman levhasıyla, dikenli çalıların sardığı iç karartıcı bahçesiyle tekrar görür gibi oldu. Ev sanki o noktada yaşamına uğursuzluk getirmek için dikiliyormuş gibiydi, öyle ki önünden her geçişinde büyük bir sıkıntı hissettiğini hatırlıyordu. Bugün bu odada böyle mecalsiz yatarken, bunun nedenini anladığını düşündü. Ölmek için buraya gelecekti demek ki, nedeni buydu.

Séverine, Jacques'ın kendisini dinleyecek duruma geldiğini görünce, üstünü örterken kulağına fısıldayarak onu rahatlatmıştı:

"Merak etme," demişti, "ceplerini boşalttım, saati sakladım."

Genç adam hafızasını zorlayarak, kocaman gözlerle ona bakıyordu.

"Saat... Ah, evet, saat!"

"Ceplerini karıştırabilirlerdi. Onu kendi eşyalarımın arasına sakladım. Korkma."

Jacques genç kadının elini sıkarak teşekkür etti. Başını çevirince, masanın üzerinde, ceplerinin birinden çıkan bıçağı da fark etti. Bıçağı saklamaya gerek yoktu, diğerleri gibi sıradan bir bıçaktı işte.

Ertesi gün genç adam gücünü biraz daha toplamış ve belki de burada ölmeyeceğine dair umut beslemeye başlamıştı. Hantal ve kocaman ayaklarıyla yeri sarsmamak için evde dikkatle yürüyen Cabuche'ü yanı başında görünce pek sevindi. Arabacı kazadan bu yana Séverine'in yanından ayrılmamış, bir şekilde yardım etmek için uğraşıp durmuştu. Her sabah işini gücünü bırakıp ağır ev işlerine yardım etmeye geliyor, gözlerini genç kadınınkilere dikip sadık bir köpek gibi ona hizmet ediyordu. Ufak tefekliğine rağmen, Séverine'in güçlü bir kadın olduğunu söylüyordu. Herkes için bu kadar uğraşan kadın yardım görmeyi de hak ediyordu, iki âşık Cabuche'ün etrafta oluşuna alışmıştı, koca bedenini mümkün olduğunca gizleyerek odadan dalgın dalgın geçtiğinde de rahatsız olmadan senlibenli konuşuyor, hatta birbirlerine sarılıyorlardı.

Bununla birlikte Jacques, Séverine'in sık sık ortadan kaybolmasına şaşırıyordu. Séverine, ilk gün doktorun sözünü dinlemiş, genç adamın yalnız olduklarını düşünürse daha rahat edip sakinleşeceğini düşünerek Henri'nin alt katta olduğunu ondan saklamıştı.

"Yalnızız değil mi?" diye sormuştu Jacques.

"Evet sevgilim, yalnızız, bizden başka kimse yok... Rahat rahat uyu."

Fakat genç kadın ikide bir ortadan yok oluyordu. Ertesi gün Jacques girişte ayak sesleri ve fısıltılar duymuştu. Bir sonraki gün de, bastırılmaya çalışılan neşeli kahkahalar ve hiç susmadan konuşan, cıvıl cıvıl iki genç kızın sesi.

"Kim var? Kim o? Hani yalnızdık?"

"Söyleyeyim bari! Hayır sevgilim, aşağıda, tam senin odanın altında, eve almak zorunda kaldığım bir başka yaralı var."

"Ya! Kim peki?"

"Henri, şu şef kondüktör."

"Ya! Henri demek!"

"Bu sabah kız kardeşleri geldi. Onları duymuşsundur, her şeye gülüyorlar. Henri artık çok daha iyi, bu yüzden kardeşleri de bu akşam dönüyor, babaları onlarsız yapamıyormuş. Henri de tam olarak iyileşene kadar iki üç gün daha kalacak. İnanabiliyor musun, trenden atlamış ve hiçbir yeri kırılmamış. Tek sorun, aklının başında olmayışıydı, ama artık çok daha iyi."

Jacques konuşmuyor, gözlerini dikmiş ona bakıyordu. Séverine tekrar lafa girmek zorunda kaldı:

"O burada olmasaydı, ikimiz hakkında dedikodu yapabilirlerdi, anlıyor musun? Seninle yalnız olmadığıma göre, kocam hiçbir şey söyleyemez. Burada kalmak için iyi bir mazeretim var, değil mi?"

"Evet," dedi Jacques, "evet çok iyi."

Jacques akşama kadar Dauvergne kız kardeşlerin gülüşmelerini dinledi; Séverine Paris'teki odada kollarının arasında itirafta bulunduğu gece de alt kattan aynı kahkahaların yükseldiğini hatırladı. Sonra ev sessizleşti; Séverine'in, kendisi ve diğer yaralı arasında gidip gelen hafif ayak seslerinden başka bir ses duyulmaz oldu. Aşağıdaki kapı kapanıyor, ev büyük bir sessizliğe gömülüyordu. Jacques çok susadığı için, genç kadın yukarıya çıksın diye, iki kere iskemleyle yere vurmak zorunda kalmıştı. Séverine telaşla odaya geldiğinde, gülümseyerek işinin bir türlü bitmediğini, çünkü Henri'nin başına sürekli buzlu suyla kompres yapmak gerektiğini söylüyordu.

Dördüncü günden sonra, Jacques ayağa kalkıp pencerenin önündeki koltukta iki saat oturabildi. Biraz eğilince, ortasından demiryolunun geçtiği, alçak bir duvarla çevrili, soluk renkli yabangülleriyle dolu daracık bahçeyi görebiliyordu. Duvardan içeri bakmak için parmak uçlarında yükseldiği geceyi hatırladı, evin, sadece bir çitle çevrili, oldukça geniş arka arazisi zihninde yeniden canlandı. Bu çiti aşarak içeri girdiğinde, harap küçük limonluğun eşiğinde, çaldığı iplerin düğümünü elindeki makasla kesmeye çalışan Flore'la

karşılaşmıştı. Ah, korkunç hastalığının pençesinde olduğu o berbat gece! Olanları daha net hatırladıkça, Flore'un o geceki görüntüsünü atamıyordu zihninden. Uzun boyu, bir savaşçı gibi güçlü kuvvetli bedeni ve onunkilere diktiği alev alev yanan gözleri.

Başta kazayla ilgili kimseye bir şey söylememişti, rahatsız olacağını düşündüklerinden kimse de ona bundan bahsetmemişti. Fakat ayrıntılar gözünün önüne geldikçe, her şey yerli yerine oturuyordu; zihnini zorlayıp sürekli olanları düşündüğü için, şimdi tek işi pencere önünde oturup ipuçlarına kafa yormak ve facianın kahramanlarını gözlemekti. Flore neden elinde bayrağıyla, geçit bekçisi yerinde değildi? Sormaya cesaret edemediği bu soru, ona hayaletlerle dolu gibi gelen bu kasvetli evin neden olduğu huzursuzluğu büsbütün artırıyordu.

Yine de Cabuche'ün Séverine'e yardıma geldiği bir sabah, nihayet, "Flore nerede?" diye sordu. "Hasta mı?"

Şaşıran arabacı, Séverine'in işaretlerini yanlış anlayıp konuşmasını istediğini sandı.

"Zavallı Flore öldü."

Jacques ürpererek onlara bakıyordu, her şeyi söylemek zorunda kaldılar. Genç kızın tünelde kendini trenin altına atarak intihar ettiğini anlattılar. Kızını da beraber gömmek için, annenin cenazesini akşama kadar bekletmişlerdi. Doinville'in küçük mezarlığında yan yana yatıyorlardı; böylece kana ve çamura bulanarak ölen o şirin ve bahtsız küçük Louisette'in yanına gitmişlerdi. Yol kenarında düşüp ölüveren ve üstlerine basılıp geçilen, gelip geçen trenlerin korkunç rüzgârıyla savrulur gibi yok olup giden üç zavallı kadın!

"Öldü ha!" diye fısıldadı Jacques. "Zavallı Phasie Hala, Flore ve Louisette!"

Louisette'in ismi söylenince, Séverine'in yatağı itmesine yardım eden Cabuche bakışlarını içgüdüsel olarak genç kadına çevirdi. Eski aşkının hatırasıyla kederlenmiş, Séverine'e

karşı hissettiği hayranlıkla sersemlemişti. Yumuşak kalpli, saf ruhlu bir adam olduğundan ilk okşayıştan itibaren kendini tamamen sahibine adayan bir köpeğin sadakatiyle genç kadının üzerine titriyordu. İki sevgilinin acıklı hikâyesini bilen Séverine, ciddiyetini bozmadan, şefkatle baktı ona. Cabuche çok etkilenmişti, eli yastıkları uzatırken istemeden genç kadınınkilere değince soluğu kesildi, Jacques'ın sorusuna ancak kekeleyerek cevap verebildi.

"Flore'u kazaya sebebiyet vermekle mi suçluyorlardı?" diye sormuştu Jacques.

"Yoo, hayır... Olanlardan onun sorumlu olduğunu söylediler, ama..."

Cabuche, kesik kesik cümlelerle bildiği her şeyi anlattı. Kendisi hiçbir şey görmemişti, hayvanlar ilerleyip arabayı yola çektiklerinde evdeydi. Bundan dolayı vicdan azabı çekiyordu, adliyeden gelen adamlar onu sert bir dille uyarmışlardı: Atlar bu şekilde sahipsiz bırakılmamalıydı, yanlarından ayrılmasaydı bu korkunç kaza meydana gelmeyecekti. Soruşturma sonucunda Flore'un basit bir ihmali görülmüştü; o da kendi kendini korkunç bir şekilde cezalandırdığı için soruşturmanın sürmesi gereksizdi. Misard başka bir yere bile sürülmemişti; o saygılı ve uysal tavırlarıyla, suçu ölen kıza yükleyip bu işten sıyrılmıştı. Flore'un kafasının dikine giden bir kız olduğunu, aslında onun kapaması gereken bariyerle uğraşmak için kendisinin sürekli görev yerinden ayrılmak zorunda kaldığını söylemişti. Zaten şirket de Misard'ın o sabah görevini eksiksiz yaptığını belirlemişti; tekrar evlenınceye kadar geçit bekçiliği yapmak üzere o civardan yaşlı bir kadını yanına almasına izin vermişlerdi. Eskiden bir handa hizmetçilik yapan Ducloux adındaki bu kadın, bir zamanlar biriktirdiği, nasıl kazandığı şüpheli olan paralarla yaşamını sürdürüyordu.

Cabuche odadan çıkınca, Jacques bakışlarıyla Séverine'i durdurdu. Rengi solmuştu.

"Atları çekip yolu taşlarla tıkayan Flore'du, biliyorsun değil mi?"

Séverine'in de rengi sarardı.

"Sevgilim, sen ne diyorsun! Ateşin var, yatman lazım."

"Hayır, hayır, bu bir kâbus değil... Anlıyor musun? Onu gördüm, tıpkı şu anda seni gördüğüm gibi. Atları sıkı sıkı tutuyor, arabanın ilerlemesine mâni oluyordu."

Bu sözler üzerine genç kadının bacakları tutmaz oldu, yatağın karşısındaki sandalyeye çöktü.

"Aman Tanrım!" dedi. "Aman Tanrım! Çok korkunç... Bu canavarca bir şey, artık hiç uyuyamam."

"Her şey meydanda," diye devam etti Jacques. "Bizi öldürmeye çalıştı... ikimizi... diğer herkesle birlikte. Uzun zamandır peşimdeydi, beni kıskanıyordu. Üstelik dengesizdi de, aklı yerinde değildi... Onca insan! Bir katliamda kan revan içinde kalan, ölen onca insan! Ah kahrolası!"

Gözleri büyüyor, dudağı seğiriyordu. Sustu, bir dakika boyunca bakışmaya devam ettiler. Sonra Jacques, ikisini de etkisi altına alan bu korkunç düşüncelerden sıyrılarak fısıldadı:

"Ölmüş, demek bu yüzden geri geliyor! Kendime geldiğimden beri, o hep buradaymış gibi geliyor bana. Daha bu sabah onu başucumda zannederek dönüp baktım... O öldü, bizse hayattayız. İntikam almayacağını umalım!"

Séverine ürperdi.

"Sus, ne olur sus! Beni delirteceksin."

Genç kadın dışarı çıktı. Jacques diğer yaralıyla ilgilenmek için aşağı indiğini duydu. Pencerenin yanında kaldı; demiryolunu, geçit bekçisinin büyük kuyulu küçücük kulübesini, Misard'ın her zamanki yeknesak işlerini tıpkı bir uyurgezer gibi gördüğü o daracık, salaş nöbetçi kulübesini seyrederek oyalandı. Gördükleri üzerine düşünerek saatler geçirdi, çözemediği fakat çözümü hayatını kurtaracak bir problem üzerine kafa yorar gibiydi.

Tüm bedeni şiddetli öksürüklerle sarsılan, karısını zehirleyen, aklına koyduğunu yapan bir kemirgen gibi sonunda o neşeli kadının hakkından gelen şu sıska, kibar ve soluk benizli Misard'ı seyretmekten bıkmıyordu. Yıllarca, gece gündüz, on iki saatlik görevi boyunca başka bir şey düşünmediği muhakkaktı. Bir trenin yaklaştığını bildiren elektrikli zilin her çalışında boru öttürüyor, sonra tren geçerken yol kapandığında ilerideki nöbetçiye haber vermek için bir düğmeye basıyor, önceki nöbetçinin yolu açması için de bir başka düğmeye basıyordu; bunlar ot gibi sürdürdüğü hayatında bir çeşit bedensel refleksten ibaret olan mekanik hareketlerdi. Cahil ve kıt akıllı olduğu için hiçbir şey okumaz, nöbet yerindeki aletlerin sesleri arasında elleri iki yana sarkmış, dalgın dalgın dururdu. Hemen hemen hep kulübesinde oturduğundan, oyalanacak bir şey bulamaz, yemek saatlerini mümkün olduğunca uzatırdı. Sonra yine her zamanki sersemliğine döner, kafası bomboş, hiçbir şey düşünmeksizin, müthiş bir uyuşuklukla kendinden geçer, kimi zaman da gözleri açık uyurdu. Geceleri bu dayanılmaz miskinliğe yenik düşmek istemediğinde, yataktan kalkar, kendini taşımayan bacaklarıyla sarhoş gibi yürürdü. Karısıyla arasında, hangisinin ölüp de diğerinin gizlenen bin franga sahip olacağına dair sürüp giden sessiz mücadele, aylar boyunca bu yalnız adamın uyuşuk beynindeki tek düşünce olmuştu muhtemelen. Borusunu çalıp düğmelere basarak bunca yaşamın güvenliğini sağlayan değişmez rutinini uygularken de zehri düşünüyordu; hiçbir şey yapmayıp gözleri uykudan kapanırken de yine aynı şeyi düşünüyordu. Bundan başka bir şey düşünmüyordu; karısını öldürecek, paraları arayıp bulacak ve hepsi onun olacaktı.

Jacques onu bugün de aynı halde gördüğüne şaşırıyordu. Demek insan birini öldürünce sarsılmıyor, yaşam sürüp gidiyordu. Gerçekten de Misard, ilk hararetli araştırmalardan sonra eski ağırkanlı yaşantısına, çatışmalardan korkan kırıl-

gan tabiatlı biriymiş gibi o sinsice yumuşaklığına geri dönmüştü. Sonunda karısının hakkından gelmişti, ama kazanan yine de karısı olmuştu. Yenilmiş, evin altını üstüne getirdiği halde hiçbir şey, tek bir kuruş bile bulamamıştı. Zihninin neyle meşgul olduğunu sapsarı yüzündeki o endişeli ve araştırıcı bakışları ele veriyordu sadece. Hâlâ ölünün kocaman açılmış gözlerini, alaycı bir gülüşle bükülmüş dudaklarını görüyor, "Ara! Ara!" diyen sesini duyuyordu. Arıyordu, beyni artık bir dakika bile boş duramıyor, bir an bile ara vermeden çalışıyor, çalışıyordu; paranın saklandığı yeri arıyor, akla gelebilecek bütün gizli yerleri tekrar tekrar yokluyor, yeni bir yer aklına gelir gelmez, evvelce eşelediği yerleri boş verip her işi bir yana bırakarak heyecanla, boşu boşuna oraya koşuyordu. Bu durum gitgide dayanılmaz bir işkence halini alıyor, aptal olduğu halde bu denli yoğun bir beyin faaliyeti, saplantısının saate benzeyen tik takları ile Misard'ı uyanık tutuyordu; gelen trenler için bir kez, gidenler için iki kez borusunu öttürdüğünde aramaya devam ediyordu; zil seslerinin verdiği komutları yerine getirirken, aletlerin düğmelerine basarken, yolu açıp kaparken yine arıyordu; durmaksızın, deli gibi arıyor, arıyordu; gündüzleri uzun beklemeler esnasında, işsizlikten üstüne bir ağırlık çöktüğünde, geceleri de dünyanın öbür ucuna sürülmüş gibi, karanlık kırların derin sessizliğinde bir türlü uykuya teslim olamadan, mütemadiyen arıyordu. Şimdiki geçit bekçisi Madam Ducloux da onunla evlenmek için ince hesaplar yapıyor, Misard'ın bir an bile gözünü kırpmamasından endişe duyuyordu.

Artık odasında birkaç adım atabilecek hale gelen Jacques, bir gece kalkıp pencereye yaklaştığında, Misard'ın evinde bir fener ışığının gezindiğini gördü. Adam mutlaka yine parayı arıyordu. Bir sonraki gece, yine pencereden bakarken, Séverine'in uyuduğu yan odanın penceresi altında dikilen iriyarı bir karaltı fark etti, bu karaltının Cabuche olduğunu anlayınca şaşırdı. Bu durum onu sinirlendireceği yerde, neden-

dir bilinmez, adam için üzüldüğünü, ona acıdığını fark etti. Şaşkın ve sadık bir hayvan gibi orada dikilip duran şu koca yabani de mutsuzdu. Aslında dikkatle bakıldığında pek de güzel denemeyecek olan, ufak tefek Séverine, demek o kapkara saçları, soluk menekşe rengi gözleriyle öyle cazipti ki, kaba saba yabani erkekler bile, titreyen küçük oğlanlar gibi geceler boyunca kapısında bekleyecek kadar tutulabiliyordu ona. Jacques, Cabuche'ün ona yardım edebilmek için didinişini, genç kadının üzerinden ayırmadığı sadık köle bakışlarını hatırladı. Hiç şüphe yoktu ki, Cabuche onu seviyor ve arzuluyordu. Jacques ertesi gün onu izlediği sırada, yatağı düzeltirken Séverine'in topuzundan düşen bir firketeyi gizlice aldığını ve geri vermemek için avcunda sakladığını gördü. Genç adam çektiklerini, sağlığı düzeldikçe geri gelen hastalıklı ve korkutucu arzusunu düşünüyordu.

İki gün daha geçti, kazadan bu yana bir hafta olmuştu. Doktorun tahmin ettiği gibi, yaralılar artık işlerine dönebileceklerdi. Bir sabah makinist pencerenin önünde dururken, yepyeni bir lokomotifle geçip giden Pecqueux'yü gördü, gelip kendisine katılmasını ister gibi el sallamıştı ona. Fakat Jacques'ın acelesi yoktu, içinde uyanan bir ihtiras onu bulunduğu yerde tutuyor, sıkıntılı bir halde olacakları bekliyordu. Aynı gün, alt kattan gelen cıvıl cıvıl gülüşmeleri yine duydu; kızların neşesi bu iç karartıcı evi, teneffüs saatindeki bir yatılı okulun şamatasıyla doldurmuştu. Dauvergne kız kardeşlerin sesini tanımıştı. Gün boyunca yanında beş dakikadan fazla kalmayan, sürekli sıvışıp duran Séverine'e bundan bahsetmedi. Akşam eve bir ölüm sessizliği çökmüştü. Séverine rengi solmuş, ciddi bir tavırla odasında oyalanırken, Jacques gözlerini ona dikerek sordu:

"Gitti mi? Kız kardeşleri onu götürdüler mi?"

"Evet," diye kısaca cevapladı Séverine.

"Öyleyse nihayet baş başa kaldık değil mi, bizden başka kimse yok?"

"Evet, baş başayız... Yarın bizim de buradan ayrılmamız gerekiyor, Havre'a döneceğim. Bu ıssız yerde daha fazla pinekleyemeyiz."

Jacques rahatsız olmuş bir tavırla gülümseyerek genç kadına bakmayı sürdürüyordu. Birdenbire, "Gitmesine üzüldün değil mi?" deyiverdi.

Séverine irkilip karşı çıkmaya yeltenince, Jacques onu susturdu.

"Kavga çıkarmaya çalışmıyorum. Gördüğün gibi kıskandığım da yok. Bir gün, sadakatsizlik yaptığını anlarsam seni öldürmemi istemiştin, değil mi? Bende metresini öldürecek bir âşık hali yok, görüyorsun... Fakat doğrusu odasından çıkmaz olmuştun. Bana ayıracak bir dakikan yoktu. Sonunda kocanın söylediklerini hatırladım; sırf hayatında bir değişiklik olsun diye, hiç zevk almasan bile günün birinde bu genç adamla yatacağını söylemişti."

Séverine karşı çıkmayı bıraktı, ağır ağır iki kere tekrarladı: "Bir değişiklik, bir değişiklik..."

Ardından, kendini tutamayıp açıkyüreklilikle atıldı:

"Tamam, dinle, doğru... Biz, birbirimize her şeyi anlatabiliriz. Bizi birbirimize bağlayan çok şey var. Bu adam aylardır peşimdeydi. Senin olduğumu biliyordu, onun da sevgilisi olmanın benim için fark etmeyeceğini düşünüyordu. Aşağıda onunla ilgilendiğim zamanlarda bunun hakkında konuşup durdu, beni ölesiye sevdiğini tekrarladı. Ona iyi baktığım için öyle minnettar bir hali vardı, öyle büyük bir sevecenlik gösteriyordu ki, doğru, bir an onu sevdiğimi, bambaşka bir şeye, daha farklı, daha hoş ve huzurlu bir şeye başlamayı hayal ettim... Evet, belki de zevk almayacağım, ama beni rahatlatacak bir şeye..."

Bir an sustu, kısa bir tereddütten sonra sözlerine devam etti:

"Çünkü, artık seninle bir geleceğimiz yok. Daha öteye gidemeyiz, kısılıp kaldık... Çekip gitme hayalimiz, orada,

Amerika'da zengin ve mutlu olma düşlerimiz, sana bağlı olan bütün o mutluluk rüyası artık imkânsız, çünkü yapamadın... Hayır, sana sitem etmiyorum Jacques, hatta belki böylesi daha iyi oldu. Ama şunu anlamanı istiyorum ki, seninleyken umut edebileceğim hiçbir şey yok artık, yarının dünden farkı olmayacak, hep aynı sıkıntılar, aynı acılar..."

Jacques o konuşurken sesini çıkarmadı, ancak sustuğunu görünce sordu:

"Onunla bunun için mi yattın?"

Séverine odada birkaç adım atmıştı, geri dönüp omuz silkti.

"Hayır, onunla yatmadım, sana doğruyu söylüyorum ve sen de bana inanıyorsun, bundan eminim, çünkü artık birbirimize yalan söyleyemeyiz... Hayır, yapamadım, tıpkı senin Roubaud'yu öldüremeyişin gibi. Bir kadının durumu iyice değerlendirip de, çıkarına olduğu halde bir başka erkeğe kendini vermemesi seni şaşırtıyor, öyle mi? Ben de o kadar uzun boylu düşünmüyordum zaten, rıza göstermek bana hiç zor gelmemişti, yani beni bu kadar çok sevdiğinizi görünce kocamın ya da senin gönlünü hoş etmekten bahsediyorum. Fakat, bu kez yapamadım. Sadece ellerimi öptü, dudaklarımı bile değil, yemin ederim. Beni Paris'te bekleyecek, o kadar üzgündü ki, ümidini kırmak istemedim."

Haklıydı, Jacques ona inanıyordu, yalan söylemediğini biliyordu. Fakat içine yeniden bir sıkıntı çökmüştü; arzusunun yol açtığı huzursuzluğun, o korkunç lanetin bu ıssız evde yalnız olduklarını düşündükçe yeniden hortladığını hissediyordu, keşke kaçabilseydi.

"Fakat öteki de var," diye bağırdı, "şu Cabuche!"

Séverine ani bir hareketle doğruldu.

"Ah, fark ettin demek, onu da biliyorsun... Evet, doğru, o da var. Bu erkeklerin nesi var, merak ediyorum... Cabuche bana tek kelime etmedi. Ama sarıldığımızda kıvrandığını görüyordum. Seninle senlibenli konuştuğumu duyunca kö-

şelere gizlenip ağlıyordu. Sonra bana ait her şeyi çalmaya başladı, eldivenlerimden mendillerime kadar her şeyi alıp hazineymiş gibi oraya, inine götürüyor. Ama bu yabaniye gönlümü verebileceğimi düşünmüyorsun umarım! Çok iriyarı, beni korkutuyor. Zaten benden bir şey istediği de yok. Hayır, bu yabaniler utangaç oldular mıydı, aşklarından ölseler dahi bir şey talep etmezler. Beni bir ay onun yanına bıraksan, elini bile sürmez, Louisette'e de dokunmamıştı, bundan eminim."

Louisette'in adı geçince bakışları karşılaştı, aralarına bir sessizlik çöktü. Geçmiş gözlerinde canlanıyordu: Rouen'da sorgu yargıcının odasındaki karşılaşma, sonra Paris'e yaptıkları o güzelim ilk yolculuk, Havre'da başlayan aşkları ve acısıyla tatlısıyla tüm yaşadıkları. Séverine genç adama yaklaştı, öyle yakındılar ki, Jacques soluğunun sıcaklığını hissedebiliyordu.

"Hayır, hayır, ne biri, ne diğeri... Kendimi ikisine de veremezdim, anlıyor musun? Çünkü yapamam. Neden bilmek ister misin? Şu anda bunu çok iyi anlıyorum, yanılmama imkân yok, çünkü tüm benliğimle seninim. Bunu başka bir sözle açıklayamam; evet, iki elinle kavradığın, istediğin zaman kullandığın, sana ait bir eşyaymışçasına seninim. Senden önce kimsenin değildim. Seninim ve hep senin kalacağım, sen istemesen bile bu böyle, hatta ben istemesem bile... Bunu açıklayamam. Bizim kaderimiz bir yazılmış. Diğerleri beni korkutuyor, midemi bulandırıyor. Halbuki sen bana tadına doyulmaz bir haz, ilahi bir mutluluk veriyorsun. Ah, Jacques, sen tek sevdiğimsin, senden başkasını sevemem!"

Séverine onu kendine çekip sıkı sıkı sarılmak, başını omzuna dayamak, öpmek için kollarını uzatıyordu. Ama Jacques genç kadının ellerini yakalamış, onu kendinden uzak tutuyordu; beynine kan hücum ettiğini, bedeninde eski ürpertinin tekrar başladığını hissederek dehşete kapılmıştı. Eski nöbetlerinde olduğu gibi kulakları çınlıyor, kafasına

sanki çekiçle vuruluyor, beyni uğulduyordu. Bir süreden beri, genç kadını görüp de delirme korkusuyla, ona gün ortasında, hatta mum ışığında bile sahip olamıyordu. Şimdi ikisini de aydınlatan bir lamba duruyordu yanı başlarında; böyle titremesinin, çılgına dönmesinin nedeni, belki de sabahlığının açılan yakasından Séverine'in dolgun, beyaz memelerinin görünmesiydi.

Genç kadın yalvarırcasına, hararetle konuşmayı sürdürdü:

"Ne olmuş birlikte bir geleceğimiz yoksa! Senden bir şey beklemesem de, yarının bize aynı sıkıntıları, aynı acıları getireceğini bilsem de fark etmez; hayatımı böyle sürdürmek, acılarımı seninle paylaşmak istiyorum. Havre'a döneceğiz, ne olacaksa olsun, yeter ki seni böyle ara sıra bir saat için bile olsa görebileyim, bak üç gecedir uyuyamıyorum, şurada, sahanlığın karşı tarafındaki odamda yanına gelme ihtiyacıyla kıvranıp duruyorum. Fakat öyle hastaydın ve öyle mutsuz görünüyordun ki cesaret edemedim. Ama bu akşam izin ver yanında kalayım. Göreceksin ne kadar güzel olacak, seni rahatsız etmemek için yatağın bir köşesinde tortop olacağım. Hem sonra düşünsene, bu son gecemiz... Bu evde dünyanın bir ucundayız. Dinle bak, etrafımızda ne bir insan, ne bir soluk var. Kimse gelmeyecek, yalnızız, o kadar yalnızız ki, birbirimizin kolları arasında ölsek bile kimsenin ruhu duymaz."

Séverine'in okşamaları ve ona sahip olma arzusunun şiddetiyle büsbütün heyecanlanan Jacques, silahı olmadığı için onu boğmak üzere ellerini uzatacaktı ki, genç kadın dönüp her zamanki alışkanlığıyla lambayı söndürdü. Jacques onu kucakladı, yattılar. Bu, en ateşli aşk gecelerinden biri, belki de birbirlerinin içinde eriyip kayboldukları en güzel ve tek gece oldu. Mutluluktan yorgun düşmüş, bedenlerini hissedemeyecek kadar tükenmiş oldukları halde uyuyamadılar, birbirlerine sımsıkı sarılarak yattılar. Paris'te Victoire Ana'nın odasında, itiraf gecesinde olduğu gibi, Jacques sessizce onu dinliyor, Séverine de genç adamın kulağına, alçak sesle sonu

gelmez sözler fısıldıyordu. O gece, lambayı söndürmeden önce, ölümün nefesini ensesinde hissetmişti belki de. O güne kadar sevgilisinin kollarında, daima ölüm tehdidi altında olduğunu bilmeksizin mutlu mesut yatmıştı. Fakat şimdi soğuk bir ürperti hissetmiş ve açıklayamadığı bu korkunun etkisiyle, belki de bir tür korunma ihtiyacıyla başını sevgilisinin göğsüne iyice gömmüştü. Hafif hafif nefes alıp verirken, varlığını ona bağışlar gibiydi.

"Ah sevgilim, yapabilseydin orada ne kadar mutlu olurduk! Hayır, hayır, yapamayacağın bir şeyi yapmanı istemiyorum artık. Sadece hayallerimize üzülüyorum. Biraz evvel içimi bir korku sardı. Neden bilmiyorum, ama bir şeyin beni tehdit ettiğini hissediyorum. Şüphesiz çocukça bir duygu; beni öldürmeye hazırlanan biri varmış gibi, her dakika dönüp arkama bakıyorum. Senden başka beni koruyacak kimse yok sevgilim. Bütün mutluluğum sana bağlı, yaşamak için tek nedenim sensin."

Jacques cevap vermedi, ona daha sıkı sarıldı, söze dökemediklerini bu kucaklamayla ifade eder gibiydi: Heyecanı, onunla mutlu olmak için duyduğu samimi istek, genç kadına duyduğu büyük aşk. Her şeye rağmen onu bu gece yine öldürmek istemişti; dönüp lambayı söndürmeseydi şüphesiz boğacaktı onu. Asla iyileşemeyecekti; nedenini anlayamadan, üzerinde düşünecek zaman bile bulamadan aniden krize giriyordu. Mesela krize neden, Séverine'in sadakatinden emin olduğu, onun sevgisinin arttığını hissettiği bu gece girmişti? Belki de Séverine onu sevdikçe, genç kadına sahip olma isteği o oranda artıyor ve bu istek, erkek bencilliğinin karanlık köşelerinde onu yok etmeye kadar varıyordu. Ona sahip olması için, toprağa girerken olduğu gibi ölü mü olmalıydı genç kadın?

"Söylesene sevgilim, neden öyle korkmuş olabilirim? Tehlikede miyim sence?"

"Hayır, hayır, merak etme, tehlikede falan değilsin."

"Zaman zaman bütün vücudum titriyor. Mütemadiyen peşimde olan, görmediğim, ama hissettiğim bir tehlike var... Nedir beni böyle korkutan?"

"Haydi ama, korkma... Seni seviyorum, kimsenin sana kötülük yapmasına izin vermem. Bak böyle beraberken her şey ne kadar güzel."

Mutluluk dolu, uzun bir sessizlik oldu.

"Ah, sevgilim," diye devam etti Séverine okşar gibi yumuşacık bir sesle, "hep buna benzeyen geceler, böyle tek vücut olacağımız sonsuz geceler olsa... Bu evi satıp parasıyla Amerika'da hâlâ seni bekleyen arkadaşının yanına gitsek... Oradaki yaşamımızı hayal etmeden uyuduğum tek bir gün yok... Her gecemiz, bu gece gibi olurdu. Beni kollarına alırdın, senin olurdum, sonra birbirimizin kolları arasında uyurduk... Fakat yapamazsın, biliyorum. Bunları seni üzmek için anlatmıyorum, ama düşünmeden de duramıyorum, elimde değil."

Jacques'ın daha önce sık sık verdiği o ani karar yeniden su yüzüne çıkmıştı: Séverine'i öldürmemek için, Roubaud'yu öldürmek. Bunun da, tıpkı öncekiler gibi mutlak ve değişmez bir karar olduğuna inandı.

"Yapamadım," diye mırıldandı nihayet. "Fakat yapacağım. Sana söz verdim, öyle değil mi?"

Genç kadın yarım ağızla onu caydırmaya çalıştı.

"Yo, yalvarırım, söz verme... Sonra cesaretin kırıldığı zaman, kendimizi daha da kötü hissediyoruz. Hem sonra bu çok korkunç bir şey, yapmamalıyız, hayır, yapmamalıyız."

"Hayır, tam tersine, yapmamız gerektiğini pekâlâ biliyorsun. Onun için, gereken gücü bulacağım. Sana bundan bahsetmek istiyordum ve mademki burada yalnız ve rahatız, konuştuklarımızı bizden başka duyan yok, bahsedeceğim de."

İçini çeken Séverine çoktan razıydı buna, yüreği kabarmış, öyle hızlı atıyordu ki, Jacques kalp atışlarını kendisininkinin üzerinde hissedebiliyordu.

"Ah, Tanrım," diye mırıldandı genç kadın, "hiçbir zaman olmayacağını düşünürken nasıl da olsun istiyordum; ama şimdi sen yapacağını söylediğinde nefes alamayacak gibi oluyorum."

Sustular, verilen kararın ağırlığıyla yeniden sessizliğe gömüldüler. Etraflarında vahşi kırsalın kasvetini, ıssızlığını hissedebiliyorlardı. Ter içindeydiler, kolları bacakları birbirine dolanmıştı, nemli bedenleri birbirinin içinde eriyecek gibiydi.

Jacques genç kadını okşayıp boynunu, çenesini öpücüklere boğarken, Séverine fısıldayarak konuşmaya devam etti.

"Buraya gelmesi lazım... Evet, bir bahane bulup onu buraya çağırabilirim. Nasıl bir bahane, bilmiyorum. Onu sonra düşünürüz. Sen saklanıp onu beklersin, tamam mı? O zaman her şey kendiliğinden olur, nasıl olsa burada kimsenin bizi rahatsız etmeyeceğinden eminiz. Yapmamız gereken bu, ne dersin?"

Jacques, dudakları genç kadının çenesinden boynuna doğru inerken uysalca cevap verdi:

"Evet, evet."

Fakat Séverine düşüncelere dalmış, her ayrıntının üzerinde duruyordu. Plan kafasında olgunlaştıkça, her şeyi yeniden gözden geçiriyor, hatalı yerlerini düzeltiyordu.

"Yine de dikkatli olmamız gerek sevgilim," dedi. "Aptallık etmemeliyiz. Eğer yarın tutuklanacaksak, şimdiki durumumuzu tercih ederim... Bunu, şimdi hangisi olduğunu hatırlayamadığım bir romanda okumuştum; en iyisi intihar süsü vermek. Epeydir öyle dengesiz davranıyor ve mutsuz görünüyor ki, buraya gelip kendini öldürdüğünü öğrenmek kimseyi şaşırtmaz. Fakat bir yolunu bulup her şeyi öyle bir düzenlemeliyiz ki herkes intihar ettiğine inansın... Öyle değil mi?"

"Elbette, şüphesiz öyle," diye mırıldandı Jacques.

Genç adam, her yanını öpebilmek için boynunu kavradığından, Séverine nefes nefese kalmıştı, fakat yine de düşündüklerini dile getirmeye devam etti:

"Ardımızda bir iz bırakmamaya dikkat etmeliyiz. Bak aklıma bir şey geldi, ne dersin? Mesela yara boynunda olursa, onu taşır, demiryolunun ortasına bırakırız. Boynunu, geçen ilk trenin koparacağı biçimde rayın üzerine yerleştiririz. Parçalandıktan sonra istedikleri kadar yara izi ya da başka bir şey arasınlar, hiçbir şey bulamazlar. Ne dersin bu fikre?"

"Evet, olabilir, çok iyi."

İkisi de heyecanlanıyordu, Séverine neredeyse neşelenmişti, böyle parlak bir fikir bulabildiği için hayalgücüyle gurur duyuyordu. Jacques ateşli bir kucaklamayla onu kendine çektiğinde itiraz etti.

"Hayır, bırak beni, bekle biraz... Düşünüyorum da sevgilim, hâlâ bir şeyler olması gerektiği gibi değil. Eğer burada benimle kalırsan, kocamın intiharı yine de şüpheyle karşılanabilir. Gitmen lazım, yarın ayrılmalısın buradan duyuyor musun? Fakat Cabuche'ün, Misard'ın göreceği biçimde binip gideceksin. Trene Barentin'den biner, bir bahaneyle Rouen'da inersin; sonra gece olunca geri gelirsin, seni arka kapıdan içeri alırım. Dört fersahlık yol ya var ya yok, geri dönmen üç saatten az bir vakit alacaktır. Bu defa tamam. Eğer sen de istiyorsan, bitirebiliriz bu işi."

"Evet," dedi, "istiyorum, bitsin."

Şimdi Jacques da yattığı yerden düşüncelere dalmıştı. Séverine'i öpmüyordu artık. İşleyecekleri kesinleşen suçun düşüncesinden bile yorgun düşmüş gibi, kımıldamadan birbirlerinin kollarında öylece durdukları sürece hiç konuşmadılar. Sonra yavaş yavaş birbirlerine daha da sıkı sarılmış olduklarının farkına vardılar. Séverine kollarını kurtararak kendini geri çekti.

"Peki ama, onu buraya getirtmek için ne bahane bulacağız? En iyi ihtimalle, işi bittikten sonra akşam sekiz trenine biner ancak, yani saat ondan önce de burada olamaz. Böylesi daha bile iyi. Hah buldum, Misard'ın bahsettiği, evi satın almak isteyen şu adam yarın değil öbür gün sabah gelecek.

Sabah kalkınca kocama telgraf çekecek ve mutlaka gelmesi gerektiğini söyleyeceğim. Yarın akşam burada olur. Sen de öğleden sonra gider, o varmadan burada olursun. Aysız, karanlık bir gece olacak, böylelikle ters giden bir şey de olmaz... Her şey kusursuzca hallolacak."

"Evet, kusursuzca."

Bu kez kendilerinden geçercesine seviştiler. Nihayet birbirlerinin kollarında uyuduklarında, eve büyük bir sessizlik çökmüştü. Ortalık henüz aydınlanmamıştı, fakat tanyeri, onları kara bir örtü gibi sarmalayarak birbirlerinden gizleyen karanlığı ağartmaya başlıyordu. Jacques hiç rüya görmeden, saat ona kadar deliksiz uyudu. Gözlerini açtığında yalnızdı, Séverine sahanlığın karşısındaki odasında giyiniyordu. Pencereden parlak bir güneş ışığı giriyor, yatağın kırmızı perdelerini, kırmızı duvarları, odada kor gibi parlayan tüm bu kızıllığı tutuşturuyordu. Ev o sırada geçen trenin gümbürtüsüyle sarsılmaktaydı. Onu uyandıran da bu trendi anlaşılan. Kamaşan gözleriyle güneşe, üzerine akan bu kızıl ışıltıya baktı, sonra hatırladı: Karar verilmişti, gözleri kör eden şu güneş kaybolduğunda, bu gece öldürecekti.

O gün her şey ikisinin kararlaştırdığı biçimde geçti. Séverine yemekten önce Misard'dan, Doinville'e giderek kocasına telgraf çekmesini rica etti; saat üçe doğru, Cabuche de oradayken Jacques göstere göstere yol hazırlıklarına başladı. Hatta dört on dörtteki Barentin trenine binmek için yola düştüğünde arabacı ona eşlik etti; bunu zevkle yapıyordu, çünkü hem işi yoktu, hem de Jacques'ta arzuladığı kadından bir parça buluyor, bu da onu genç adama yaklaştırıyordu. Jacques beşe yirmi kala Rouen'a vardı, bir hemşehrisinin işlettiği, garın yakınındaki bir otele girdi. Ertesi gün işbaşı yapacağı Paris'e gitmeden önce, arkadaşlarını görmek istediğini söyledi. Fakat sonrasında yaraları henüz tam iyileşmemesine rağmen kendisini fazla yorduğunu ileri sürüp saat altıda uyumak üzere odasına kapandı. Tuttuğu oda zemin

kattaydı ve penceresi, kimsenin gelip geçmediği bir sokağa bakıyordu. On dakika sonra, Croix-de-Maufras'a gitmek üzere yeniden yola koyulmuştu; kimseye görünmeden pencereden çıkmış, pencere kanadını, döndüğünde yine içeriye girebilecek şekilde aralık bırakmıştı.

Jacques, demiryolunun kenarına paralel dikilmiş, terk edilmişliğin hüznünü yansıtan evin önüne geldiğinde, saat dokuzu çeyrek geçiyordu. Etraf çok karanlıktı, evin sımsıkı kapalı ön cephesini aydınlatan tek bir ışık yoktu. Jacques yüreğinde yine o acı verici çarpıntıyı hissetti; bu kendisini bekleyen kaçınılmaz felaketin önsezisi olmalıydı. Séverine'le kararlaştırdıkları gibi, kırmızı odanın camına üç küçük çakıl taşı attı; sonra evin arka tarafına geçti ve sonunda bir kapı sessizce açıldı. Kapıyı arkasından kapadıktan sonra, merdivenleri tırmanan hafif ayak seslerini takip ederek yukarı tırmandı. Fakat merdivenleri çıkar çıkmaz şaşırıp kaldı, masanın üzerinde yanan büyük lambanın ışığında, dağınık yatağı, genç kadının sandalyenin üzerine atılmış giysilerini, Séverine'i de bacaklarını açıkta bırakan bir iç gömlekle, boynunu gözler önüne serecek biçimde gür saçlarını tepesinde toplamış halde görünce şaşırıp öylece kalakaldı.

"Nasıl? Sen yattın mı?" diye sordu.

"Elbette, böylesi çok daha iyi... Birdenbire aklıma geldi. O geldiğinde kapıyı böyle açarsam daha az şüphelenir. Ona migren krizimin tuttuğunu söylerim. Zaten Misard kendimi iyi hissetmediğimi biliyor. Böylece yarın sabah onu orada, tren yolunun üzerinde bulduklarında, bu odadan hiç çıkmadığımı söyleyebilirim."

Fakat Jacques öfkeden titriyordu.

"Hayır, hayır giyin..." dedi. "Ayakta olman lazım. Böyle duramazsın."

Genç kadın şaşkınlıkla gülümsedi.

"Nedenmiş o sevgilim? Korkma, hiç üşümüyorum... Bak ne kadar sıcağım."

Jacques'a yaklaştı, çıplak kollarıyla onu sarmak için ilerlerken gömleği bir omzundan kayarak gerdanını açıkta bıraktı. Genç adamın giderek artan bir rahatsızlıkla geri çekildiğini görünce uysallaştı.

"Tamam kızma," diye yalvardı, "yatağıma dönüyorum. Böylece üşüteceğimden korkmazsın."

Genç kadın örtüyü çenesine kadar çekerek yatağa uzanınca, Jacques bir nebze de olsa sakinleşti. Séverine sakin sakin konuşmaya devam ediyor, her şeyi kafasında nasıl planladığını anlatıyordu.

"Kapıyı çalınca, açmaya ineceğim. Önce yukarı çıkacağını, senin de onu burada bekleyeceğini düşünmüştüm. Fakat bu durumda onu merdivenlerden indirmek zor olacaktı. Üstelik bu oda parke, halbuki alt katın girişi taşlık, orada leke olursa kolayca temizleyebilirim. Hatta biraz önce soyunurken, okuduğum bir roman geldi aklıma, orada adam birini öldürmeden önce çırılçıplak soyunuyordu. Nedenini anlıyor musun? Böylece sonrasında yıkanırsın ve kıyafetlerinde hiç kan lekesi bulunmaz. Ne dersin, sen de soyunsan, ikimiz de gömleklerimizi çıkarsak?"

Jacques dehşetle ona bakıyordu. Fakat Séverine'in yumuşak ifadesi ve saf küçük kız bakışları, sadece işin düzgün yapılmasıyla ilgilendiğini gösteriyordu. Her bir detayı titizlikle düşünüp planlamıştı. Fakat Jacques kan sıçramış çıplak vücutları gözünde canlandırdığında o korkunç ürpertiyi bir kez daha iliklerinde hissetti.

"Hayır, hayır! Ne o öyle vahşiler gibi? Bari çıkarıp kalbini de yiyelim. Bu kadar çok mu nefret ediyorsun ondan?"

Séverine'in yüzü aniden karardı. Bu soru onu titiz planlarından koparmış, yapacakları korkunç işin farkına varmasını sağlamıştı. Gözyaşlarına boğuldu.

"Aylardır öyle acı çekiyorum ki," dedi ağlayarak "onu zerre kadar sevmiyorum artık. Yüz kere söyledim, bu adamla bir hafta daha kalmaktansa her şeye razıyım diye. Fakat

haklısın, sonumuzun böyle olması korkunç, fakat birlikte mutlu olmaya gerçekten çok ihtiyacımız var... Neyse karanlıkta aşağıya ineriz. Sen kapının arkasına saklanırsın, ben kapıyı açarım; o içeriye girdiğinde, sen nasıl istersen öyle yaparsın. Sana yardım etmek için, tek başına sıkıntı çekmeyesin diye düşünüyorum bunları. Her şeyi elimden geldiğince planlamaya çalışıyorum."

Genç adam, kocanın da kullandığı bıçağı görüp masanın önünde durmuştu. Séverine onu şimdi de Jacques kullansın diye masanın üzerine koymuş olmalıydı. Bıçak lambanın ışığı altında parlıyordu. Jacques onu eline alarak inceledi. Genç kadın da ona bakarak susuyordu. Bıçağı eline aldığına göre, artık sözünü etmek gerekmezdi. Séverine ancak Jacques bıçağı masanın üzerine koyduğunda konuşmaya devam etti.

"Bunu yapmaya seni ben zorlamıyorum, değil mi sevgilim?" dedi. "Henüz vakit varken, yapamayacaksan git lütfen."

Fakat Jacques şiddetle karşı çıktı.

"Sen beni korkak mı sanıyorsun? Bu sefer artık tamam, söz verdim."

O anda ev, hızla geçen bir trenin gümbürtüsüyle sarsıldı; o kadar yakından geçiyordu ki, gürültüsü odayı dolduruyordu.

"İşte onun treni," dedi Jacques. "Paris treni. Barentin'de ineceğine göre, yarım saate burada olur."

Sonrasında ne Jacques, ne de Séverine konuştu, uzun bir sessizlik oldu. Karanlıkta, daracık patikalarda ilerleyen adamı görür gibiydiler. Jacques da farkında olmadan odada volta atmaya başlamıştı, sanki diğerinin adımlarını sayıyor, attığı her adımla ona biraz daha yaklaşıyordu. Bir adım, bir adım daha; sonuncu adımda Jacques giriş kapısının arkasına sinecek, Roubaud içeriye girer girmez bıçağı boynuna saplayacaktı. Séverine örtü hâlâ çenesine kadar çekili, sırtüstü yatıyor, kocaman açılmış gözlerini üzerine dikmiş Jacques'ın bir ileri bir geri yürüyüşünü seyrediyordu; ona, dışarıdaki ayak seslerinin bir yankısıymış gibi gelen bu adımlardaki ri-

tim zihnini yatıştırıyordu. Bir adım, bir adım daha, sonra bir adım daha, artık hiçbir şey durduramazdı onları. Bu adımlar kapının önüne vardığında yataktan fırlayacak, karanlıkta yalınayak kapıyı açmaya aşağı inecekti. "Sen misin canım, hadi gir içeriye, ben de yatıyordum," diyecekti. Fakat gelenin cevap verecek zamanı bile olmayacaktı, boğazı kesilmiş halde, karanlığa yuvarlanacaktı.

Bir tren daha geçti; bu, aşağı hat üzerinden giden ve Croix-de-Maufras'ın önünden Paris treninden beş dakika sonra geçen posta treniydi. Jacques şaşkınlıkla durdu. Sadece beş dakika mı olmuştu? Öyleyse yarım saat beklemek kimbilir ona ne kadar uzun gelecekti! Hareket etme ihtiyacıyla, yine odayı bir uçtan diğer uca arşınlamaya koyuldu. Kendinden şüphe etmeye başlamıştı. Sinirlerinin gerginliği erkekliklerini etkileyen adamlar gibi endişeliydi. Becerebilecek miydi? Daha önce en az on kere aynı şeyi yaşadığından, olanların farkındaydı: Önce kesin bir öldürme isteği duyuyor, sonra göğsü sıkışıyor, elleri ve ayakları buz kesiyordu ve aniden kendini güçsüz hissediyor, kaslarına söz geçiremez hale geliyordu. İradesini güçlendirmeye çalıştı, daha önce de defalarca yaptığı gibi kendine bu adamı öldürerek kazanacaklarını; Amerika'da onu bekleyen serveti, sevdiği kadınla beraber olacağını hatırlattı. İşin kötüsü, biraz evvel Séverine'i yarı çıplak görünce yine fırsatın kaçacağını sanmıştı; zira malum ürperti başlar başlamaz kendini kaybediyordu. Bir an için, kendini ona sunan bu kadın ile oracıkta açık duran bıçağın kuvvetli, baştan çıkarıcı görüntüsü karşısında titremişti. Fakat şimdi kendine gelmiş, amacına yoğunlaşmıştı. Yapabilirdi. Odada, her defasında görmemezlikten geldiği yatağın yanından geçerek, kapı ile pencere arasında volta atarak adamı beklemeye devam etti.

Séverine, bir önceki gece karanlıkta saatlerce, tutkuyla seviştikleri yatakta kımıldamadan yatıyordu. Başı yastığında hareketsizdi, bir ileri bir geri yürüyen Jacques'ı gözleri ile

izliyordu. O da gergindi, genç adamın bu gece de cesaretini toplayamayacağından korkuyordu. Tek istediği, her şeyin sona ermesi ve yeni bir yaşama başlamaktı. Hiçbir zaman arzulamadığı kocasına karşı acımasızdı, ama kalbini kazanan erkeğe tamamen teslim olmuş, aşk aklını başından almıştı, başka bir şey düşünemiyordu. Madem aralarındaki tek engel kocasıydı, öyleyse ondan kurtulmalıydı, hiçbir şey bundan daha doğal olamazdı. Ancak düşününce, cinayet fikrinin korkunçluğunu kavrayabiliyordu; kan ve cinayetin gerektirdiği diğer korkunçluklar zihninden silindiğindeyse, yüzündeki uysal, yumuşak ve masum ifade geri geliyor, tekrar huzurlu, sakin ruh haline dönüyordu. Öte yandan Jacques'ı çok iyi tanıdığını sanan Séverine şaşkınlığına engel olamıyordu. Kıvırcık saçları, simsiyah bıyıkları, altın benekli kahverengi gözleriyle çok yakışıklı olan genç adamın çenesi bazen ısırmaya hazır bir hayvanın ağzı gibi öyle bir ileriye çıkıyordu ki, o güzel yüzü çirkinleşiyordu. Genç kadının yanından geçerken istemeden de olsa ona bakmış, parlak gözleri kızıl bir dumanla kaplanmış, vücudu irkilerek geriye savrulmuştu. Neden ondan kaçıyordu? Yine mi cesaretini kaybediyordu? Séverine onunla beraberken maruz kaldığı ölüm tehlikesinden habersiz, hissettiği nedensiz, içgüdüsel korkuyu, yakında ayrılacakları önsezisine bağlıyordu. Aniden aklına gelen bir düşünceyle sarsıldı: Jacques kocasını bu sefer de öldüremezse, bir daha asla dönmemek üzere çeker giderdi. Bunun üzerine, bu sefer onu öldüreceğine inandırdı kendini, gerekirse bunun için gereken gücü ona bir şekilde verecekti. O sırada yeni bir tren geçti; birbiri ardına sıralanmış vagonlarıyla sonu gelmez gibi görünen bir yük treniydi bu; bitmek tükenmek bilmeyen tangırtısı odanın ağır sessizliğini böldü. Séverine dirseğinin üzerinde doğrulmuş, bu kasırga sarsıntısının uzaklaşarak, uykudaki kırların bitiminde kaybolmasını bekliyordu.

"On beş dakika daha," dedi Jacques yüksek sesle. "Bécourt Ormanı'nı geçti, yolu yarıladı. Ah beklemek ne zor!"

Dönüp pencereye doğru yürüyecekken, Séverine'i gömleğiyle ayakta, yatağın önünde buldu.

"Lambayla aşağıya inersek," diye açıklamaya başladı Séverine, "yeri görür, ona göre nerede duracağına karar verirsin. Ben de kapıyı nasıl açacağımı, senin ne yapacağını gösteririm."

Jacques titreyerek geri geri gidiyordu.

"Hayır, hayır, lamba olmaz!"

"Dinle bak, lambayı sonrasında saklarız. Ama etrafı görmemiz lazım."

"Hayır, hayır," diye kekeledi Jacques, "yatağa dön!"

Séverine onu dinlemiyor, tersine dayanılmaz cazibesinin farkında olan bir kadın gibi, belli belirsiz bir gülümseme ve zorbaca bir tavırla genç adamın üstüne yürüyordu. Onu kollarına aldığında, Jacques arzusuna teslim olacak ve genç kadının her istediğini yapacaktı. Okşar gibi yumuşacık bir sesle genç adamı kandırmak için konuşmaya devam ediyordu.

"Haydi ama sevgilim, neyin var? Benden korkar gibisin. Ne zaman yanına yaklaşsam benden kaçıyorsun sanki. Şu anda sana yaslanmaya, yanımda olduğunu ve bu işte beraber olduğumuzu hissetmeye nasıl ihtiyacım var, bir bilsen."

Jacques'ı nihayet masayla arasına sıkıştırmıştı. Genç adamın kaçacak yeri kalmamıştı, lambanın parlak ışığında Séverine'e bakıyordu. Onu hiç böyle önü açılmış bir gömlek ve başının tepesinde topladığı saçlarıyla, boynu ve memeleri açıkta, neredeyse tamamen çıplak görmemişti. O korkunç ürpertiyle birlikte kan beynine sıçradı; sersemlemiş bir halde kendisiyle mücadele ediyor, nefes alamayacak gibi oluyordu. Ve bıçağın orada, arkasında, masanın üzerinde durduğunu biliyordu; varlığını hissediyordu, sadece elini uzatması yetecekti. Son bir gayretle kekeler gibi, "Yalvarırım, yatağına yat," diyebildi.

Séverine Jacques'ı böyle titretenin, kendisine duyduğu büyük arzu olduğunu düşündü. Bundan neredeyse gurur

duyuyordu. Madem bu gece çıldıracak kadar sevilmeyi istiyordu, sevgilisinin kendisini mümkün olduğunca çok sevmesini bekliyordu, o halde neden boyun eğecekti ki? Cilveli bir çeviklikle durmadan yaklaşıyordu, sonunda ona yaslandı.

"Haydi sarıl bana..." dedi. "Ne kadar çok seviyorsan o kadar sıkı sarıl. Bu bize cesaret verecek. Evet, cesarete ihtiyacımız var! Bu işi yapabilmek için birbirimizi diğerlerinden farklı sevmeliyiz, diğerlerinden çok daha fazla... Bütün yüreğinle, bütün ruhunla sarıl bana."

Jacques biri boğazını sıkıyormuş gibi nefessiz kalmıştı. Beynindeki uğultu, duymasına engel oluyordu; sanki kulaklarının arkasına kızdırılmış minik iğneler saplanıyor, başındaki bu yanma ve karıncalanma hissi kollarına, bacaklarına ulaşıyor, diğerini, saldırgan hayvanı hâkim kılarak, onu kendi bedeninden kovuyordu. Genç kadını çıplak görmenin verdiği sarhoşlukla artık ellerine söz geçiremeyecek gibiydi. Séverine'in çıplak memeleri giysilerine yaslanıyor, incecik, bembeyaz çıplak boynu karşı konulmaz bir cazibeyle öne uzanıyordu. Sıcak ve keskin kadın kokusu, şiddetli bir baş dönmesine, sürekli bir sallanma haline yol açıyor, iradesi yok olup gidiyordu.

"Hazır daha bir dakikamız varken, sarıl bana sevgilim... Biliyorsun şimdi gelecek. Hızlı yürüdüyse birkaç saniye sonra kapıyı çalabilir. Madem inmemizi istemiyorsun, unutma, kapıyı ben açacağım, sen de kapının arkasında olacaksın; sakın bekleme, hemen, ah, hemen bitir bu işi! Seni öyle seviyorum ki, göreceksin çok mutlu olacağız! O bana eziyet eden kötü bir adam, mutluluğumuzun önündeki tek engel... Sarıl bana, ah, sıkı sıkı sarıl! Yiyip bitirecekmiş gibi öp beni, senin dışında benden geriye bir şey kalmayıncaya kadar, sarıl bana!"

Jacques geriye dönmeksizin, sağ eliyle arkasını yoklayarak bıçağı almıştı. Bir süre bıçağı elinde sıkarak öylece durdu. Mağaraların derinliklerindeki ilk ihanetten beri erkekten erkeğe geçen kin yeniden su yüzüne mi çıkmıştı? Zamanla

kaybolan günahların öcünü alma isteği, o susuzluk geri mi gelmişti? Çılgın bakışlarını genç kadına dikmişti; diğerlerinin elinden zorla kaptığı bir av gibi, ölü bedenini sırtına atıp götürmekten başka bir şey düşünemez olmuştu. Cinsel arzunun kapkara uçurumuna, ölümüne aşka, birine tamamen sahip olmak için öldürme ihtiyacına açılan kapı aralanmıştı.

"Sarıl bana, öp beni..."

Başını, yalvaran bir yumuşaklıkla arkaya deviriyor, çıplak gerdanını memelerinin şehvetli kavislerine kadar açıkta bırakıyordu. Genç kadının bembeyaz tenini gören Jacques, birdenbire alev almış gibi, bıçağı tutan elini yukarı kaldırdı. Fakat bıçağın ışıltısını fark eden Séverine şaşkınlık ve korkudan ağzı açık, kendini geriye attı.

"Jacques, Jacques..." diye bağırdı, "aman Tanrım! Neden? Neden?"

Jacques dişleri kenetlenmiş, tek kelime etmiyor, üzerine gelmeye devam ediyordu. Kısa bir itişme genç kadını yatağın kenarına kadar sürükledi. Séverine ürkmüş, savunmasız, gömleği parçalanmış bir halde büzülüp kalmıştı.

"Neden? Tanrım! Neden?"

Jacques elini indirdi, bıçak soruyu Séverine'in boğazına mıhladı. Vururken, elleri kendi şeytani iradelerini dayatır gibi çevirmişti bıçağı. Roubaud'nun Başkan Grandmorin'ı bıçaklayışından farksızdı; aynı yerden, aynı öfkeyle. Séverine bağırmış mıydı? Bunu hiç öğrenemedi. O anda Paris ekspres treni son hızla ve büyük bir gümbürtüyle geçtiğinden döşeme tahtaları sarsılıyordu; Séverine, geçip giden bu fırtınada yıldırım çarpmasından ölmüş gibiydi.

Jacques şimdi kımıldamadan duruyor, yatağın önüne, ayaklarının dibine serilmiş Séverine'e bakıyordu. Tren sesleri uzakta kaybolurken, kırmızı odaya hükmeden ağır sessizlikte onu seyrediyordu. Kırmızı döşemelerin, kırmızı perdelerin ortasında yerde yatan Séverine kan içindeydi; memelerinin arasından akan kan kızıl bir çağlayan gibi karnına, oradan da

kalçasına yayılıyor, iri damlalar halinde parkeye dökülüyordu. Yırtılan gömleği kana bulanmıştı. Jacques genç kadının bu kadar çok kanı olabileceğini hiç düşünmemişti. Onu orada aptallaşmış bir halde, öylece alıkoyan, bir zamanlar güzel, tatlı ve uysal olan bu kadının, öldüğünde yüzüne yerleşen korku dolu ifadeydi. Topladığı siyah saçları, gece gibi kapkara bir korku miğferine dönüşmüştü. Menekşe rengi gözleri sonuna kadar açılmış, dehşet ve şaşkınlıkla hâlâ soruyordu. Neden, onu neden öldürmüştü? Séverine, yaşamın kendisini çamurdan sonra kana buladığından habersiz, başına gelenlerin sebebini bilmeden ve her şeye rağmen sonuna kadar yumuşak kalpli ve masum kalan bu kadın, hayattan koparılmış, kaderindeki cinayetle bu dünyadan göçüp gitmişti.

Jacques hayretle donakalmıştı. İçinde bir hayvan soluması, yabandomuzu homurtusu, aslan kükremesi duyuyordu; sakinleştikçe bunun soluk alıp verirken çıkardığı ses olduğunu anladı. Nihayet! Sonunda tatmin olmuştu, öldürmüştü! Evet, bunu yapmıştı. Ezelî arzunun tam anlamıyla doyurulması, içinden dizginsiz bir sevincin, muazzam bir neşenin yükselmesine neden oluyordu. Tuhaf bir gururla erkek olarak üstünlüğünün yüceldiğini hissetti. Kadını öldürerek ona sahip olmuştu, tıpkı uzun zamandır istediği gibi, tam anlamıyla, sonunda onu yok etme pahasına. O artık yoktu, bir daha kimsenin olamayacaktı. Aklına birden, o korkunç gecede şu anda bulunduğu yerden sadece beş yüz metre ileride gördüğü diğer kurbanın, Grandmorin'ın ölü bedeni geldi. Üzerinde yol yol kan izleri olan bu narin, bembeyaz beden de tıpkı onun gibi bir insan enkazına, bir bıçak darbesiyle canlı bir varlıktan kırık bir kuklaya, cansız bir paçavraya dönmüştü. Evet, cinayet buydu işte. Cinayet işlemişti ve şimdi kurbanı yerde yatıyordu. Tıpkı diğeri gibi, o da devrilip kalmıştı, fakat genç kadın bacakları açık, sırtüstü düşmüş, sol kolu bedeninin altında kalmış, sağ kolu ise omzundan kısmen kopmuş gibi kıvrılmıştı. Öldürülen adamı gördüğü

o gece, içindeki istek bir cinayet tutkusuna dönüşmüş, kalbinin gümbür gümbür atmasına ve bir gün kendisinin de aynını yapmaya cesaret edeceğine yemin etmesine sebep olmuştu. Ah, korkak olmamak, tatmin olmak, bıçağı saplamak! Bu duygu farkında olmadan içinde filizlenmiş, büyümüştü; geçen bir yıl boyunca her an kaçınılmaz olan bu sona doğru yürümüştü; hatta Séverine koynundayken, onu öperken bile bu ölümcül süreç devam ediyordu; işte iki cinayet birleşmişti, biri diğerinin mantıklı sonucu değil miydi?

Âdeta yeri sarsan korkunç bir gümbürtü koptu, öldürdüğü kadına şaşkınlıkla bakan Jacques'ı dalgınlığından kopardı. Biri kapıyı mı kırıyordu? Onu tutuklamaya mı gelmişlerdi? Çevresine bakındı, sağır ve dilsiz ıssızlıktan başka bir şey göremedi. Ah, evet, yine bir tren geçiyordu. Ya biraz sonra kapıyı çalacak olan adam, öldürmek istediği o adam? Onu tamamen unutmuştu. Hiç pişmanlık duymasa da, aptalca davranmıştı. Ne olmuştu? Sevdiği ve onu çılgınca seven kadın boğazı kesilmiş, yerde yatıyordu; mutluluğuna engel olan kocası ise hâlâ yaşıyor, karanlıkta adım adım yaklaşıyordu. Geçen aylarda Roubaud'yu koruyan, Jacques'ın eğitimi sonucu aldığı terbiye ve nesilden nesile yavaş yavaş aktarılan insanlık kavramı olmuştu, fakat o gece Roubaud'yu bekleyememişti. Kendi çıkarına rağmen, ilk çağlarda, ormanın derinliklerinde hayvanları birbirinin üzerine saldırtan öldürme içgüdüsüne, o şiddet mirasına yenik düşmüştü. Birini öldürmenin mantıklı bir yanı yoktu. Hayır, birini öldürmek için ilk savaşlardan kalma hayatta kalma güdüsü, gücüyle üstün gelme arzusu, fiziksel ve sinirsel, ani bir istek yeterliydi. Arzusunu tatmin eden Jacques kendini yorgun hissediyordu, korkmuştu, olanları anlamaya çalışıyordu, fakat tatmini, yaptığının geri dönüşünün olmayışı karşısında şaşkınlık ve hüzünden başka bir şey hissetmesine izin vermiyordu. Dehşet dolu, olanlara inanamayan bir ifadeyle kendisine bakmaya devam eden zavallı kadının

görüntüsü onu rahatsız etmeye başlamıştı. Bakışlarını kaçırınca, yatağın ayakucunda aniden dikilen beyaz bir şekil görür gibi oldu. Bu, ölen genç kadının hayaleti miydi? Tekrar bakınca Flore'u tanıdı. Kazadan sonra, Jacques ateşler içinde yatarken de görünmüştü ona. Şüphesiz intikamını aldığı için övünüyordu. Jacques korkudan donakaldı, bu odada neden oyalanıyordu hâlâ? Öldürmüştü işte, o korkunç cinayet şarabını doyasıya içmiş, sarhoş olmuştu. Kaçarken ayağı yerdeki bıçağa takıldı, merdivenleri kayarcasına indi, küçük kapı yeterince geniş değilmiş gibi büyük sokak kapısını açtı, kendini dışarıya, zifirî karanlığa atarak çılgınca koşmaya başladı. Geriye dönüp demiryoluna paralel yükselen, kapısı açık kalmış, ölüme terk edilmişliğin hüznüyle arkasında bıraktığı kasvetli eve bakmadı bile.

Cabuche, diğer geceler gibi o gece de çiti geçmiş, Séverine'in penceresi altında dolaşıyordu. Genç kadının Roubaud'yu beklediğini biliyor, bu yüzden panjur aralığından ışığın sızmasına şaşırmıyordu. Fakat kapıdan fırlayıp giden, kudurmuş bir hayvan gibi kırlarda gözden kaybolan adamı görünce şaşkınlıktan olduğu yere çakılıp kaldı. Kaçan adamı takip edecek vakit bile bulamadan, karanlık, kocaman bir dehlize açılır gibi hole açılan kapının önünde korku ve tereddütle kalakalmıştı. Neler oluyordu? İçeri girmeli miydi? Üst kattaki odada yanan lambaya rağmen evde tek bir ses ya da kıpırtı olmaması içini gittikçe artan bir sıkıntıyla dolduruyordu.

Sonunda kararını verdi, el yordamıyla merdivenleri çıktı. Açık bırakılmış oda kapısının önünde durdu. Yumuşak ışıkta, yatağın önünde bir kumaş yığını gördüğünü sandı. Séverine soyunmuş olmalıydı. Heyecanlanarak, kalbi deli gibi çarparak, seslendi. Sonra kanı gördü. O an olanları anladı, ciğeri parçalanırcasına bir çığlık atarak yerinden fırladı. Aman Tanrım! Séverine'di bu, öldürülmüş, acınası çıplaklığıyla bir kenara atılmıştı. Genç kadının hâlâ nefes aldığı-

nı sandı, onu böyle çırılçıplak can çekişirken görünce öyle umutsuzluğa kapıldı ve öyle büyük bir utanç duydu ki, genç kadını kardeşçe duygularla kucaklayarak yerden kaldırdı, yatağına yatırıp üzerini örttü. Fakat ona gösterebildiği ilk ve tek sevgi hareketi olan bu kucaklaşma ellerini, göğsünü kan içinde bırakmıştı. Bedeninden onun kanı sızıyordu. O sırada Roubaud ile Misard'ın odada olduğunu gördü. Onlar da bütün kapıları açık görünce yukarı çıkmaya karar vermişlerdi. Roubaud geçit bekçisiyle laflamaya daldığından gecikmiş, Misard da sohbete devam ederek onunla birlikte yürümüştü. İkisi de gördüklerine inanamayarak, elleri bir kasabınki gibi kan içinde olan Cabuche'e bakıyordu.

Yarayı inceleyen Misard, "Tıpkı başkanınki gibi," dedi.

Roubaud cevap vermeksizin başını salladı. Bakışlarını Séverine'den alamıyor, başının üzerinde toplanmış kapkara saçları ve fal taşı gibi açılmış, neden diye soran mavi gözleriyle büyük bir dehşeti yansıtan bu yüze bakıyordu.

XII

Üç ay sonra, ılık bir temmuz gecesinde, Jacques Paris'ten altı otuzda hareket eden Havre ekspresini kullanıyordu. Şimdiki lokomotifi yepyeniydi. Jacques 608 numaralı bu lokomotifi kendi tabiriyle "kız oğlan kız" almıştı. Artık huyunu suyunu iyice tanımaya başladığı lokomotife hâkim olmak kolay değildi, huysuz ve kaprisliydi; eyere boyun eğmeden önce, çalıştırılıp yorulması, böylece yola getirilmesi gereken genç kısraklara benziyordu. La Lison'u özlüyor, yeni lokomotifineyse sık sık sövüp sayıyordu; gözünü üzerinden ayırmamalı, eli sürekli sürat manivelasında olmalıydı. Fakat o gece hava o kadar güzeldi ki, büyük bir hoşgörüyle onun istediği gibi hızlanmasına izin veriyor, kendisi de güzel havayı derin nefeslerle içine çekiyordu. Kendini hiç bu kadar iyi, vicdanı rahat, hafiflemiş ve huzurlu hissetmemişti.

Yoldayken normalde hiç konuşmayan Jacques, ateşçisi olarak kalmasına izin verilen Pecqueux'ye takıldı.

"Ne o? Artık sadece su içiyorsun galiba, gözlerin böyle açık olduğuna göre." Pecqueux gerçekten de her zamankinin aksine ayık ve neşesiz görünüyordu.

"İnsan etrafında olan biteni görmek için, gözünü açık tutmalı, " diye cevap verdi sertçe.

Jacques vicdan azabı çeker gibiydi, kuşkuyla baktı ona. Geçen hafta kendini, ateşçisinin metresinin, o korkunç

Philomène'in kollarına bırakmıştı; genç kadın uzun zamandan beri kızgın, sıska bir kedi gibi ona sürtünüp duruyordu. Jacques bunda cinsel bir tatmin aramamış, sadece bir deneme yapmak istemişti: Amacı, o korkunç isteğini, öldürme güdüsünü yatıştırdığına göre iyileşip iyileşmediğini anlamaktı. Bakalım boğazına bir bıçak saplamadan bu kadına sahip olabilecek miydi? Halihazırda onunla iki kere beraber olmuş ve ne bir huzursuzluk, ne ürperti duymuştu. Sevinçli, huzurlu ve güleç hali, farkında olmasa bile, artık diğerleri gibi normal bir erkek olmanın verdiği mutluluktan ileri geliyordu muhtemelen.

Pecqueux kömür koymak için lokomotifin ocak kapağını açarken, Jacques onu durdurdu:

"Hayır, hayır, daha fazla koyma," dedi, "gayet iyi gidiyor."

Bunun üzerine ateşçi sövüp saymaya başladı:

"Aman ne de iyi gidiyor! Maskaranın teki, rezil şey! Eskisi ne kadar uysaldı, ona veryansın ettiğimizi hatırlıyorum da... Bu kaltağın kıçınaysa tekme vurmaya bile değmez." Jacques öfkelenmemek için susuyordu. Fakat o üçlü birlikteliklerinin artık geçmişte kaldığını hissediyordu; onun, arkadaşının ve lokomotifin arasındaki tatlı dostluk, La Lison'un ölümüyle sona ermişti. Artık fazla sıkıştırılmış bir cıvata, tersten atılmış bir kürek kömür yüzünden yok yere kavga etmeye başlamışlardı. Onu ve ateşçisini taşıyan bu dar ve hareketli zeminde yumruk yumruğa dövüşmek istemediğinden, Philomène'e karşı dikkatli olacağına dair kendi kendine söz verdi. Pecqueux o güne kadar, itilip kakılmadığı, şekerleme yapabildiği ve erzak sepetlerini boşaltabildiği sürece uysal bir köpek gibi Jacques'a sadık olmuş, kendini uğruna adam öldürecek denli genç adama adamış, ikisi anlaşabilmek için kelimelere ihtiyaç duymadan, işleri gereği karşılaştıkları gündelik tehlikelerle yüzleşerek kardeş kardeş yaşamışlardı. Fakat böyle yan yana, sarsıla sarsıla giderken sürekli birbirlerini yemeye devam eder ve bir türlü uyuşamazlarsa, yaşamları

cehenneme dönerdi. Şirket daha bir hafta önce Cherbourg ekspresinin makinisti ile ateşçisini ayırmak zorunda kalmıştı; çünkü bir kadın yüzünden araları açılmış, makinist artık kendisine itaat etmediğini bahane ederek ateşçisine saldırmıştı. Tren, yolcularıyla son sürat ilerlerken, bu ikisi her şeyi unutup yumruk yumruğa kavga etmişti.

Pecqueux söz dinlemeyerek iki kere daha ocağın kapağını açıp içine kömür attı. Kavga çıkarmak için yer arıyor gibiydi. Jacques kendini tamamen lokomotifi idare etmeye vermiş gibi bunu görmezden geldi, her defasında önlem olarak basıncı düşürmek için enjektörün manivelasını çevirdi. Bu sıcak temmuz gecesinde hava öyle güzeldi, hızla giden lokomotifte insanın yüzüne çarpan hafif rüzgâr öyle hoştu ki! On biri beş geçe tren Havre'a vardığında, iki adam görünürde eski günlerde olduğu gibi uyum içinde lokomotifin bakımını yaptılar.

Fakat tam depodan çıkıp François-Mazeline Sokağı'na yatmaya gideceklerdi ki birinin onlara seslendiğini duydular:

"Hey siz, çok mu aceleniz var? Bir dakikalığına içeri gelsenize!"

Bu, ağabeyinin evinin kapısında büyük ihtimalle Jacques'ın yolunu gözleyen Philomène'di. Pecqueux'yü görünce canı sıkılmış gibi davrandı; eski sevgilisinin varlığına katlanmak zor gelse de, ikisini birlikte çağırmak zorunda kalmıştı, çünkü böylece hiç olmazsa yeni sevgilisiyle konuşabilecekti.

"Bizi rahat bırak!" diye homurdandı Pecqueux. "Canımızı sıkıyorsun, uykumuz var."

"Ne kadar de sevecensin!" diye karşılık verdi Philomène neşeli bir tavırla. "Ama neyse ki Mösyö Jacques senin gibi değil, benimle bir kadeh bir şey içersiniz... Öyle değil mi Mösyö Jacques?"

Makinist ihtiyatlı bir tavırla reddetmeye hazırlanıyordu ki, ateşçi, ikisini gözlemleyip aralarında ne olduğunu

anlamak istediği için teklifi kabul ediverdi. Mutfağa geçip oturduklarında Philomène masaya bir şişe içki ile bardakları koymuştu bile.

"Fazla gürültü yapmamaya çalışın," dedi alçak sesle, "çünkü ağabeyim yukarıda uyuyor ve insanları eve davet etmemden hiç hoşlanmaz."

Kadehleri doldururken konuşmaya devam etti: "Bu arada, haberiniz var mı, Lebleu Ana bu sabah nalları dikti... Ama ben söylemiştim, arkadaki o hapishane gibi lojmana koyarlarsa ölür demiştim. Dört ay çinko dama baka baka, kendini yiye yiye yine de iyi dayandı... Bence onu asıl öldüren, koltuğundan kalkamaz hale gelince, Matmazel Guichon ile Mösyö Dabadie'yi gözetleyememek olmuştur. Bu onda alışkanlık haline gelmişti. Evet, onları suçüstü yakalayamadığı için kudurdu, bu yüzden öldü."

Philomène bir an durup içkisinden bir yudum aldı, sonra gülerek devam etti:

"Elbette yatıyorlar. Fakat o kadar kurnazlar ki, ertesi gün birbirlerini tanımadıklarını sanırsın! Yine de Madam Moulin bir gece onları görmüş olmalı. Fakat konuşacağını sanmam. Çok aptal bir kadın, üstelik kocası da şef yardımcısı..." Yine sustu. Sonra, "Gelecek hafta Roubaudların davası Rouen'da görülecek," diye heyecanla devam etti, "buna ne diyorsunuz?"

O ana kadar Jacques ve Pecqueux tek kelime etmeden onu dinlemişti. Pecqueux kadının çenesinin düşmesine hayret etmişti, kendisiyle hiçbir zaman böyle konuşmazdı. Amirinin önünde Philomène'in böyle heyecanlandığını görünce, gitgide artan bir kıskançlıkla gözlerini ondan ayıramıyordu.

"Evet," diye karşılık verdi makinist, son derece sakin bir tavırla. "Celbi aldım."

Philomène dirseğiyle ona dokunmaktan memnun, yaklaştı.

"Ben de şahidim..." dedi. "Ah Mösyö Jacques, bana sizinle ilgili sorular sorduklarında, çünkü biliyorsunuz o za-

vallı kadıncağızla aranızdaki ilişkiyi öğrenmek istediler, yargıca şöyle dedim: 'Fakat efendim, o, Séverine'e tapıyordu, kesinlikle ona zarar vermiş olamaz.' Sizi birlikte gördüm, bunları söyleyebilecek durumdayım, öyle değil mi?"

"Ah," dedi genç adam kayıtsız bir tavırla, "benim bir endişem yok zaten. Vaktimi nasıl geçirdiğimi saati saatine ispat edebilirim. Şirket hâlâ beni çalıştırıyorsa, bunun nedeni, bana yöneltebilecekleri hiçbir suçlamanın olmamasıdır."

Odaya bir sessizlik hâkim oldu, üçü de ağır ağır içkilerini yudumluyordu.

"İnsanın tüyleri diken diken oluyor," dedi Philomène. "Üzerinde hâlâ zavallı kadının kanları olan o Cabuche olacak hayvanı tutukladılar. Bu adam aklını kaçırmış olmalı! İnsan bir kadını, sırf ondan hoşlandığı için öldürür mü? Sanki kadın ortadan kalktıktan sonra eline bir şey geçecekmiş gibi! Mösyö Cauche'un perona Mösyö Roubaud'yu tutuklamaya gelişini de hayatım boyunca asla unutamayacağım. Ben de oradaydım. Siz de biliyorsunuz ya, olayın üzerinden sadece sekiz gün geçmişti; Mösyö Roubaud, karısının gömülmesinin ertesi günü sakin sakin işinin başına dönmüştü, işte o gün Mösyö Cauche gelip omzuna vurarak, onu tutuklamak üzere emir aldığını söylemişti. Düşünsenize! İkisi birbirlerinden hiç ayrılmazdı, her gece birlikte kumar oynarlardı. Ama insan komiser olunca, anasını babasını bile giyotine götürür, öyle değil mi? Ne de olsa mesleği bu. Mösyö Cauche'un umurunda bile değil! Onu yine Commerce kahvesinde gördüm, kâğıt oynuyordu; Osmanlı sultanı için ne kadar endişeleniyorsa, arkadaşı için de o kadar endişeleniyordu."

Pecqueux dişlerini sıkıp masaya bir yumruk vurdu.

"Tanrı'nın cezası! O boynuzlu Roubaud'nun yerinde olacaktım ki! Siz onun karısıyla yatıyorsunuz. Sonra bir başkası gelip kadını öldürüyor. Kocayı da ağır ceza mahkemesine gönderiyorlar... Yoo, insan öfkeden deliye döner!"

"Hay koca budala!" diye bağırdı Philomène. "Roubaud'yu, karısını öldürsün diye Cabuche'ü teşvik etmekle suçluyorlar, bildiğim kadarıyla para meselesi yüzünden! Söylendiğine göre, Cabuche'ün evinde Başkan Grandmorin'ın saati bulunmuş. Hatırladınız mı, hani on sekiz ay önce vagonda öldürülen şu adam. Bunun üzerine iki cinayetin birbiriyle bağlantılı olduğunu söylediler, karmakarışık, içinden çıkılmaz bir iş bu. Ben doğru dürüst anlatamam, ama gazetede bu konuyla ilgili iki sütun yazı vardı."

Jacques dalmış gitmiş, dinlemiyor gibiydi.

"Kafa patlatmaya ne gerek var," diye mırıldandı. "Elimizden bir şey gelir mi? Mahkeme ne yapacağını bilmiyorsa, biz ne bilelim?"

Birdenbire yüzü solmuştu, bakışlarını boşluğa dikerek ekledi:

"Bütün bunların arasında, olan o zavallı kadına oldu... Ah, zavallı, bahtsız kadın!"

"Benim de bir kadınım var," dedi Pecqueux öfkeyle, "biri ona dokunmaya kalkışsaydı, ikisinin de gırtlağını keserdim. Ondan sonra isterlerse kafamı kessinler, benim için fark etmez."

Yeniden bir sessizlik oldu. Kadehleri ikinci defa dolduran Philomène, dalga geçer gibi omuz silkti. Aslında allak bullak olmuştu, çaktırmadan Pecqueux'yü inceliyordu. Adam kendine hiç bakmıyordu; Victoire Ana bacağı kırılıp sakat kaldıktan sonra temizlik işlerini bırakarak güçsüzler yurduna gidince, Pecqueux de paçavralar içinde, leş gibi dolaşmaya başlamıştı. O hoşgörülü, anaç kadın artık yoktu; Pecqueux'nün cebine çil çil paralar koyamıyor, Havre'daki diğer kadın kendisini erkeklerine iyi bakmamakla suçlamasın diye adamın söküğünü dikemiyordu. Philomène, Jacques'ın sevimli ve temiz haline hayrandı, diğerinden tiksiniyordu.

"Paris'teki karını mı boğardın?" diye sordu meydan okurcasına. "Onu elinden almazlar, korkma!"

"O ya da bir başkası!" diye homurdandı Pecqueux.

Fakat Philomène alaycı bir tavırla kadeh tokuşturdu.

"Haydi, sağlığına! Unutma da çamaşırlarını getir bana, yıkayıp yamayayım, çünkü beni de, Paris'tekini de utandıracak haldesin. Sağlığınıza Mösyö Jacques!"

Jacques rüyadan uyanır gibi silkindi. Cinayetten beri hiç vicdan azabı duymuyor, fiziksel olarak kendini çok iyi hissediyor, huzur içinde yaşıyordu, ama Séverine ara sıra aklına geliyor ve içindeki iyi adamda gözlerini yaşartacak kadar merhamet uyandırıyordu. Kadehini kaldırırken, duygularını saklamak için aceleyle konuştu ve "Savaşa gireceğimizden haberiniz var mı?" deyiverdi.

"Olamaz!" diye bağırdı Philomène. "Peki kiminle?"

"Prusyalılarla... Evet, İspanya kralı olmak isteyen prensleri yüzünden. Dün Meclis'te sadece bu konu konuşulmuş."

Philomène üzüntüyle söylendi:

"Buyurun bakalım! Bu çok tuhaf. Zaten seçimleriyle, halk oylamalarıyla, Paris'teki isyanlarıyla bizi yeterince bunalttılar! Savaş olursa, bütün erkekleri alırlar mı?"

"Biz rahatız," dedi Jacques, "demiryollarının düzenini bozmak istemezler... Ama asker ve mühimmat nakli yüzünden rahatımız kaçabilir. Neyse, savaş durumunda, görevimiz neyse yapacağız."

Bu söz üzerine, Philomène'in bir bacağını onunkinin altına soktuğunu ve Pecqueux'nün de bunu fark edip kıpkırmızı bir yüzle yumruklarını sıktığını görünce ayağa kalktı.

"Haydi gidelim," dedi, "yatma vakti geldi."

"Evet, iyi olur," diye geveledi ateşçi.

Philomène'in kolunu tutmuş, kıracak gibi sıkıyordu. Canı acıyan kadın çığlık atmamak için kendini zor tuttu; Pecqueux öfkeyle kadehindekini bir dikişte bitirirken, Jacques'ın kulağına fısıldadı:

"Dikkat et, içtiği zaman tam bir hayvan olur."

Tam o sırada merdivenlerden gürültülü ayak sesleri duyuldu.

"Ağabeyim!" dedi Philomène panikle. "Çabuk gidin, çabuk!"

İki adam evden ancak yirmi adım uzaklaşmıştı ki, önce tokat sesleri, ardından da çığlıklar işittiler. Philomène, burnunu reçel kavanozuna sokarken suçüstü yakalanan küçük bir kız çocuğu gibi feci bir dayak yiyordu. Makinist durmuş, geri dönüp kadına yardım etmek istemişti fakat ateşçi ona engel oldu.

"Sizi ne ilgilendiriyor ki?" dedi. "Ah, orospu! Ağabeyi şunu bir gebertseydi ya!"

François-Mazeline Sokağı'na varan Jacques ile Pecqueux tek kelime etmeden yattılar. Daracık odada iki yatak neredeyse birbirine değiyordu; ikisi de uzun bir süre uyumadı, gözleri açık, birbirlerinin soluklarını dinlediler.

Pazartesi günü Rouen'da Roubaudların davası görülecekti. Sorgu yargıcı Denizet için bu büyük bir zaferdi, çünkü bu karışık ve karanlık olayı çözmek için izlediği yol hukuk çevrelerinden büyük övgü almıştı. "Son derece zekice tahlil edilmiş bir şaheser!" diyorlardı. "Gerçeğin mantıklı bir şekilde yeniden inşası, tek kelimeyle muhteşem bir iş."

Séverine'in ölümünden birkaç saat sonra olay yeri Croix-de-Maufras'a giden Mösyö Denizet, işe Cabuche'ü tutuklayarak başlamıştı. Kan içindeki giysileri, onu cesetle yalnız ve şaşkın bir halde bulduklarını anlatan Roubaud ile Misard'ın suçlayıcı ifadeleri, kısacası her şey suçlunun Cabuche olduğunu gösteriyordu. O odada bulunma nedenini söylemesi için sıkıştırılınca arabacı bir şeyler gevelemiş, yargıç da anlattıklarını çok aptalca ve alışılmış bularak omuz silkmişti. Zaten o da böyle bir hikâye bekliyordu. Hep aynıydı: Hayalî bir katil, gerçek suçlunun uydurma suçlunun karanlık kırlara doğru kaçışını duyduğunu söylemesi. O kurt adam hâlâ koşuyorsa şimdiye kadar epey uzaklaşmış olmalıydı, öyle

değil mi? Zaten o saatte evin önünde ne aradığı sorulduğunda, Cabuche şaşalamış, önce cevap vermek istememiş, sonra da yürüyüşe çıktığını söylemişti. Çok çocukçaydı; hiçbir yeri karıştırmadan, bir mendile bile dokunmadan, tüm kapıları açık bırakarak kaçan gizemli bir katilin varlığına inanmak mümkün müydü? Nereden gelmişti? Neden öldürmüştü? Bununla birlikte, soruşturmanın başlangıcından beri Jacques ile kurbanın ilişkisinden haberdar olan yargıç, genç adamın cinayet günü nerede olduğunu öğrenmek istemişti. Fakat sanığın kendisi, dört on dört Barentin trenine binmesi için Jacques'a refakat ettiğini söylemiş, Rouen'daki otelci de genç adamın akşam yemeğinden sonra hemen yattığına, odasından da ancak ertesi sabah saat yediye doğru çıktığına yemin etmişti. Hem ayrıca bir âşık, çılgınca sevdiği, hiç kavga etmediği metresini nedensiz yere öldürmezdi. Bu çok saçma olurdu. Hayır, hayır, katil olması mümkün, hatta kesin olan tek bir kişi vardı; o da, ayağının dibinde bıçakla bulunan, masallar anlatarak mahkemeyi uyutmaya çalışan, elleri kan içindeki o hayvan herifti.

Fakat Mösyö Denizet bu noktaya ulaşınca, tüm inancına ve kendi deyimiyle "delillerden ziyade güvendiği" önsezilerine rağmen, bir an kararsızlık yaşadı. Suçlunun Bécourt Ormanı'ndaki kulübesinde yapılan ilk araştırmada hiçbir şey bulunamamıştı. Hırsızlık olmadığına göre, başka bir cinayet nedeni aramak gerekliydi. Fakat bir sorgu esnasında, Misard tesadüfen bir ipucu verdi: Bir gece Cabuche'ün, odasında yatmaya hazırlanan Madam Roubaud'yu izleyebilmek için bahçe duvarına tırmandığını görmüştü. Sorgulanan Jacques da bütün bildiklerini sükûnetle anlattı: Evet, arabacının Sèverine'e duyduğu sessiz hayranlığın farkındaydı, ateşli bir arzuyla hep peşi sıra gider, ona hizmet etmek için eteğinin dibinden ayrılmazdı. Artık hiç şüphe kalmamıştı: Cabuche'ün cinayet işlemesine hayvani tutkusu neden olmuştu. Her şey yerli yerine oturuyordu; katil ön kapıdan girmişti, belki de

anahtarı vardı, hatta aklı karıştığı için kapıyı açık unutmuş, sonra cinayetle sonuçlanacak bir mücadele yaşanmış, Cabuche kadına tecavüz etmeye kalkışmışsa da bu girişimi kocanın gelişiyle yarıda kalmıştı. Bununla birlikte geriye son bir soru işareti kalıyordu, çünkü Roubaud'nun geleceğini bilen zanlının, cinayet için tam da yakalanabileceği saati seçmesi garipti. Ama üzerine düşünüldüğünde, bu sorunun cevabı dahi Cabuche'ün aleyhineydi ve onu kesinlikle zan altında bırakıyordu. Séverine'in bomboş evde tek başına olduğu bu andan istifade edemezse, genç kadının ertesi gün oradan ayrılacağını ve ona sahip olmak için bir daha fırsat bulamayacağını düşünüp çılgına dönmüş, arzudan gözü kararak ona saldırmış olabilirdi. O andan itibaren, yargıç katilin kati surette Cabuche olduğuna hükmetti.

Sorgularla bunaltılan, Denizet'nin tekrar tekrar sorduğu kurnazca sorularla köşeye sıkışan, kendisine kurulan tuzaklardan habersiz Cabuche, ilk ifadesinde ısrar ediyordu. Temiz hava almak istemişti, yolda yürürken birisi koşarak yanından geçmişti, üstelik karanlıkta öyle hızlı koşuyordu ki, ne yöne doğru kaçtığını bile söyleyemezdi. Bunun üzerine şüphelenip eve bakmaya gittiğinde, kapının ardına kadar açık olduğunu görmüştü. Sonunda üst kata çıkmaya karar vermiş, hâlâ sıcak olan ölüyü bulmuştu; gözleri açık, ona bakıyordu, bu yüzden yaşadığını sanmış, yatağına yatırınca da üstü başı kan içinde kalmıştı. Sadece bunu biliyor, sadece bunu tekrarlıyor, hiçbir ayrıntıyı değiştirmiyordu. Önceden hazırladığı hikâyede ısrar eder gibiydi. Onu farklı bir yöne çekmeye çalıştıkları zaman şaşırıyor, kafası çalışmayan, söylenenlerden hiçbir şey anlamayan bir adam gibi susuyordu. Mösyö Denizet, onu kurbana beslediği duygularla ilgili sorguya çektiğinde, ilk sevdası yüzüne vurulan bir oğlan çocuğu gibi kıpkırmızı kesilip inkâr etmişti; o hanımefendiyle yatmayı hayal etmekle ilgili suçlamaları korkunç, utanç verici, ama aynı zamanda yüreğinin derinliklerinde yatan ve kimseye itiraf etmek zorunda

olmadığı gizemli ve nahif bir şeymiş gibi reddederek kendini savunmuştu. Hayır, hayır! Onu sevmiyordu, arzulamıyordu, şimdi artık hanımefendi öldüğüne göre, kutsal bir şeye hakaret gibi gördüğü bu konu hakkında hiçbir şey söylemeyecekti. Fakat birçok tanığın ileri sürdüğü bir şeyi inatla inkâr etmesi de aleyhine işlemişti. Doğal olarak, iddia makamına göre, Cabuche'ün arzularını tatmin etmek için öldürdüğü bu zavallı kadına duyduğu çılgınca tutkuyu saklaması çıkarınaydı. Bütün deliller toplandıktan sonra, yargıç son bir darbe vurarak itirafa zorlamak için ona doğrudan cinayet ve tecavüzle suçlandığını söylediğinde Cabuche çılgınca bir öfkeye kapılarak karşı çıkmıştı. Genç kadına sahip olmak için onu öldürmüştü ha! Ona bir azizeymişçesine tapan Cabuche! Önüne geleni boğacağını söylerken, çağrılan jandarmalar onu zorlukla zapt ettiler. Mösyö Denizet'ye göre Cabuche, tehlikeli, sinsi hayvanın tekiydi; neyse ki ani öfke patlaması, reddettiği cinayeti onun yerine itiraf ediyordu.

Soruşturmanın bu aşamasında, cinayet konusu her açıldığında zanlı öfkeleniyor, katilin kaçan yabancı olduğunu haykırıyordu. Mösyö Denizet bu arada olayın seyrini değiştirecek, çok önemli yeni bir şey keşfetmişti. Her zaman söylediği gibi, gerçekleri hissederdi; bir tür önseziyle Cabuche'ün kulübesini bir de kendi aramak istemiş ve oracıkta, bir kalasın arkasına gizlenmiş kadın mendilleri ve eldivenleri bulmuştu; bunların altında ise görür görmez tanıyarak sevince boğulduğu altın bir saat vardı. Kapağına iç içe geçmiş iki baş harfin kazınmış olduğu ve seri numarası 2516 olan bu pahalı saat, vaktiyle tüm aramalarına rağmen bir türlü bulamadığı Başkan Grandmorin'ın saatiydi. Bu keşifle birlikte kafasındaki tüm sorular bir anda cevaplanmıştı; geçmiş bugüne bağlanıyordu, iki cinayet birbiriyle bağlantılıydı, her şeyin nihayetinde böyle mantıklıca bir araya gelmesi onu son derece mutlu ediyordu. Fakat bunun geniş kapsamlı sonuçları olacaktı; önce, saati bulduğundan bahsetmeksizin,

Cabuche'ü eldivenler ve mendiller konusunda sorguya çekti. Arabacı bir an itiraf edecek gibi oldu: Evet, onu seviyordu, evet, onu istiyordu, giydiği elbiselere öpücükler konduracak kadar, üzerinden düşürdüğü süs iğnelerini, korse bağlarını, firketeleri arkasından toplayıp çalacak kadar. Ama sonra bir tür utanç, üstesinden gelemediği bir sıkılganlık konuşmasına izin vermedi. Yargıç nihayet saati gözünün önüne koyunca, Cabuche afallamış gibi ona baktı. Çok iyi hatırlıyordu: Genç kadının yastığının altından çalıp bir av gibi kulübesine götürdüğü bir mendilden çıkmıştı bu saat. Onu nasıl geri vereceğini düşünüp kafa patlatırken de orada kalmıştı. Ama bunu anlatmak neye yarardı? O zaman çok utandığı diğer hırsızlıklarını, çaldığı kumaşları, mis gibi kokan iç çamaşırlarını da itiraf etmesi gerekecekti. Zaten söylediği hiçbir şeye inanmıyorlardı. Kendisi de anlamakta zorlanıyor, düşünmeye çalıştıkça her şey bulanıklaşıyor, kendini bir kâbustaymış gibi hissediyordu. Artık cinayet suçlamasına bile öfkelenmiyor, her soruya uyuşmuş gibi "Bilmiyorum," diye cevap veriyordu. Eldivenler ve mendilleri bilmiyordu. Saati bilmiyordu. Canını sıkıyorlardı, onu rahat bırakıp bir an önce giyotine yollamalarından başka bir şey istemiyordu.

Mösyö Denizet ertesi gün Roubaud'yu tutuklattırdı. Şef yardımcısının aleyhine yeterli delil olmamasına rağmen, tutuklama emrini kavrayışının gücüne inandığı o ilham anlarından birinde, mutlak kudretinden emin olarak imzalamıştı. Halihazırda karanlıkta kalan birçok nokta olduğu halde, iki cinayetin arasındaki bağlantının da, azmettiricinin de bu adam olduğunu tahmin ediyordu. Roubaud ile Séverine'in, Croix-de-Maufras'a sahip olduktan sekiz gün sonra Havre noteri avukat Colin'in huzurunda yaptıkları miras sözleşmesinde, birinden birinin ölümü halinde mülkün çiftten sağ kalana geçeceğini belirten bir madde olduğunu keşfedince, büyük bir zafer kazanmış gibi oldu. Artık bütün olay kafasında öyle kesin bir mantıkla ve açıklıkla şekillenmiş ve

iddiasına öyle sağlam bir temel oluşturmuştu ki, hakikatin kendisi bile bunun yanında daha az gerçek, daha hayalî ve mantıksız kalırdı. Roubaud korkağın tekiydi, iki cinayette de kendisi öldürmeye cesaret edememiş, maşa olarak Cabuche'ü, o vahşi hayvanı kullanmıştı. İlkinde, Başkan Grandmorin'ın vasiyetnamesinden haberdar olduğu için, bir an evvel mirasa konmayı istemiş ve başkandan nefret ettiğini bildiği Cabuche'ü, eline bıçağı vererek Rouen istasyonunda duran trenin özel bölmesine göndermişti. On bin frangı paylaştıktan sonra iki suç ortağı belki de bir daha hiç görüşmeyecekti, ama bir cinayetin bir başkasını doğurması kaçınılmazdı. Ve yargıç, o çok beğeni toplayan suç psikolojisi konusundaki derinliğini işte bu noktada ortaya koymuştu; çünkü ilk cinayetin, mantıken ikincisine yol açacağına inandığından, Cabuche'ün peşini hiç bırakmadığını bugün açıklıyordu. On sekiz ay yetmişti; Roubaudların evliliği çökme noktasına gelmiş, koca beş bin frangı kumarda yemiş, karısı da oyalanmak için kendine bir sevgili bulmuştu. Kocası parayı yer bitirir diye, kadın şüphesiz La Croix-de-Maufras'ın satılmasına karşı çıkıyordu; belki de kavgaları sırasında, kocasını adalete teslim etmekle tehdit ediyordu. Her halükârda, karı koca arasındaki geçimsizlik tanıkların ifadesiyle de doğrulanıyordu; ilk cinayetin ardından olayların eninde sonunda geleceği nokta da buydu işte. Cabuche yabani hevesleriyle yine ortaya çıkıyor, gölgede kalan koca, daha önce bir insanın hayatına mal olan o uğursuz eve tamamen sahip olmak için eline bıçağı tutuşturuyordu. İşte gerçek, apaçık görünen gerçek buydu; her şey gelip buna dayanıyordu: Arabacının kulübesinde bulunan saat, iki cesedin boğazında da aynı elle, aynı şekilde açılan yara, aynı silah, yani odada bulunan o bıçak... Bununla birlikte, bu son noktada iddia makamının bir şüphesi vardı: Başkanın boğazındaki kesiğe daha küçük, daha keskin bir bıçak neden olmuş gibi görünüyordu.

Roubaud sorulara önce, son zamanlarda takındığı uykulu ve uyuşuk ifadesiyle "evet" ya da "hayır" diye cevap verdi. Tutuklandığına şaşırmamış gibiydi, iç dünyası giderek altüst olduğundan, her şeye karşı kayıtsız bir hale gelmişti. Onu konuşturmak için, yanında sürekli bir gardiyan kalıyordu. Roubaud adamla sabahtan akşama kadar kâğıt oynuyordu ve halinden memnundu. Zaten Cabuche'ün suçlu olduğuna inanıyordu, katil sadece o olabilirdi. Jacques'la ilgili sorulara gülüp omuz silkerek cevap vermiş, böylece makinist ile Séverine arasındaki ilişkiyi bildiğini göstermişti. Ama Mösyö Denizet onu şöyle bir yokladıktan sonra, teorisini açıklamaya, suç ortaklığını öne sürüp onu sıkıştırmaya başlamıştı. Gerçeğin anlaşıldığını görüp paniğe kapılmasını ve itiraf etmesini sağlamaya çalışınca, Roubaud gayet ihtiyatlı davranır olmuştu. Ona neler anlatıyorlardı böyle? Başkanı öldüren, Séverine'in de katili olan arabacıymış, kendisi değilmiş; ama her iki cinayette de asıl suçlu kendisiymiş, çünkü taşçı onun hesabına ve onun adına öldürüyormuş. Bu karışık hikâye onu şaşkınlığa sürüklüyor, içini şüpheyle dolduruyordu. Ona bir tuzak kuruyor olmalıydılar; cinayetlerdeki payını, ilk cinayeti kendisinin işlediğini itiraf ettirmek için yalan söylüyorlardı. Tutuklanır tutuklanmaz, ilk cinayetle ilgili davanın yeniden açıldığını düşünmüştü, Cabuche'le yüzleştirilince, onu tanımadığına yemin etti. Onu yalnızca, kan içinde, kurbanına tecavüz etmek üzereyken gördüğünü tekrar edince, arabacı köpürdü, anlaşılmaz ve şiddetli bir kavga işleri büsbütün karıştırdı. Aradan üç gün geçti; yargıç, suç ortaklarının birbirlerine düşmanmış gibi yaparak kendisini kandırmaya çalıştıklarından emin, ikisini de tekrar tekrar sorguladı. Roubaud artık usanmış, soruları yanıtlamamaya karar vermişti ki, bir sabırsızlık anında, aylardan beri içinde büyüyen bu sıkıntıya bir son verme isteğiyle, aniden gerçeği, sadece gerçeği, tüm gerçeği söyleyiverdi.

O gün Mösyö Denizet masasında oturmuş, zeki görünme gayretiyle gözlerini kısarak, kıpır kıpır dudaklarını

büzerek kurnazlık yarışına girmişti. Hantal görüntüsünün altında mahir bir düzenbazın bulunduğuna inandığı bu yağ bağlamış sanığın karşısında, bir saatten beri bildiği her numarayı sergiliyordu. Onu adım adım sıkıştırdığını, etrafını kuşattığını, sonunda kapana kıstırdığını sandığı anda, Roubaud dayanacak gücü kalmamış gibi, artık bıktığını, daha fazla işkence çekmemek için her şeyi itiraf edeceğini haykırdı. Madem ne dese suçlu olduğuna inanacaklardı, gerçekten yaptıklarından dolayı suçlu bulunmayı tercih ederdi. Fakat bütün hikâyeyi, yani karısının gencecikken Grandmorin tarafından tecavüze uğradığını, kendisinin bu rezaleti öğrenince kıskançlıktan deliye döndüğünü, başkanı nasıl öldürdüğünü ve on bin frangı neden aldığını anlattıkça, yargıç şüpheyle kaşlarını kaldırıyor, mesleki bir güvensizlikle ve alaycı bir tavırla dudak büküyordu. Sanık sustuğunda, artık açık açık gülmeye başlamıştı. Kerata düşündüğünden de yamandı: İlk cinayeti üstleniyor, bunu duygusal nedenlerle işlediği bir suç olarak sunup hırsızlık suçlamasından, özellikle de Séverine cinayetinin suç ortaklığından tamamen sıyrılıyordu. Bu, örneğine pek rastlanmayan bir zekâ ve iradeye işaret eden ustaca bir dolaptı, ama tutarlı değildi.

"Haydi Roubaud, bizi çocuk yerine koymayın... Kıskandığınızı ve cinayeti de bir kıskançlık krizi esnasında işlediğinizi iddia ediyorsunuz, öyle mi?"

"Kesinlikle öyle."

"Bu anlattıklarınızı kabul edecek olursak, evlendiğinizde karınız ile başkan arasındaki ilişkiyi bilmiyordunuz. Bu inanılır bir şey mi? Aksine, sizin durumunuzda her şeyin bilindiği, tartışıldığı ve kabul edildiğine inanmamızı sağlayan birçok sebep var. Size bir hanımefendi gibi yetiştirilmiş genç bir kız veriliyor, ona çeyiz düzülüyor, hamisi haminiz oluyor, üstelik siz başkanın vasiyetinde eşinize yazlık bir ev bağışladığını da biliyorsunuz ve bütün bunlara rağmen kesinlikle

hiçbir şeyden şüphelenmediğinizi söylüyorsunuz! Yapmayın, her şeyi biliyordunuz, yoksa evliliğiniz başka türlü açıklanamaz. Zaten tek bir şey var ki, hikâyenizi yalanlamaya yeter. Siz kıskanç bir koca değilsiniz ve öyle olduğunuzu iddia etmenizin de hiçbir faydası yok."

"Gerçeği söylüyorum, bir kıskançlık krizi esnasında öldürdüm."

"Öyleyse başkanı, geçmişte yaşanmış ve kanıtlayamadığınız bir ilişkiden dolayı öldürdükten sonra, karınızın sevgilisine nasıl hoşgörü gösterebildiniz, bunu bana anlatın. Evet, şu güçlü kuvvetli delikanlıdan, Jacques Lantier'den bahsediyorum. Birçok şahit bu ilişkiden bahsetti ve siz de bildiğinizi saklamadınız. Düşüp kalkmalarına izin verdiniz, neden?"

Kolu kanadı kırılan Roubaud tasalı bir ifadeyle boşluğa bakıyor, hiçbir açıklama yapamıyordu.

"Bilmiyorum..." diye kekeledi sonunda. "Grandmorin'ı öldürdüm, fakat karımı öldürmedim."

"Öyleyse bana intikam peşinde olan kıskanç bir koca olduğunuzu söylemeyin ve bu hikâyeyi jüri karşısında tekrarlamamanızı öneririm, çünkü omuz silkip geçerler... Bana inanın ve ifadenizi değiştirin, sizi sadece hakikat kurtarabilir."

O andan itibaren, Roubaud inatla bunun gerçek olduğunu iddia ettikçe, yargıç da aksine yalan söylediğine inandı. Her şey Roubaud'nun aleyhine dönmeye başlamıştı, öyle ki Cabuche'ü suçladığı ilk ifadesi, bu son ifadesini destekleyeceği yerde, ikisi arasındaki gizli iş birliğinin kanıtı olarak görüldü. Yargıç, gerçek bir meslek aşkıyla davanın psikolojik tahlilini yapmaya girişmişti. İnsan doğasının derinliklerine hiç böyle dalmadığını söylüyordu. Bu, gözlemden ziyade geleceği görmekti, suçluyu gözünden tanıyan kâhin ve sihirbaz yargıçlar sınıfına ait olmakla övünüyordu. Artık kanıt eksikliği de yoktu, hepsi bir araya getirilince en ufak kuşkuya yer kalmıyordu. Tahkikat sağlam bir temele oturmuştu, hakikat güneş ışığı gibi göz kamaştırıyordu.

Mösyö Denizet'nin zaferini asıl taçlandıran, iki davayı birden sabırla ve büyük bir gizlilikle yürütüp ikisini tek bir dava olarak ortaya çıkarmasıydı. Halk oylamasının çok ses getiren başarısından sonra tüm ülke, büyük felaketlerin habercisi olan öncü çalkantılara benzer hummalı bir heyecanla çalkalanmaya devam ediyordu. İmparatorluğun son günlerini yaşayan toplumda, siyasette, özellikle de basında sürekli bir endişe, bir heyecan vardı, öyle ki kutlama anları bile hastalıklı bir zorbalığa dönüşüyordu. Bu yüzden, Croix-de-Maufras'ta, o bomboş evde bir kadın öldürülüp de, Rouen sorgu yargıcının deha dolu bir hamleyle Grandmorin davasını yeniden açarak iki cinayetin birbiriyle bağlantılı olduğunu ortaya çıkardığı duyulunca yarı resmî gazeteler haberi büyük bir zafer havasıyla yayımladı. Yine de hâlâ ara sıra muhalefet gazetelerinde, bulunamayan efsanevi katille ilgili alaycı yazılar çıkıyor; bu hayalî katili, bazı önemli şahsiyetlerin rezilliklerini gizlemek için polisin uydurduğu ileri sürülüyordu. Bu türden haberlere artık kesin bir yanıt verilebilirdi, katil ve suç ortağı tutuklanmıştı, tüm olanların sonunda Başkan Grandmorin'ın anısı lekelenmeden kalacaktı hafızalarda. Tartışmalar başladı, Rouen ve Paris'te heyecan günden güne arttı. Hayalgücünü zorlayan bu korkunç hikâyeden etkilenmenin yanı sıra herkes, âdeta devletin bekası buna bağlıymış gibi heyecanla davayı izliyordu. Basın bir hafta boyunca sadece olayın ayrıntılarını yazdı çizdi.

Mösyö Denizet, Paris'e, Genel Sekreter Mösyö Camy-Lamotte'un Rocher Sokağı'ndaki özel konutuna çağrılmıştı. Yüzü zayıflamış ve iyice yorgun görünen genel sekreter, onu sade çalışma odasında, ayakta karşıladı. Mösyö Camy-Lamotte, bu büyük başarısına rağmen hizmet ettiği yönetimin yakında çökeceğini hisseder gibi, kuşku ve kederle gitgide sararıp soluyordu. Séverine'in mektubunu ne yapacağını bilemediğinden, iki günden beri kendiyle mücadele ediyordu. Bu mektup Roubaud'nun ifadesini su götürmez biçimde

destekliyor, iddia makamının tüm suçlamalarını çürütüyordu. Mektuptan kimsenin haberi yoktu, istese onu yok edebilirdi. Fakat bir gün önce imparator, hükümet zarar görecek bile olsa, bu kez adaletin her türlü baskıdan uzak, bağımsız bir biçimde kendi yolunu izlemesi gerektiğini söylemişti ona. Basit bir dürüstlük çığlığıydı bu ya da belki, bunca alkıştan sonra tek bir haksızlığın bile kaderi değiştireceğine dair bir batıl inanç. Dünya işlerini basit birer mekanik sorun gibi gören genel sekreterin vicdani kaygıları olmamakla birlikte, aldığı bu emirle tereddüde düşmüştü; efendisini ona itaatsizlik edecek kadar sevmeli miydi?

Mösyö Denizet hemen övünmeye başladı:

"İşte bakın, sezgilerim beni yanıltmamış; başkanı öldüren kişi, Cabuche çıktı... Fakat itiraf edeyim, diğer yorumda da bir gerçeklik payı vardı, Roubaud konusu hep şüpheliydi, bunu hissediyordum... Neyse, ikisini de yakaladık."

Mösyö Camy-Lamotte, donuk bir ifadeyle bakıyordu ona.

"Yani bana gönderilen dosyadaki tüm bilgiler doğrulandı ve kanaatiniz kesin, öyle mi?"

"Kesin, hiç şüphe yok... Her şey yerine oturuyor, görünürdeki karışıklıklara rağmen, böyle mantıklı bir seyir izleyen, suçlunun önceden belirlenmesinin bu kadar kolay olduğu başka bir cinayet davası hatırlamıyorum."

"Ama Roubaud karşı çıkıyor, ilk cinayeti üstleniyor, karısının kirletildiğini, kendisinin de kıskançlıktan deliye dönerek cinayet işlediğini ifade ediyor. Bütün bunlar muhalefet gazetelerinde yazılıp çiziliyor."

"Hepsi söylenti, yazdıklarına kendileri de inanmıyor. Karısının sevgilisiyle buluşmasını kolaylaştıran o Roubaud kıskanç, öyle mi! Duruşmalarda bu hikâyeyi tekrarlayabilir, ama istediği rezaleti çıkaramayacak, iddiasını kanıtlayacak birkaç delil daha gösterebilseydi, belki... Ama hiçbir şey gösteremiyor. Karısına yazdırdığı ve kurbanın evrakları arasında bulunması gereken bir mektup olduğunu öne sürüyor...

Sayın genel sekreter, o evrakları siz düzenlediniz, öyle bir mektup olsa bulurdunuz, değil mi?"

Mösyö Camy-Lamotte cevap vermedi. Doğruydu, yargıcın ortaya çıkardıkları sayesinde rezalet nihayet örtbas edilecekti. Kimse Roubaud'ya inanmayacak, başkanın üzerindeki korkunç şüpheler ortadan kalkacak, imparatorluk kendi adamlarından birinin saygınlığını geri kazanmasından fayda sağlayacaktı. Hem mademki Roubaud suçunu kabul ediyordu, şu ya da bu ifadeden hüküm giymesi, adalet kavramını zedeler miydi? Bir de Cabuche vardı tabii ama ilk cinayete karışmadıysa bile, ikincisinin gerçek faili o gibi görünüyordu. Adalet tam bir hayaldi. Hakikatin önü çalılarla kesildiyse, adil olmayı istemek tam bir aldatmaca değil miydi? Sağduyulu davranarak, çökmekte olan bu topluma omuz verip desteklemek daha iyiydi.

"Değil mi?" diye tekrarladı Mösyö Denizet. "Böyle bir mektup bulmadınız değil mi?"

Mösyö Camy-Lamotte bakışlarını tekrar ona çevirdi ve durumun tek hâkimi olarak, imparatorun vicdan azabını da kendi vicdanına yükleyip sakin bir ifadeyle cevap verdi:

"Kesinlikle hiçbir şey bulmadım."

Sonra da dostça gülümseyerek yargıca iltifatlar yağdırdı. Belli belirsiz kıvrılan dudakları, bastıramadığı alaycı yaklaşımını açığa vuruyordu. Hiçbir soruşturma bu kadar zekice yürütülmemişti; nihayet resmen karar verilmişti, tatilden sonra onu danışman olarak Paris'e çağıracaklardı. Genel sekreter, böyle diyerek yargıcı sahanlığa kadar geçirdi.

"Gerçeği yalnız siz görebildiniz, bu hakikaten hayran olunacak bir şey... Hakikat dile geldiğinde, onu hiçbir şey susturamaz, ne kişilerin çıkarları, ne de devletin yasası... Devam edin, sonuç ne olursa olsun, dava kendi doğal seyrini izlesin."

"Bunu görevim addederim," dedi Mösyö Denizet ve genel sekreteri selamladıktan sonra, yüzü mutluluktan ışıldayarak evden ayrıldı.

Mösyö Camy-Lamotte yalnız kalınca önce bir mum yaktı, sonra Séverine'in mektubunu, sakladığı çekmeceden çıkardı. Mumun alevi çok yüksekti, katlanmış iki satırlık mektubu tekrar okumak için açtı. Onu, bir zamanlar sevimliliğiyle etkileyen, o menekşe gözlü, zarif katil geldi gözünün önüne. Artık ölmüştü, bir trajedi kurbanıydı. Beraberinde hangi sırları götürmüştü, kim bilir? Evet, hakikat, adalet hepsi hayalden ibaretti. Bu tanımadığı, cazip kadından ona, içinde tutuşturduğu, ama sonuca ulaşmayan anlık bir arzudan başka bir şey kalmamıştı. Mektubu muma yaklaştırıp yakarken yaklaşan bir musibeti sezmiş gibi, içini büyük bir üzüntü kapladı, imparatorluğun kaderi parmaklarının arasından dökülen bir tutam kül gibi yok olup gitmekse, bu mektubu yok etmek, vicdanına bu sorumluluğu yüklemek neye yarardı?

Mösyö Denizet bir haftadan kısa bir sürede tahkikatı bitirdi. Batı Demiryolları Şirketi büyük bir iyi niyet örneği göstererek, istediği bütün belgeleri, gerekli bütün tanıklıkları sağlamıştı. Çünkü şirket de, çalışanlarından birinin adının karışmasıyla başlayıp tüm şirketi saran, şimdi de yöneticilerini tehlikeye atan bu olayın bir an evvel sonuçlanmasını istiyordu. Kangren olmuş bu uzuv derhâl kesilip atılmalıydı. Bunun üzerine Havre garı personeli, teker teker yargıcın bürosunda boy göstermeye başladı: Önce Roubaud'nun utanılası yaşam tarzıyla ilgili korkunç ayrıntılar veren Mösyö Dabadie, Moulin ve diğerleri; sonra ilk cinayetle ilgili çok önemli ifadeler veren Barentin garının şefi Mösyö Bessière ve Rouen'daki birçok görevli; ardından Paris garının şefi Mösyö Vandorpe, geçit bekçisi Misard ve şef kondüktör Henri Dauvergne. Özellikle son ikisi, sanığın mezhebi geniş bir koca olduğuna dair kesin ifade vermişti. Hatta Séverine'in Croix-de-Maufras'ta tedavi ettiği Henri, kazadan dolayı hasta yattığı gecelerden birinde, Roubaud ile Cabuche'ün, penceresi önünde konuştuklarını duyduğunu iddia ediyordu. Bu ifade birçok şeyi açıklıyor, birbirini

tanımadığını iddia eden iki sanığın planını altüst ediyordu. Şirket çalışanlarından bir kınama çığlığı yükselmişti, işlediği günah için affedilir sebepleri olan o bahtsız genç kadın ile hakkındaki kötü söylentilerden temize çıkan o saygıdeğer yaşlı adam için herkes üzülüyordu.

Fakat davanın yeniden açılması en çok Grandmorinların hırsını körüklemişti, verdikleri güçlü desteğe rağmen Mösyö Denizet çoğu zaman soruşturmanın bütünlüğünü korumak için onlarla didişmek zorunda kaldı. Croix-de-Maufras Séverine'e miras kaldığı için çileden çıkmış, cimrilikten içleri kan ağlayan Lachesnayeler şimdi zafer şarkıları söylüyordu, çünkü baştan beri Roubaud'nun suçlu olduğuna inanmışlardı. Böylece, davanın tekrar görülmesini vasiyeti çürütmek için fırsat bildiler; mirası geri almak için tek bir yol vardı, o da Séverine'in Grandmorin'a düşman olduğunu, mirası hak etmediğini ileri sürmek. Roubaud'nun ifadesinin bir kısmını, yani karısının hayalî bir namus davası yüzünden değil, sırf hırsızlık için cinayet işlemede ona yardım ettiğini ve böylece suç ortağı olduğunu kabul ediyorlardı. Bu yüzden yargıçla aralarında büyük bir anlaşmazlık çıktı; özellikle de, eski arkadaşı Sèverine'e karşı katı tutumundan vazgeçmeyerek korkunç suçlamalar yönelten Berthe'le sorunlar yaşandı. Yargıç bu durumda Séverine'i savunmak durumunda kaldı, zira gururla söylediği gibi, tek bir parçası yerinden oynatılırsa, son derece sağlam kurduğu halde tümden yıkılabilecek mantık anıtına, başyapıtına dokunulunca öfkelenmişti. Yargıcın bürosunda Lachesnayeler ile Madam Bonnehon arasında şiddetli bir kavga yaşandı. Eskiden Roubaud'nun tarafını tutan Madam Bonnehon, şimdi hakkında olumlu bir görüş bildiremiyordu; ama güzelliğe ve aşka olan zaafı yüzünden, kanlı, trajik bir romana benzeyen bu olaydan çok etkilenmiş, müşfik bir suç ortağı gibi Sèverine'i savunuyordu. Tavrı açıktı, parayı küçümsüyordu. Yeğeni bu miras meselesini tekrar tekrar açmaya utanmıyor muydu? Séverine'i

suçlamak, Roubaud'nun uydurma itirafını kabul ederek başkanın hatırasını yeniden kirletmek anlamına gelmez miydi? Soruşturma sonunda hakikat Mösyö Denizet tarafından ustaca ortaya çıkarılmasaydı bile, ailenin şerefi için o hakikati yaratmak gerekirdi. Madam Bonnehon, davanın söylentilere yol açtığı Rouen sosyetesinden biraz kinayeli bir dille bahsetti; yaşlanmaya başladığı ve sarışın ilahe güzelliğinden pek eser kalmadığı için onların arasında sözü geçmez olmuştu. Evet, daha dün, danışmanın, onu tahtından indiren şık, esmer karısı Madam Leboucq'un evinde, Louisette'in macerası da dâhil olmak üzere birtakım açık saçık hikâyeler fısıldanmış ve kendi uydurmaları olan kötü niyetli dedikodular yapılmıştı. Bunun üzerine Mösyö Denizet araya girerek, Mösyö Leboucq'un gelecek duruşmada yargıç yardımcısı olarak görev yapacağını söyleyince, Lachesnayeler endişelenerek, boyun eğercesine sustular. Fakat Madam Bonnehon adaletin görevini yapacağından emindi, onları rahatlattı. Mahkemeye, romatizması yüzünden hatıralar dışında hiçbir şey taşıyamayan eski dostu Mösyö Desbazeilles'in başkanlık edeceğini, ikinci yargıç yardımcısının da, himayesindeki genç dava vekilinin babası Mösyö Chaumette olacağını söyledi. İçi rahattı. Ama oğlu bir süredir Madam Leboucq'un evinde görülen Mösyö Chaumette'in adını söylerken, dudaklarında acı bir gülümseme belirdi; delikanlıyı oraya, geleceğine engel olmamak için kendisi gönderiyordu.

Nihayet meşhur dava günü geldiğinde, yakında savaş çıkacağına dair yayılan söylentiler ve bütün Fransa'yı etkisi altına alan heyecan dalgası, duruşmaların fazla ses getirmesine engel olmuştu. Buna rağmen, Rouen hummalı üç gün geçirdi; mahkeme salonunun kapısında insanlar birbirini eziyordu, önceden rezerve edilen yerleri şehrin ileri gelen hanımları işgal etmişti. Normandiya düklerinin eski sarayı, Adliye Sarayı haline getirildiğinden bu yana böyle bir kalabalığın hücumuna uğramamıştı. Temmuz ayının son günlerinde,

sıcak, güneşli bir öğle üzeriydi; güneş salonun on penceresinin vitraylarını canlı bir ışıkla parlatarak içeri süzülüyor, meşe kaplamaları, üzerine arıların işlendiği kırmızı duvar kaplamasını, dipteki beyaz taştan çarmıhı, antika altın yaldızla boyanmış, oymalı, ahşap bölmeleri olan XII. Louis döneminden kalma tavanı ışığa boğuyordu. Daha oturum açılmadan insanlar havasız kalmıştı. Kadınlardan bazıları, masanın üzerinde teşhir edilen kanıtları; Grandmorin'ın saatini, Séverine'in kanlı gömleğini ve iki cinayette de kullanılan bıçağı görmek için parmak uçlarında yükseliyorlardı. Cabuche'ü savunmak üzere Paris'ten gelen avukat da dikkat çekenlerden biriydi. Jüri üyelerine ayrılmış sıralarda, ciddi bir hava veren, siyah ve kalın redingot giymiş on iki Rouenlı vardı. Mahkeme heyeti içeri girdiğinde, ayakta duran kalabalık arasında öyle bir itiş kakış oldu ki, başkan derhâl salonu boşaltma tehdidinde bulunmak zorunda kaldı.

Nihayet oturum başladı, jüri üyeleri yemin etti, tanıkların çağrılması kalabalığın yine merakla hareketlenmesine neden oldu. Madam Bonnehon ve Mösyö Lachesnaye'nin ismi okunduğunda, başlar o tarafa döndü; ama hanımları asıl heyecanlandıran, gözlerini ayırmadan izledikleri Jacques'tı. Sanıklar, her biri iki jandarma arasında salona alındığında, herkesin gözü üzerlerindeydi, çeşitli yorumlar yapıldı. Vahşi ve bayağı iki eşkıya gibi görüyorlardı onları. Koyu renk ceketi ve gevşekçe bağlanmış kravatıyla Roubaud nasıl göründüğünü umursamıyor gibiydi; yaşlı görüntüsü ve şişmanlıktan çatlayacak gibi duran aptal yüzüyle herkesi şaşırtmıştı. Cabuche ise tam tahmin edildiği gibiydi; uzun, mavi bir iş gömleği giymişti, kocaman elleri, yırtıcı hayvan çenesiyle, tam bir katil, kimsenin ormanda rastlamak istemeyeceği bir insan azmanıydı. Sorgusuna başlandığında bu izlenim iyice güçlendi, bazı cevapları öfkeli mırıldanmalara yol açtı. Başkanın sorduğu her soruya Cabuche, "Bilmiyorum," diye cevap verdi: Saatin kulübesinde

ne aradığını bilmiyordu, gerçek katilin kaçmasına neden izin verdiğini bilmiyordu; koşarak karanlıklara karışan gizemli bir yabancının ayak seslerini duyduğunu söylüyordu ısrarla. Sonra zavallı kurbanına duyduğu hayvani tutkusu hakkında sorular yöneltilince kekelemeye başladı, öyle ani ve şiddetli bir öfkeye kapılmıştı ki, iki jandarma onu kollarından sıkıca tutmak zorunda kaldı. Hayır, hayır! Hepsi yalandı. Onu sevmemişti, arzulamamıştı, bunların hepsi yalandı, sadece arzulamak bile onu kirletmek olurdu , o bir hanımefendiydi, kendisi ise hapse girmiş çıkmıştı, ilkel, kaba bir hayat sürüyordu. Ardından sakinleşerek, hüzünlü bir sessizliğe gömülmüş, çarptırılabileceği cezaya kayıtsız bir tavırla, sorulara tek heceli sözcüklerle cevap vermişti. Aynı şekilde Roubaud da, iddia makamının deyişiyle "hikâyesi"ne sadık kalarak Grandmorin'ı neden ve nasıl öldürdüğünü anlattı, karısının cinayetiyle ilgili her türlü suç ortaklığını ise reddetti, fakat kesik kesik, tutarsız cümlelerle, hafıza kaybına uğramış gibi konuşuyordu, gözleri öyle ifadesiz, sesi öyle boğuktu ki, zaman zaman söyleyeceklerini hatırlamakta zorlanıyormuş da yerine bir şeyler uyduruyormuş gibi görünüyordu. Başkan onu sıkıştırıp anlattıklarındaki tutarsızlıklara dikkat çekince omuz silkti, daha fazla soru cevaplamayı reddediyordu: Onlar yalanlar işitmeyi tercih ediyorsa, doğruyu söylemek neye yarardı? Adalete karşı takındığı bu saldırgan, küçümseyici tavır iyice aleyhine oldu. İki sanığın birbirlerine karşı ilgisiz oluşu da ayrıca dikkat çekti; bu, önceden üzerinde anlaştıkları ve büyük bir beceriyle uyguladıkları ustaca bir planın ispatı sayıldı. Birbirlerini tanımadıklarını iddia ediyor, hatta sırf mahkemeyi yanıltmak için suçu birbirlerine atıyorlardı. Sorgulama sona erdiğinde, yargıcın ikisini de ustaca yönettiği, Roubaud ile Cabuche'ün tuzağa düşerek kendilerini ele verdikleri görüşü hâkimdi. O gün fazlaca önemi olmayan birkaç tanık daha dinlendi, içerideki sıcaklık öyle dayanılmaz olmuştu ki, saat beşe doğru iki kadın baygınlık geçirdi.

Fakat ertesi gün, çağrılan bazı tanıklar ifadeleriyle büyük heyecan uyandırdı. Madam Bonnehon kibarlığı ve inceliğiyle gerçek bir beğeni kazandı. Şirket memurlarından Vandorpe, Bessière, Dabadie ve Cauche ilgiyle dinlendi; özellikle de ağzı çok laf yapan Cauche, Commerce kahvesinde sık sık kâğıt oynadıkları için Roubaud'yu yakından tanıdığını iddia etmişti. Henri Dauvergne suçlayıcı ifadesini tekrarladı: Ateşler içinde yarı uykulu bir haldeyken, iki sanığın alçak sesle konuştuklarını duyduğundan neredeyse emindi. Séverine hakkındaki sorulara temkinli cevaplar verdi; genç kadını sevdiğini, ama başkasına ait olduğunu bildiği için ondan mertçe uzak durduğunu anlamalarını istiyordu. Nihayet Jacques Lantier salona alındığında, kalabalıktan korkunç bir uğultu yükseldi, halk onu daha iyi görmek için ayağa kalktı, hatta jüri üyeleri bile dikkat kesildi. Gayet sakin görünen Jacques, iki elini, lokomotifini sürerken yaptığı gibi mesleki bir alışkanlıkla tanık kürsüsünün parmaklığına koymuştu. Yargıcın karşısında heyecanlanması gerekirken, davanın onunla hiçbir ilgisi yokmuş gibi, zihni son derece açıktı. Masum bir yabancı gibiydi; cinayetten bu yana o ürpertiyi bir daha hiç hissetmemişti, hatta bunu düşünmüyordu bile, sanki hafızasını kaybetmişti, vücudu gayet formda ve sağlıklıydı. Orada, tanık kürsüsünde dikilirken, tam bir kayıtsızlık içindeydi, ne vicdan azabı duyuyor, ne de endişeleniyordu. Duru gözleriyle hemen Roubaud ve Cabuche'e bakmıştı. Roubaud'nun suçlu olduğunu biliyordu, oradaki herkesin karısının sevgilisi olduğunu bildiğini düşünmeden, ona başıyla belli belirsiz bir selam verdi. Sonra suçsuz adama, Cabuche'e gülümsedi. Onun yerinde kendisi olmalıydı. Adamı çalışırken görmüş, elini sıkmıştı, ne kadar güçlü olduğunu biliyordu; o haydut görüntüsünün altında, iyi kalpli biriydi. Jacques konuşurken gayet sakindi, başkanın sorularına kısa, net cevaplar verdi. Kurbanla ilişkileri hakkında sorgulandıktan sonra, başkan ondan cinayetten birkaç saat evvel Croix-de-Maufras'tan ayrılışını, Barentin'den

trene binişini, Rouen'da geçirdiği geceyi anlatmasını istedi. Cabuche ve Roubaud onu dinliyor, tavırlarından söylediklerini kabul ettikleri anlaşılıyordu, o anda bu üç adam arasında tarifsiz bir keder dalgalandı. Salona bir ölüm sessizliği çökmüştü, jüri üyeleri nedenini bilmeden bu anın kritik olduğunu hissetmişti: Hakikat, o sessiz anda gizliydi. Başkan karanlıklara karışan yabancıyla ilgili ne düşündüğünü sorduğunda, Jacques herhangi birini suçlamak istemezmiş gibi başını sallamakla yetindi. Fakat o anda meydana gelen bir olay, izleyicileri büsbütün heyecanlandırdı: Jacques'ın gözlerinde beliren yaşlar, yanaklarından aşağıya süzülüyordu. Séverine, daha önce de olduğu gibi, yine aklında kalan hayaliyle, fal taşı gibi açılmış mavi gözleri, korku miğferi gibi başının üzerinde toplanan kapkara saçlarıyla gözünün önüne geliyordu. Onu hâlâ çok seviyordu, sonsuz bir merhamet duygusuyla, işlediği cinayetten bihaber, onu izleyenleri, nerede olduğunu unutmuş bir halde, genç kadın için ağlıyordu. Duygulanan kadınlar hıçkırmaya başladı. Kocanın gözleri kupkuruyken, âşığın bu acısını son derece dokunaklı buldular. Başkan savunmaya, tanığa soracak başka bir soruları olup olmadığını sorunca, avukatlar teşekkür etti; sanıklar ise sersemlemiş bir halde, herkesin sevecen bakışları altında yerine oturmaya giden Jacques'ı gözleriyle takip ediyordu.

Üçüncü oturum baştan sona savcının iddianamesi ile avukatların savunmalarına ayrılmıştı. Önce duruşma hâkimi, şüpheye yer vermeyecek bir şekilde tarafsız görünmeye dikkat ederek fakat aynı zamanda, iddia makamının suçlamalarını da vurgulayarak davanın bir özetini sundu. Sonra sıra savcıya geldi, adam bütün becerilerini sergilemiyor gibiydi: Genelde daha inandırıcı konuşur, söylediklerinin içi bu kadar boş olmazdı. Bu halini, gerçekten boğucu olmaya başlayan sıcağa yordular. Cabuche'ün Paris'ten gelen avukatı ise, kimseyi ikna edemese de çok beğenildi. Roubaud'nun, Rouen barosunun seçkin bir üyesi olan avukatı da, elinde-

ki zayıf delillere rağmen elinden geleni yaptı. Yorgun düşen savcılık makamı karşılık bile vermedi. Jüri nihayet görüşme odasına çekildiğinde, saat henüz altıydı ve gün ışığı hâlâ salonun on penceresinden giriyor, tepe camlarını süsleyen Normandiya şehirlerinin armalarını aydınlatıyordu. Altın yaldızlı, antik tavana yükselen bir uğultu duyuldu, oturanlar ile ayaktakileri ayıran demir parmaklıklar sabırsızlıkla sarsıldı. Fakat jüri ile mahkeme heyeti görününce, salona yeniden kutsal bir sessizlik hâkim oldu. Mahkeme, hafifletici sebepleri de göz önüne alarak, iki adamı müebbet kürek cezasına mahkûm etti. İzleyiciler kararı büyük bir şaşkınlıkla karşıladı, kalabalık gürültüyle dağılırken, tiyatrolarda olduğu gibi birkaç ıslık duyuldu.

Verilen ceza, o gece Rouen'ın dört bir yanında, sonu gelmeyen tartışmalara sebep oldu. Genel görüşe göre, bu karar Madam Bonnehon ve Lachesnayeler için tam bir başarısızlıktı. Aileyi sadece idam kararı tatmin edebilirdi. Başka bir taraftan gelen baskılar etkili olmuştu anlaşılan. Madam Leboucq'un jüride üç dört adamı olduğu söyleniyordu. Gerçi kocası, yargıç yardımcısı olarak görevini eksiksiz yerine getirmişti; ancak yine de ne diğer yargıç yardımcısı Mösyö Chaumette, ne de duruşma hâkimi Desbazeilles oturumlara istediği kadar hâkim olabilmişti. Belki de jüri üyeleri, salonda bir an için hissedilen şüpheden, sessizce geçip giden hakikatin hüznünden etkilenerek, tereddüde düşmüş ve hafifletici sebepleri ileri sürmüştü. Sonuç olarak, dava Mösyö Denizet'nin başarısıyla sonuçlanmış, hiçbir şey başyapıtını yıkamamıştı; çünkü, Croix-de-Maufras'ı yeniden ele geçirmek için Mösyö Lachesnaye'nin hukuka ters düşerek, bağışı yapan öldüğü halde bir iptal davası açacağını söylemesi, aileye duyulan saygıyı yok ettiği gibi, üst düzey bir memurun böyle konuşması da büyük bir şaşkınlığa neden olmuştu.

Jacques adliye çıkışında, şahit olarak dinlenen Philomène'le karşılaştı. Philomène, geceyi onunla birlikte

Rouen'da geçirmek için ısrar ederek bir türlü yakasını bırakmadı. Jacques ertesi güne kadar işe dönmesi gerekmediğinden, cinayet gecesi uyuduğunu iddia ettiği garın yakınındaki otelde onunla seve seve akşam yemeği yiyebileceğini söyledi. Fakat geceyi onunla geçiremezdi, ertesi gün Paris'te olabilmek için bire on kala trenini yakalamalıydı.

"Sen farkında değilsin," dedi genç adamın kolunda otele doğru yürürken. "Biraz önce, tanıdığımız birini gördüğüme yemin edebilirim. Evet, daha geçen gün dava için Rouen'a ayak basmayacağını söyleyen Pecqueux'yü. Bir ara arkama dönmüştüm, sadece sırtını görebildim, kalabalığa karışarak gözden kayboldu."

Makinist omuz silkerek onun sözünü kesti:

"Pecqueux Paris'te, ben izindeyken o da tatil yapıp keyif çatıyor."

"Belki de öyledir... Ama yine de dikkatli olmalıyız, çünkü öfkelendi mi, dünyanın en pis herifi olur."

Philomène Jacques'a sokuldu, arkaya bir göz atarak konuşmaya devam etti:

"Peki ya bizi izleyen şu adamı tanıyor musun?"

"Evet, korkma... Bana bir şey sormak istiyor herhalde."

Gerçekten de, Juifs Sokağı'ndan beri onları takip eden bu adam Misard'dı. O da uyuşuk uyuşuk mahkemede şahitlik yapmış, sonra da, dudaklarının ucuna kadar gelen bir soruyu sormaya cesaret edemeden Jacques'ın etrafında dolanıp durmuştu. Philomène ile Jacques otele girince, o da peşlerinden girdi ve bir kadeh şarap ısmarladı.

"Şu işe bakın, demek siz de buradasınız Misard!" diye bağırdı makinist. "Yeni karınızla iyi geçiniyor musunuz?"

"Sormayın," diye homurdandı geçit bekçisi. "O karı beni fena kafesledi! Buraya bir önceki gelişimde size anlatmıştım, değil mi?"

Bu hikâye Jacques'ı çok güldürüyordu. Bariyerde durması için Misard'ın yanına aldığı o ne idüğü belirsiz eski hizmetçi

Ducloux, Misard'ın köşe bucak her yeri karıştırdığını çabuk fark etmiş, ölen karısının sakladığı parayı aradığını anlamıştı. Onu evliliğe ikna etmek için dâhiyane bir fikir gelmişti aklına; imalı sözlerle, hafif gülüşlerle, parayı kendisinin bulduğunu hissettirmek. Misard önce onu boğacak gibi olmuş, sonra bu kadını da diğeri gibi parayı almadan ortadan kaldırırsa, bin frangı sonsuza dek elinden kaçıracağını fark edip ona çok kibar ve sevecen davranmıştı. Ama Ducloux onu reddediyor, kendine dokunmasına izin vermiyordu. Hayır, hayır, ancak evlenirlerse hem paraya hem de ona sahip olabilirdi. Bunun üzerine Misard onunla evlenmişti, fakat kadın sonradan, her söze kanan salağın biri olduğunu söyleyerek alay etmeye başlamıştı onunla. İşin güzel tarafı, olayı öğrenince Misard'ın heyecanı ona da geçmişti; artık o da Misard'la birlikte deli gibi her yanı arıyordu. Ah bir türlü bulunamayan şu bin frank yok muydu! Artık iki kişi olduklarına göre, el birliğiyle onu ortaya çıkaracaklardı. Dur durak bilmeden arıyor, arıyorlardı.

"Hâlâ bir şey yok, öyle mi?" diye sordu Jacques alaycı bir tavırla. "Karınız size yardım etmiyor mu?"

Misard onun gözlerinin içine bakarak nihayet sordu:

"Paranın nerede olduğunu biliyorsunuz. Hadi söyleyin bana."

Makinist sinirlendi.

"Bir şey bildiğim yok. Phasie Hala bana hiçbir şey vermedi, beni hırsızlıkla suçlayacak değilsiniz herhalde!"

"Hayır, size hiçbir şey vermemiştir, orası muhakkak... Fakat bu iş beni hasta etti. Yerini biliyorsanız söyleyin bana!"

"Hadi ama, yeter artık!" dedi Jacques öfkeyle, "dikkat edin de bayramlık ağzımı açmayayım... Tuz kutusuna bakın, belki oradadır."

Misard, yüzü sapsarı, gözleri çakmak çakmak ona bakmaya devam ediyordu. Aklına ani bir fikir gelmişti sanki.

"Tuz kutusu, evet... Bu doğru... Çekmecenin altında henüz bakmadığım gizli bir yer var."

Aceleyle şarabının parasını ödedi, yedi on trenine yetişebilmek için demiryoluna koştu. Orada, o basık evde sonu gelmeyen arayışına devam edecekti.

Yemekten sonra, gece bire on kala trenini beklerken, Philomène Jacques'ı yürüyüşe çıkmaya ikna etti. Karanlık sokaklardan geçip kırlara doğru yürüdüler. Hava çok basıktı, mehtapsız, sıcak bir temmuz gecesiydi; Jacques boğulur gibi oluyor, derin derin nefes almaya çalışıyordu. Philomène iki defa ayak sesleri duyduğunu zannederek dönüp arkasına bakmış, karanlıkta kimseyi görememişti. Bu fırtına habercisi gece Jacques'ı çok huzursuz ediyordu. Cinayetten bu yana huzurlu, dengeli ve sağlıklı olduğu halde biraz evvel masada bu kadının ellerinin kendisine her dokunuşunda, uzaklarda kaldığını sandığı bir huzursuzluğun geri geldiğini hissetmişti. Yorgunluktan ya da ağır havadan etkilenmişti hiç kuşkusuz. Philomène ona böyle sokuldukça, eski tutkusunun yeniden baş gösterdiğini ve onu ele geçirdiğini hissediyordu. Halbuki iyileştiğini düşünmüştü, emin olmak için denemede bulunmuş ve bu kadına, gözünü kan bürümeden sahip olmuştu. Huzursuzluğu o derece arttı ki, kadını sarmalayan karanlık Jacques'ı biraz olsun yatıştırmasaydı bir kriz korkusuyla kollarından sıyrılacaktı. Neyse ki, hastalığının en kötü günlerinde bile, görmediği takdirde öldürmeye yeltenmezdi. Issız bir yoldan, çimenli bir bayırın yanından geçmekteydiler, Philomène birden yere uzanıp onu da yanına çektiğinde, o korkunç dürtü geri döndü, çılgın gibi bir öfkeye kapılarak kadının başını ezmek için otların arasında bir silah, bir taş aradı. İrkilerek ayağa kalktı, çılgın gibi kaçtığı sırada, arkasından küfürler eden, bağırıp çağıran bir erkek sesi duydu.

"Seni orospu! Sonuna kadar bekledim, emin olmak istedim!"

"Doğru değil, bırak beni!"

"Doğru değil, öyle mi! İstediği kadar kaçsın, kim olduğunu biliyorum, nasıl olsa yakalarım. Hadi bakalım orospu, hâlâ doğru olmadığını söyle!"

Jacques karanlıkta hızla koşuyor; tanımış olduğu Pecqueux'den değil, acıdan deliye dönmüş halde, kendinden kaçıyordu.

Ne oluyordu, bir cinayet yetmemiş miydi, daha bu sabah zannettiği gibi, Séverine'in kanı onu doyurmamış mıydı? İşte her şey yeniden başlıyordu. Bir başkası, sonra bir başkası daha, hep bir başkası daha! Doyduktan ve birkaç hafta uyuştuktan sonra, korkunç açlığı geri gelecek, açlığını gidermesi için ardı ardına kadın öldürmesi gerekecekti. Artık tahrik olmak için kurbanını görmesine de gerek yoktu, kollarında sıcaklığını hissetmek bile ölümcül tutkusuna, kadın kanına susamış vahşi erkek güdüsüne yenik düşmesine yetiyordu. Yaşam sona ermişti, önünde artık sadece kaçıp gittiği bu karanlık gece ve büyük bir umutsuzluk vardı.

Aradan birkaç gün geçti. Jacques işinin başına dönmüştü. O eski sıkıntılı, yabani haline bürünmüş, arkadaşlarından uzak duruyordu. Meclis'teki fırtınalı görüşmelerden sonra, savaş ilan edilmişti; hatta ileri karakollarda galibiyetle sonuçlandığı söylenen bir çatışma bile yaşanmıştı. Bir haftadan beri süregiden asker sevkiyatı yüzünden, demiryolu personelinin yorgunluktan canı çıkmıştı. Düzenli seferler aksamış, hesapta olmayan trenler büyük gecikmelere sebep olmuştu. Bu da yetmezmiş gibi en iyi makinistleri de, kolordunun toplanmasını hızlandırmak için seferber etmişlerdi. Bu nedenle, bir akşam Jacques'ın, her zamanki ekspresi yerine, Havre'dan yola çıkacak tıklım tıklım asker dolu on sekiz vagonluk koca bir trenin makinistliğini yapması gerekti.

O gece Pecqueux depoya vardığında zilzurna sarhoştu. Philomène ile Jacques'ı bastığı gecenin ertesinde, ateşçisi olarak Jacques'la birlikte 608 numaralı lokomotife binmişti. O günden beri de, olanlar hakkında konuşmamıştı, fakat şefinin yüzüne bakmaya çekindiği, karanlık bir ruh halinde olduğu belliydi. Jacques onun gitgide asileştiğini, emirlere uymadığını, bir emir verdiğinde homurdandığını fark etmişti.

Artık hiç konuşmaz olmuşlardı. Bir zamanlar uyum içinde çalıştıkları bu hareketli zemin, bu küçük köprü, artık rakip olarak çarpıştıkları dar ve tehlikeli bir yer haline gelmişti. Kin giderek büyüyordu; son hızla giden ve ufacık bir sarsıntıyla onları fırlatıp atabilecek trenin bu daracık alanında birbirlerini yiyecek hale gelmişlerdi. O gece de Pecqueux'nün sarhoş olduğunu gören Jacques kuşkulandı. Çünkü, ayıkken sinirlenmeyecek kadar sinsi olduğunu, ancak şarap içtiğinde saldırgan bir hayvana dönüştüğünü biliyordu.

Saat altıya doğru hareket etmesi gereken tren gecikti. Askerler koyun gibi vagonlara doluştuğunda hava çoktan kararmıştı. Oturmaları için sıra niyetine kalaslar raptedilmişti. Askerleri mangalar halinde vagonlara tıkıyorlar, insan sayısı kapasitenin çok üstünde olduğundan, kimileri üst üste oturuyor, kimileri de kollarını bile oynatamayacak kadar iç içe, ayakta duruyordu. Paris'e vardıklarında, bir başka tren onları Ren kıyılarına götürmek üzere bekliyordu. Yol yorgunluğuyla canları şimdiden çıkmış gibiydi. Fakat önceden hepsine içki dağıtıldığı ve bazıları da yakınlardaki meyhanelere gittiğinden gözleri kaymış, yüzleri kızarmıştı, ateşli bir neşe ve taşkınlık içindeydiler. Tren hareket edip gardan çıkarken, şarkı söylemeye başladılar.

Jacques gökyüzüne baktı, bir fırtına bulutu yıldızları gizliyordu. Karanlık bir gece olacaktı, boğucu havada yaprak kımıldamıyordu; hareket halindeyken insanı serinleten rüzgâr, şimdi ılık esiyordu. Önlerinde uzanan karanlıkta geceyi aydınlatan bir tek işaret lambalarıydı. Jacques, Harfleur'den Saint-Romain'e giden rampayı aşmak için basıncı artırdı. Haftalardır üzerinde çalışmasına rağmen, kaprisleri ve gençlik taşkınlıklarıyla onu şaşırtan bu yepyeni 608 numaralı lokomotife hâlâ hâkim olamıyordu. O gece, lokomotifi yine çok dik başlı, fazladan birkaç parça kömür atılırsa zıvanadan çıkacakmış gibi geldi ona. Bu yüzden eli sürat manivelasında, ateşi dikkatle izliyor, ateşçisinin tavır-

larından ise giderek daha fazla rahatsızlık duyuyordu. Su seviyesi göstergesinin üzerinde duran küçük lamba, ocak kapağının kızıl alevinden mora boyanan dar platformun üzerine loş bir ışık düşürüyordu. Jacques, Pecqueux'yü iyi seçemiyordu, fakat iki kez bacaklarına sürünen, sanki onları yakalamaya çalışan iki elin varlığını hissetmişti. Ama sarhoşluktan kaynaklanan bir beceriksizlikti bu olsa olsa, zira onca gürültü arasında Pecqueux'nün yüksek sesle kendi kendine güldüğünü, abartılı çekiç darbeleriyle kömür kırdığını, kürekle cebelleştiğini duyuyordu. Neredeyse her dakika kapağını açıp ocağa aşırı miktarda kömür atıyordu.

"Yeter!" diye bağırdı Jacques.

Diğeri anlamazdan gelerek, kürek kürek kömür atmayı sürdürdü. Makinist onu kolundan tutunca, sarhoşluğun verdiği, gitgide artan bir öfkeyle, nihayet aradığı kavga sebebini bulmuş gibi yüzünde korkutucu bir ifadeyle döndü:

"Dokunma bana," dedi, "yoksa vururum! Hızlı gitmek beni keyiflendiriyor!"

Tren şimdi, Bolbec'ten Motteville'e giden düzlükte olanca hızıyla ilerliyordu. Su almak için durduğu belli noktalar dışında, direkt Paris'e gitmesi gerekiyordu. Askerlerin çiftlik hayvanları misali tıklım tıklım doluştuğu on sekiz vagonluk o koca kütle, sürekli bir gümbürtüyle karanlık kırlardan geçiyordu. Ve ölüme götürülen bu adamlar öyle yüksek sesle, avazları çıktığı kadar bağırarak şarkı söylüyorlardı ki, tekerleklerin gürültüsünü bastırıyorlardı.

Jacques ayağıyla kapağı kapayıp enjektörün manivelasını çevirdi.

"Ateş gereğinden harlı... Siz de sarhoşsunuz. Gidip uyuyun."

Pecqueux hemen oracıkta kapağı yeniden açıp lokomotifi havaya uçurmak istiyormuş gibi çılgınca kömür atmayı sürdürdü. Açıkça isyan ediyor, emirleri dinlemiyordu; bunca insanın hayatını hiçe sayan bir tutkuyla kendinden geçmişti. Jacques, küllüğün çubuğunu indirip hiç olmazsa ocağın

çekişini azaltmak için eğilince, ateşçi onu sertçe kolundan tutup itmeye, şiddetle sarsıp yola fırlatmaya çalıştı.

"İtoğlu it! Demek öyle! Düştüğümü söyleyeceksin ha! Sinsi köpek!" diye bağırdı Jacques.

Kazanın bir kenarına tutunmayı becermişti. İkisi birden yere yuvarlandılar; kavga, hoplayıp duran bu küçük sac köprünün üzerinde devam etti. Dişleri kenetlenmiş, ağızlarından tek kelime çıkmıyor, birbirlerini sadece demir bir çubukla kapatılmış daracık kapıya doğru itmeye çalışıyorlardı. Fakat bu pek kolay bir iş değildi, mesafeleri yutarcasına kat eden lokomotif sanki uçuyordu. Tren Barentin'i geçip Malaunay Tüneli'ne girmişti; ikisi hâlâ birbirlerine sıkıca sarılmış, her uzattıklarında bacaklarını yakan ocağın kıpkırmızı kapağına değmemeye çalışarak, başları su haznesine çarpa çarpa, kömürlerde yuvarlanıyorlardı.

Jacques bir an, kalkabilirse, regülatörü kapamayı, kıskançlık ve içkiden kudurmuş bu çılgın delinin elinden kendisini kurtarmaları için düdüğü çalarak yardım çağırmayı düşündü. Fakat gücü tükeniyordu; ondan daha ufak tefek olduğu için adamı üzerinden atacak gücü bulamayacağını düşünmeye, umudunu yitirmeye başlamıştı. Şimdiden yenilmiş gibi, aşağı yuvarlanacağı düşüncesiyle, saçları korkudan diken diken olmuştu. Onun, elleriyle yoklayarak son bir gayret sarf ettiğini anlayan ateşçi, dizleri üzerinde doğruldu, makinisti bir çocuk gibi kaldırdı.

"Demek yetti diyorsun, öyle mi? Sen benim kadınımı çaldın... Hadi bakalım, şimdi de gebereceksin!"

Lokomotif hızla yoluna devam ediyor, tren büyük bir gürültüyle tünelden çıkarak, bomboş ve karanlık kırlarda yoluna devam ediyordu. Malaunay istasyonundan öyle hızla geçti ki, peronda dikilen şef yardımcısı, iki adamın, yıldırım gibi geçen trende dövüştüklerini göremedi bile.

Fakat Pecqueux son bir hamleyle Jacques'ı dışarı fırlattı. Makinist altındaki boşluğu hissedince, can havliyle ateşçi-

nin boynuna sarılarak kendisiyle beraber onu da sürükledi. Birbirine karışan iki korkunç çığlık yükseldi ve çabucak kayboldu. O kadar zaman kardeş gibi yaşamış bu iki adam, trenden birlikte düşerek, hızın etkisiyle tekerleklerin altına sürüklendiler; korkunç bir kucaklaşmayla birbirlerine sıkıca sarılmış vaziyette ezilip paramparça oldular. İki beden, başsız, ayaksız, kanlar içinde, birbirlerini boğacakmış gibi kenetlemiş halde bulundu.

Lokomotif tamamen kontrolden çıkmış, hızlı seyrine uçarcasına devam ediyordu.

Bu dikkafalı, acayip lokomotif, bakıcısının elinden nihayet kurtulan ve uçsuz bucaksız kırlarda dörtnala koşan bir kısrak gibi ilerliyordu raylarda. Kazanda su vardı, ocağa biraz evvel doldurulan kömür alev alev yanıyordu; ilk yarım saat buhar basıncı korkunç yükseldi, hız aşırı arttı. Şef kondüktör yorgunluğa yenik düşmüş olacak, uyuyakalmıştı. Üst üste yığılan askerler ise artık iyiden iyiye sarhoştular, trenin çılgın bir hızla ilerleyişi onları neşelendirmiş, daha da yüksek sesle şarkı söylemeye başlamışlardı. Maromme'u fırtına gibi geçtiler. Garlardan geçerken, işaretlere yaklaşınca artık düdük ötmüyordu. Lokomotif, engellerin arasından başını uzatıp sessizce geçen bir hayvan gibi dümdüz ilerliyordu. Kendi soluğunun tiz sesiyle iyiden iyiye coşup hiç durmayacakmış gibi uçarcasına gidiyor, gidiyordu.

Rouen'da su alması gerekiyordu. Gardakiler, makinisti, ateşçisi olmayan bu çılgın lokomotifin, bağıra çağıra vatan şarkıları söyleyen askerlerle tıklım tıklım dolu vagonlarıyla bir duman ve alev sarhoşluğuyla geçtiğini görünce, korkudan donakaldılar. Askerler savaşa gittiklerinden, Ren kıyılarına bir an önce varmak istiyorlardı muhtemelen. Görevliler, şaşkınlıktan ağızları açık, ellerini kollarını sallayarak kalakaldılar. Birden herkes bağırmaya başladı: Gemi azıya almış, denetimsiz bu tren, bütün büyük garlar gibi lokomotif ve vagonlarla dolu, manevralar yüzünden tıkanmaların yaşan-

dığı Sotteville garından kesinlikle kazasız belasız geçemezdi. Hemen telgraf çekilip haber verildi. Böylece hattı işgal eden bir yük treni tam zamanında yoldan çekilerek sundurma altına sokulabildi. Kaçak canavarın gümbürtüsü uzaktan işitiliyordu. Rouen yakınındaki iki tüneli aşmış, artık hiçbir şeyin durduramayacağı, karşı konulmaz bir güçle deli gibi onlara doğru yaklaşıyordu. Sotteville garından durmadan geçti, hiçbir yere çarpmadan engeller arasından süzüldü, tekrar karanlıklara daldı, gümbürtüsü gitgide azaldı.

Artık hat üzerindeki bütün telgraf telleri çınlıyor, Rouen ve Sotteville'den geçtiği görülen bu hayalet tren herkesin yüreğinin dehşetle çarpmasına neden oluyordu. İnsanlar korkudan titriyordu; bu canavar, ilerideki bir ekspresе mutlaka yetişecekti. Tren, ormanda koşan bir yabandomuzu gibi, kırmızı ışıklara da, kestane fişeklerine de aldırmayarak uçarcasına ilerlemeye devam ediyordu. Oissel'de az kalsın bir kılavuz lokomotife çarpacaktı; bir türlü kesilmeyen hızıyla Pont-de-l'Arche'ı dehşet içinde bıraktı. Yeniden gözden kayboldu, kapkara gecede burnunun dikine ilerliyor, kimse nereye gittiğini bilmiyordu.

Yolda ezip geçtiği kurbanların ne önemi vardı? Ne olursa olsun geleceğe doğru gitmiyor muydu bu tren? Ne olurdu sanki biraz kan dökülse? Sahipsiz, karanlıkta, ölümden kaçan kör ve sağır bir hayvan gibi koşuyor; topun ağzına gönderilen bu kurbanlık koyunlarla, yorgunluktan ve sarhoşluktan serseme dönmüş, şarkı söyleyen bu askerlerle tıklım tıklım dolu bir halde durmadan ilerliyordu.